

F
507-208
C 818 k
19---
C. Morris Coll.

MGA KALIHIMAN NG
KINAPAL O ANG SECRETOS
DE LA NATURALEZA

GERONIMO CORTES

MGA KALIHIMAN NG KINAPAL

O ANG

SECRETOS DE LA NATURALEZA

NI

GERÓNIMO CORTES

TINAGALOG NI

CRISPULO TRINIDAD

Reg. Co. - L. Co. 74
L.A. 6-28-74
Beyara

227 / (AC)
Gronada
4/19/90

1/13/93
Matablino

cd
MGA KALIHIM
NG

KINAPAL

O ANG

Secretos de la Naturaleza

NI

GERÓNIMO CORTÉS

Na Taga Ciudad ng Valencia

Aklat na hinugisang lubos ng panibago, at dinagdagán ng iba't ibang salaysay tungkol sa mga bagay na makabuluhán sa lahat ng mga bagay-bagay na mga tao, paris ng mga kalihiman upang pagsaulan ng buhay ang mga nalulunod at mga nalalason; upang manatiling malayo sa sakit at humabá ang buhay; upang magkaroon ng mabuting paningin, at sa mabuting kalagayan ng mga buhók at ng mga ngipin, at mga iba pang marami na makikita ng masigasig na babasa.

Lathat na ito ay tinagalog ni

Crispulo Trinidad

Na taga bayang Santa Cruz, Maynila, R. P.

IMPRANTA, LIBRERIA AT PAPERERIA

- NI -

J. MARTINEZ

263 Cabildo Intramuros, Tel. 3288

Monica
Collection

F
500.908
C818
19--?

Ariag tuong ng IMPRENTA AT
NGA LIBRERIA ni J.M. MARTINEZ,
sa di malpalilimbago ng sino man
kung to'y walang pahintulot.

PAUNAWA

NG MGA TAGA PAGHAYAG

Ang mga kalihimán ng kinapal ay nagkaroon sa labat ng mga panahón ng taringing biyayang tumawag ng loob ng lubhang maraming maibiging macaalám, sa isang kisap-mata, ng isang walang bilang na mga bagay, na pinaggugulan niyaóng mga nageilid sa kanilá sa isang maikling salaysay na madaling matandaán, ng maraming oras na paggawá at malalakíng pagpupumilit ng katalinuhan. Sapagka't nababatid namin, sa isang dako, na mayroon ngayón, paris ng mga ibang panahón, ng gayón ding bilang ng mga maibigin at mahilig, at sapagka't natatantò namin sa kabilang dako, na ang mga kalihimáng pinag-uusapa'y muling mag-aanyaya sa kanilá, upang iturò sa kanilá ang balón ng karunungan kanilang linalamán; inisip naming maghayag ng isang bagong limbág niyaóng mga isinulat sa kaniyang kapanahunan ni Gerónimo Cortés, ginawá namin na ano pa't ang hangad sa pagbasa sa kaniyá'y maging lalo pang mapanghalina, maging doon sa mga nakabasa na ng mga sinabing kalihimán, maging doon sa mga di pa nakakakilala sa kanilá. Pinagsakitan namin sa bagay na itó ang pag-igihin ang kapisanaug itó ng mga karunungan pakikinabangan at kakaiba, pinag-

guguhitan namin ang malaking bahagi ng isinalamang matanda't di maamin sa mga araw natira ng gawa ni Cortés at pinalitan namin ang mga kinatkat ng mga ibang bagay, o ng mga dati, ngunit isinalaysay ng lalòng magaling at lalòng nauukol. Kaya nga, ang salaysay tungkol sa fisonomía (pagmamukha ng bawat isa katao), na kulang at inihayag ng mali ng gumawa, ay pinalitan namin ng arte fisonómico na siyang umiiral ngayón, na lubhang masulong sa mga gawa ni Savater, ni Gall at ng ibang mga bago na siyang mga naglagáy ng sangang itó ng mga karnunangan sa gayong baitang ng katotohanan, ano pa't kang di pa namin maabót sa pamamagitan niya ang lahat ng mananaa sa ikagagalíng ng lahat ay marunong kami ng kahit marami pang mga bagay at sa isang aal na lalòng magaling sa mga nasalamang ng mga matatandang fisonomistas at ng mga napapatnugot sa kanilang mga aklat. At lalò pang dapat piliin ang arteng ipinalit namin, kung mangyayaring ibigáy ng ayon sa budhi na parang bunga ng isang pagmamalas na malalim at giunangunawa, na pinagtitibay ng patuloy na paggamit sa araw-araw.

Sa salaysay ding iya'y nagdagdag ng kaunti ng aral ni Gall at Spurzheim tungkol sa mga lubóg ng mga butó ng ulo at kanilang mga katulugán, sinasabi sa maikling wika, lahat ng natutugó sa pagtulong sa maibigla at may hilig na matuto.

Isa sa mga pagbabagong inakala naming nauukol gawin ay ang pagpapalit sa salaysay tungkol sa apat na elementos ng mga saklolong agaran na nararapat at mangyayaring gamitin upang agawin sa isang kamatayang nagbabala, ang mga hindi makahingá

sa anomang dahil at ang maraming nalalason, siya ang lalò pang may pakinabang kay sa lahat niyang mga pangungusap na nauukol lamang sa historia ng física; sapagka't ngayón pati ang lalong mangmáng sy nakaaalam, na ang apat na elementos ng mga matatanda ay walá, at dahil din dito ang paglalagáy sa kaniya sa isang salaysay tungkól sa mga kalihimán ng Kinapál ay ang punla siya ng mga pangungusap, na kung di makasasama, ay lubós na walang kapa-kinabangan sa lumabasa.

Gayón din inakala naming dapat palitan ang sistema astronómico ng mga maraming langit ng bago at karaniwang sinusunód ngayón, at iagpang sa ibang paraan ang mga fenómenos atmosféricos: sapagka't yamang gumagamit sa ganitóng bagay na mga aklat ng mga pagkakilalang nauukol sa karunungan, at lubháng matuwíd na umangád ang mga itó sa kapantáy ng dunong na kinaukulan. Gayón din ang masasabi namin tungkól sa nauukol sa mga pasagilang pagkakilala sa geografía na linalamán ng nasabing aklat.

Maluwág sa loob na binago sana namin ang maraming mga ibang bagay ng gumawa, lalong-lalò na ang kaniyang salaysay tungkól sa romero't aguardiente, at malaking bahagui ng mga kalihimáng tinatagláy, maglagáy ng kapalit nilá ng mga iba na magpatahimik sa mga mahihigpít na mamimintás na panghahawak sa isang magasang dahil at sa lahat ibig ng ganáp na ganáp na kabilangan at ng mahigpít na pangangatuwiran; datapwá marahil ay nawalá sa ilalim nitóng daming mga pagbabago ang gawáng kilala ni Cortés, at sa bagay na ito'y pinili sana namin di lamang ang siya'y bigyan ng bagong hugis

kung di ang sumulat ng ibang lubos na walang kaparis.

Sa wakas, upang ganaping lalo ang aming pakay, nagdagdag kami ng isang salaysay tungkol sa mga paraan ng pagpapababa ng buhay at laguing pagtataglay ng mabuting galing ng katawan, isa sa pagtataglay na palagi ng mabuting paningin at pagtibain siya pagka humihina, mga iba upang malayo sa sakit na tinatawag na mal de piedra at sa mga cabag, angkak at gamutin sila; mga iba upang taglain sa mabuting kalagayan ang mga ngipin at mga bubok at ang mga paa, mga iba upang hulaan ang mga hangin, mga ulan at mga bagyo; mga iba sa katapusan tungkol sa maraming bagay na wala sa mga ibang limbag na gawa ni Cortés. Sa lahat na yao'y inacala naming laluan di lamang ito ring gauang ito, kung di ang lahat ng mga limbag na ginawa sa kaniya sa panahon; mangyayaring pagtibain namin sa taong bayan na lahat ng idinagdag namin ay tinikman at nagtataglay ng patotoo ng mga taong marurunong at mga bago na nasa ulunan ng lahat ng mga pagkasulong.

UNANG SALAYSAY

Tungkol sa Fisognomonía o kayâ sa karunungan sa pagsasalaysay ng pusò ng tao sa pamamagitan ng pagmumukhá at huag padayâ sa mga balatkayô

UNANG BAHAGI

Mga unang pagkakilalang pangkalahatan

UNANG KAPITULO

TUNGKOL SA MGA PATAKARAN NG FISOGNOMONIA

Ang tao'y magaling o may sakit, tahimik o baliza, masaya o malungkot, lumulualhati o nagbabata, umiibig o napopoot, nagnanasà o nagpapawalang halagà, may takot o nagbahamón, umaasa o umaayon, sa isang wika na parating nasa ilalim ng kabagsikan ng karamdamang nananaig sa kaniyá, at maging sa pagka matinagin ng kaniyang kayarián, maging sa isang kinabinatnán ng mga caakbáy na hayág, siya'y lagi at sunód-sunód na dinadalá sa isá't isang karam-daman. Bawa't isá sa mga pagbabagó-bagong itó ng kaniyang kabuhayan ay mayroong kaniyang kapahayagang bukód, anó pa't mangyayaring ilagdang parang

227
1920

malalim, na kabalutanan, na lawa't galaw ug
kaluluwa, bawat kilos ng kaniyang pag-iisip, ay isa
bahayag ug isang kilos ng pagmumukha, na dahil
dito'y nagiging isang kuwadrong buhay, na kinapa-
palinuhan ng lahat ug nangyayari sa kaluluwa't
puso ug tao.

Lagi nang isa ring mga bahagi ang nauugapapa-
layan ng mga isa ring karamdaman ng mga usap-
kop ng isa ring especie, at bawat especie ay mayroong
kaniyang pagmumukhang bukod.

Hindi lahat ng mga pagmumukha'y magkakarapian
sa pagkamatatagpuan, sapagka't hindi lahat ay nagkaka-
parian sa pagtanggap ng karamdaman; at dahil dun
doon ang natutukoy sa isang tao'y lindi natutukoy sa
iba, o nagbubunga sa kaniya ng isang karamdamang iba.

Ang pagtuturo at ang mga kasalukuyang kakibáy
na nanukol sa física at sa pakikisama ay umaabuloy
ng malaki sa pagbabago ng mga kilos ng pagmumukha,
yno'y kinakailangang isalob sapagka't ito'y bumubuo
ng mga katangian ng mga palatuntunang pang-
lalalanan.

Kinakailangang ipagbilin marami na ang arte
teognomonico (karunungan tungkol sa pagmumukha)
ay mayroong kaniyang mga hangganan. Ang mga
galaw ng kaluluwa at ng puso ng tao'y nangyayaring
maglog lubhang, taimitim at lubhang tago na ang
Dios lamang ang siyang makatatarok at makakakilala
sa kanila; dapatwa sa itinuturo ng sinabing arte ay
mayroong apat upang makilalang bukod at iba sa
karaniwan ang mga mabubuu't ang mga mazaama
at ang mga taong mapagkakatiwalaan ngatin at ang
mga hindi.

IKALAWANG KAPITULO

TUNGKOL SA MGA IBAT IBANG BAGAY SA PAGMUMUKHA

Ang pagmumukha ng tao'y lumalabas sa dalawang panigling magkabilang ng mata, isa kung gumagalaw, isa kung natatanimik.

Nauukol sa una ang pagmamalas at talas ng mga katangian ng mga karamdaman at ng mga iba't ibang kalagayan ng loob. Sa pangalawa, ang sa katangian tungkol sa ugali at mga kahinggilang lagi at katutubò, o ang mga kaguluhan at kaisulungan ng wastong mga paggila ng pagkakatatag na pagkakatuunan ng mga bahagi ng katawan.

Upang mapag-aralang magaling ang pagmumukha ay dapat pasimulan sa pag-iisipat sa kaniya kung siya'y gumagalaw sapagka't ang kaniyang mga kilos na tangi ay lalong madaling halagahan.

Ang mga iba't ibang pagmumukhang natatanimik kung siya'y gugunanggunan tungkol sa mga kahinggilan ng kaluluwa'y may an ng liliha na kaniyang inihahayag, ay mga katutubò, o mga kalamutan o mga birago. Ang mga ito'y ang lalong madaling makilala, sapagka't maaaring mga karamdamang maramala, sa mga hilig sa kasalanan, sa mga ugali ng masama sa labat ng bagay na karamdaman, sa wala na ang kaniyang pangit na kapabayagan anak'y magmamali na walang tunay na ganda kung walang kakaitan, kung walang kamahalan ng loob, at ang kasalanan at ang kasalanan na lalong makilala sa katawan.

ay nagpapahayag sa katapusan at nagpapagang lumanak sa mga magagandang pagmumukha.

Ang mga karandamang matatamla at kaibig-ibig ang mga dandaming tahiinik, ang mga ipinangyayari ng kaluluwa na lalong tiwagay ay wala nitong kapalayanan ng eula o ng kabulukan, gayon man di dahil diya'y nagpapabayang di ilimbag ang kanilang mga bakas ng eapat na lalim upang sila'y makilala kahit na mahirap maminean-minean; ang mga ito'y dapat pag-aralan pagkatapos ng mga yaon.

Mayroong mga pagmumukha na tinatawag na mga organikos na wala nang ibang ipinabahayag kundi mga kaibhang nauukol sa tísica, at mangyayaring maging katutubò naman o mga iniba. Ang mga nauna'y nagpapahayag ng mga kaibhang nasa singaw, sa kegulangao, sa pagka lalaki o sa pagka babae, at sa mga kaibhang katutubò. Ang mga iba'y nasa kasiraan, sa katandaan, o sa mga tadbanang eakt, na ang kanilang mga palatandaang pinakapang ulo'y nasa pag-iiba ng pagmumukha.

Mayroon namang mga pagmumukhang nauukol sa kaluluwa, sa kangalian, mga karaniwan, mga luganin, o mga lubhang hangal, ma-asaya, malulungkot, malulupit, mga nakalulugod, at iba pa, at ang kanilang pangalan ang nagsasabi na kung alin-alin sila.

IKATLONG KAPITULO

TUNOKLOL SA MGA BAHAGING MALALAMIGOT NA PAGMUMUKHA

Ang mga bahaging ito'y ang balat, ang mga m^usculos, ang mga nervios, ang mga vasos at ang tegido celular. Sa pagkakatatugmang larô nitong limang bagay na mga sangkap ay nangangaling na labat sa ng mga kapahayagan ng pagmumukha. Sa mga kubô na ginagawa ng balat ay nagbibigay ng lugô o kapahayagan sa pagmumukha. Ang mga m^usculos, na nalalagay sa ilalim ng balat, ay mga kalamnan na sa kaniya'y gumagalaw sa labat ng dako lawat isa sa isang tagiliran, nagpapahayag ang mga iba ng pagtawa, ang mga iba ng galit, ang mga ita ng takot, at gayon sa iba. Mayroong mga ibang natatnan sa pagpapagalaw ng mga pangâ, sihang, kung paano mayroon namang mga iba sa pagpapagalaw ng mga talukap ng mata. Mahigit sa limangpuô ang mga kalamnang natatnan sa pagmumukha. Ang mga nervios (litid), ay isang bagay na mga cordong mapupunta na nagbibigay ng paggalaw sa mga m^usculos, na nangangaling pagdaka sa cerebro (utak sa ulo.) Ang mga vasos ay mga tubong natatnan sa paglamin ng dugong mapulâ, na tumatakbo sa loob nilâ; ang mga iba'y naglalaman ng dugong mapulâ ang mga iba'y dugong maitim. Ang mga tubong ito'y nagbabawhanggang sa walang katapusan, at nagsisilabuloy sa pagpapahayag lalimbawa ng galit, na nagbibigay sa

mukha ng isang kulay na marami, sapagkat may tugong masila ay naglulubantou sa mga mumuntong libang ganito; at ang hiya o ang luwa, na nagbibigay sa mukha ng isang kulay rosas, o mapula, sapagkat kung gayo'y nananais ang kilos ng mga mumuntong tubo ng dagang mapula. Ang tegido celular ay isang bagay na habi na kinalalamnan ng taba at kasama niyang umabuloy sa kabilugan at pagpapaganda sa mga mukha. Ang kaniyang kalabisan ng taba ay nakosisira sa mga bahagi ng pagcumukha at nagbibigay nitong anyo ng katamaran at kakulang ng kaya na nakikita sa mga lubhang matataba. Ang kakulangan niya'y lumubuo nitong mga mukhang payat, humpak, mapuputla at walang laman na nagpapalugi sa mga paleglog malolungkot.

IKAPAT NA KAPITULO

TUNGKOL SA PAGCUMUKHANG KARANIBAN NG MGA
LALAKI NA NAGCAGALING SA KANILANG SINDAW
O SA PANANAIG NG KANILANG MGA BANGKAP

§ 1. Tungkol sa pananaig ng sikmura, mga lalaking
mayroon, alim at lapay, o sa temperamento bi'roso

Ang mga mayroon nitong mga bangkap na lubhang malusog at lalong masigasig kay sa mga iba ng kanilang katawan, ay mga pangahas, may isang pagtioging titig at matalim, nagbabayag ng mga kalamuang lubhang liwa at may malaking kasiglahan sa mga paggalaw. Ang bikas nila'y katamtaman, at

kanilang balat ay kayumangga, tuyo, mainit, at may mga lalalibo nahahapunan ng malalaking epat na anak'y nakalitan; ang kanilang mga balok ay mainit o may kulay castaño na madilim, at nahuhulog sa madali. Tumutunaw na madali ng kainin at makatatagál na walang kain: nangatutalog ng kaunti at megaan; malinít ay isang bagay lamang ang inasupag at mayroong isang malaking katibayan sa mga binabalak, malaking dilidili at kahiligán sa mga kaululan. Malinít maging lubhang mapagmamili, mga walang katiwala at mapagpalabas ng kanilang mga sana at takot, mga walang kapaguran, sa kanilang kapaguran sa kanilang mga lakain ay matitiyaga, mga mapanibughuin, magagalitin at mapanghiganti. Ang mga sakit na lalong sumucalakay sa kanila ay sa eikmura o sa mga lamang-tiyan at lalong lalo na sa atay, na palaging nagpapalungkit sa kanila.

Sinabi na nakalilang sa mga ganitong tao, ang mga nagpupunò ng wala sa katu viran, ang mga mangangagaw, ang mga mapagrawa ng magaling sa katauhan at ang mga taga paggawad ng mga kautusan. Ang ganitong eingaw ay nasa Sur na linabasan ng mga nagtayo ng mga religiones, at ng mga taong may malaking dilidili.

§ 11 — *Tungkòl sa pananaig ng mga bagì, puso, mga padaluyan ng dugo at mga ugòt, o sa temperamentong madugo.*

Ang mga ito'y nagbaharap ng isang dibdib na malapad, isang pusong malaki, at mayroong paghingat malaki at madali. Ang kanilang mga ugát ay paibabaw

[illegible]

Kung ang kaniyang utak sa ulo'y malungay may-
roong malaking alaala, malaking bilag sa mga gawain
ng pag-isip, malaking dalili; dapatwa kaniyang kaya
sa pagpuganang-ukap. Magagandang loob at masas-
aya; madaling magagalit, dapatwa madaling mapapaw-
ang galit; lalong kaniyang mga karamdaman ay
masisidhi, kaya salawaban at walang inihaharap kundi
mga kapintasan o mga bioggit sa magingning.

Kung sa pansamang ta ito'y lalakip ang muna ng
pagpipilian ng taong mga katatagan ng hawak
isa sampu ng kanilang mga sagabal, dapat na may
kasukatan dahil sa sinabing pag'alokip

§ III.—Tingitid sa pananawig ng ulak sa ulo, o tingitid sa temperamento mental.

Ang mga nagbabangag ng kalubag na ito ay nagtataglay ng mlog lubhang malapad at ng isang malaking kahandaan sa mga gawain ng pag-iisip, malaking kasiglahan ng mga karamdaman, maraming dilidili at isang mabilis na pagkatatnód-matid ng mga kaisipan sa naglalarawan ng Ioh sa salawhan.

Ang mga lugal ng kanilang mga kulawa'y maninipis, makiki-ig at kung minanay mga tuyo, ang kanilang mga laman ay mahihina at maninipis ng malipit sa nararapat; ang balat nila'y mapula ng kaunti, karanawa'y manipis at lubhang maramdamin; ang tiogin nila'y kima, at ang mga mata nila'y makikitib. Lahat ng kanilang mga kilos ay nababagong madali, at sapagka't nagnanasing malaki ng mga karamdama; matitindi, ay lubhang mahihilig sa pag-ibig. Ang kanilang pagtulog ay magaan at binabagabag ng mga panaginip; ang kanilang mga sakit ay nakakalakip sa mabilis ng mga karamdaman ng utak sa ulo, at ang kanilang ulo, karanawa'y eiyang pook ng kanilang mga sakit.

§ IV.—*Tungkol sa pananag ng mga kalamnan o ng*
(*temperamento atlético (singim na malakas)*)

Ang mga may ganitong temperamento'y nagtataglay ng mga kalamnang lubhang hayag at labas sa lalong munting paggalaw at isang kasiglahan at lakas na lubhang malaki sa kanilang mga pagkilos. Sila'y muminuti at mababa sa taas, matataba ng katamtaman, ang balat nila'y matigas at kayumanggi ng kaunti. Napagmamalas sa mga gayon kaunting kahandaan sa mga gawaing nauukol sa pag-iisip at kaunting hilig sa pag-ibig, samantalang nagtataglay ng isang malaking kabiligan sa pagkakamit ng lahat na yaon sa pamamagitan ng bunô. Sila'y maramdamin ng kaunti at kaunting mabuyuhin, may malaking kaibigan sa pagkain at tumutunaw na magaling. Gayon man ang mga taong itong totoong malalakas

ay mayroong sakit sa paglalaran sa kanilang mga kata. at may di pagkain ay nagpapahina sa kanila ng laibang, maddali kay sa mga iba.

§ V.—*Tungkól sa pananag ng mga bahaging ginagamit sa paggana ng anik o sa temperamento critico*

Nakikilala ang ang temperamentong ito sa lagong at tunog ng tinig, sa maraming balbas at bubót sa ulo, at balahibo sa dibdib at sa mga sangkap, at sa mga lubag na mayroon sa batak. Pagka nagpapakalabis ng paggamit sa kanilang temperamento'y nangangayayat, namumuti, binabagabag ng luig, at ang mga pag-iisip ay bumibinà; nagkukulang ang kanilang alaala at nangatatamad. Bukod pa sa mga tandang ito na bihirang magkulang ay mayroong mga matang mapungay, lumelapad ang itim ng kanilang mga mata, isang mabilog na azul sa mga talukap ng mga mata, lalo na sa iba, ito'y ang mga pangangalumata at ang pagyakap ng bilog ng hukay na kinasieidlán ng mata o ang panglalalin ng mga mata. Nanagalalamtad na totoong daming mga sakit na lubhang mabihigat.

§ VI.—*Tungkól sa pananag ng tejido celular at mga fluidos blancos (o ng temperamento imfático (mga na matubig))*

Ang mga may temperamentong ito'y neghaharap ng malaking kasaganaan ng fluidos blancos (tubig o singaw na maputi), ang kanilang mga kalamuan palibhasa'y tinatagoe ng mga singaw na ito di dahil din'y

lalang mga litaw, ang kanilang mga bagay-puso at mga dimaduluyan ng dugo ay di tataong malusog at ang kanilang dugô'y di tataong tunaw kay sa mga iba. Sila'y mayroong malaking kahanduan sa pagtaba, nguni ng isang tabang di tunay, ang isang malit na ekit ay nagpapaula sa kanila ng katabaan ng katakot-takot, at isang pag-gawang masigla ng kaunti na di nila kinaukulan ay nagpapahina sa kanila at pinapanat ang katabaan, na nagiuuan sa kanila ng isang pulos na buto't balat. Karaniwan ang pangangayayat ay humahanga sa mga labaging gumagawa ng pagsasanay. Sila'y namumutla't mamamanda ang mga mata nila'y mapupungay at ualang kapahayagan, ang kanilang mga labi'y lubhang malalaki, ang mga buhók nila'y mapula o kulay caetan sa mga dapa; sila'y pangit sa katabaan, at ualang anomang tibay sa balat gayon din sa mga laman; kumakain nang kaunti at tumutunaw ng masama; natutulog nang matagal at mahimling, at ang kanilang mga galaw ay mababagal at mabibigat. Ang mga katuaan at ang pag-ibig ay babagya nang tumiting sa kanila; sila'y kulang ng pag-iisip; ualang ala-ala, ni katalinuhan; sila'y mga tamad; ualang mga 'pakumandan sa mga panghalina ng mga artes at mga karunungan; ualang mga bilig. Gayon man sila'y mayroong lalt; madaling magagalit at madaling tumatahumik, tinilimot ang mga pagmura, na hindi gumagana sa kanila ng malaking kasiraan. Sila'y mabubuti, matatanda, mapag-gana ng magaling, malalamig na loob; sa kanila'y ualang santang malalaking pagpapakahirap, at malimit sila'y mapapalad sapagka't sila'y lumalaki lamang

BAHAGING IKALAWA

Tungkol sa mga pag-aral ni tangi ng fisognomonia
at sa kaniyang pagkakabukod-bukod

KAPITULONG UNA

TUNGKOL SA ULO, PANGKALAHATAN AT SA
PAGKAKABAHAGI NIYA

Isang ulong nakakabagay ng labi ng katauan, na
gayon maaki sa unang tingin, at hindi ni lubhang
malaki ni lubhang malin, ay nagpapakilala sa pag-
kakarera ng mga kasabay na bagay, ng isang bagay
na taloobhang lalo pang ganap sa buti kay sa mang-
yayaring asahan sa isang ulong hindi nakakabagay:
malabis nang laki, mabuti at malamán ay nagpa-
pakilala ng isang bastos na kabagalan sa paglining;
malabis nang liit ay isang tanda ng kahinaan at
kailangalan.

Kahit alin man ang maging pagkakabagay ng
ulo sa katauan, ay kinakailangang buag maging, ni
malabis na mabilog, ni malabis sa talunhaba; han-
gang biya'y lalong katataman, lalo pang ganap sa
buti.

Mangyayaring tauaging isang ulong mabuting yari
yaong ang tade niyang pahulóg na matuid, magmula
sa dulo ng batok hanggang sa dulo ng ilóng, ay
maging kaparis ng kaniyang lapad na pahulóng. Ang
ulo'y dapat babaginin sa baw ug ulo at sa mukha
pag-uapap maun malin ang laos ng ulo.

KAPITULO NG IKALAWA

TIYAKOL SA KATAWAG NG TIYAKOL SA KATAWAG SA
CIANIO (KATAWAG NG TIYAKOL) NAGSAKOP.

Ito'y naglalayon sa mga iba't ibang tao ng mga
lubak na humihant sa kumukang ang lalaki, gawa ng
paglusing ng balagi ng utak sa ulo na sa kanila'y
natutugon, sa pagmamagitan nila'y makikilala ang
mga tao, gayon din sa mga balagi ng pagmamukha,
at lagan man ang pagbakilalang ito'y bumubuò ng
isang karamdaman; bukod ay isasakop namin siya
rito upang luma ang arto ng kagugumano.

Ang mga nagtataghy ng dalawang lubak sa batok,
sa ibabaw ng hukay na mayroon tayo sa lig, ay
lubbang mahuhilig sa pag-aanak at sa pagpapalaganap
ng kanilang kapara, ibig ng mga kaluguan sa pa-
kikipil at sa may malaking lakas sa pag-aanak (n° 1).

Ang mga mayroong isang lubak sa gitna ng Latok,
sa ibabaw ng mga sinab sa itaas, ay mga hulig
namin sa pag-aanak at umibig ng malaki sa kanilang
mga magulang at sa kanilang mga anak (2).

Ang mga mayroong isang lubak sa bawat tagi-
liran ng sa n° 2 ay lubhang magigiliw, mahubuting
mga kaibigan at nakalulugod, at lubhang nahahandi
sa pagkakaroon ng mga lathalaing tanging ugali.
Sila'y lubhang mahigra sa paghagkap sa tao at
nagiging ang kanilang paghagkap kung umaalis sa
kanilang bayan (3).

(1) Kikakailangang luma ang luma ang mga namerong ito,
sepak't ang mga ito makasalan ng unahan ay luma ang
yayaring unahan ang luma ang luma ng luma ang luma
unahan ang luma, luma ang luma, luma ang luma ang luma.

Ang mga mayroong isang lubak sa likod at sa ibabaw ng mga tainga ay lubhang matatayang mahihilig sa mga away, at mga pakikibaka; sila'y lubhang matatimik (4).

Ang mga mayroong isang lubak sa ibabaw ng bawat tainga at sa likod ng lutae na pangding, ay malulupit malabangis, mapagparugo at mahilig sa pagpatay, sa pagsera at sa panunuog. Gayon din sila'y walang pakiramdam (5).

Ang mga mayroong isang lubak sa ibabaw at sa harap ng sa No. 6 na nagpapalapad ng kanilang ulo sa dako ng mga pilipisan, ay matatalas at bihaya sa pinag-aralang wika, at marurunong magsawantala, ilinilibim ang kanilang mga bagay, may diwa tungkol sa maingat na paraan at lubhang kaibigan ng pag-eisidungaling at pagkukulang sa pangungusap (6).

Ang mga mayroon sa bawat tagiliran isang lubak na nalalatag magmula sa nauna hanggang sa isang tuldok na malayo ng kaunti sa dulong palabas ng kilay, ay lubhang mahihilig sa pag-gawa ng mga laan, sa pagbahawak ng mga pag-aari, at mga hilig sa pagnanakaw, sa panggagaga o pangangamkam at sa pagpapatabo (7).

Ang mga mayroong isang lubak sa gitna ng ulo, na papatungo magmula sa ugat ng ilong hanggang sahatok malaba ng kaunti at sa likod ng taas ng ulo, ay lubhang mahihilig sa pagtira sa mga pook na matataas, sa pagbangad sa mga katungkulan, mga maibigin ng kapangyarihan, mga palalo, malulupit at mapanupil (8).

Ang mga sa bawat tagiliran ng lubak na nauna ay mayroong ita na nagpapalapad ng malaki sa ulo

sa likuran, ay lubhang maibigín ng mga palakpakán ng kapurihan at ng mga karangalan. Sila'y mapaghangad na mabantog at mga palab; mayroong kaunting kapurihan, maibigíng magbigay lugod sa lahat ng tao at gumagawá ng pagpaparangalan, at ualang karamdaman sa pagtutal at pag daig sa iba at kapa. naghilian (9).

Ang mga nagtataglay ng isang lubak na mahaba sa bawat tagiliran ng ulo, sa ibabaw at likuran ng sa No. 6 ay mga maiingat, marurunong kumilala kapagkaraká ng mga bagay; sila'y maamong loob at mapagunam. gunam, at mayroong kaya sa pagturing ng mga pagbabago ng mga nangyayari. Gayon din malimit sila'y matatakutin, mga balisa at ualang kapasiyahan (10).

Ang mga mayroong isang lubak na magmula sa ugat ng itong ay napatutungo hanggang sa kalahatian ng noo, at lumalapad sa bawat tagiliran sa dako ng mga kilay, ay mayroong malaking alaala ng mga nangyayari, sila'y lubhang madaling turuan at mangatutu, maibigín sa karunungan, masunurin at mayroong malaking kaya sa pagpapahusay ng kilos ng mga sangkap ng katawan (11).

Ang mga sa bawat tagilira'y mayroong isang lubak sa ibabaw ng kaunti ng mga kilay, na malapit man sa gitná ng noo, nakatungo man sa labas, ay lubhang makaya sa pagtatanda ng mga pook at paghahalaga ng mga tukuyan ng paang mga maibigín sa paglalukbáy at mahubuti sa pananahanan sa lahat ng mga pook (12).

Ang mga mayroong isang lubak sa bawat tagiliran, sa ibabaw ng mga kilay, sa siping na palabas ng nauna, ay mayroong malaking katatimutan sa

pagpipinta at pagkukalapa at pagbabagay-bagay, at malaking káya sa pagbabagay ng mga kulay (13).

Ang mga mayroong isang lubak sa bawat tagiliang palabás ng nauna ay lubhang makaya sa mērika at melodia, at mayroong malaking káya sa pagbubukod-lukód ng mga tugma sa mērika (14).

Ang mga mayroong isang lubak na bilog sa pook ng mga pipisan sa pag-itan ng 17 at 6 sa likuran ng mata, ay lubhang makaya sa makinaaria at mga construcciones (paggawa ng mga bahay at iba pa), mga senay ang mga kamáy at malaking namnam sa mga artes (15).

Ang mga mayroong isang lubak na pagpapasinula sa bahaging itaas ng ulo, at bumababang kumitid sa hangis ng kanang pabeligtad hanggang sa gitna, ay mayroong katalasang kumailala sa pagpaparis at pagtagpo ng mga pagkakatagpo at pagkakamukha katalinuhan, mabuting panan alitang nakalulugód sa bayan, at marunong gumawa ng mga elegorias "lalimbaga" at mga fabulas (16).

Ang mga mayroong isang lubak sa bawat tagiliran ng nauna, ay mayroong diwa, kalaliman at katarasan, na nanukol sa metafisica, capangyarihan sa pagguguman-guman sa isang bagay ng isang nanukol sa kaniya at sa pagpapalagaspap, at sila'y nababagay sa ideologia (17).

Ang mga mayroong isang lubak sa bawat tagiliran ng ulo, sa kanang kaibhan sa ibabaw ng bahaging kalagitnaan ng mata, ay mapagpalit ng masakit at mayroong mga palabás, catalasan, diwang masama, o salitang mangháng, nagwiwika ng mga magagandang pangangusap, mumenting salitang may

at sa paglalagan at mga paglalagan.

Ang mga mayroong isang lubak sa likod ng ulo, ay lubhang mababagay sa pagitan ng 21 at 22, ay lubhang mababagay sa pagmamalas at sa paghanap ng mga pagkakataon ng mga kinahinatnan sa kanilang mga kahaliliman, mararamdaman ng magbigay ng katiwala ng mga bagay at eisa'y mga mababagay.

Ang mga mayroong isang lubak sa likod ng ulo, ay lubhang mababagay sa pagitan ng 21 at 22, ay lubhang mababagay sa pagmamalas at sa paghanap ng mga pagkakataon ng mga kinahinatnan sa kanilang mga kahaliliman, mararamdaman ng magbigay ng katiwala ng mga bagay at eisa'y mga mababagay.

Ang mga mayroong isang lubak sa likod ng ulo, ay lubhang mababagay sa pagitan ng 21 at 22, ay lubhang mababagay sa pagmamalas at sa paghanap ng mga pagkakataon ng mga kinahinatnan sa kanilang mga kahaliliman, mararamdaman ng magbigay ng katiwala ng mga bagay at eisa'y mga mababagay.

Ang mga mayroon sa mga tagaliran ng mga isang lubak maging bilog, maging maligt ang haba sa lapad, ay mayroong isang malaking kakayahian sa pagtulad ng mga ngim ng ting, ng mga nal at ng mga kilos ng mga iba (22).

Ang mga mayroong isang lubak sa pagitan ng 21 at ng 22, ay lubhang mababagay sa pagmamalas at sa paghanap ng mga pagkakataon ng mga kinahinatnan sa kanilang mga kahaliliman, mararamdaman ng magbigay ng katiwala ng mga bagay at eisa'y mga mababagay.

Ang mga mayroong isang lubak sa likod ng ulo, ay lubhang mababagay sa pagitan ng 21 at ng 22, ay lubhang mababagay sa pagmamalas at sa paghanap ng mga pagkakataon ng mga kinahinatnan sa kanilang mga kahaliliman, mararamdaman ng magbigay ng katiwala ng mga bagay at eisa'y mga mababagay.

at gumagaling ng malaki sa Dios at sa religion (42).

Ang ina mayroong isang lubak sa taluktok ng ulo, sa nasabi ring gahit at sa likuran ng lubak na nauna, at lubhang matatag, matiliyaga, mapanatili mapilit, may ugaling magkaroon ng matigas na pasiyá o maging masuwain, mapanggulo, may malaking kaya sa pagsasarili.

KAPITULONG IKATLO

TUNGKOL SA MUKHA SA PANGKALAHATAN AT SA KANIYANG PAKAKABAHAGI

Sa paglalalad ngayon ng tanang sinabi namin tungkol sa mga lubak ng baw ng ulo, pag-uapuan natin ang mukha at bahagingin natin siya ng tatlong bahagi: isa na naiilatag magmula sa uod hanggang sa mga kilay, isa magmula sa mga kilay hanggang sa bahaging ibaba ng ilong, at isa, sa wakas magmula sa bahaging ibaba ng ilong hanggang sa dulo ng buto ng baba.

Hanggang lalong nangagkakatatag ang mga bahaging ito, ay lalo pang tumatawag ng loob sa unang tingin, at lalo pang makabibilang tungkol sa katu viran ng kaniyang kalooban at tungkol sa karaniwang lakad ng ugali sa pangkalahatan.

Bihirang-bihira na ang isang táong di karaniwa'y magharap nitong karaniwang lakad na lubhang balata, at matatagpuang palag siya humigit o kumulang sa halos lahat ng mga tao, gumamit lamang sa pagkuha ng mga eukat, hindi ug isang regla, kung di

ng isang kasingkapang lalong malalim, mabuhay, na mangyayaring iagpang aral sa mukha.

Tingut rin ang mga pasimulang lalong kailangan na dapat pumatnugot sa heonomista sa pag-aral ng mukha. Kinakailangan:

1° Iparis siya sa mga pagkakatatugma-tugmaan ng buong katawan.

2° Masdan kung may hugis itlog, mabilog o parisukat, kung mayroong hugis na kinahinatnan ng isang pagkakahalang mapalad.

3° Siyasatin siya ayon sa mga pagkakalukuyang pahulog na matuwid ng tatlong pagbabahaging minagaling.

4° Ayon sa kapalayagan at eigna ng mga bahaging pinakapangulo ng mukha, kung papaano ita humaharap sa isang kalayuang ibinibigay.

5° Ayon sa pagkakasundô ng mga tunay na bahagi ng mukha.

6° Ayon sa hugis, sa pagkakalakip at sa mga kulay ng mga ilong bahaging bukod ng mukha.

7° Ayon sa mga guhit na bumubuo ng mga paligid-ligid sa labas ng mukha kinuha sa tatlong ikapat.

8° Ayon sa pagkakahubog at sa pagkakatukuyan ng kaniyang mga bahaging minamaeda sa patagilid.

Kung bukod sa rito'y pinagninilay ang mukha mula sa itaas pababa, kung pipihitin pa siya na ano pa'y makita lamang ang paligid sa labas ng butô ng mata at ng piengi, ay magagawa sa pamamagitan ng fisognomania ng mga tuklas na katakatka.

Bukod pa ang pagka walang kaparis at bish ng ugali'y muling sumisipót ng lalong maliwanag at tunay sa mga bahaging matigas at sa mga bahaging matindi ang pagkakahugis; samantala na ang mga ka-

na'y ang ugali at tinanong ay nahahadlat. At lalong
karamihan sa mga bahaging malalambot, lalo na sa
lahaging ibaba ng mukha.

Kung ang pinag-uusapan ay isang mukha, na
ang kayarian ay o lubhang matibay o lubhang pi-
hikan, mangyayaring mahalagahan ang ugali ng lalong
madali sa patagilid kay sa pabarap. Di na sasabihin
sa patagilid ay di hainak na makapaglilibon. nagdu-
dulot ng mga guhit na lalong matindi ang pagkaka-
tanda, lalong tedhant, lalong maliliian, at dahil sa
gayon din ay lalong madaling balagahan ang kanilang
kahulugan: samantala na ang mga tanda ng isang
mukhang mainasdan ng pabarap hindi sa tuwi-tuwi
na'y madaling turan ay pagwariin.

Kung ilagay ang mukhang patagilid ng isang
ikapat na bahagi, ay naghaharap ng dalawang pati-
gid na iba't iba, at kapwa sila'y lubhang mapahayag
sa fisyonistang sanay ng kaunti.

Ipinagpapalagay rin ng isang magandang pata-
gilid ang pagkakamukha ng isang ugali ng mahal:
datapwat pakatatagpo ng lubhang maraming patagi-
lid, na, bago man hindi magaganda, ay mangyayaring
tumanggap ng kamahalan ng ugali.

Ang pagkakatiwali ng mga bahagi ng mukha
ay may kabagsikan din sa kayarian ng mga sangkap
ng tao; at nagpapasiya sa kaniyang mga kakulangan
sa pag-ugali't sa pag-iisip.

KAPITULONG IKAPAT

TUNGKOL SA MGA BAGGI NG MUKAPANG DIVISION
BUKOD-BUKOD

§ 1. Tungkol sa noo

Ang labagang kabutuhan ng noo, ang kaniyang hugis, ang kaniyang tsas, ang kaniyang bulong, ang kaniyang pagkakalagay ang di siya sumal sa karamihan ay nagpapakilala ng kalayaan at sakat ng ating asal sa pag-iip at pagdaran-dan.

Ang likat ng noo, ang kaniyang pagkalagay, ang kaniyang kulay, ang kaniyang pagkabuuat o ang kaniyang kaluagan ay nagpapakilala ng mga karamdaman ng kaluluwa, at ng kalagayang kasalukuyan ng ating loob.

Ang labagang matatag ay natatag patungil ng pagpapayon din kailat na ang balat ay kumukubot; tungkol sa mga kulubot ay magbabago ayon sa naging kayarian.

Ang mga may isang noong kapal ay iba sa may isang noong may hugis bulong; anap't kung sila'y ninilayin ng isang asal na pangkalabatán ay makapagpapabaw sa atin ng isang pag-iisip tungkol sa hugis ng noo, at katugang matataduhan, ayon sa hugis na ito, kung alin-aling mga kulubot ang mangyayaring ibanga.

Mayroong mga noo na hindi tumatanggap kung di mga kenot na pahulog na matwid; may mga iba na kabilang mga pahigat lamang, sa mga iba'y mga

binubog, kabalot kahalubilo ng mga ibat.

Ang mga noong lalong malilinis at may kaunting mga panulukan ay karaniwan ang mga may kunot na lalong malilinis at lalong karaniwan.

Guinagawa tayo ngayon ng mga pagmamalas na bukod.

I. Ang may noong talonghaha ay waling lakas at pagbabagô-bago.

II. Ang may noong makitid, maikli at masinusu ay may isang ugaling eikel, matatag at matibay.

III. Ang mayroong uo na may mga paligid na hubog at waling mga panulukan ay naglalarap ng isang ugaling matamis at inalambot, pabalik kung matwid.

IV. Isang noong lubos na pahulog na matwid magmula sa husay ng mga bukok hanggang sa mga kilay, ay nagpapaquilala ng lubos na kakulangan ng katalinuhan.

V. Isang noong pahulog na matwid, na bumububong ng bahagya sa itaas, ay nagpapakilala ng katalinuhang may kaya sa maraming paggugunam-gunam, at isang kaisipang matatag at malalim.

VI. Isang noong mataas ay nagpapakilala ng mga abot na lubhang maikli at ang mga mayroong gayon kailan may di magkakaroon ng bait.

VII. Isang noong pahilig, sa likuran, nagpapakilalang karaniwan ng dili-dili katalinuhan at pagkapihilan.

VIII. Isang noong binilog at palabas sa itaas na bumaba ng matwid at naghaharap sa kabuwan ng isang hugis na tang, ay nagpapakilala ng isang malaking lalim ng bait, ng kasiglahan at ng kahinggilan sa pagkagahit na madali at magahak, kabalay ang isang pasong marmol.

IX. Isang noong maa matutuwid sa mga guhit na malalagay ng pahiwal, ay nagpapakilala ng isang ugatong buhay at maningas.

X. Isang noong kalugod-lugod at may matatnais na pagkahubog ay nangangako ng isang katalinuhang maaliwulas; datapwa kung ang kaniyang pagkahubog ay mabilis, bigla at mataas ay naghaharap sa kaniyang mga paligid ng tanda ng isang pagkahayop na di mababata. At kung ang pagkahubog sa ito'y hindi bumubuo, paris ng sumusunod, ng isang arkong sapilitan, kundi matinding punapaitaas upang humaya ng pagpapag, sa dakong ilong, ay nagpapakilala ng kalubutan ng kalinaan at kabagalan sa paglinug.

XI. Isang noong magkaroon ng isang pagkalagay na malapad, gayon din ang isang kapietanan ng kaniyang mga guhit na matutuwid, at mga guhit na hubog na ganap, ay bumubuo ng tandang ganap ng kabaitan at karunungan. Inaaring parang ganap ang kapietanan ng mga guhit pagka hindi mahalata ang kanilang pagkakahalat; at ang kabulugan ng pagkalagay na malapad ay ang hindi lubhang pahulog na matwid at di lubos na pabilig.

XII. Mangyayaring aring parang isang aral sa fisognomonis, na mayroon niyaon ding ngatukuyan sa pagitan ng mga matutuwid at ng mga hubog, na inaaring parang mga gayon, na sa pagitan ng lakas at ng kalinaan, sa pagitan ng katigasan at ng kalambutan, sa pagitan ng pag-iisip at ng katalinuhan.

XIII. Tingni rini ang isang pagmamalas na hindi nagdaraya kailan man. Ang mga nagtataglay na lubhang litaw ng buto ng mata ay lubhang makaya sa mga gawain ng kaluluwa at malabis nang tatahas

sa mga malalaking lalarin

XIV. Isang noon na bagaman wala ng tuluran panulokang litaw ay lumulubog sa ibaba, parang isang pader na patayong mawid, sa ibabaw ng mga kilay na pahig at bumibilog at bumububong na di mahalata sa magkabilang tagiliran sa dako ng mga pilipin, ay nagpapakilala ng malaking kaya at katibayan.

XV. Isang noong pahulog na matwid na napauuna at lagsman hindi tumutuntong pagdaka sa ibabaw ng ugat ng ilog, ay makita at kuyumpis, o maikli at makinis, ay humuhula ng walang pagala ng kaunting kaya, kaunting katainuhan, kaunting dilid at kaunting pakiramdam.

XVI. Isang noong puwang-pung ng mga lubak na may mga panulokan at mahukô ay isang tandang tunay ng isang loob na lubhang buhay na sa kaniya'y walang makapigil pagka siya'y kinakaladkad ng kaniyang kasiglahan.

XVII. Lahat nang noong magdulot sa kaniyang pagtagilid ng dalawang arkong magkabagay, na ang lalong mababa sa kanila'y nagpapauna, ay isang tandang tolo ng isang matwid at magaling na pag-iisip at ng isang kayariang lubhang mahuti.

XIII. Isang noong magdulot ng butô ng matang lubhang litaw, maliwanag na nababayag at lubog anapa't madaling maiguguhit, ay isang tindi ng isang malaking kataasan ng loob at ng puso. Lahat ng mga ulong magagaling ng unang panahon ay nagkakaayon ng pagaganito,

XIX. Isang noong parisukat, na ang kaniyang mga gilid sa tagilira'y maging malalapad pa ng sapat at ang kaniyang butô ng mata ay kasabay na lub-

lung matatag ay nagpapakiala ng isang ugaling lubhang mabait at tunay.

XX. Isang noong may mga kunót na patayong matwid na kaparis niya, ay nagpapalagay ng isang malaking pagsusumakit at ng isang lakas na kaparis; dapatwa kung ang mga kunót na ito'y mga pahalang at putol, maging sa gitna, maging sa kanilang mga dulo, nangagaling karaniwan sa katamaran o sa kabinaan ng loob.

XXI. Isang noong magdulot ng malalalim na gutli o litak sa pag-itan ng mga kilay ay walang ipinakitilala kundi malaking kaya at isang pag-iisip na maging at mahal, dapatwa kinakailangan na ang mga bahaging ito ng mundo'y huwag makatumbang ng ibang mga bahaging nangaglalahap.

XXII. Isang noong maghanyag ng kaniyang ugát o ng isang Y na may kulay azul na lubhang maliwanag sa gitna kung yad'y nakabuka, walang mga kunót at humubuhong ng katamaran, ay nagpapakilala ng mga katatunayang di karaniwan at isang ugaling hilig sa pag-itig sa magaling.

XXIII. Upang ang isang tao'y maging lubos na maganda at magpahayag ng isang ugaling mahal kasabay ng kayamanan ug bait, kinakailangan magkaroon ng mga sumusunod na bagay:

Dapat matugma o mabagay na lubos sa labi ng mukha, at pagparisin sa labi ang ilóng at ang bahaging ibaba.

Tungkol sa kanisang lapad, ay dapat lumapit sa itaas sa hugis ng itlog o sa pansukat.

Dapat lumagay na walang magkakaparis at mga kunót na pulegi, dapatwa dapat maging makaya na

magkaroon ng mga yuon, para sa lalimbaro, sa mga
sumundali ng isang trabigat na paggugunangunang,
ng galit o ng sakit.

Dapat humilig sa likod sa itaas at magpauna
sa ibabâ.

Ang butô ng matâ'y mainis at halos puhalang;
kung tingnan muli sa itaas dapat maghayag ng isang
lubog na katamtaman.

Isang munting hukay na patayo't puhalang ay
lindi nakasisira ng anô man sa lagandahan ng noo;
gayon ma'y ang mga guhit na ito'y dapat maging
lubhang maliliit ng di mahalata kundi kung tumatama
sa ibelaw niya isang malaking liwanag na du-
crating sa kaniya magmula sa itaas, at kinakailangang
putlin o bahuginin ang noo ng apat na bahaging halos
magkakaparis. Ang kulay ng balat ay dapat magling
lalong maliwanag kay sa tinataglay ng mga ibang
bahagi ng mukha.

Ang mga paligid ng noo'y dapat malagay na
handâ anô pa't kung pagmamagdan ay isang putol na
sumasakop sa kaunting kaibhân ng ikatlong bahagi ng
kolabahan, ay lubhang mahirap na mapagwawari kung
naglalatagda ng isang guhit na matwid o hubóg o baluktót.

XXIV. Isang noong maikli, kuyumpis, mabukó,
hindi magkapis, lubóg sa isang tagiliran, pahiwâs, o
palagling kumukunót ng isang asal na iba't iba, ay
nagpapakilala sa atin na tayo'y di dapat makipagka-
ibigan sa nagtataglay ng gayon.

XXV. Sinabi ni Savater, na samantalang ang isang
kapatid, kaibigan o kaaway, samantala na ang isang
taong sineman, kahit na isang tulisán, ay magkaroon
ng noong tugma't bulâs, ay lindi nararapat mawalan

ng pag-asa sa kaniya sa pagkakaibang mga mamamayan ng humuway.

§ 11.—*Tungkol sa mga mali*

Kahit alin man ang maging mga galaw ng mata, ay dihi kundi mga kinakailangan ng kaniyang hugis at ng kaniyang tanging katutubo. Pagka nakilala ang ugali ng karaniwan ng mata, ay mangyayaring wariin libong mga galaw na bukod na sa kaniya lamang nauukel sa isang karamihan ng mga pangyayaring ibizigay. Mayroon pa, ang kaniyang hugis lamang, ang kaniyang paligid o pati isa lamang putol na ganap ng paligid ay magiging sapat sa isonomistang bihasa o sunay upang itatubhanang bigla ang ugaling tunay, na natutukoy sa asal at sa pag-iisip ng mata.

Ang mga matang azul ay nagpapakilala ng lalong kalinaan, isang ugaling malambot at lalong binabae lay sa mga madilim o maitim. Hindi ang ibig sabihin nitó na walang mga taong may mga matang azul na hindi maging lubhang maigting, kungdi sa karaniwang pagsasalita, ang mga matang maitim ay tardang lalong karaniwan ng isang kaloobang lalaki, malakas, malalim; at ang katalinuhan halos sa tuwi-tuwi na'y nakikisama sa mga matang may isang madilaw na nanginigitim.

Ang mga may matang may iba't ibang kulay maitim o namemerde ay magagalitin, matatalino't matatapang.

Bihirang makakita ng mga taong magagalitin at malulungkot na may mga matang may isang azul na maliwanag. Ang kulay na ito'y sumasama sa may singaw na Fleming na nag-iingat pa ng kaunting kasiglahan.

Pagka ang labi o ang huling gubit na bilog ng
Mga Kalihiman

bubong na itaon ng mata ay naglalagda ng isang malaking kalakating circle, ay nagpapakilala ng isang mabuting ugali at malaking pagkepihikan, maminsan-minsan'y tapad naman ng isang ugaling matatakutin, binabae at bata.

Ang mga mata na pagka nabubukás, o hindi namipit, ay bumubuo ng isang talongbaba, matalas at matulis ang dulo sa dakong ilong, ay nagpapakilala lamang ng malaking bait o malaking kalinisan at kabutihan. Kung ang panulukan ng mata ay mapuról, ay nagpapahayag na parati ng kaunti ng kabataan.

Pagka ang talukap ng mata ay naguguhit halos ng pahalang sa ibabaw ng mata at pinuputol ng matwid sa gitna ang balintataw ng mata, ay nagpapakilala ng malaking kalinisan, kasanayan at katalasan; gayon ma'y di nito itig sabihin na huwag ibilang ang katuwiran ng puso, sapagka't nakikitang malimit magbalik.

Ang mga matang malalapad o malalaki na nagpapahintulot na makita ang maraming puti sa ibaba ng balintataw, ay nagpapakilala ng isang singaw na flegmatico o madugó, at nakikilalang maliwanag sila sa mga ito, sapagka't sa flegmatico ay mahibina mga lugaml at hindi tadhana ang pagkagubit, samantala na sa mga madugó ay punò ng apoy, nabahayag ng matindi at pahiwás ng kaunti: ang kanilang mga talukap ay lalong magkapis, lalong maiikli at kasabay na kulang sa laman.

Ang mga talukap na urong at lubhang biwás ay nagpapakilalang kaniwan ng isang singaw na magagalitin, datepwa abay na nagpapahayag ng katalinuhan ng artista at lara. Sila'y bihirá sa mga babae, at ang mga mayroon nila'y nakikilala dahil sa isang

lukas ng leob at isang bait na di karamunan.

Ang mga matang malitim ay siyang lalong megaganda at nagpapakilala ng kasiglahan at lakas ng pagpapahayag, lakas ng init ng kaluluwa. Sa mga kalugurang kulupan'y marahil ay lalong magigiliw kay sa mga azul at labo pang malalalim at malulungkot ng kaaya-aya.

Ang mga may ugaling magpikit ng isang mata pagtutugin, o ng dalawa ng magkasabay, kung hindi maikli ang kanilang paningin, ay nagpapakilalang eila'y mga pibikan, mapaglalang at mga duwag.

Ang mga matang malalaki, luwa at bukás ay nagpapahayag, kung eila'y may kulay gris (pagkakahalò ng puti't itim o azul), ng isang ugaling lubhang malinis at walang kasamaan.

Ang mga matang maliliit at malalalim ay nagpapahayag ng isang ugaling masama at mainggitin.

Ang mga matang lugami at kukuráp-kurap ay nagpapahayag ng hiya at ng kapakumbahan.

Ang mga matang tirik at pataas ay nagpapahayag ng kapalaluan, ng kawalan ng hiya at ng kapangabasan.

Ang mga matang lubhang magalaw at parang mga ligaw, ay nagpapakilala ng isang ugaling tulig at handa sa pagka ulól.

Ang mga nagtatagláy ng panulukang leob ng kanilang mga mata ng mababa ng kaunti, ay mayroong isang malaking ala-ala ng mga tao at nakikilalang madali silá.

Ang mga nagtatagláy ng mga matang tagò, sa makatwid, na lumuluwa pag naiimplt sa dakong ibaba ay lubhang makaya sa pag-aaral ng mga wika.

§ III.— *Tungkol sa mga kilay*

Karaniwan ang mga kilay ay siyang kapahayag ang tunay ng ugali ng tao: mga saksi ng yao'y ang mga larawan ni Taso, ni Leon, ni Bautista, ni Alberti, ni Bouleau, ni Turina, ni Lefevre, ni Apollon, Dochartstein ni Ularte at ni Newton, at ibp.

Mga kilay na matatamis ang pagkukahulugan ay nagpapakilala ng kalinibutan at ng kalinisang tunay ng mga *virgones*.

Mga kilay na matutuwid at pahalang ay nagpapakilala ng isang ugaliing matindi't malakas.

Ang mga kilay na nagbabarap ng kanilang kalahating labas sa gubit na matwid ay nagpapakilala ng malaking káya sa *matematicas*.

Ang mga kilay na kalahati'y pahalang at kalahati'y baluktot ay nagpapakilala ng isang lakas ng loob na masama sa isang kabutihang tunay.

Ang mga kilay na kuyumpis at magulo ay palaging siyang tandi ng isang kaeiglahang di makasundo, datapwa kung ang buhok ay mainam ito ring kaguluhang ito ay nagpapahayag ng isang eiglang katauntunan.

Ang mga kilay na masinsin at sikik, na ang mga buhok nila'y nalalagay namaat ug magkaeiglahang, at sa makatwid ay parang binatak na eadya ay nangangakong walang pagsala ng isang hiing at matibay, ng isang malalim na kabaitan at ng isang pag-iisip na matwid at matatag.

Ang mga kilay na nagkakaabutan, sa ganang mga taga Arabia ay isang kapahayagang mapulad ng kalinibutan, samantala na sa ganang mga *firomielas*

ng mung pambon ang mga pambon kilay ay nagpapakilala ng isang ugaling kamiti kung magalita at lubhang pasok sa sarili. Datapwa maging ang una maging ang ikalawa'y hindi dapat sundin, sapagka't ang una anak'y bulaan, at ang ikalawa'y malalang sapagka't ang ganitong mga kilay ay nasa mga laong lubhang malilihim at lubhang kaibig-ibig. Gayon ma'y tunay na nagbibigay sa mukha ng isang anyong magaspang ng humigit kumulang, at makapagkamali na papawalan sa kaguluhán ng puso't kaluluwa.

Sinabi ni Savater, na kailan ma'y hindi nakukita ng isang palaisip na malalim, ni isang taong matatag at mabait na may mga kilay na manipis, lubhang malakas at bumabagi sa loob ng dalawang bahaging magkapatid.

Ang mga kilay na manipis ay isang tandang di megkakabula ng kalagayan at kahinaan. Hindi nitó sinasabi na ang isang magagalita at lubhang masigla'y hindi mangyayaring megkaroon ng mga kilay na maliwanag; datapwa't totoong totoo na ang pagkalagay na ito'y nagbabawas ng lakas at kasiglahan ng ugali.

Ang mga kilay na may mga panukuan at mga putol sa gitna ay nagpapakilala ng isang kasiglahan at ng isang diwang malalim.

Ang mga kilay na nalalapit ng malaki sa mga mata ay nagpapakilala ng isang ugaling matapat, malalim at matibay. Lahat ng pabalik ay nangyayari pagka sila'y nalalayô.

Ang mga kilay na megkakalayô ng malaki ay nagpapakilala ng isang paghiling madala, at ng isang kaluluwang tahimik at tiwasay.

Ang mga kilay na maput ay nagpapakilala ng isang katutubong mahina, ang matim na madilim

ay tanda ng lakas. Ang galaw ng mga kilay ay mayroong isang pagpapahayag na hindi tadhaan, ginagawit unang una sa pagseabi ng mga kahinggilang hamak, ng kapaluan, ng galit, at ng pagpapawalang balaga. Isang taong masimangot na naghububog na lubha ug mga kilay, ay isang bagay na hamak at pagpapawalang balaga, at sa kaniya lamang ay dapat sumangguni kung ibig gumawa ng isang paghibigati.

§ II.—*Tungkol sa ilong*

Tingni rini ang mga kailaang dapat taglain ng isang ilong upang maglug maganda. Ang kaniyang haba'y dapat maging kaparis ng sa noo, dapat magkaroon ng isang bahagyang lubak na malapit sa kaniyang ugat. Kung pagmasdan sa harap ang kaniyang tisk o gulugod ay dapat maging malapad at halos magkasinglayo sa magkabilang tagiliran, dapatwa't kinakailangan na ang kalapareng ito'y maglug lalong balata ng kaunti sa dakong gitna.

Ang dulo ng ilong ay di dapat maging matigas ni malainan: ang kaniyang paligid sa ibaba'y dapat lumagay na lagda ng ganap at maayos; at di dapat maging lubhang matulis ang dulo ni lubhang saal.

Kung masdan sa harap ay kinakailangan na ang kaniyang mga pakpak ay bumarap na maliwanag at ang kaniyang mga butas ay makilala ng kalugod-lugod sa ibaba. Kung pagmasdan ng patagild ang ibaba ng ilong ay di dapat magkaroon ng mahigit sa isang ikatlo ng kaniyang haba. Ang mga butas ng ilong ay dapat magtapos lumigit o kumulang sa dulo at bumilog sa likuran, dapat bumuon ng isang kalahating

ilóng at bahagingin sa dalawang bahaging magkaparis sa patagili ng labing ita.

Ang mga tagiliran ng ilóng o ng bahong ay dapat bumuo ng dalawang tagay na pader. — Sa dakong ita sa ay dapat sumigang ng malapit sa arko ng buté ng mata, at ang kanyang lapad mula sa tagiliran nito'y dapat maging kabit man lamang kalahating pulgada.

Isang ilóng na magtipon ng lahat na sinabi ay magpapahayag ng lahat na mangyayaring ipahayag; gayon man ay malaking bilang ng mga tióng may malaking karapatan ay mayroong isang ilóng na pangit, dapatwa naman kailangang itohin ang bagay na karapatang magpapatang sa kanila. Kaya'y la. limlawa may nakikitang mga taong lubhang mara-ugal, magagandang loob at malabast na may isang ilóng na inuuli, pakiusap sa patagilid, lagá man sa ibang bahagi ay lubhang magaling ang pagkakayari, mayroong mga kabagayang dapat mahalin, dapatwart ang mga ito'y natutukoy lamang sa isang kaloobang matamis at matihein, magalang, malambót na ugali, handa sa pagtanggap at paglasap ng mga karam-damang magigiliw.

Isang ilóng na bumabaluktót sa ita sa ng kaniyang ugát ay magpapakilala na isang ugaling magahasa, hilig sa pag-uutos sa paggawa ng mga malalaking bagay, matatag sa kaniyang mga binabalak at magingig sa pagpapatuloy nito.

Isang ilóng na matatid, samakatwid, na nalalapit sa hugis na ito ay mangyayaring masedang pareng batóng pangeará ng bubong sa pagitan ng mga ibang dalawa, at ipinagpapalagay ang isang kululuwang

marunong gumaw't magtut ng talimik at matindi.

Isang ilóng na ang gulugód ay malapad, maging matwid, maging baluktót, ay nagpapakilala rin ng mga kapangyarihang lalong matataas. Isang ilóng na walang gulugód na malapad at magharap ng isang ugát na lubhang makitid ay nagpapakilala ng isang di karaniwang lakás; datapwa't ito'y nauuwi kung gayón halos sa tuwi-tuwi na sa isang kalagayang sunid-sunurang sumasali, walang tagal, ni kinabinatnan.

Isang ilóng na may mga butas na maliliit ay isang tandang tunay ng isang loob na mangmang, walang káyang mangahas sa lalong maliit na lakarin.

Isang ilóng na ang mga pakpak ay lumalagay na mabuti ang pagkakahiwaláy at maging lubhang magalaw ay nagpapakilala ng isang malaking pagkapihikan ng karamdaman na mangyayaring mapauwing lubhang madali sa kalinggilang mahalay.

Ang ilóng na manipis at baluktót ay nagpapakilala ng lakas at tapang.

Ang mahaba't matulis ang dulo'y nagpapahayag ng katalasan at lalang.

Ang maliit at nakalilita ay nagpapakilala ng isang ugaling palabiró.

Ang makapal at malaman ay isang tanda ng kabigatan.

Ang sapad ay siyang kapahayagan ng kalibugan.

S V.—Tungkò sa mga pisngi

Ang mga pisngilog malaman ay nagpapakilala ng karaniwan (kahalunigmigan ng singaw at isang kalinggilan sa mga kaluguan ng katawan: ang mga

payat at mga humpak ay nagpapasigla ng katuyuan o kakulangan ng mga sugaw at ng kawalan ng mga kutuwaan, ang dalambhati ay napa-pahumpak sa kanila; ang kamangmangit kahayupa'y naglilimbag sa kanila ng mga kulubót na magagaspang; ang kamuntingan, ang kabihangnan at ang kalinisan ng loob ay nagpuputol putol sa kanila sa gitna ng mga bakas na bahagya at paulon-alon ng kalugod-lugod.

Ang kaibhan ng ugaling taas, tungkol sa asal at pag-iisip ng tao ay nasa kapantayan o sa kaluwagan ng mga kalamnan, sa kanilang pagluhod at sa kanilang pagkatupi, sa kanilang itabaw o sa pagkadi eila mangyaring makita, at sa bakas sa kanilang pagkakaalon-alon o lalong magaling sa pagkakaalon-alon ng kanilang mga kulubót, o mumunting litak na itinatadhana ng katutubong tauhi ng mga kalamnan.

Ipagitna sa isang fisyonistang sanáy at mapalalong pagkakabanda ang paligil lamang ng putol o bahaging nalalatag magmula sa pakpak ng ilong hanggang sa baba; ipakita sa kaniya ang kalamnang ito kung natatahimik at kung gumagaw; ipakita sa kaniya sa sumandalang gumagalay dahil sa pagtawa o sa pag-iyak dahil sa isang karamelaman ng giuhawa o ng sakit, dahil sa galit o sa awa, at ito lamang bahaging ito'y magbibigay sa kaniya ng isang ealay. Say ng mga mahahalagang pamamalas.

Pagka ang bahaging ito, ay nahahayag sa pamanagitan ng mga paligid na lakas, na malambót ang pagkakaappang at pagkataputol, ay nagkakaroon ng isang kapahayagang lubhang malaki; magbibigay ng mga lalong magagandang kilos ng kaluluwa, sukat na siya lamang na pinag-aralang magaling upang

magturo ng lalong malalim na paggalang at ng karamdamang lalong magiliw.

Ang mga pisnang neghahelep ng mga talhannang lubóg na humigit o kumulang ang pagkakatilóg pambulkan nila ay siyang tandang di magkakabula ng kapanaghilian at ng mga panibughô.

Ang mga pisnang talagang isarikit, na ginagalaw ng isang matamis na panguginig na nagtatasa sa kanila sa dako ng mga mata ay siyang nananagot ng isang pusadag maramdamin, magandang loob, di mangyayaring gumawa ng lalong maliit na kahamakan. Ang Liyang pagugiti, ani Savater, ay mangyayaring gamiting panukat upang makilala ang kagandahan ng puso at ang kamahalan ng ugali.

S VI. Tungkol sa babà

Pinatutunayan ng kabilisenan na ang isang babang papauna ay nagpapakilala rin ng kaunting kabutihan. Samantala na ang isang babang lumalagay sa dakong likuran ay palaing isang tandang kalaban. Ang babà'y nagpapakilala rin ng isang ugaling matindi o mahinah.

Isang litak na matindi sa gitna ng babà anak'y nagpapakilala ng walang tutol ng isang taong mabait, matatag at mapasiya, ito'y buwag lamang pambalanan ng mga ibang babaging pumupuwag.

Isang babang matulis ang dulo karaniwa'y inaring tanda ng katalaan; gayon ma'y natatagpuan ang hugis na ito sa mga taong may lubhang mabubuting kalooban, datepwa't sa pangyayaring ito'y nagtataglay sila ng isang lipis at buting lubhang

mapaglalang, o kung ibig ng isang pagka pilokang eadya sa paggawa ng magaling, isang paratag ganap na huwag makasira sa kalinisan ng mga tungtanggap niyaon.

Isang babang malambot, malaman at may dalawang euson ay tandang malimit at gawa ng kahinggilang mahalay.

Isang babang may panulukan karamiwa'y tanda ng mga lalaki't babang matatalino, matatatag at magagandang loob.

Ang babang apod ay nagpapalagay ng kalamigan at katuyuan ng singaw. Ang munti ay nagpapakilala ng takot. Ang mabilog na may isang munting lumbak mangyayaring ariing parang tanda ng karamuan ng loob.

Mangyayaring maglagay ng tatlong bagay ng mga babá. Sa una'y nanasok ang mga nalalagay na paa likuran. Sa ikalawa ang mga kung patagilid ay patayong matwid kasama ng labing ibaba. Sa ikatlo ang mga lumalampas ng mahigit docn sa labing ibaba o matutulis ang mga dulo.

Ang mga nalalagay ng paa likuran, na mangyayaring tawaging binabue, espagka't gamito ang pagkakataglay sa kanila na halos labat ng mga babae ay dapat magpahinala rin ng bagay na mahina; ang mga sa ikalawang tempok ay nararapat pagkatiwalaan; ang mga sa pangatlo ay nagpapatotoo sa atin ng kaisipan ng isang diwang masigasig at pilikan, huwag lamang gumawa ng bitbitan o tainga, espagka't itong lugis na lumabis ay naghabatid karamihan sa kahinaan ng loob at sa karamutan.

§ VII.—*Tungkol sa bibig at sa mga labi*

Mayroong isang lubog na tukuyan sa pagitan ng mga labi at ng ugali ng bawat isang tao; maging matatag sila, maging malalambot at mapagbabagobago, ang ugali ay palaging nababagay sa kanila.

Ang mga labing makakapal na mabuti ang pagkakabayag at nababagay na nagbabayag na sabay sa magkabilang tagilitan ug guhit na panggitnang mabuti ang pagkakapal at madaling iguhit ay nagpapakilala ng isang ugaling matag, mabuti at tapat na loob, may kahinggilan sa katamtaman.

Isang bibig na nasasard na ang kaniyang litak ay pumuputol sa kaniya ng guhit na matwid na ilinilihim ang labi ng mga bubong ay nagpapahayag ng dugong malamig, pag-uunakit, kahiligán sa kasaysayan, sa kaganapan at sa paglilinis, kung kumakay na paitas sa dakong mga dulo, ay legapalagay ug isang lalim ng kapighatian, ng paghahangad at kapaluhuan, at marahil kaunting hilig sa kasaman, karaniwang kinahihinatnan ng kawalan ng katuluhan.

Ang mga labing malaman ay nagpapalagay ng kahinggilan sa mahalay at katamaran. Ang mga pahilig at lubhang mahayag ay naghibilig sa takot at sa karamutan.

Ang mga labing malalambot, na iginuguhit ug walang sigla at madaling parisan, ay nagpapahayag ng isang ugaling mapaggunam gunam, matatag at mabait.

Pagka ang labing ito ay higit na lumalabas ng kaunti ay tanda ng malaking labutihan; kung

siya'y palabik magpapahayag ng isang kabutihang malaman at malinis, ngunit hindi maghila.

Ang labing ibala, pagka gumuguwang ng kaunti, ay magpapahayag ng isang leob na masaya. Pagmagsang isalob ang isang taong palabro, sa sumandalang magsasabi ng isang biro, kailan ma'y di magpapabaya, ang gitna ng kaniyang labi na di bababa at guguwang ng kaunti.

Isang mabuting bibig na mabuti ang pagkakusara buwag lamang bumawar, di matulis ang dulo, ay magpapahayag ng tapang. At upang makita ng lalong maliwanag, ang toga may ugaling magtaglay sa kaniyang nakabuka ay isinasara siya pagka may kailangang magpakita ng tapang.

Isang bibig na nakabuka ay siyang tanda ng dalug, ang nakasara ay magpakilala ng pagbabatang taglay ang pagtititis.

"Ang bibig ani Sebrun, ay siyang bahagi ng mukha na maglalahayag ng lalong taug ng mga gulaw ng puso. Pagka ang kaluluwa'y nagbabata, ang bibig ay bumababa sa mga tagiliran pagka natutuwa, ang mga panulukan ng bibig ay tumataas ng kaunti; pagka ang isa'y may kamubian sa isang bagay, ang bibig ay napauura at tumataas sa gitna."

Mangyayaring aminin ng tatlong pulutong na pinakapangulo ng bibig tungkol sa kaniyang iba't ibang hugis. Halagay namin sa una ang mga bibig na ang labing itaas ay lumalabas ng bigit, na ang hugis nila'y tanda ng kabutihan.—Sa ikalawa, ang mga bibig, na ang mga labi'y magkapis na nakatungo sa dakong harap, anapa't kung maglalapit ng isang kalat sa ibabaw ng kabilang mga dulo'y

maglagda ng isang matard na na puhulog, ang karaniwa'y nagpapakilala ng taong mabuti't tapat na loob.—Sa ikatlo, ang mga bibig, na ang kanilang labing ibaba'y lumalabas ng higit; datapwa't ang paglabas na ito'y nagbalago ng lubhang kataka-tako, ang kanilang mga paligid ay totoong lubos na iba iba at totoong mahihirap na iguhit, na di mangyaring magbigay ng walang mali ng isang pagpapulutong na pangkalahatan. Gayon na'y mangyayaring sabihin, sa pangkalahatang pagsasalita, na nagpapahayag ng pagkakabala ng kabagulan at kasiglahan. Mangyayaring ipakilala ang tatlong pulatong na mga bibig na katatapos naming binanggit sa mga pangalang pangkalahatang sumusunod: ang una'y maramdamin, ang ikalawa'y tapat na loob, ang ikatlo'y hilig sa pagkagalit.

§ VIII.—*Tungkol sa mga ngipin*

Walang lalong totoo, ni lalong maramdamin, ni lalong napatunayan kay sa kahulugang taugi ng mga ngipin. Ang mga malilit at maiikli sa may gulang na labing-apat hanggang dalawangpuot limang taon, ay isang tanda ng lakas ng katawan na di karaniwan. Gayon din nagpapahayag kung minsan ng isang malaking kataimtiman, datapwa't sa kapwa pangyayari'y hindi lubhang mapuputi, ni lubhang magaganda.

Ang mga ngiping mahahaba'y isang tandang tunay ng kahinaan at takot. Ang mga ngiping mapuputi, malilinis at mabuti ang pagkakalagay, na sa pagbubukae ng bibig ay anaki'y nagpapasa ng walang alis sa labi at hindi napakikitang palagi ng

luluan sa lobyagan, ay nagpapakilalang tadhana sa
tawag yari ng isang kaloobang matamis at puhikan,
at isang pusong mabuti at puno ng kamahalan. Itó'y
di magsasabi na di mangyayaring magkaroon ng mga
kabutihang ito sa mga ngipinag pudpód mga pangit
at di magkakapari; datapwa't ang kaeiraang itó'y
nanggagaling ng lalong madalas sa sakit, o sa anumang
pagkahalo ng kaeirang ng ugali. Ang hugis ng mga
ngipin, ang kanilang pagkalagáy at kanilang kalini-
san (sapagka't nasa atin din ang huling ito) ay nag-
papakatayag ng mahigít sa insakala ng ating mga
kaihigan at mga kabinggilan.

Pagka sa paglubuka ng mga labí'y nakikitang
tampak ang mga giligid ng mga ngipin sa itaas, ay
nagpapakilalang karaniwan ng isang malaking kala-
migan at malaking kabagalan.

§ IX.—Tungkol sa mga tainga

Tungkol sa mga tainga'y walang magsasabi kundi
mga pangkalahatan at mga bagay na di tadhana, at
anaki'y hindi lubhang nakatatangi; gayón man, kung
ang fisiomista'y magsasanay na mabuti sa kaniya ay
matatagpuan silang iba iba ng laki sa marunong at
sa langál, sa duwag at sa matapang. Bukód dito
ang mga taingang malalaki at nakabubog ng kaunti
ay nagpapakilala ng mabuting pakiníg, sapagka't
lumilipit ng lalong magaling ng mga tunóg, at lahat
nang pabalik ang mangyayari kung sila'y maliliit at
mga pantáy.

X. — *Tungkol sa mga lalaki*

Ang tatlong malalakíng tumpók tungkol sa kulay ng mga buhók ay ang kulay gintó, ang maitim at ang mapula. Ang may kulay gintó at lahat nang kaniyang mga kukulay ay sumasamang karaniwan sa mga singaw na madugó, sa mga nanukol sa pinagdaraan ng dugo ng puso at sa mga masaganá sa tubig. Ang maitim at ang kaniyang mga pagbabago'y mayroong lalong pagkakamukha, lalong lalo na sa kulay na lalong mataas, sa mga singaw na malitid, matibay sa mga magagalín, sa mga malulungkót at sa mga malaman. Ang mga mapulang anaki'y bumubuo ng isa sa mga pinakapangulong tanda ng isang asal na bukod ng singaw, na kinabitinang karaniwan ng isang ugallug katutubong sapát na kalaban ng ninanasa at ang kaniyang mga pinakapangulong tanda ay ang amóy na matindi ng pawis at mga kahinggilang karaniwa'y lalong matitindi kay sa magandang loob.

Ang kalambután at katigasán ng mga buhók, ang kaniyang katayuan, ang kaniyang iba't ibang baitang ng kabagayan upang sila'y kulutín, ay mga ibang lubhang malalakíng kahandaang lubhang makahulugán na pinagmamalas ng fisiomista pagká pinararating ang kaniyang mga pagsisiyasat sa kalagayang nanukol sa katawán at kaugalian ng kayarian.

Ang buhók na kulay gintó at malambót, ani Aristóteles, ay isang tanda ng takot o pagkamatatutín, samantala na ang matigas ay tanda ng lakás

at ng lapang. Gayon din mapagmahal, idimaragdag ng tinuran ding maramong, na ang mga may tiyang lubhang mabuhok karaniwa'y malalaking buongdasan.

Sinoabi ni Saverio na ang mga buhok na malubaba'y parating mabihira, at tanda ng isang ugshog hinabae, at kung dapa o latag na magkasabay kailan may di nakikisib sa isang kaloobang lalaki. Sa ibang bahagi'y idimaragdag, ang mga buhok na maitim na latag at talagang kulot, masisinsin at makakapal, ay nagpapakilala ng kaunting katalinuban, ngunit malaking pagsusumakit at pag-ibig sa kahusayan.

Ang mga buhok na maitim at maninipis sa ulong kulang ng buhok sa kalahati, na ang kaniyang noo'y mateas at mabuti ang pagkakabubong, karaniwa'y isang tanda ng isang baít na magaling at malinis, datapwa't hindi ibimbilang ang lalang at ang mga labas. Pabalik, ito ring bagay na mga buhok, pagkalubos na latag at makinis, ay nagpapakilala ng isang kahinaang talaga ng mga kaya ng pag-iisip.

Ang mga buhok na kulay gintô'y nagpapahayag ng karaniwan ng isang singaw na pibikan, madugô, maplema. Ang mga mapupula'y tanda ng isang táong lubhang mabuti o lubhang meesama. Isang pagkakalabang halatang-halata sa pag itan ng kulay ng buhok at ng sa mga kilay ay dapat mapagisip ng kawalang katiwala.

Ang buhok na kulot ay nagpapakilala ng isang ugaling lubhang hangal at mapangahas. Napagmalas na ang mga magnanakaw na lalong bantog ay nagkaroon ng buhok na may isang kulay na kayumangging maliwanag.

Isang balbas na masinsin at matibay ay siyang

tanda ng lakas at pagkilalala, lalong lalo na kung nanggagazal ng kaunti. Ang habas na maliwanag at kulay ginto ay tanda ng hilig sa kababaihan. Ang mapula at masinsin ay nagbibigay sa mukha ng isang anyong malupit, lalong lalo na kung may kasamang mga anan sa mukha:

KAPITULONG IKALAWA

TUNGKOL SA MGA KARAGI NG KATAWAN

§ I.—Tungkól sa liig

Ang liig na mabuti ang pagkakatatugma ay nagpapakilalang walang pagkakabula ng ganda ng ugali't ng katawan kasabay ang katuluan ng mga galaw ng ulo. Isang liig na nagpapabayang tumungó ang ulo sa dakong harapan ay nagpapakilala ng kaunting lakas at pag-ibig sa sarili. Kung siya'y itinutungó sa dakong likuran at itaas ay nagpapakilala ng kapalaluan at pamamaneag. Ang mga may liig na malaba't mapipis ay matatakutin at mabibina. Ang mga mayroon niyaon sa kalagayang pabalik ay matatapang at magagalitin.

§ II.—Tungkól sa dibdib

Ang dibdib ay naglalaman sa loob ng mga lamang lubhang kailangan sa buhay pansa ng baga at ng puso; at inaakala ng merami na dito'y natutukoy ang lahat ng ating mga damdaming narukol sa kaugalian, na may malaking bagik sa kailang asal ng pagga-

law; kaya walang kadalamuhatang di umiinis ng puso natin at nagpapahirap ng humigit o kumulang ug galaw sa paghinga.

At dahil din doo'y ang mabuting fisnomista'y di mangyayaring magkamali, sa pag-aaral ng mga galaw ng dibdib ng isang tao upang sabihin kung alin-aling mga karamdaman ang nananaig sa kaniya sa sumundali ng pagsisiyasat.

Ang mga nagtataglay ng dibdib na malapad at parisukat na huwag magiug lubhang malukong ni lubhang maumbok, ay mga batibot, malalakas at nabubuhay ng mahaba kung walang isang kasawian sa mga mangyayaring bigla. Gayon din may mabuti at matunog na tinig, at humihinga ng maingay pagka natutulog.

Ang mga nagtatagláy ng dibdib na latag at parang nagesabing hungkag ay may singaw o lalong magaling may kayariang lubhang mahina, at nangalalantad sa paghabata ng tisis (pagkatuyó), at sa paglura ng dugong marami kung sa kalagayang itó, magdaragdag ng liig na mahaba at mga likód na makikitid.

Ang mga mayroong dibdib na lubhang magusót ang buhók ay lubhang mahilig sa lugód.

§ III.—Tungkol sa tiyan

Ang mga may tiyang mataba at maumbok ay mapagtamasa, matatakaw at mga tamad. Ang mga mayroon niyaón ng palatag, at may kasamang kapayatan sa buong katawan, ay malalakas, masisigla, at may mabuting pag-iisip, bagaman sa isa't isang pangyayari'y mangyayaring magkaroon ug mga natatangi sa kanila.

§ IV.— *Tungkol sa mga balakang at sa mga pag-i*

Sa mga balakang nakukulóng ang mga kasangkapan pangloób sa paggawa ng anak para nauman sa ulo'y nakukulóng ang mga kasangkapan ng pag-iisip, at sa dihdib ay nakukulóng ang mga kasangkapan ng buhay.

Ang mga balakang na ibinagay na magaling, na hindi lubhang malalapad, ni lubhang makikitid, ay nagpapalagay ng katibayan ng katawan, at ang mga nagtataglay ng mga iyan sa ganitong kalagayan ay lubhang nahabagay sa pananatiling patayo, pagluksot pagtakbo ng walang panganib na marapa ni masagasa.

Ang mga nagtataglay ng mga balakang na lubhang malalapad, ay lumalakad ng masama, anaki'y nagtataglay ng mga binting pilipit at hindi mangyayaring gumawa ng mga malalakíng paggaliw ng walang kapangganiban sa isang pagkalinsad ng mga lamang loób ng katawan lalong lalo na sa mga babae.

Ang mga may balakang na makikitid ay lubhang masama ang pagkakayan, at ipinagpapalagáy na, o ang kanilang mga lamang loób ay nagbabata dahil sa kaunting kinalalagyan, o tinataglay silang lubhang malilit; sa ganitong pangyayari'y nagpapakila ng kaunting buhay sa paglaki.

Ang mga babae'y mayroon ng mga iyang lalong malalapad kay sa mga lalaki, kaya ang kanilang baywang ay lalong periskát at may ibang asal ang paglakad nila.

Mga balakang na mabuti ang pagkakayan ay

may malaking kapakinabangan sa babae ng may asawa. Kung sila'y tinataglay na makikitid o masama ang pagkakahugis, ay nalalantad sa mga masamang panganganak at sa hindi mangyaring mapanganak ng walang katakut-takot na mga operacion, at dahil diya'y hindi dapat mag-asawa ang mga inuusticia at ang mga mayroon sa tinurang kalagayan ng kanilang mga balakasing.

§ V.—*Turakil sa mga likod at gulugod*

Ang mga mayroong mga likod na malalapad at gulugod na matwid, ito ay di kumikiling, ay malalakas ay may mabuting galing na may kasamang mahabang buhay.

Ang mga mayroong likod na makikitid ay lubhang nalalantad sa pagbabata ng tiels at labasan ng dogo sa bibig, at may lubhang kaunting lakas.

Ang mga buktot o raquisticos na ang kanilang gulugod ay naghaharap ng mga pilipit sa dakong mga tagiliran, o kaya ang mga talagang inihaharap sa dakong harapan at likod, ay malalabis, ay lubhang nangalalantad sa mga sakit na mabibigat ng dibdib at tiyan, bagama't malunat silang matatalas, may malaking katalinuhan, mga mapag-irang sa pagasalita at sa kanilang kasama inahuhulog sa masama ang mga bagay, samantalang lubhang maramdamin at eakal sila'y hindi masasama kundi dahil sa lahat ay lumibiro sa kanila, na ito'y di nalilibing sa kanila, sukat sa kanila ang isang pagodawa at isang tingting babagya upang matarok ang hanap ng sa kanila'y tumitingin.

KAPITULONG IKAANIM

TUNGOL SA MGA BULO AT MGA KAMAY

Ang mga may mga bisig o barasong malabis ang haba o malabis na maikli ay mga tannad sa mga kilos at hindi nababagay sa pagtatrabaho. Kung ang mga yaong labhang payat ay nagpapakilala ng mahisang katawan at masamang dugo; pabalik ang mayroon ng mga yaong malamán at fluidos.

Ang mga bisig na kumikilos o gumagalaw ng malugod at naa kasukatan ay nagpapakilala ng mabuting ugali, at katatamán ng mga kaugalian. Ang mga bisig na ang mga kilos ay magagapang, mga pangit at mga bastos ay nagpapakilala ng gayon ding kalagayan ng loob at ugali. Ang mga bisig na nakabitin at parang patay ay nagpapakilala ng kahinaan at katamaran ng ugali.

Ang mga kamáy na malalapad, makakapal at malilipak ay tanda ng isang lakas at pagal. Ang mga katamtaman o malilit mabuti ang pagkakayari, at ang mga deliriy nagtatapos sa mga punto mapuputi't mainam, ay nagpapakilala ng katamian ng pamumuhay, kawalan ng gawa at kapanganakan.

Kinakailangang pagmalasing magaling ang mga kilos ng mga baraso at lalong sa lahat ang sa mga kamáy, sapagkat walang pagkakasakit, walang karamdaman magpakatamtam at magpakalihim-libhim man sa di makikilala sa anumang kilos ng kamáy. Natatantò nang magaling sa ang kamáy ang ipinang-

— 4 —

tatavag natin, ipinangpapalam, ipinangmamasaam, ipinangtahala, ipinanghilingi, ipinangtatanong, ipinangsezagot, ipinangtatanggi, ipinangmamabuti, ipinanghibiya, ipinanghibilang, ipinang-uutos, ipinangpapatapa, ipinangkakala, ipinangtutuya, ipinangpupuri, ipinangpapala, ipinangkakasundo, ipinanggulat, at ibp., eila'y ginagamit ng mga pipi paris ng paggamit natin sa dila.

Mga kamay na matutulin, malilikei at maninipis ay nagpapakilala ng kadalian sa mga gawain na hanap buhay at katalasan ng loob, lahat ng pabalik ang nangyayari sa mga nagtataglay sa kanila sa isang kalagayang kalaban.

KAPITULONG IKAPITO

TENKOL SA MGA BIDA, MGA TUHOD, BINTI'T MGA PAA

Ang mga mayroong mga hitong matutuwid na may sapat na kalumpuan at may kaunting tabi o linab, ay malalakas, malilikei at lubhang nababagay sa paglaker, pagtakbo't paglangoy. Sa lahat ng pabalik ang nangyayari sa isang kalagayang kalaban. Ang mga mayroong mga tuhod na malabis ang lalak, ay lubhang hilig sa pagbabata ng mga reuma at mga ibang sakit ng mga buto at kung makipagbabata ng mahabang panahon ng pahirap sa mga tulod, ay liniligalig naman ng mga kilos ng mga binti. Ang mga mayroong mga hitong makakapal at maiikli ay lubhang walang kaya sa mga malalaking lakarin, mabibigat at nangalalantad sa mga sakit sa binti, sapagka't nagpapakilala ng kasaganaan ng mga katas

sa latawan at matamang takbo ng dugo. Ang mga may binting nasa kalagayang pabalik ay lubhang mabubuti sa pagsusundalo, sa mga tagapagdala ng sulat sa iba't ibang pook, napagka't nagpapakilala ng katuluan at lakas.

Ang mga may paang malilit at mabuti ang pagkakasugpóng malimit ay mga pihikan sa kanilang mga gawain at pagtatrabaho, at nangauukol sa mga anak na madilág; datapwa naman lubhang nangala-lantad sa mga pagkapilipit, sa mga pagkahulog at mga pagsasalawahan. Lahát ng pabalik ang nang-yayari sa mga may paang malalakít malalapad na malimit ay nagbabata ng maraming mga lipak sa kaunting magpumilit na mageapatos ng masikip.

Ang lumalakad na banayad at may kamahalan ay nagpapakilala ng isang ugaling dakila, mahal, matatag at mabait. Ang lumalakad ng lubhang matulin at di magkaperis, at nageasalawahan, ay nagpapakilalang di lubhang matatag ang bait, at may malaking kasiglahan, datapwa't kaunting katibayan. Ang lumalakad ng padakidalo at walang wasto ay malimit ay nag-iingat ng mga masasamang pag-iisip, sa kaniya'y dapat tayong lumayo.

Ang mayroong lubhang matitigas na binti, ay nagpapakilalang siya'y palad't matigas, o mayabang at hambog.

Ang burabaluksot na mga binti at mayroon ng mga iyang nanginiging sa lalong munting pagtatakbó ay nagpapakila na wala kamunti mang tapang.

Ang lumalakad ng pabaya na parang kinakaladkad ang mga binti, ay nagpapakilang siya'y isang alicaga at isang mabagal sa pagsasalit sa paggawa.

KAPITULONG IKAWALÓ

TUNOKOL SA TAAS NG ISANG TAO, TUNOKOL SA MGA
PAGBABAGAY-BAGAY NG SANDALING PACHIKTO NG KILOS,
TUNOKOL SA ANTO, MGA GALAW NG MUKHA SA
PANGKALAHATAN AT ASAL SA PAGGAYAK

Ang pagkakabagay ng katawan at ang pagkaka-
tukuyan ng kaniyang mga bahagi, ay tumatadhana
ng tangiang pag-uugali't pag-iieip ng bawat isang tao.
May isang ganap na pagkakaarundo sa pag-itan ng
taas ng tao at ng kaniyang ugali. Upang mapahinu-
hod sa bagay na ito'y paeimulang pag-aralan ang
mga dulo, ang mga bigantes at ang mga enano (pandak),
ang mga lubhang matataba at ang mga lubhang payat.

Ang gayón ding pagkakalagay ay mayroon sa
pag-itan ng lugis ng mukha at ng sa katawan. Kap-
wa sila'y kabagay ng mga bahagi ng pagmumukha,
at lahat ng mga kinahinatnang ito'y naghububat sa
isa lamang dahil.

Isang katawang pinagkalooban ng lahat na mga
kagandahan ng mga pagkakabagay bagay na mangya-
yari ay magiging isang di karaniwang lubhang kakaiba,
paris ng isang taong lubos na marunong at mabait.

Ang kabunalan at ang karunungan'y nangyayaring
tumahan sa lahat ng mga taas ng tao na di lumalayô
sa karaniwang takbo ng kinapál.

Hanggang lalong ganap ay ang lugis at ang
taas, ay lalong matibay ang kabaita't karunungan ng
sa kanila'y nagtataglay, samantalang nangyayaring
lahat ng pabalik sa isang pasalungat na kalagayan.

Pagmalabhin mong magaling upang mapahinukod ka sa lahat na sinabi ang isang taong mag-asalag siya'y nag-iisa, o walang anumang hangad sa paglibhim o kaya na ang kaniyang hilig ay maging lalong matindi kay sa kaniyang pakinabang. Maging patayo, maging paupo; nakahiga man, lumalakad man; lahat ng kaniyang mga anyo, lahat ng kaniyang mga pagngiti, lahat ng kaniyang mga galaw ay maging makahulugan at lahat makakawundô ng mga pagkaka-bagay-bagay at ng taos ng kaniyang katawan, ng mga kahandaang nauukol sa ugali at kahinggilan ng kaniyang kaluluwa.

Walang pag-asalang na ang ating asal sa paglakad at anyô ng mukha at galaw ng katawan ay li katutubô kundi sa bahagi lamang, at kadalas'y rin nahaluan natin ng kaunting hiniram o ipinuris. Dapatwa't ang mga pagtulad ding ito at ang mga kangaliang kanilang ipinatatamô, ay mga kinahihinatnan pa ng katutubô, at nansok sa kangaliang pang-uma. Halimbawa, gumangyayari bagang mag-antay ng isang ugaling matamis at matabimik sa isang taong gumagalaw ng walang tigil ng marahas? Dapat bagang matakot sa mga silakbô ng galit niyaong ang anyô ng mukha't kilos ng katawa'y palaging mabait at tiwasay? Huwag ninyong ariing tamad ang magkaroon ng isang mukhang masiliwala, samantalang mangyayari na ninyong hatulan na parang walang kaya sa pag-iisip at niyang diwang walang kinatatakutan upang dumating sa kaniyang pakay, ang lumalakad ng malamig na loob sa mga lansangan.

Lahat tayo'y nagkakamit sa panahon ng mga tadhanang kilos o mga tadhanang pangungusap na

bumubuo ng ating mga ugaling bukod, at dahil dito'y magyayaring makilala maging kung sino sino tayo, maging ang inilip natin ng lalong karaniwan. Ang militar maging sa kaniyang mga kilos, maging sa kaniyang mga pangungusap at mga pagpaparis, ay palaging isinasale ang pagbabaka, ang magdaragit ang dagat at ang mga enekyan, ang propietario o may aring tunay ang kaniyang mga pag-aari, ang manunula ang kaniyang mga tula, at gayon tungkol sa iba.

Tungkol sa a-al ug paggayak ay makakukuhin naman ng maraming mga tandang nauukol sa fisognomonio, sapagka't natataling matatimtim sa mga tinataglay nating ugali, dahil dito'y nakikilala ang giroo, ang táong mababang uri, ang palalo, ang maringal, ang mahalay, ang kakaiba, at iba pa, ang pabaya, ang malinis, ang walang eakit, at iba pa. Masdan ninyó sa isang pagpapasiul ang isang masamang babae, at iparis ninyó siya sa isang babaeng malinhin at mabait. Maging sa kanikanilang mga auyó, sa kanilang asal ng pagtingin, at maging sa kanilang mga kilos, dahil lamang sa kanilang asal ng paglakad na may gayak, ay hindi kayó magkakamali na ang isang babaeng malinis ay sakalainag marumi o masamang babae.

KAPITULONG IKASYAM

TUNGKOL SA PAGWIKANG GAWI NG ISA'T ISA
AT TUNGKOL SA TINIG

Ang aal sa pagsasalita ang isang batong urian, na sa pamamagitan niya'y nakikilala ang nauukol sa ugali at pag-iisip ng tao. Magasalita ka upang kita'y akiog makilala, ang wika ni Seneca. At tunay na gayon ngâ: ang walang hiya'y pagsasalita ng lubhang kakaiba kay sa mabinhin ang palalò kay sa mababing loob, ang matapang kay sa mayabang, at gayon tungkol sa iba. Kaunting mga pagkilalang nauukol sa isognomonia'y eukat upang makilala ang isang tao ayon sa mga wikang hinibitiwan, at sa kaunting pagkakasundong magkaroon sa pag-itan ng kaniyang aal sa pagsasalita at mga ibang tanda, ay mangyayaring makilala na eiyâ ng walang takot na magkumali.

Kung paano ang utak sa ulo, na tinatabanan ng pag-iisip, ay bumubuhay sa mga mata't sa mukha, gayon ang puso'y bumubuhay at pumapatnugot sa tinig, anô pa't magpakagaan-gaan man ang isang sakt, ang isang karamdaman, ang puso'y nagdaramdâ, nagbubutong-hiningâ o nagsisikip, at pagdaka'y nagdaramdâ ang tinig sa gayong mga pagbabago.

Gayon din ay lubhang nagpapatatag! at marahil higit kay sa aal din ng pagsasalita, sapagka't ito'y mangyayaring kunwarin ng lalong madali't gamay jahat nang natutukoy sa tunog ng tinig, sa kaniyang pangungasap, sa kaniyang katamisan o katigasan sa

kaniyang kahinaan o lagal, sa kaniyang mga han at sa kapakiibangán o kapananan ng diin, at lubhang mahirap sa ang isang isonomistang bihasa sa guintóng bagay na mga tanda'y mangyayaring madaya pagkarinig ng isang tingig na di ugali.

Isang tangling tunóg ng tingig na matamis, kalamutaman at mabuting pakinngan ay tanda ng isang mabuting katutubo, ng kalambután ng ugali't mga asal.

Isang tingig na kagalang-galang, mabuting pakinngan at punó ay nagpapakilala ng pagkalalaki, malaking kaya sa pag-aanak at lakas ng katawan, at lalong-lalo na ng mga bagay.

Isang tingig na mataas at tolong maingay ay tanda na walang kinikilingan o kinakampihan at kalamigan ng loob.

Ang nageasalitang may tingig na hungkag, mababa't malalim, banayad, kung sabáy na nagsasabi ng mga bagay na matitinó, ay nagpapakilala ng isang dakilang lalim ng bala, ng katalinuhan at ng karukatan.

Ang kahit na nageasabi ng mga bagay na eegana sa mga kisláp ng katalinuhan at ng mga batol ay nageasalita ng lubhang matulin, padalus dalos, na di pinababayaan matapos ang mga iba at natatalisod mamineán-minsan, ay nagpapakilala rin namang di matatag ang pag-iisip na tinatagláy, ang kaniyang mga kaisipa'y maguguló at nadadaig ng kaniyang malabis na kasiglahan ang kaniyang kahusayan.

Ang nageasalita ng malakas at may tingig na magaspang ay nagpapakilalang palalò, malupit, hambóg at lubhang maibiging mag-utos, o kaya y lubhang malaya, mapusók, o nadadaig ng masamang singaw at ng galit.

Isang tingig na motig na kaunti at putol, lumalabas sa mga bulihan ng may pagkukunwari, ay nagpapakilala ng isang ugaling mapusok, mapagbana-banalan ng kaunti, at may isang kalookang mapanais, kasama ng kahanduan sa mapaglalang na paraan at sa ugaling maibigang pamamanhikan, magpahalagang labba at iba pa.

Isang tingig na mabuti ang tunog at bukas ay nagpapakilala ng isang ugaling masaya at maibig sa pagpapasingaw.

Isang tingig na mataas at matamis ay nagpapakilala ng isang ugaling malaya, maaya, maibig sa kalikasan at ng paglilibang.

Isang tingig na magaspang, malakas, hindi karaniwan, na lumalabas na parang nagsasalita ng pabugál-bugál, may kaniyang mga kulay ng kapaslangan, ay nagpapakilala ng isang eina'w na malakas at ng isang ugaling gabas't hayop, na karaniwa'y umaanib sa singaw.

Magsalita ng walang galang, at lumalaked ng isang katulungang hayop, ay isa ring bagay, ang einaabi ni Demostenes sa mananalumpating Nicóbulo, na kinamamuhian niya kung mangusap.

Isang tingig na puno at unat at naririnig ng kaunti at kailan ma'y di nasasayang na parang nata-takot ang tiong maggugol ng kaniyang pag-iisip, ay nagpapakilala ng isang ugaling mahal, mataat, pala-isip at maibig sa karunungan, may kaniyang mga dulong siya'y maibig sa luwal sa kaugalian at madaas ay wala sa katwiran, may katulungang mapagdili dili ng isang bagay at kakaiba.

Isang tingig na mainangy na nagmamali ng mga bagay ng malabis, lalong-lalong kung ang sinasabi'y mga sakit, ay nagpapakilala ng isang ugaling may kaululang mapagdilidili ng isang bagay, palaging malungkot, at lilitig sa pagkita ng mga bagay-bagay sa dilidili at sa pagpapakamatay o pagbibigti.

Isang tingig na mababa at laging magkapatid ay nagpapakilal ng isang ugaling balintuna; datapwa't kung karebay na magandang loob, ay nagpapakilala ng isang ugaling mahinuin at isang mabuting gawi.

KAPITULONG IKASAMPU

TUNGKOL SA PATAWA

Ang tumatawa sa lahat ay nagpapakilala ng isang hangal at isang manginang.

Ang di tumatawa sa anumang bagay ay nagpapakilala ng isang ugaling walang imik, malungkot at mailap sa pakikipanayam.

Ang tumatawa sa mga kaunting bagay ay nagpapakilala ng kamabalan ng ugali, at kahinggilan sa paggugunamgunam tungkol sa mga bagay na mahalaga.

Ang tumatawa ng pahalakhak na mahaba ay nagpapakilalang tapat na loob, masaya at maibigín ng mga kalayaan sa pakikipanayam, at hindi nagsususunod sa palatuntunan ng kapisanan.

Ang tumatawa ng libim at maingat pinipigil ang kaniyang ugaling bugô, ay nagpapakilalang lubhang sumusunod sa mabuting pinasapalan at may kayang sumupil sa kaniyang mga kabigad at kahinggilan.

Ang di tumatawa kundi sa isang taguiliran, ano pa't ipinakikita ang kalahati ng mga ugipio, ay nagpapakilalang isang palabiro, masakit magwika, maninirong pari, hindi paniwalain at mapaghinala.

Ang tumatawa ng kunwari at parati, o nagtataglay, pag nageasaltta sa kaniyang pinuno, ng ngiti sa mga labi, ay nagpapakilalang isang mapaghibo, mapaglangislang at bamak, datapwa may kaya sa pagpapayaman at sa umisip ng paraan na bumi-bag ug mga kalooban.

KAPITULONG IKALABING-ISA

TUNGKOL SA KAHAWIGAN NG TAO SA MGA
TADHANANG HAYOP

Ang kabuoan ng pagmamukha'y nagdudulot maminisan-minsan ng isang kataangiang bukod na itinutulad sa mukha ng mga tadhanang hayop, at inaakalang dahil doon ang tao'y mayroong mga bagay na nabahawig sa mga hayop na ito.

Kaya sa halimbawa mayroong mga táong may mukhang ágila paris ng dakilang Conde at ni Bernadotte.

Ang kanilang ilóng ay kahugis ng tukô ng ágila, at ang mga mata anilá'y lubhang mga bubáy at kumikislap at ang balbas ay nakapaling sa dakong likuran, silá'y lubós na mga pangabás, madaluhong at matatalas.

Ang mga iba'y mayroong mukhang hayop paris ng zorra, si Voltaire, halimbawa; at eila'y mga nauukol sa ospiritu, matatalino, matatalas at mapintasin.

Ang mga iba'y may ulong pambuklat at sikat ng aris ng kalayo at ng toro, at naita sila ng ligt dahil sa kanilang lakas at tapang sa katawan kay sa mga ipinangyayari ng kanilang pag-iisip.

Ibang mga tao'y mayroong ulo at mukhang paris ng sa puer't tigre at sila'y mahabangis, matatapang, malulupit at mahihilig sa paglansag. Si Robespierre'y mayroong ulong ganito ang hugis.

Sinabi ni Porta na si Platón ay nahahawig sa isang asong pangaso, at dahil dito'y hindi katakán.takáng magkaroon ng totoong bihirang katalaan.

Na sulitang pangkalabatan ay mangyayaring sa bibin sa isang mukhang katamtaman o maganda ay siyang tanda ng isang kaluluwang maganda at ng mga matatnas na dandamin. Kung mayroong natatangal at sisiyasa ting mataos ay matatagpuan ang dahil niya.

Mga bahaging hamak, nakamumuhí ng mukha, ay bihirang maglihim ng isang kaluluwang dakila't maganda sino ma'y di mag-aakalang isang taong mabuti ang magkaroon ng pagmumukha ni Morat.

PAṄGALAWÁNG SALAYSAY

Tungkol sa mga matataas na kabutihan ng romero at sa kaniyang katutubóng kabagsíkan

Ang romero sa sarili niya'y talagang maninít at tuyó, mahangó, kuya nagpapalakas at nagpapasaya sa labat ng mga bahagi at sangkap sa loob at labas ng katawan, nagpapasaya't nagpapatibay sa mga ipina-kikiramdam, pinapawi ang mga kahalumigmigán, kalamigan, mga sagabal sa mga pinagdaraanan ng mga singaw at ang mga sakit na nakahahawa. Katapus-tapusan ang romero'y hindi tumatanggap ng mga kalungkutang malaki at parati, ng mga kalumbayan, pangiginging ng katawan, at mga pagkalupaypay ng puso; ang kaniyang mga ugát, mga sangá, mga balat, mga dahon at bulaklak ay nagtataglay balos ng walang katapusang kabagsíkan, na sa kanila'y sasabihin namin ang mga tinipon nani't hincangó sa mga tiurang giras, sa kapurihan ng Dios na ating Panginoon, at kapakinabangan ng mga tao.

Ang mga talbós na lalong mara ng romero kung kanin sa tuwing umaga ng may kasamang tinapay at asin, ay nagpapatibay ng ulo't ng utak sa ulo, pinananatili ang pangiging marikit, malakás, matalas at motindí.

Ang bulaklak ng mga dahon ng romero na pinulbós at dalitog nakadaiti sa katawan, ay nagpapaligay ng tulong kanaway ng sinatong katawan din, na mga pulgar, mga kuto't mga surot.

Ang mga tinurang pulbos kung dalitog nakadaiti sa katawan, at sa taguilitang kaliwa, ay pumipigil ng maletia at nagpapaeaya ng malaki sa puso.

Ang mga dahon ng romerong dinikdik na magaling o nginuya, at ilagay sa ibabaw ng eugot na sarwa, ay nakagagaling sa kaniya at nagpapahilom ng katak-taka.

Ang bulaklak ng romero, kung bagong mag-almusal ay kaniing may kasamang pulót ng bulaklak ding yaón, at isang putol na tostado ng tinapay na mainit, ay umaalalay ng malaki sa kagalingan ng katawan, at hindi pinababayeang siputan ng mga bubsa, pigest, ni mal de ricos (sakit ng mga mayaman); kundi bagkus kung sinoma'y magkaroon ng gayong sakit, ay aalisin siya niyaón.

Ang romero'y nagtatatbáy ng labat nang hayop na may kamandág, ang kaniyang asó'y may kabag-sikan laban sa labat ng salot at sakit na nakahabawa.

Ang mga sangá't punò ng romero, na sinubog at pinulbós ay ginagamit sa pagpapaputi ng mga ngipin at pagpapatibay sa kanila, at hindi pinababayeang tumubò sa kanila ang mga uod, ni mga lamíg.

Ininulat at isinaytay ni Alonso de Herrera sa kaniyang agricultura, na sa babay na pinagkaugaliang eubla ng romero ay hindi tumitira ang mga espi-ritong marurumi.

Ang babaeng mahirating kumain ng bulaklak ng romero bago mag-almusal, at may kasamang tinapay

ng centro, ay hindi babagabagin ng mal de madre; pumipigil ng mga marasamang singaw pumapawi ng mga kahalmiginigan, pinagagaling ang lahat at alin mang mga sakit sa loob ng sinomang sa kaniya'y gumamit ng papagayón.

Ang bulaklak at mga dahon ng romero, na ilinag'y sa mga kabán at sa pag-itan ng damít ay nagpapapatili sa kaniyang walang polilla (tangá) at hindi masisira, at nagkakaroon ng mabuting amóy.

Ang mahirating magpaligó ng katawan ng tubig na luto, at lubhang mahengó ng romero, alawing ayay mananatili sa mabuting kagalingan ng katawan at kabataan.

Ang mga babay sa dahil sa sila'y madidilín at halu migmágay malim : ay nakapagkakasakit, pageila'y einuob ng romero, ay mananatiling malayo sa sakit at tuyó.

Kung ang sinisipón ay tumanggap ng asó ng buhat ng romero sa mga butas ng ilóng, ay malilinis ang ulo, at gagaling.

Kung sinoma'y malampo dahil sa lamíg o dahil sa mahipan ng hangin sa kaniyang pagpapawis, tumanggap siyang madalás ng paligó ng romero, at walang pagealang gagaling.

Ang mga dahon ng romerong dinikdik at ginawang tapal, at inilagay sa ibabaw ng mga bali ng mga bahay, ay nagpapagaling sa kanila't sila'y inahihinang at pinatitibay sa loob ng ayám na araw.

Masdan niyo ang isang kataká-takang lihim, na ulit at ulit na nagsasala, laán sa sinomang nabalian, at di iba kundi ang mga bagarrobas na cariwá na dinikdik na inilagay sa ibabaw ng mga bali, ay nagpapagaling sa kanila't sila'y inahihinang ng wala pang walóng araw.

Ang bulaklak ng romerong hinaluan ng pulót na inalisán ng bulá, ginawang kusilbá, at kinain sa umaga't hapon, ay nagpapagaling ng lahat ng sakít na libim, umaalalay at nagliligtás sa lahat ng sakít na nanggagaling sa plema, mga singáw na malapot at mga lamíg.

Ang bulaklak ng romerong sariwà o tuyô, na ginawang kusilbang may asukal, at kanin sa tuwing umaga may kasamang isáng lagók ng vino blanco, ay nagtatabóy ng mga panglulupaypay ng pusò, nagpapahabà ng hiningá, umaalalay ng pagtunaw ng kinain, nagaalis ng kabag at sakít ng sikmura; at katapus-tapusa'y nagpapatigil ng pagsuka.

Ang mga dahon ng romerong ilinutong may kasamang vino blanco at ilinapad na lubhang mainit parang tapal sa tagiliran at mga sangkáp na pangpaanak, ay nagpapaihing mabuting mabuti sa hindi maihi.

Ang mga dahon ng romerong ilinutong may kasamang vino blanco, na inibandang parang tapal na totoong mainit kung gaano mo matitís, ilalagáy sa ibabaw ng mga almorranas, ay nagpapatuyô, umiimplit at nag-aalis ng sakít, gagawin itó ng makaitlo sa loob ng tatlong araw.

Kung ang maysakit sa mga sugpóng, dahil sa singáw na malamíg at ang mga yao'y hugasang madalás ng tubig na mainit na mainit ilinutong may kasamang romero, ay maaalis sa kaniya ang sinabing sakít, at ang sa alín mang ibang bahagi kung saan mayroon niyaón.

Kung sa alak na ilinutong may kasamang romero ay kumuba ng aguardiente, at itó ang ipanghugas na madalás sa galís at kancer, ay gagaling.

Ang mga mahirating umiibon ng sinabing licor pagka matutulog, ay maliligtas sa maraming mga sakit na libim, mabalaga rin naman sa ala-ala.

Kung hugasan ang mga bata ng tubig ng romerong ilinuto, ay mananatiling lubhang malilinis at magagaling, ng walang bagabag ni galls.

Kung parabon ng salot ay bagay na lubhang nakapigihawa at mapakinabang ang maguunog ng maraming romero sa mga bahay at mga lansangan sapagka't nagpapalubáy sa hangin, at itinatiboy ang mga salot.

Ang pulót ng romero, arang mga may gawa sa itaas ay binangit, ay mabigít sa labát ng mga pulót, magling sa paggawa ng kusilba at mga gamót paris sa mga binalot ng asukal at mga kusilba.

Ang tinatawag na miel virhen ng romero ay lubhang mabalaga sa pag-aalis ng mga bilig ng mga mata, at pagpapalinaw ng paningin, at sa pagpapahanga't pagpapaganda ng mukha.

Ang mga kamomo o pukyutan na kumukula ng pulót sa bulaklak ng romero'y hindi nagkakasakit paris ng mga munha ng pulót sa mga ibang bulaklak.

Ang katas ng romerong inilagáy sa loob ng mga talinga, ay nag-aalis ng sakit sa panggagaling sa lamig, pinagagaling ang mga sugat, inaalis ang kabulakan, at pinapatáy ang mga uod na diya'y malimit na sumipót.

Ang katas ng romerong sininghot sa ilong ay nag-aalis ng labò, pumapawi ng apón, at pinagagaling ang masamang pakiramdam ng katawan dahil sa di pagpawis, ang mga sugat at ibang alinmang sakit na sa loob ay malimit magkaroon.

Ang mga dahon ng romerong ngumalut dinala sa bibig na di pa kumakain ay nakaaalis ng maraming amoy na manggagaling sa mga ngipin at sa mga bagang na upod, nagbibigay ng mabuting hiniaging mabangô.

Ang romerong ngumangut dinala sa ilalim ng dilat ng isang sumandali ng hindi pa kumakain, ay kumakain sa kaninyang inalisan ng plasma kung pipigilhan ng singaw niyaon.

Ang kabagsikan ding ito'y tinataglay ng salvia (sambong), at lubhang lalong magaling, upang magpalita ng maliwag, ang mga kabagsikan niya'y hindi mabilang; matatagpuan ang bahagi nito sa agricultura ni Alonso de Herrera, cap. de salvia, lib. 3

Ang romerong ilinutong may euk ay mabuti sa pagpapatibay ng mga ngipin at mga bagang na nag-aingit; nagpapatibay ng mga gilagid, at inaalis ang kung hubogasan ang bibig ng sinabing eukang mainit.

Ang mga dahon at mga balot ng romero na eintong ay mahalaga sa paglilinis ng reuma ng mga ngipin, at pagpapatibay sa kanila, na nila'y kukus-kusin ng mga sinabing abo.

Pagmelasin ninyo ang isang katatatak't katatibang libin, na tinikman at napatunayan ng tubig ng romero, na pinaarawan laan sa mga matang may perlas, mga bibig, o nanulapan. Mula kayo ng isang tangkang na romerong verde, at sarwa, at ilagay ninyo siya sa loob ng isang iihang kristal, ang mga dulo'y sa dakong ibaba at huwag dadaiti sa itaas ng iihan, takban ang iihan ng isang linsong suon at sa ibabaw ng linsong maglagay kayo ng kaunting lewadurang tumakip sa buong bibig ng iihan, at sa ibabaw ng

letradura'y maglagay ng ibang lincog cuso, at itali tiyang mabuting mabuti, na di mangyayaring lumabas ang anomang singaw, at ilagay ninyo ang sinabing ihsan sa araw sa loob ng tatlo o apat na araw, at tutulong patak-patak ang isang tubig na lubhang mabalaga sa mga mata, paria ng sinabi; datapwa't tandem ninyo, na pagkatapos na makalabas ang tubig ilalagay ninyo siya sa isang munting redoma, na ilalagay ninyo sa araw at sa sereno sa loob ng gayon ding mga araw, ang tubig na itong maputi at malinaw ay magiging madlaw at malapot, na pagtutunawan ninyo ng kaunting azucar de piedra, at sa tubig na ito'y maglalaga kayo sa mga mata ng tatlong mumunting patak sa bawat mata, minsan sa umaga, at minsan sa tanghaling tapat at hapon, at ang ikatlo'y sa gabí kung kayo'y mahihigá, at gagaling kayo sa tulong ng Dios.

Ang magbugas ng bibig sa lahat ng mga umaga ng pinaglutasan o tubig ng romero, ay malalayô sa kahulukan, maaalis sa kaniyang labat ng bukol, gagaling ang mga sagat niya sa bibig at ang mga sagat sa mga gilagid; at kung magkaroon ng anomang panamagá ay mawawalang madali.

Ang habao na dahil sa siya'y may kaunting gatas ay di mangyayaring mag-iwi sa kaniyang mga anak, ay mahirating kumain ng mga dahon ng romero, at bibigyan siya ng masaganang gatas na mabuti't pangpanginbawa, sapagkat linilinis ang dugo, at nagpapalakas ng kabagseikan sa pagtunaw ng kinaim.

Ang katás ng romerong binaluan ng asukal, at kinaim, paria ng sinabi, ay nag-aalis ng lahat ng kabag nagpapalubag ng alinmang sakit ng sikmura't tiyan.

Ang mga pulbós ng romerong hinuhaw ng mga pulbós ng mga basang na pino ay lubhang mahalaga sa pagpapalubay ng tumbóng, at gayon sa isa sa mga bituka o budel, na lumalabas sa labas dahil sa kalmahan ng bahagi; kung may'y bubudburáng magaling na magaling, sa makaitlo'y lalakas at titibay.

Ang bulaklak o mga pulbós ng mga dahon ng romero, na kinainog may kasamang mabuting alak o pulót na maputi, ay nagpapalubáy ng sakti ng lapáy at ng atay, at linilinis ang dugóng sumisibol sa atáy.

Ang bulaklak ng romerong sariwa, na ilinutong may kasamang mabuting alak na maputi (vino blanco), at lumagók ng mga ilang lagók sa tuwing umaga, ay nag-aalis ng mga maletsa, ibinubukás ang mga lamáng leon ng katawan, pinaluluwág ang puso, ipinapanatag ang sikmura, nagpapalakas ng pagtunaw ng kinaín, nakasalis ng kabag, at pumipigil ng pageuka. Ang vino tintong linutong may kasamang ugát, mga dahon o bulaklak ng romero, at ininóm, ay nakasalis ng cólico pasajero at ng sakti ng mga bituka, inaspulá ang pagkukursó o pag-iilagín kahit na mahabang panahóng tumagal.

Ang mga pulbós ng romerong ininóm na may kasamang vino blanco ay tumutunaw ng lahat na siogaw na makapal at malagkit at alinmang sagabal, maging sa mga ugát, maging sa tiyan. Gayon din tumutunaw ng mga bató sa pantóg, ilinalabas sila sa labás at pinatitibay ang bahagi. Kung ang may flujo de orin dahil sa panghibina o kapayatan ng bahagi'y uminóm ng mga pulbós ng mga dahon ng romero o nang ugat na may kasamang vino tinto

at anejo, ay pipigilin ang ilajo at pagtitibain ang ang bahagi, at kung ipagpatuloy yaoa ay magallug ng lubusan.

Ang mga dahon at mga ugat ng romero, na ilinutong may suka, ay mahalaga sa pagpapaalala ng sakit ng mga binti, at ng mga paang pagod sa paglakad, o dahil sa alin mang singaw na lubhang masama kung sila'y huhugasan ng suka.

Ang walong gabang kumain, ay mahirating kumain sa tusing umaga ng dalawa o tatlong eopas sa alak na ilinutong may kasamang romero, at magkakaroon siya ng gana ng pagkain at ng pagtulog, pagtitibain ang kaunang sikmura at ang lahat nang mga bahagi ng katawan.

Sinasabi ni Dioscorides at ni Arnaldo, na ang romerong ilinuto'y gumagawa ng isa ring bagay kay sa gamot na laban sa kamandag. Sinasabi pa na kung saan mayroong romero'y hindi magkakaroon ng mga hayop na makamandag, ni mga gagambang makamandag.

Kung huhugasan ang mukha ng tubig ng romero ng isang paoyong lineo, siya'y magiging maganda, marikit, eariwa at makintab, at kung alak na ilinutong may kasamang romero sa lugar ng tubig, ay magiging lalong magallug; ayo pa't di lamang magdudulot ng mga sinabiog kagalingan, nguni't kung yao'y gaganitin araw araw, kailan ma'y di mangungulubot ang mukha, ni hindi tatanda, kundi bagkus pananatilihin siyang eariwa at maganda, aali-in ang mga dungis at ayan sa mukha, kung mayroon.

Ang tubig ng romerong hulaan ng kaunting suka, kung basan at kuskusan ang ulo ng sinabiog

tubig, ay nakaaalis ng lahat nang bulaklak, at yaong singaw na diya'y naglalapor, pinatitibay ang mga buhok, at nagdadagdag ng alaala.

Ang bulaklak ng romerong ilinagay sa alak pag ilinilipat sa ibang sisiglan, ay unaalalay at magliligtas sa maraming kasiraan, binibigyan siya ng masarap na laan't amó'y. Ang uling ng romero ay lubhang mabuting ipangguhit siya ng mga nagpipinta, at siya pa ang lalong magaling kay sa alin mang ibang uling ng ibang bagay. Katapos-tapusan, ang paligò ng romero'y tinatwag ng mga gawang biwanggit na paligò ng buhay, sapagka't inaalis ang lahat nang sakit, maging sa mga sugpóng, paris ng sa lahat na mga ibang bahagi ng katawan: inaalis ang kasukalang loob at pagod; pumipigil ng bangungot; nagbibigay lakas sa katandáan; nagpapauatili ng kabataan, at binabago siya; pinatitibay ang mga sangkáp at binubuhay ang mga ipinakikirandam; at ang gumawit ng paligòng itó ng romero ng makalawá sa bawat buwán, na nagpapawis sa paliligò, ay maliligtas sa lahat ng sakit, at mababagong paris ng ágila.

LICOR, C BALSAMO NG ROMERO NA NAGTATAGLAY NG MGA
KABAUSIKAN NG BALSAMO NG ARABIA

Isinulat ni Arnaldo de Villanueva sa lugar na sa itaás ay bumanggit, at ng fisicong si Macer, quest. 10, at ang lubhang marinong na si Herrera sa kaniyang agricultura, lib. 3, cap. 34, at ng mga ibang kagalang-galang na marurunong, na sa bulaklak ng romero'y gumagawa ng isang likor na katakatá, na nagtataglay niyaón ding mga katunayan at kabag-

sikan ng bálsamo. Sinasabi ng mga marurunong na ito, na kunin ang bulaklak ng romero na nag-iisa, dalisay, malinis, at nasa nauukol na panahon at ilagáy siya sa loob ng isang redomang lubhang makapal, kung gaano maugysyaring magkasiya at tatakbang mabuti ng isang tapong lino, at ng isang pergamino sa ibabaw, nang di makalahas anomang eingaw, ila lagay siya sa isang buntong taeng hayop, na mainit na mainit, sa loob ng isang buan, pagkapos nitó'y ma- tatagpuan ang buong bulaklak na naglog likor. Pag- kayari nitó, ilalagáy ang sinabing likor, sa ibang ro- domang muntl at doble, pipigating mabuti ang bulak- lak, at ilalagáy sa gitna ng isang muntling buntou ng buhangin na natatakbang magaling siya, paris ng una, sa araw at sa sereno, at takbang mabuti siya ng buhangin hanggang sa liig, sa loob ng isang buwan, at matitirang yari ang bálsamo ng romero, at kung maglagáy ng isang muntling paták nitó sa tubig, ay paeaeil-lim, paris nang sinabi tungkol sa bálsamo ng Arabia.

ANG KABAGSIKAN NG LICOR O BALSAMO NG ROMERO

Itong licor o bálsamo ng romero'y mayroong kabagakan at katunayan na mapag-ling ng anomang sugat na sarwa o matalda. Gayon din ang licor na ito'y may tangiang kabagikang pagpapasan ang laman ng mga sugat, ginagawang buwang may matirang tandá, o lubhang kaunti, paris ng sinasabi tungkol sa bálsamo arabiano

Dalawang munting patak ng licor na ito na ilalagay sa lahat ng mata sa isang sumanlak, ay tumutulong ng mga ulap at mga bilig na mayroon, at nagpapatibay at nagpapalibutan ng pabingis ng katak-taka.

Kung labiran ang mga sangkap na nanghihiwalay ng sinabing licor, at ang mga litid na pangurong, ay iauunat sila at pinalalakas. Pinatatahimik ng licor na ito ang mga panganginig ng mga kamay at ng ulo, huwag lamang dahil sa katandaan, nagpapalakas ng kakaiha sa puso kung labiran ang tagiliranng kaliwa.

Itali unawain ng ibig matuto na kung labiran ang mukha ng licor na ito araw-araw ng minsan, ay mananatili ring sarwa, at parang nasa kabataan, at kailan man'y di mangnugulubot sa kaniya; at kung mayroong mga dungis at anan sa mukha, ay walang matutirang anomang bakas o tanda sa kaniya.

Inaalas ng licor na ito anomang sakit ng mga sugpong na manggagaling sa lamig, at gayon din inaalas yaso sa anomang ibang bahagi ng katawan, kahit hindi manggagaling sa lamig. Katapus tapusan, mahalaga't may pakinabang sa mga mayroong pasacólica, o cólica, o colerica at sa mga babaeng mahilig at binabagabag ng mal de madre, lalabiran yóng bahaging may sakit o hilig ng sinabing licor, at sa mga ibang wala g katapusang sakit ay may pakinabang itong licor o balsamo ng romero.

RECYTASO KAGAMUTAN NG VINO MOSTO (ALAK NG KATAS NG UVAS NA PINIGA AT ILINUTO) AT NG ROMERO, NA NAAGLALAMAN NG LUCHA NG MALALAKI'T KATAKA-TAKANG MGA KABAGSIKAN

Ang bihasang manggagamot na si Arnaldo de Villanueva'y sumulat ng isang kaibang mapakinabang

na lihim tungkol sa mosto at sa romero, na ang kanilang mga kabagsikan at katunayan nararapat na maalamang ng lahat. Sinasabi nga ni Arnaldo, na maha ng bulaklak at mga dahong lalong mura ng romero, at ilagay mo sila sa sapayan o bazo ng mosto (na siyang alak na katatapos na pinigá) at pabayaan mo sila riyán hanggang sa matapos na kumuló ang sinabing mosto, at mangyayari mong gamitin siya. At sinasabi ni Arnaldo, at ipi abayag na ang lihim na itó, itinuro sa kaniya ng isang moro, na dakilang filósofo, manggagamot at astrónomo sa siyudad ng Babilonia. Itó ring receta at lihim na itó'y isinasalaysay ni Josefo Quirúrgico sa aklat ng mga lihim sa panggagamot, at sinasabi nitong dalawang marurunong na itó, na kung sa kailalanyá di ka makaroon ng mosto, ay maha ka ng vino tintong lubhang mabuti at may mabuti't mabangong amoy, at siyang lalagyan mo ng bulaklak at mga dahong lalong mura ng romero; at pagkalagáy ng sinabing alak sa apoy ay babayaan mo siyang kumuló hanggang sa magbawas ang ikatlong bahagi ng lahat ng alak. At tantóin mo, na sa isang galóng na alak o ng mosto, mangyayaring maglagáy ka ng tatlong libra ng bulaklak at mga dahong mura ng romero.

ANG MGA KABAGSIKAN AT KATUPAYAN NG MOSTONG MAY KASAMANG ROMERO

Ang sinomang mahirating uminóm ng ilang lagók ng alak na itó sa tuwing umaga't hapon ay mananatiling wa'ang sakit, at mapapanibago sa kabataan. Kung inumin ang alak na itó'y nakaaalis ng anomang

rikat ng eikmura, magling galing man sa lamig o sa
bitara, o sa pag-akyat ng dugo, o sa maraming plema.

Mahalaga ang sinabiing alak sa pagpapapaling at
pagpapalilis ng sikat ng lujada, na nanggagaling sa
lamig at panunuho ng bató. May kabagsikan ang
alak na ito, kung ioumín ng di pa kumakain, at
pagkatapos ng pagkain, sa paghuhina ng eikmura at
pagpigil ng pagsoke, at inaalis ang paucólera, o
cólica sa isang samantalá.

Ang mga nawalan ng gana ng pagkain ay mag-
siinóm ng alak na ito, at magkakaroon ng gana ng
pagkain. Ang kulay o bangó ng alak na ito'y nag-
papalakas sa utak ng ulo, lumilibang sa mga ipina-
kikiramdam ng katawan, at nagpapasa ng loob.
Marami't malaisking bagay ang ginagawad ng ei-
biog alak kung iniinóm sa tuwing umaga't hapon,
sapagka't nagpapalakas sa lahat ng mga sangkap ng
katawan, pinansanatili ang bies, pumamamla ng
kabataan, at pinipigil ang pagt uda.

Ang mahirating maghugas ng kaniyang mukha
ng alak na ito sa bawat umaga ng isang munting
panyó, pagkatapos na makapaghugas ng tubig na
malamig, alawa na mananatili sa kanya ang sinabiing
mukha na sarwa, maganda, marikit at walang mga
kulubót, at gayon din walang mga dumí. Kung
hugasan ang bibig ng alak na ito'y pumipigil at
umalalay ng katakátaká sa mga ngipin at bagáng
pinatitibay ang mga gilagid, pinagagaling ang mga
sugat, at nagbibigay sa buong maghapon ng mabu-
ting amoy sa hinuga.

Ang mga fistulas at mga sugat ay pinagagaling
ng alak na ito, hugasan lamang silang malimit niya.

at lagyan sa ilalaw ng isang putong liwang na
 linis, na binasa sa sinabing alak. Ang lubhang payat
 at mahina dahil sa matagal na sakit, ay mahirating
 kumain ng mga alang putol na tostado ng tinapay
 na binasa sa alak na ito, at bibigyan siya ng lakas
 sa labat ng mga sangkap at isang lubhang malaking
 tawad sa puso, at mawala nang lalo pang madali ang
 kaniyang lakas. Kung ang alak na ito'y tubigan ng
 tabig na ulan, at ang mga itiko'y mahirating umi-
 nom niya, ay gagaling ng walang pagasa, sapagkat
 sinasabi ng maestro Zapata sa lugar na binanggit,
 na yao'y mapatunayan sa paggimlas niya ng madalas.
 At sinasabi pa, na no'yroong kabagayan sa pagpapa-
 galing ng mga lagat na patok, ng mga tercenas at
 cuartenas. Lubhang mabuti ang alak na ito sa pagpapa-
 binto ng pagkukuro o pag-iilogin kung inumin siya.

Mayroong kabagayan ang alak na ito laban sa
 laong inuman, at kamandag na kinain, kung inumin
 siya. At sinasabi pa ng binanggit na maruon, na
 ang masinam na gamot laban sa laon at kamandag
 ay hindi magagawang magaling kung wala nitong
 mosto o alak na katak-taka ng romero. Mahalaga
 ang alak na ito at lubhang may pakinabang kung
 may kahalo nang sinabing gamot at inumin upang
 alisin ang panginiging ng mga kamay at ulo; itataboy
 rin naman ang mga hing ng mga babae na nang-
 galang sa bahay-bata, na inibahanda ng katak-taka
 sa paglilibi.

Kung ang mga nagbabata ng mal de gota (eskit
 na pio), ay mahirating uminom ng alak na ito, at
 hugasan nilo ang bahagi o pook na may gota o pio,
 ay gagaling sa lubos. Ang mga nagbabata ng mal

PANGATLONG SALAYSAY

Turakel sa maraming lubhang dakilang mga kabagsikan ng aguardiente

Isa sa mga abihin ang mga kabagsikan ng aguardiente'y mabuting isulat namin ang mga tagay na tataglala ng tiutrang aguardiente, upang magkaroon ng labat ng mga kabagsikang tuturan sa harapan. Sa dalawang galon ng lubhang mabuting vino tinto, ay maglalagay ng mga tagay na sumunod: kalahating onza ng inyong maputi, isang ikapat ng clavo de guiso, isang ikapat ng onza ng mga granos de pimiento, kalahating onza ng nuez moscada, kalahating onza ng balat ng suhang tuyô ng buwan ng Mayo, kalahating onza ng bulaklak ng romero, kalahating onza ng mga dahon ng salvia (sambóng), at labat nito, mga sangkap na ito pagka naligis o nadurog na'y magay sa mabuting alak, ay magagawa ninyong kumain ang inyong aguardiente, at gamitin nya, kung mayroon kayong kailangan, ang mga kabagsikan niya'y ang mga sumunod:

Kaumamahan, kung ibig ninyong lumagi sa inyong malim ang mga bubok sa ulo at mga balbas sa balat, ay laging ninyo sila ng aguardienteng

at ang isang munting panyo, mawara, at palaging mamahiling maitim. Dapatnat malaman ninyo, sa sila'y tututo ng mabigat sa diin.

Tendun ninyo ang libin sa ito, sa kung kagay mayroon ng mga lila o mga kuto, labat sila'y mabuin, at di magkakaroon samantalang sila'y binabasa ninyo ng sinabing tubig.

Kung sinoma'y magkaroon ng singsap sa ulo, mga buwanas, galis o mga langit, ay alisin at palasin ang mga bulok, at bawala ang ulo ng aguardienteng ito ng isang munting panyo ng makaitlo o maksipt sa maghapon, at gagaling na madali.

Kung inuman ang aguardienteng ito'y nakumalis ng sipon, at gayon din nakasali ng alin mang sakit na magkaroon sa katawan; at kung babasla ang bahaging sumasakit, ay lalong madaling mawawala.

Kung ang may mga dalirang aróng at balokot o may katawang pilipit o lukot ay maghubugas na madalas ng aguardienteng ito'y gagaling.

Ang magkaroon ng balat na mapula sa mukha ay magbugas ng aguardienteng ito ng makaitlo o maksipt sa maghapon, at gagaling.

Ang mga nawalan ng kaunting pakinig dahil sa lemig, ay maglagay ng dalawa o tatlong mumingting patak ng aguardienteng itong mainit sa leob ng mga talinga, at mauuli ang pakinig, at kung sakaling makaramdam ng birap, sakit o anumang ugong, gayo'y alisin ding labat, kung takbang ang mga talinga ng kaunting bulak.

Mahalagang totoo ang aguardienteng ito sa pag-alis ng mga ulap at bilig sa mga mata at mga lamang lumalabas sa angat o sa ibang bahagi ng katawan.

[illegible]

And sometimes if a child is a singer, it is a sign
of a very high intelligence and a high degree of
development of the vocal organs.

May kabaligtan itong agnariante kung itatama sa
kanilang pagmamahal sa kanilang pangunguringan ng mga
bata; dahil sa kanilang pagmamahal sa mga paratiyo.

Ang agwardienteng ito kung haluan ng triaca
at mayroong malaking kabag-ikan sa pagpapahalaga
ng mga kapat ng mga hayop sa makamandag, at
paliyid na huweg makamandag ang kamandag na iminon

Kung iunom ang aguardienteng ito'y may halaga't
paliwanag na nalaki sa mga may sakit sa puso, at
ang mga sinusalakay ng ibang sakit na nawawalang
ng pakiramdam, at pagkatapos sa lupa'y inihahampas
ang kamlang mga sangkap. At tunde sa sa ma-
nalang ito'y unom ang aguardienteng ito'y di na
sinasalakayin ng sinabing sakit.

Kung ang agwardienteng ito'y ipanghugas sa mga
sugat ng mga hayop, ay gagaling sila, kabit na
labíng matatagal at matatanda, at hewág matakot
na magkakaroon sa kabulukan sa mga tinurang sugat.

Tonog bulbing isabagsh ang aguardienteng ito sa panapet ng mga bulatit na may sa tiyan sa min-
ang ng ito isang makukulang sa kaniya ng parang

Kung muna ang agwardienteng ito'y nakatira sa mga pigdal, lumbay, at tinatagan na mayroon sa laa barometer, at umiipala ng tolima negis.

Kung negisen ng agwardienteng ito ang mga mga ay nawawala ang sakit at karaman nila, at ang pagkatulog o kawalang damdam na malimit inagkaroon ang mga ilan sa kapalid.

Kung sa loob ng agwardienteng ito'y maglagay ng kumang lilaw sa loob ng isang araw at isang gabi ay mabiligtas sa pagkabulok.

Ang magkaroon ng mga lagat na humihinto, umuho sa ikatlong araw at ng lagat na may pagdiki ng apat apat na araw ay uminon ng agwardienteng ito sa panshon ng reprension (pageanay), at gagaling.

Kung muna ang agwardienteng ito'y pagderagdag ng ugaling init, at pinapawi ang mga kalabiran ng kalamian.

Kung ang mga may sakit sa pagahuy uminon ng agwardienteng ito, ay gagaling at ublog maluting maluto, at kung magkaroon ng balicawsaw, dahil sa kabinasan ng bahagi, sa pag-inom ng sinabing agwardienteng ito ay titibay ang bahagi, at ilin sa kaniyang kapachunang naunkol.

Ang magkaroon ng bató sa dinaraan ng iba, o anumang kalabiran ng laman, ay inageumpit ng jeruga ng agwardienteng ito ng malimit, at tutunawin ang bató't kabiniran ng laman at makaiibing umabuting maluti.

Kung muna ang agwardienteng ito'y nakaaalis ng lahat ng sakit sa mga batuka at sakit ng sikmura dahil sa kalamigan.

Ang agwardienteng ito ay nagkaroon ng sakit ng balay ng mga bahay, at nilinis na magaling sila.

Kung ang magkaroon ng sakit ng balay (sakit ng balay), ay nagkaroon ng agwardienteng ito na bahagyang sumasakit sa kaniya, at uminang at magaling sila ay gagaling.

Ang mga waling buhok dahil sa malaking kasangkapan ng mga kama, ay kugasan sila ang bahagyang yon ng agwardienteng ito at maglating uminang ito, at tutuhan sila ng buhok.

Kung muna ang agwardienteng ito'y may kasangkapan na makalnis ng dugo, maglating o maglating ng mga lila at maglating ng paningin.

Kung lagyan ng agwardienteng ito ang alak na maglating, ay maglating ayat muli sa umang kalagayan, at siya'y lala pang paglating. At ang alak na maglating papananatiliing ganito.

Ang magkaroon ng ubot ngipang maglating sa panahon uminang ng agwardienteng ito, at gagaling na madali.

Ang labang magkaroon ng labang palay sa tiyan, at siya mangyaring ilabas siya, pagka uminang ng agwardienteng ito, ay madaling ilalabas siya, at maglating sa kaniya ng malaking lakas at tapang sa paglating ng kaniyang birap.

Ang agwardienteng ito'y umaspala ng bahagyang ngoy o paglating ng dugo sa ilong o sa alin mang ibang bahagi. Kung kugasan ang bahagyang inalutasan ng dugo. Tandaan ninyo ang isang kakaibang katakang liliha upang ang dugo sa ilong; at nanibukaw sa mula kayo ng mga la at la sarina ng liguera.

ANG PANGALANG MATA NG MATA NG MATA NG MATA
ANG PANGALANG MATA NG MATA NG MATA NG MATA
ANG PANGALANG MATA NG MATA NG MATA NG MATA

Unang mahalalagay ang magaling ng mga wala
ang malaking kapakinabangan at maraming kaalaman
ng aguardiente azucarado, pagkatapos ayon sa isinulat
ng maestro Zapata, ay tolong malaki, ang kaniyang
kabagayan, at lubhang magaling ang kaniyang lior
na ang lara lamang at ang pagsubok ang makapag
pangamdan ng halaga't tapang litong katakalanang
aguardiente. Sinabi nga ng maraming na ito, im
pagkukuba ng aguardiente sa lubhang mabuting viro
litong dalisay masarap at may mabuting amoy, wa
ling kahitang mga sangkap (paris ng sinati tungkol
sa aguardienteng makaraan), ay muna kayo ng tatlong
onza ng tubig na insukalan, at tatlong onza ng
aguardiente, at kalahating onza ng agua rosada, at
pagkalahat na magaling nitong tatlong tubig na
ito'y makakaron kayo ng isang kabuonang kataka
lala, na magagamit niyo sa inyong maribigan, ug
weling takot na toka makasama, kundi pagkita ga
gawa ng tolong malaking kapakinabangan at katuwag,
na ayang di niyo malilimutan

ANG PANGALANG MATA NG MATA NG MATA NG MATA

Sinabi ng maraming ding si Zapata na maglagay
kayo ng isang litrang asukal na mainam sa isang
reforma, sigla sa loob ng isang granang tubig sa
ulo o sa alaga, angat matakbo ang asukal ng

linalabing dahil at sa pag-aalok ng rebeldiyerang tumutaw ang asukal, at ito'y ang mga asukal na ihahalo sa aguardiente. Taposan ninyo ang ibang libin ng asukal at aguardiente, at ayaw'y kung ilaga ninyo ang asukal sa aguardiente, ng walang labat ng ibang tubig, kailan ma'y di motutunaw ang asukal, at di man magiging tubig na labat, sinasabi ko sa aguardiente.

Ito'y aguardiente amantadong ito'y lubhang pipuri ng maestro Zapata, at may katwiran. Sapagka't lalo na mayroong isang kaibang lahat ng mga mayroong lubhang malalaking kabagsikan at kapakinabangan, parit nang nasulukan kung madalas.

Kaumuhahan, kung muna itong tubig na inasukalang ito'y nakasala na katakó taká ng sagabal ng atay, insale ang mal de risona (mala sa lalo) tumutulong ng pagtunaw ng tigas o pambusga ng lapy, itinatuboy ang kabag sa katawan, tumutulong sa kalinisan at kapayutan ng sikmura at ng ulo, at ng mga ibang sangkap.

Ang tubig na ito'y mangyayaring humin at gamitin ng mga babang buutis; sapagka't di lamang di makatubo sa kanila, kundi bagkus malaking kagalingan at kapakinabangan ang gagawin sa kanila, na bibigyan sila ng malaking kabagsikan at lakas sa pangangalak.

Ang mga nangagaling sa anumang sakit, at ibig magkaroon ng medali ng bagis, lakas at gana ng pagkain at lakas ng loob sa pagtatrabaho o sa paggawa, ay magpipinom ng tubig na itong inasukalan ng di pa kumakain, at sa loob ng maghapon maminahan muna at magkakaroon sila ng labat sa sinabi.

Kung ang matatandang maharating umiikang sa tubig na ito, ay patatagalin sila't salalayan ng malubhang poshon sa lakas at tilay, na hindi maigiging ang kanilang mga kamay, ni ang ulo, mapagka't di lamang dinaragdagan sila ng init na ugali, kundi naman megiging alalay sa kanila ang ugaling init.

Katapos-tapusan mangyayaring bigyan ng tubig na ito ang mga mayroong lagnat at naglalata ng malaking uhaw, buwag lamang maglagay sa tatlong onza ng tubig na inasukalan ng mahigit sa isang onza ng aguardiente, at isang dragma ng agua rosada, at magagawad ng dalawang lagay na makagigichawa: ang isa'y aspalain ang malaking uhaw, at ang isa'y batawasan ang lagnat, alisan pa siyang lahat.

PANG-APAT NA SALAYSAY

Tutuglo sa mga lilihim ng kinapal at mga katakátakáng kinahihinatnan nila

SA LILIHIM NG MGA KAPAGSIKAN AT KATUNAYAN NG MGA
BATONG LALONG MAINAM AT MAHALAGA

*Mga lilihim at kabagsikan ng piedra
imán (bató-balani)*

Ang bató balani'y mayroong kabagsikang humahina sa lokal, sa asero, sa buhangin, sa langit at sa ibang maraming mga bagay. Ang unang nakatuklas ng kabagsikang ito'y si Aristoteles. Palad. lib. 2, de sensu et sensibilibus.

Ang lokal na dinatilihan ng bató-balani ay may katagatang humahina sa ibang lokal at kung daitihan mo ng batong ito sampóng singatug na malilit na lokal, nila-sila'y nagbabatakan, anapat lahat eila'y magkakalat, kahit sa hangin, dahil lamang sa kabagsikan ng pagdali ng bató-balani.

Ang mga may lilig sa mga larót mga lalang na kumakalat ay tumuklas at tumutuklas ng mga kamay anapat sa mga nakakikita ng mga iyan at hindi tumutuklas sa mga nakakikita ng mga katatukulan.

Ang pagmamahal ng katatagan ng katatagan ay
makikilala sa pamamagitan ng mga oras ng araw, at
ang mga oras ng katatagan o garing na ang pagmamahal sa
France o sa Italia, na ang kanilang katatagan at
katatagan ay nakikita sa mga at hinahipag ng mga
kanilang araw araw

Sa kabagsikan nitong katatagan ay nagagawang
maging mali ang pagmamahal sa pagmamahal ang sinabing batoy
ayang dahil kung kaya ng agulha sa pagmamahal ay
paleang nakaharap o nakaturo sa norte: at pumhi-
hihiit man ang sinabing dito't doon, ang dulo ng
sinabing agulha'y nakaturo ng walang tung sa dakong
norte, dahil sa katatagan, sapagkat idinaiti ang
agulha sa sinabing batoy.

Mayroong kabagsikan na makapagpahilem sa
mga sugat, at nakawawala ng sakit, at nahihiguguan
ang buhangin maputi sa maitim, at kung ang si-
nalang batoy pahinang ng mga bawang, ay nawawala
ang kaniyang kabagsikan at lakas, halagat kamahalan.

MGA KALIHIMAN AT KABAGSIKAN NG JACINTO

Ang jacinto'y may maraming kulay, datepwa't
ang verde o mapulang lubhang makintab ay lalong
magaling, na kung durugin at isubò sa bibig ay
nagpapatibay at nagpapalakas sa puso, at mahalaga
laban sa mga lagnat na mabibigat at itinatanggol ang
may dalá sa kaniya sa mga liliok at mga sigwa.
Ang dalhin ang jacintong nakadaiti sa katawan, ay
nagpapalakas sa puso't bumubuhay ng balt.

Itinatanggol ng jacinto ang sa kaniya'y magdala
sa mga kamandag at sa mga hangin nakasira

May kabagsikan ang jentio sa makapigil ng kauluan, at magsaplayo ug kalungutan, at hindi humabata ng mga kinikita, ni mga pagpapakita.

Kalahating legua anginit sa Toledo, malapit sa isang monasterio ng mga Bernardos, may isang bukal sa tabi ng ilog ng Tojo, na tinatawag na bukal ng mga Jacintos, sapagka't mayroong lubhang merami, na ang tubig ay lumalabas at umuagos sa ibabaw nito.

MGA KALIHIRAN AT KABAGSIKAN NG DIAMANTE

Ang diamante, natatantô ko, na mahigit sa lahat ng mga batong mahahalaga, maging sa kaniyang dakilang tibay, maglog sa meramit kutaka-takang mga kabagsikang tinataglay. At upang maging na insa ang diamante, ay dapat maging lubhang maputi, at magasul-ngasul at maging maliwanag at maningning paris ng eicag ng araw.

Ang magdala sa katawan ng diamanteng mainam at tanyag ay maliligtas sa mga masasamâ't mabibigat na panginip, sa mga pakita't mga kinikita, lalong lalo na sa mga lakot.

Ang magdala sa katawan ng diamante ay hindi mangyayaring mahawa ng saquit ng biningâ, ni hindi mangyayaring malason, paris ng isinulat ni Dionisioy makata sa mga tulang ito:

*Hic fulges limphata adamas, qui pectora canat,
Et prohibet miseris, occulta dona venent.*

Mahalagang lubha'y ang diamante sa mga babae ng leontis, maglog sa pagliligtas sa kanila sa merami ng mga pangamb, paris daman sa pagtuloug sa kanila sa pangangamb.

Kung ang diamante'y dumati sa loob ng mundo ay nag-iwan ng gohit na tindi.

Ang diamante'y kahon at kanyay ng labo-bera, mapagka't sa harap iya, pagka magkainapong, ang lalo-lalal'y nawawalan ng kabagsikan at lika na makapanghalina.

Kung pagkikisin ang mga diamanteng fino, ang isa sa isa, ay nagkakataguit at naggipigilan ng lubhang malakas.

Ang laring D. Felipe III, ay mayroong isang diamante sa hinlalanghehan ng sangdean anim na puong libong ducado.

Ang talong malaking diamante na mangysyaring magkaroon ay totoong malaki paris nang isang evenang makapal.

Ang diamante'y hindi natatapyas ng ibang bagay kundi ng kapwa diamante, mapagka't totoong matibay na talaga, na hindi napalalambot ng b. kal at lumalambot sa dugô ng anak ng kamlang.

MGA KALIHIMA'T KABAGSIKAN NG ESMERALDA

Ang esmeraldang fino'y may kulay verde, lubhang maamô sa tingin, at nagbibigay ng lubhang malaking tuwa't aliw, nang mahigit sa lahat nang mga pastulan at kasariwaan sa mundo.

Ang esmeralda'y may isang kabagsikan at katunayang totoong kataka-taka, na umaapula ng mga kinitan ng katawan, at ginagawang maligat sa kahulayan ang mga nagdadala sa kaniya.

Ang esmeralda'y nagbibigay ng mabuting alaala at siya'y laban sa lahat nang lason at sigwa.

ANG KALIHIMAT SA PAG-ARAL NG KALIHIMAT

Ang batang ito'y mayroon: mga kataga, ang katak-taka, mapagka't siya'y laban sa labat ng isang at mga kamundag kung siya'y isang libig na pinatibay.

Ang magdala sa kaniya'y maliligta sa mga piglat, lantay at sa mga sakit na maluhungko.

Ang batang ito'y umaspala ng mga lagnat, na-casals ng mga lagnat, na umuulit sa ikatlong araw, at sa pangikang nanasok ng apat apat na araw, nagliligta sa lepra, gal's at kati, kahit na matagal mahalaga laban sa mga buluteng, tiples at sa mga bari repapalakis sa mga payat at malihim, linibigyan ng gawa ng pagkain, kinakain siyang durag o panibos.

Pinaladali ng batang ito ang pangangalak, linilinis ang mga babot pantog na inaalisan ng mga buhangin, itinatagay ang mga uod, pinagagat ang mga nakagat o natukit ng mga viveras, sapientes, mga hayop na ulol at makamanlag.

Ang mga pulbos nitong batang isibol ar ay inu-lagay sa mga rugat na gawa ng mga palas ng may lason, at inaalas ang lason o kamundag, at kung lagay itong mga pulbos na ito sa mga bukol na linuksan sa lig, at sa mga legat, ay nakagagaling ng katak-taka.

ANG KALIHIMAT SA PAG-ARAL NG KALIHIMAT

Ang batang ito'y pagmumungmong sa mga kalihim-man, ang pat kung siya'y pare-an ay wala ng kaila-pisan ng ibang liwanag, ang kaniyang katagkat-tingmong ay tinatangap niya sa mga

Ang batóng itó'y sa lalawigan ng Malabon, lalawigan ng Manila, nang karamdang o lason, datapyat kung may malalawang karamdang o lason sa anumang vaso, ay imakulayag niya, kung ilagay ang vaso sa liwanag niya.

Sinasabi ni Ludovico Bartolomeo, na noong siya'y muna indio, ay nakakita siya sa hari sa Pegu ng mga mang carbuncles, na magniningning sa mga dilim, anapit sa pagkakebarapan nila, anak'y ang mga katatagan nila'y mga nangangangailang; totoong matalimtim ang lumanag na itinatula ng mga tinurang carbuncle.

ANG KALINIMA'T KARAGIRAN NG BATO NG AGUILA

Sinasabing bató ng águila, capsaka't ayon sa sinasabi ni Alberto Magno, ang águila'y may ugaling magdalo niyaon sa kaniyang pugad, samantalang ina-alagaan ang kaniyang mga anak. Ang kulay na gumagap ng batóng itó'y parang balát ng castaña, at sa loob ng batóng itó'y mayroong isá pa, na tumutunog pag siya'y inaalóg, at kaya sa ibang pangala'y tinatance; siyang batóng huntia. Ang batóng itó'y tumutulong ng malaki sa pangangalak ng babae, kung itali sa kaniya ang tinurang bató sa hita sa dakong loob.

Mababaw ang batóng itó, kung kaniing pinulbós, lalaw sa labat nang karamdang o lason, at tumutunaw ng mababaw sa mga pinaglalagaan ng mga singaw.

Ang batóng munti sa nasa loob ng bató ng águila kung pulburo at inuming kasama ng tubig, ay nakakita ng sakit sa tegiliran ng wala pang dalawang puot apat na oras; pinagagalang ang mga leguít na umuulit ng sa ikatlong araw, at ang nanasok na may pangiti ng apat apat na araw, kung kaka-

ang mga magpapulutan bago sila pagsukap; isa rin ang
maliit na medula (bakit sa balay-bata at binibigat ang
mga bata sa tiyan, kung marami ang mga pulutan
ng malaking batong kahalo ng alak.

II. A KALINIMA'T KAPAGSHIKAN NG MGA BATONG JASPE, JASPE AT GARING

Ang batong ágata'y mayroong isang kabaglikang
kakaiba't katakátaka, at ito'y na kung ilagáy siya sa
tubig, ay nagkakaapoy at nagniningas, at kung ilagáy
niya sa langit ay namamalatay.

BATONG JASPE

Ang magdala ng jaspe sa kaniyang katawan ay
hindi maalulula kung magdaragat, at di magkakaroon
ng bujo do sangre, at kung dalhin sa ibabaw ng
likuran'y nagbibigáy ng malaking lakas at tapang,
at umapula ng pagsuka.

Ang garing ay ang ngipin ng eleante, na kung
dalhin, ay magpapalakas ng puso at umaalalay sa atay.

III. A KALINIMA'T KAPAGSHIKAN NG MGA BATONG PANTOURA, TERQUE A'T ACATIS

Ang batong pantoura'y nagtataglay ng mga ka-
lagikan ng lahat ng mga bato, ayon sa isinulat ni
Aplénio Trianco, at kung ang bato-balan'y huma-
lalaba sa bakal, ito namang batong pantoura'y huma-
lalaba sa lahat ng mga batong mahalaga, at ang
magdadala kaniya sa katawan ay hindi mangyayaring
ulit ng anumang kamanág o lason, at inipatan siya
ng lason sa ininipatan at inaalalayan ng ibang mga bato.

BATONG TURQUESE

Ang batong turquesa'y mahalaga laban sa mga pagkahulo, at naglalaray ng mga takot. Ang batong turquesa ay may malaking pakinabang sa pagdadala sa kanilang paglalalay at paningnanat pagpapalitang mga bagay at malaya, mahahaga laban sa kamandag o lason.

MAY KALILIMAT LABAN KANILANG MGA BATONG
NÖ MÖA LANGAY LANGAYAN

Sinasabi ng mapagsubok at gayon din ni Alberto, na sa ulo ng mga langay langayan ay mayroong dalawang batong lubhang malilit, at ang isa'y maputi at ang isa'y mapula, na ang mga kabagsikan nila'y ang mga sumusunod: Sinasabi na ang magdala sa katawan ng batong puting langaylangayan ay bindi mahahapô sa uhaw, at kung siya'y dala sa bibig, ito'y tataglalog palaging sariwa.

Sinasabi pa, na kung sinoma'y mayroong fluho de sangre, at ilagay ang sinabing munting batong puti sa liig, na pagdaka'y maaangap sa kanilang ang dugo.

Sinasabi pa, na may kabagsikan na tumulong sa pangangalak ng mga babae, paris ng batong ng agila.

Sinasabi pa, na kung ilagay ang tinurang munting batong maputi sa isang vaso ng tubig sa isang gabi, at kung inumin ang tubig, ay nagpapakursô at maulis ang mal de gota (sakit na pi), at gayon din ang lagat, kung mayroon.

Sinasabi pa, na ang magdala sa katawan ng batong mapula ng langaylangayan ay maliligtas sa maraming mga sakit.

ANG KALIHIMA'T KALAG-UKAN NG TALA-TA
HINDI DAP SA SERPENTE

Ang balit ng serpente kung sunugin, at ilagáy sa ilalaw ng sunset, ay nakagagalang; at kung mayroong puna, o bukal na nagsapako sa loob ng laman, ay tumubunot at ilinálaba sa labas.

Tanlaan mo't muling tanlaan at unawain, sa ang negdala sa katawan ng mga pulbos ng balit na hinubal sa serpente'y matalayo sa lepra, at hindi mayyayaring malason; at mas-lan na mayroong malalaking kabagahan at maraming katunayan ang mga tinurang pulbos, datapwa't sunugin ang sinabing balit kung ang araw ay nasa signo Aries na ito'y sa buwan ng marzo o abril.

ANG KALIHIMA'T KALAG-UKAN NG MGA TATONG
NICOLAUS, AT ASTROITE

Ang batang nicolaus ay nagbibigáy pighat sa kalungkutan sa negdadala sa kaniya sa katawan.

Ang batang astroite, kung ilagáy sa alak o sa saka, ay gumagalaw na mag-isá, ng hindi hinhiyo.

Sa hececia'y may bahuhulog na mga batang bubaglag na kung saan sa pamamagitan nila ang talig sa dagat, ay tumatama at sumasarap.

ANG KALIHIMA'T KABAGSIKAN NG MGA ILANG BUKAL

Lubhang marami'y ang mga tangang kabutihan ng mga bukal, at totoong katakataka ang mga ti

malumutong sa kanilang mga paghihi, na kung hinat
ula sa mga ita ng mga laing tala ng buhat, ay d
angyayaring paninaihan, at ako nanay di man a
ngales na buisangguni sa kanila, dapatwat dahil sa
totoong kagulang galang ang mga nagasabi, ay isinulat
ko ita, labanggitin ang kanilang mga pagdalan, at
ang mga peak kung saan nla isinulat ang mga yaon.

Sa provincia Cienfuegos, sinasabi ni Pomponio
Melo, na may isang bukal na may totoong lakaibang
kalanayan, na sa bahag gab'y kamukulo, at maitat
na maitat, at sa tanghalang ispat ay malalang at tig l.

Sa mga pulang fortunas ng Canariay may
dalawang bukal, na ang isa'y pag uminon sa
kanilay nagpapalawang pake, at ang isa'y lagi
nagpapalangk't.

Sa Indiyay may isang bukal, ayon sa isinulat
ni Plinio't ni Teofrasto, at sa Etiopia, mga iba, na ang
kanilang mga tubig ay ginagamit na pinakalangis sa
pag-iila at pagkain, na para ring laogis ng mga olivas.

Isinulat ni Seline't Teofrasto, na may dalawang
bukal na may totoong iba't ibang kabagikan, na
ang isa pag uminon ng mga balae'y nagpapalawang
o di nagpapalangk't sa kanila; at kung uminon sa isa'y
nagpapalangk't sa kanila upang maglibot manganak; at ito
in ang pinatotohanan ni S. Isidoro sa lib. 14. Ethymol.

Sa Boceay may dalawang bukal, na ang isa'y
nagpala na lubos ng alala sa uminon sa kanila, at
ang isa'y nagpapalangk't ng lubang dakil sa kanila.

Sa Guinea'y may isang bukal, na sinasabing kay
Jacob, na tawa't tatlong buwa'y nagbabago ang kulay
ng tala ng kanilang, maitat, mapula, verde, at malinaw.

Sa India, isinulat ni Plinio, lib. 31, na mayroon isang bukál, na sa lalat ng mga animoy natutuyo, na walong tumataglay sa isang pitik na tubig.

Sa castillo ng Emaus ay mayroong isang bukál na ang tubig niya'y gumagamot ng lalat ng mga sakit. maging ng mga tao, maging ng mga hayop. Sa kaniya sinasabing naghugas si Cristo ng mga kamay nang siya'y inanyayahang kumain ng mga discipulos o alagad na naperoroon sa sinabing castillo.

Sa mga garamantas, isinulat ni Plinio sa binanggit na leyar, na may dalawang bukál na totoong bakaiba ang kanilang katangian, na ang isa'y totoong matamis at totoong malamig na hindi maininon; at ang isa'y totoong mainit na hindi maipapasok ang kamay sa loob ng tubig ng hindi mapapasok o mabuenog.

Isinulat ni Aristoteles, lib. de admir. na mayroong bukál na ang katangian ng tubig niya'y kung nagtutugtugan ng mga clauta o ibang mga instrumento sa musika sa malapit sa sinabing bukál, ay gumagalaw, o kumukulò at kumukulóng lubha, na lumalabas sa ibabaw ang tubig, at pagtigil ng musika'y tumatshimik ang tubig.

Isinulat ni Bantieta Fulgesio, na sa Inglatera'y may isang bukál na ang katangian na pag linagyan siya sa loob ng isang kahoy, ito'y ginagawang tanyag sa batò sa loob ng isang taon.

Sa Francia, anito ring negensalaytoy ay mayroong isang bukál na lubhang malamig, at madalas ay lumalabas ang malalakíng lagabláb ng apoy kung saan lumalabas ang tubig.

Isinaulat sa Ilocos, lib. 3, cap. 20, na sa isang
 barang pulo ng mga dalaga ay may isang pang bukal,
 na ang tubig niya'y luma nangyayaring italo
 kailan man sa alak.

Isinaulat at sinabi ni Pompeio Mota, na sa
 Macedonia'y may isang bukal na kung mag-uot na
 loob niya ng isang salong nagniningas, ay lumalabas
 sa patay, at kung siya'y isinuwat sa patay, ay
 lumalabas na nagniningas dito manggaling at sinabi
 ni Juan de Mena, na may isang bukal sa manlo, na
 kapagbibigay ng mga apoy at makapagnanakaw
 ng mga apoy. At nang luwag aring salitang ka-
 lalamanan o katha ko laring, alaman ninyo na binu-
 langgan ni San Isidro ang bukal na ito sa lib. 13
 ng mga Etimologia, at si San Agustin ay nagcaalita
 tungkol sa bukal ding ito sa lib. 21 de Civit. Dei,
 at si Plinio sa lib. 2 ng kaniyang historia natural.

Si Leonico tin, sa pook na binanggit, may sina-
 labing isang bukal, naa Lisa, na ang ayos niya'y dugô.

Sinasabi ni Celio, na sa isang pook sa France
 ay may isang bukal, na sa loob niya'y gumagawa
 ng isang inay na totoong tugma't totoong magaling
 ang tunog at kalugulugod, na magaalas ng lahat
 ng lumay at kalungkutan sa nakikinig sa kaniya.

Sa pulo ng Cuta ay may isang bukal, na binu-
 bukalan ng isang tabig na totoong malapet, na na-
 gagamit na pinakalat na sa pagkukumpuni ng mga
 sasakyan. Si Nicolas Leonico'y may sinasabing isang
 bukal na nasa pulo ng Napor na sa tadhanang araw
 ng taon ay umagaganang isang tabig na ang laa'y alak.

Isinaulat ni Marco Paulo Veneto sa eklát nang
 kaniyang paglalayag, na sa provincia Zaramia'y may

Ang mga ito ay mga burol na tumatagpuan sa mga bundok ng mga bundok, dahil sa mga matatagpuang mga ibig na burol, nang toon, kumakapit ng kuwarenta, at pagkatapos ng Pasko nang pagtatubay na inuh, ay maraming matatagpuan habang isda man.

Sa Gorgona'y may isang ilog, na wala ring dalangin sa bundok sa kuwarenta, at pagkatapos ng mga burol na araw niya'y maraming maraming ang mga isda ng ilog na ito.

Sa isla pulo ng Canarian ay may isang puno ng kahoy na linalabasan ng maraming tubig sa mga dalan, na iniinam at ikinabubuhay ng lahat ng mga magkakapit bahay, at pati nang lahat ng mga hayop sa pulong yaon na tinatawag na Gomera.

Isinulat ng padre Josef de Acosta sa kaniyang *Historia de las Indias*, lib. 3, cap. 29, na sa Chuzco'y may isang bukal, na kung paano lumalabas ang tubig, ay nagiging asing lubhang maputi at mabuti sa pagkain.

Sinasabi pa ng padre Acosta, na sa Peru, na kinadaraan ng mga mina ng azogue, ay may isang bukal, na linalabasan ng tubig, kung paano lumalabas, ay nagiging batong buhay, sa batong iya'y kinuha ang mga ginamit sa lahat ng mga bahay sa Cuenca-cavillo, na nasa siping ng sinabing bukal.

Si San Isidoro, Etimologo lib. 75, ay may binalanggit na maraming mga bukal na mayroon sa Cerdeña, ang mga ibig'y lubhang malamig, at ang mga ibig'y lubhang mainit, at magkasebay, gayong eila'y magkakalapit-lapit.

Sa Andaluia sa bundok na tinatawag na Megna, may isang bukal sa siping ng isang bahay aliwan sa

bukid ni D. Lame de la Plante, na tinatag na may maglalaray sa loob ng isang pan ng vase, ay lumabas siya sa loob ng arin na oras, na walang natitirang munting bahagi man ng laman, at di naglalaman ng tlong makapaglalaray ng kamay sa loob sa tegal ng isang Abá Gineang Maria.

Si Paolo Veneto, lib. 1 cap. 13 ay nagsasabi na sa bundok ng Armenia na tinigilan ng asakyan ni Noe, ay may isang bukal, na binubukalan ng isang loob na kawayan ng langis, at hindi mabuti sa pagkain, datapwat may malaking kapakinabangan sa pagkain, at sa paggawa ng mga unguento.

Si Aristoteles, na pinakapangulo sa mga tilozofos, lib. de Mirab. auscul, ay nagsasabi ng isang dahil ng isang bukal na mayroon sa Sicilia sa hangganan ng mga Palisco, na anak'y lalong mayaghimahi kay sa mga, at siya'y na kung sinoa'y gumagawa ng panunumpa, upang paniwalaan, ya'y isinusulat sa isang munting tabla, na ilinalagay sa tubig ng bukal na yaon, at kung ang panunumpa'y totoo, ang munting tabla'y lumalakad sa ibabaw; at kung hindi totoo'y lumalubog, at ang panunumpa'y nasusunog, at nagiging abo.

Si Tomponio Mela sa lib. de situ orbis. cap. 8. ay cumulat ng isang himalang kakaiba ng isang bukal na tinatawag na bukal ng Araw, sa provincia Circuicia, at siya'y na kung ilagay ang kamay sa ibabaw ng isang batong linalabasan ng bukal, ay lumalaking buhi, na nagsapaw, at nangat sa mataas, at pag isa ang kamay, ay bumabalik sa kaniyang takbong ugat, at bumabala paig ng una. Ilang kinabibilangan at kababalaghang isinulat ng sinabing nag-

At tungkol sa tinuturingan ng araw, at kung saan ay
papaipag ng araw sa tinuturingan ng araw, ay
sinasabing bukal ay lumalambig, at mula sa tinuturingan
tapat paibabaw ay nawawala sa kanyang mga kamig na
yaon. At pagka lumulubog ng araw ay mabuhay
hanggang hatang gabi, at magmula diyan hanggang sa
munga, ay nagbabawaw ang init na yaon, hanggang
sa muling bumabalik na lumalubog ang araw, at
muling lumalambig, at sa kadahilanan ng ito ay tinu-
turingan siyang bukal ng araw.

Si Lacio S'culo, lib. 3, nagsasabi na sa Villa-
nueva del Obispo'y may isang bukal na sagana sa
tubig; datapwa't pagpasok ng araw sa signo ng Libra
ay natutuyong lubos, at hindi nagbibigay ng patak
na tubig hanggang sa ang araw ay maseok sa signo ng
Aries, na nagbibigay niyaon ng sagana.

Si Solino't Isidoro, lib. 13, Ethim., ay nagsabi
tungkol sa isang bukal sa Cerdeña, na gumagamit
ng lehat ng mga sakit ng mga mata. At sinabi pa
ng mga ito, na kung may maguanakaw na pinag-
libinalanang may ninakaw, ay maghugas ng mga
mata ng tubig ng bukal na ito, ay nabubulag kung
siya ang nagnakaw, at kung nindi ay lalong lumi-
linaw sa dati ang mga mata niya.

Si Alberto Magno'y sumulat tungkol sa isang
bukal na mayroon sa Alemanias, na totoong malamig
na lehat ng ilinalagay sa loob niya'y nagiging beto.

Sinasabi ni Aristóteles sa lugar na binanggit na
sa Promontorio ay may isang bukal na binubukalan
ng dugo, at dahil sa masamang amoy niya ay di-
mugyaring maglay ng sa bahaging yaon niya na
pasapukan niyaong tubig na may kulay dugo.

Uma ibi sa Amalica sa lupa sa unang, at nalapit sa mga cyclops ay mayroong isang bukal na lubhang malinaw, datapwat pagkainin sumit, ang isa't rinapalay pagluka ang urainon sa kanyá.

Si Nicolao Leónico, lib. 3, cap. 83, sumulat tungkol sa isang lawa na sinisibulan ng lubhang marunong isda, at sinasali na pagkainin ang araw, tabinuk at sailing lampin, ay nakikita sa ibabaw ng tubig ang kasaganaan ng langit, na lubhang mapakinatang sa pagkain, pagsumog at paggagamot; at ang mga mamamahan sa lupa'y yaon ay nunuha ng lubhang marunong langit sa mga tinutang araw.

Isinulat ng P. José de Acosta sa historia de las Indias, lib. 1, cap. 19, na sa mga indios na taga-luga ay mayroong dalawang bukal na lubhang naglakalitan, sa isa'y lumalabas ang tubig sa kumukulo, at sa isa ay totoong malamig, na anak'y tubig na lamalawak sa buo-buo sa lupa dahil sa hangin, at ang isang bukal daw ay nasa tagiliran ng isa, lagay na nakapagtataka.

Sinasabi na sa Perú'y may marunong mga bukal, na ang mga tubig nila'y nakagagaling sa mga butas at sa mal'itang sa mga naghubog sa kanila, at sinasabing marahil ang dahil, ay sapagka't nagdarain ang sinabing mga tubig sa mga lupang may malaking kasaganaan ng zarzaparrilla, na may kabagsikan sa pagpapagaling sa mga gayog eakat.

At ang ibig maksiám pa ng mga kabagsikan ng tubig, at isang malalaking himala ng mga bukal, basahin si Nicolao Leónico, lib. 1, cap. 32, at si S. Agastin, lib. 21 de Civit. Dei, cap. 5, at si Aristoteles sa lib. de Mirabilibus auscultande, at si Celio Ro.

Lugares, lib., 15, cap. 17, at al. l. cit. p. 100.
 1.º at long time being mentioned separately from
 a baggy na ito, paros na itulo, Pampuna, S. Lino,
 Lucio. S. Lino at Alberto Magno, at loc. cit.

BA DAGAT AT MAINOM

Isinulat ni Aristoteles na upang mapatamis ang
tubig sa dagat, at mainam, ay gumawa ka ng isang
vasong papkit na natatakbang magaling, at ipasok
mo dito sa dagat, at ang tubig na papasok sa vasong
may awalan nang a na, at magiging matamis. Gayon
din ang mangyayari kung magpasok ka ng isang vasong
lupa na laging takbang mabuti lamang ang bibig.

MGA KALIHIMANG KATUTUBONG UPANG PANATILIHIN ANG
 IAG-INGLAT SA KAHALAYAN AT PIGILIN
 ANG MGA KAINITAN NG KATAWAN

Isinulat ni Macanero, na ang katás ng damóng tinatawag na Seguinta, kung inumin ng di pa kumakain, ay pumipigil ng mga kainitan ng katawán.

Isinulat ni Avicena, na ang ruda kung kanin, ay nagpapalamig ng mga kainitan ng katawan sa tag-araw, at sa balac ay pabalik, sapagka't nagpapalimut sa kaniya ng malabis. Sinasabi ng maestro Juan: na ang verbona'y inanyroong lubhang malaking kabag-ikan at lakas upang pumigil ng pita ng katawan, sapagka't pagka nalitigkis sa mga tadyang, ay uma-ayala ng malaki sa mga galaw ng katawan. Sinasabi rin niya rin, na kung inuman ang kafe ng verbona,

ay nagpapalibot sa kanya sa tahanan. Sa kaniya sa loob ng pitag oras. Sinumbat ni Miguel Ibarra ng lubhang magaling, na lalot ng mga dalang mababait, malalim at mababait, ay nagsuot sa pag-inat sa kahaluyan, na pinapanatili siya. At palalik, ang mga bagay na malalim, malinaw at mababait, ay tumatira sa kaniya't nagpapalibot sa loob.

Datapwat kung pag-uusapan ang natutungkol sa kahaluyan, ang mga bagay na lalong nagpapapantili ng pag-inat sa kahaluyan ay ang pag-aayuno, ang paglalampas, at iba pang mga pagpapasakit, pananalangin malinaw at taglay ang malaking binigay ng loob.

MGA MALIHIMANG LUBHANG TOTOO'T BATIKMAN UPAN
PANATILIN ANG MGA HIRIGANG WALANG MGA BUROT
ANG MGA SILID NA WALANG PULOAS, ANG MGA BAHAY
NA WALANG LANGAW, AT GAYON DIN WALANG
MGA LAMOK AT WALANG MGA DAGA

Kumukha kayo ng cola o agan cocha, na isa ring lalot, at tumawin ninyo siya sa tubig sa apoy, na lumagay siyang malinaw na malinaw at lumagay malapad. Gayon baluan ninyo ng acibar ang sinabing cola, at ganiyang mainit babasim ninyo't kukuskusan ang mga tabla at mga paa ng mga lilihigán, na walang matitirang di babasim, at makikita ninyo ang dalawang bagay na lubhang mabubuti sa kahaluyan. Ang una'y ang mga paa't mga tabla'y nagiging masakit'y negat, at ang ikalawa'y hindi na magkakaroon ng mga surot sa buong buhay, parisang batikman ko.

LABAN SA MGA PULGAS

Maglagay kayo ng isang pahayok na tubig sa apoy, at sa loob ng sinabong pahayok maglagay kayo ng mga ilang dinorog eeliman, at pagsyaan ninyong kumulo siya ng kaunti, at wisikan ninyo ng tubig na ito ang silid pagkatapos na mawalisang magaling at manisala kayo na papatayin at uubusin ang mga pulgas sa mayroon, at hindi tutulatang siputan ng mga iba, at ito'y mangyayaring gawin ng makalawa sa loob ng sanglinggo.

LABAN SA MGA LANGAW

Muha kayo ng kaunting pulot o arina at tubawin ninyo siya sa kaunting tubig na malinaw, at baluan ninyo ng arsenico o rejagar, at ilagay ninyo itong hal-balong ito sa mga ilang vaso sa peak na mararating ng mga langaw at makikita ninyo na sila'y magatitirang nakataas ang mga paa, sapagka't pagtatikim sa kanila'y magtatutumbang patay. Gayon din ang kinabihinatnan ng oropimentang linigis at tinunaw sa tubig, at ilagay sa mga ilang vaso sa loob ng bahay; datapwa't magingat kayo na huwag lalapit maglingaso o inablan na tumikim sapagka't mga mamatay.

LABAN SA MGA LAMOK

Magusunog kayo ng mga cominos na parang sa silid na may mga lamok at makikita ninyong

Kung paano ninyo luhang ang pagpapalaya
 ang, at kung maaari kayo sa mukha ng tulay.
 na pinagbabaran ng e nino, ay hindi dapating sa
 inyong mukha ang mga latak. Sa ibang lugar
 sabihin ang ilang ibang kalilimang tangkod sa mga
 ita na mga dakila, at marahil di pa iniwalaan at kayo
 balanggitin ko nyan ang mga latak ang asahi niyaon.

LABAN SA MGA DAGA

Sakitin ninyong makahuli ng isang dagang malaki-
 laki o katarataman, at gawin siya sa dalawang
 lagan, o apitan ninyo ang kaniyang ulo; alisin siya
 ng balat, at maglagay kayo sa kaniya ng kaunting
 asing diurog, at pahayaan ninyo siyang yumaog
 buhay at matubimik, at siya'y magtutumulin at ha-
 lamap ng away at igay sa kaniyang sakit anap't
 lahat ng mga iba'y magbabago ng tirahan: o gumawa
 kayo ng ibang bagay, kung irakala ninyong lalong
 magaling at lalong madali, at ito'y na magtali kayo
 sa liig ng daga ng isang cascabel (baimbi o bambi)
 na munti, na magkakaroon ng tumog na buhay, na
 ipanetataboy niya sa mga ibang daga, at sa kaniyang
 paraw'y maliligtas sa mga sinabi nang limang kaaway
 sa labay, at hindi na magkakailangan ng mga pus
 at mayawala na ang mga bagabag. Ilang kalibinang
 lalong magaling at lalong madali. Muba kayo ng
 yong lagan, at pagkatapos na salain, baluan ninyo
 siya ng lalong ginayat na manipis, at pagka lalong
 malati ng lahat ilagay ninyo siya sa ibat ibang
 balagi ng inyong behay, at magiging katuwang
 makita ang mga dagang nakakain ng sinabing latak

na maglalaking nanananggag sa lalaga, at itong may-
 eong tubig na maiman, ay lalong malaking maa-
 rinatay, sapagka't ang yao pagka malain sa tubig
 o sa lagay na balunigang, ay malaking nagiging
 main, at ito'y isang kalihimang walang pananib.

KALIHIMAN: IAN-IT NA PAKINATANG LAGAY NA MALINGGAY
 LAGO ANG MGA ZAPATOS AT KALIHIMAN, KUNG LAGO

Pagka ang mga zapatos, chinelas o mga boro-
 gai, mga botas o mga balat, ay nagpapasimulang
 na awalan ng kintab at ng kulay, libili kayang isang
 dinorog tuta ng mga zurelore yang tintang
 ipinangkukitit ipinangtitin ng ita sa mga balat
 at pagkabasa ng isang panyong lana sa tintang ito'y
 luskuera ang mga zapatos, boro-gai o anoman, at
 palayaan ninyong matuyo sila, at pagkatuyoy kus-
 kusan ninyo sila ng itong panyong lantang tuyoy, o
 tinasa ng katas ng suba na lalong magalang, at
 makikita ninyong nananauh ang ilim at kintab na
 dati nilang tinatagláy. an pat lalong magiging parang
 ma bago kay sa luma at ito'y nasabok ko na gins-
 gwa kong parang bago ang mga boro-gai at mga
 zapatos, hindi minsan lamang, kundi malalas, sapagka't
 samang may kaunting kita, at malaking gugol, ay titi-
 yin namin sa isang dako ang iginugugol namin sa ita.

MGA KALIHIMAN: IAN-IT NA PAKINATANG LAGAY

LANGIS NA PANOSI NUN

Mula kayo ng retama na may lalong maliliit na
 dalon sapagka't dalawang lagay na retama mayroon.
 The Kalligra

at punongin niyo' siya, at ang alay ngani niyo' ay
logia, na kung iluto niyo'y magiging asin, at ang
ang ito'y lung ilagay sa mga tinghoy o mga eulo
ay magpapatag sa lango ng mahigat sa ikatlo. Ang
alambre de roca, ang asing karaniwan at kinakain
ay mayroong gayon ding kabagikan, ngunit hindi
lahat paris nang asin ng retama.

ALTIMAN UPANG DUMANIT MARAHAGAN
ANG LANGIS NA PANOSUNOD

Muha kayo ng isang librang langis, at pointin
niyo', at asin maglagay kayo ng apat na onza ng
per pinga at isang dinero ng alambre de roca, lahat
hinig na magaling, at baluin hanggang sa magkalahok
sa magaling, at pagkatapos ay mangyayaring gamitin
mga sa mga tinghoy at sa mga eulo, at makaga-
gan kayo ng humigit o kumulang, sundin ang
paglalaruan-sund na ibilagay ang mga sangkap
sa paggamitin.

ALTIMAN UPANG DUMAWE NG LANGIS MAGTIT MATAPANG,
MARAHAGAN, AT SA KAUNING GUGOL

Sa magandang bangka ng tubig sa ilagay niyo'
sa isang eisinglan, maglagay kayo ng isang puno ng
mga utas sa piniga o hinspit (na ito'y sa panahon
ng pag-asap ng utas), may kasamang isang libra o
dela na pangil verde, at isa nang bulaklak ng
salubong erina at tuyo, o isang mabuting bangka ng
sumang matapang, at pagkaraan ng isang buwan ay
magiging ito kayo ng sangayan at isang bangka ng

[illegible]

MATHEMATICAL MODEL PARAMETERIZATION AND VALIDITY

Maha kayo ng isang arrola ng selo ng kambing sa lalaki at lalaking dalawang ilalag ug itak, lamang ang mga lalaki na ilalag ng karami at binati, ang dalagay ninyo sa loob ng selo kasama ng isang arrola ng pagkit, at pagkalahay sa lahat sa apoy, lalalain ninyo siya kanyang sa unahan at magkalahay, at lahat ay magiging pagkit na lalag na lalag na magamit ninyo at magagamit ang inyong ibig.

RAKHIMZAMAN ING. ALAN I. PABLO MANLAMAN

KU G MAY TURBO O WALA

Sinabi ni Crepante, na upang masakuman lung ang alak ay may tubig, maglalagay ng mga ilang ginoo ng perang lilaw at tinalapan sa barong kinalalagan ay magiging tanda na di magkakaroon ng tubig, dapat't kung pumatungo sa ilalim, ang alak ay tiutigan. Ilang pahayag: maula ng isang junco o ng isang ginoo ng awon na mulin na malinis, at pagkapatid sa kaniya ng lampas o ng tubo na isang lalang magahag, isulat siya sa raso ng alak, at kung may tubig ay lalabas na nakalikha mga lalang munting patik ng tubig. Ilang pahayag: punin ang isang palayok na lango ng alak, at kung may tubig, pagkaraan ng dalawang araw lalal siya'y mar

labat. Ilang palayag: maglaba ng isang maunting pinzo ng dal vica o apog na bulay sa kanya, at kung may tubig ay maluluw, at kung wala, ay matakik nang lalo. Ilang palayag: maglagay ng maunting alak sa langis, na tataong masinit at kung may tubig sa sinabing alak, ay luloko at kung wala, ay hindi.

KALIHIAN UPANG KUNIN ANG TUBIG SA ALAK

Linulat ni Caton at ni Plinio, na upang kunin ang tubig sa alak, ay gumawa ka ng isang vasong yera (baging), at ilagay mo ang alak sa kanya: kung may tubig ang alak, ay lalabas na labat, at matitira ang tubig sa sinabing alak, at kung ang alak ay waling tubig, ang vaso'y matitirang walang laman.

KALIHIAN NG ISANG REDOMA NA KAHIT PUNO NG TUBIG AT NAKATIWARIK, AY HINDI NABUBIHOS

Maglagay ka ng isang redomang puno ng tubig o ng alak sa loob ng isang cabileteng kahoy, o tansol, na siyang lalong magaling, maglagay ka sa ibabaw ng redoma at sa ilalim ng maraming salmitre o nieve (hielo), na siyang lalong mura, na dinarog na magaling, at sa ibabaw ng nieve ay maglagay ng mabuting dami ng asing malilit, at uuti-unting igugulong mo ang iyang redoma. hanggang sa madurog na labat ang nieve at itatapon mo sa labas ang tubig nang nieve, at maglagay ka ng gayon ding daming nievenang dinarog may kasamang asing malilit, pabayam mo siyang lalong hanggang sa matunaw na labat na

magiging gagalang ang redoma, at sa hindi gayon din ang gawin mo, at mairurusap ang tubig o alak na may redoma, at magagawa mo sa kasalukuyan nang tag-araw, at magiging anak'y bagay na di mangyayari, ang gayong bagay na totoong madaling gawin, at kung ilagay ang redoma ng patirerik, malalaman na hindi matatapon, at sa isang kadahilanan'y manggagaling ang dalawang kinabinatnang lubhang kakailan, na natikman ng duque de Gandia na si Dr. Francisco de Borja, na sumalangit nawal sapagka't nagpadala ng isang redomang puno ng tubig na belado sa tag-araw sa ginoo'y patriarcang D. Juan de Rivera, arzobispo sa Valencia. Na sa pagcanti ng gayong kakailang kalihimay nagpapadala sa kaniya ng ibang redomang puno ng alak na belado, na nagang lak ng malaking kababalaghan.

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG ROSA'T CLAVEL NA MAPUPULA, AY MAGING MAPUPUTI

Ang clavel at ang rosa'y euseubén mo ng aralia, at pagdaka'y makikita mong ang kanilang kulay na mapula'y puput, at magagawa mong maputi ang isang clavellinang mapula, paris nang natikman ko sa tad. lananang pook, na pinaputi co na mahigit sa dalawang putog mga clavel, at totoong malaki ang pagtataki ng may aral ng clavellina, dahil sa di nasalaman ang kalahilanan.

KALINIHAN NG TANGI AT KALITIHAN

Maglagay ka ng isang munting kanyon ng pluma ng katitang na azogue, at pagkatapos na magaling ilalagáy mo siya sa loob ng isang piraso ng tinapay na mainit, at makikita mo na pag-init ng azogue ay pagsasaltahin ang tinapay. Gayon din ang maki-kita mong gagawin sa isang avellana, kung sa loob ay may azogue, at ilagay mo ang sinabing avellana sa tubig na mainit, aspagka't pag-init ng azogue, ay palulukubhin ang avellana, at tatakbán mo ang butas ng isang tingting.

PAANO KALINIHAN NG LAMAN SA REDOMA

Kung ibig mong pakykatin ang tubig sa isang redoma sa itaas, pinitin mong magaling na magaling ang redoma, ilagáy mo siya ng patakb sa tubig, at makikita mong saakyat ang tubig samantalang ang redoma'y mainit, at upang uminit ay magaanog ka ng papel sa ibabaw ng ibaba o puwat ng redoma, at binchi tiigil ng pag-akyat hanggang sa mapuno, at tirikman na.

PAANO KALINIHAN NG REDOMA

Kung ibig mong gawin na ang isang redomang puno ng alak na nabibitin, at kung basagin siya'y buwang madubos, luha ka ng isang pantog ng bakeng kapon, o ng turnera (bulb ng baka) na siyang lalong magaling, at lumagáy na malinis sa malinis na

na ng araw, at magkano mo siya sa loob ng redoma, na maging kasing laki ng pantog pagkatapos ng hangin. at itatali mo ang ling ng pantog sa ling ng redoma; ngayon punin mo ang pantog ng alak, at pagkatapos na ang redoma'y mabilin lampasan mo siya ng isang laboy at basagin mo siya, matitirang nakabitin ang alak ng pantog, at tinikman na

IBANG KALIHIMAN NG REDOMA

Kung ibig mong maglagay ng isang redoma, sa isang botelyang may tubig sa itabaw ng ulo, at hindi siya ibababa ryan, ni hindi labipuin ng mga kamay ay inuumin mo ang tubig, kumuba ka ng isang ginikan ng centenong mahaba na dumating muli sa libig mo hanggang sa tasa, botelya o redoma, at pagkalagay ng isang dulo sa loob ng redoma o tasa, at ang isa sa iyong bibig, ay mainin mo ang tubig na walang matitirang patak; at upang ang dulo ng ginikan ay lumagay sa loob ng tasa'y tatalian mo siya ng isang lunga o munting bató sa naabing lulo rin, at sa ganitong lagay ay matataglay mo ang tarang puno ng tubig sa palad ng kamay, nakasabit ang braso, at mainin mo ang tubig.

IBANG KALIHIMAN NG REDOMA

Kung ibig mong makakita sa gale, lumasa sa umulat, at magkaroon ng ilaw na kasing lianag paris ng sa araw, mula ka ng tubig sa aljibe, at talun mo siya sa alambique, kung mangyayaring maging vidrio, at kung hindi, sukad sa mga ito.

ibang mga karaniwan, at pagkakatapos na masala, puno mo ng tubig na ito ang isang redorung de vidrio, na maliwanag, masipis at maputing maputi, at kung kaiba mailagan mong surulat o bumasa, maglalagay ka ng ilaw ng tinghoy sa likod ng redorung, at lalabas ang isang ningning na totoong malaki at isang ilaw na totoong maliwanag, na kahit malilit na letra'y nakikita mong totoong maliwanag paris sa suw ng tanghalang tapat, at tinikman na ng madala. At gayon din ang mangyayari kung ang tubig ay hindi pinaraan sa lambique; datapwat hindi gagaw ng ilaw na totoong maliwanag. At tandaan mo na hindi nakasisira ng pangingin yaong liwanag at tunaw na yaon.

KALIHIMAN NG ITLOG

Ang itlog na sariwa kung ilagay sa isang vaseong tubig na matabang ay napatutungo sa ilalim, at kung ang tubig ay masalat, ay lulutang sa ibabaw. Ang kalilimang ito'y nambubukal nang magaling ng mga labuad mapag-usap pagka eila'y nagbuburo ng mga accitunas, na upang makita kung mayroong sukat o apat na asin, ay naglalagay ng itlog na sariwa sa tubig, at kung gumugulong sa ibabaw, ay natatantong nilang may apat na asin, at kung, napatutungo sa ilalim, ay maglalagay pa ng asin, hanggang sa ang itlog ay manatiling nakalutang sa ibabaw ng tubig, at sa ganilya'y nakikilala na ang tinurang tubig ay malanti na sa asin laan sa mga accitunas.

Ang pagtikim na ito rin ang ginagamit ng mga purong na ng lepra upang maalaman kung matapang

o matatag, kung matapang, ang itlog ay lumilikha sa ibabaw niya, at kung matatag at malabo, napatungo sa ilalim; at banggang lalong matapang ang loria, ay lalong lumuhayag at lumilikha ang itlog sa ibabaw ng tubig, at tinikman na.

KALUHAYAG NG ITLOG UPANG ILAGAY SIYANG ITO SA LOOB NG ISANG REDOMA

Mula ka ng isang itlog at ibabad mo siya ng dalawá o tatlong araw sa sukang matapang, at ang balat ay lalambót na lubha, na mapapasok mo siya sa loob ng isang redoma, kahit na maliliit ang butas at pagka ang itlog ay naisalob na, magsisilid ka sa redoma, ng kaint ng tubig na malaming at ang itlog ay magiging paris ng una, at upang makuhá siyang buò salisin mo ang tubig, at lalagyan mo ng enka, at lalabas na madali; at tinikman na.

IPANG KALUHAYAG NG ITLOG AT NG LIETA

Kung ibig mong palakasin ang isang itlog sa likuran mo, ay maglalagay ka sa loob ng isang itlog na walang laman ng isang lintang buhay, tatakbán mo ang butas ng pagkit, at kukuhá ka ng isang mangkok na tubig, at gagalawin mo ang tubig sa siping ng itlog, at ang lintá, parang sa isang uga. Hag bilig ay nakikilala't nararamdaman ang tunog ng tubig, ay sumusunod sa tunog na yaón, gumugulong ang itlog, at ang di nakaaalam ng lihim ay nanggigilalas; at tinikman na. At tandaán mo, na ang lintang kinakailangan ay yaóng sa Marchal, at yaóng sa mga lubhang maliit na makakapal.

KALIHIMANG KATAKATAAN SA SINULID AT ITLOG

Magtali ka ng isang sinulid sa paligid ng isang itlog, at ilagay mo siya sa gitna ng apoy, na matak-
hang mabuti ng mga lagang bubay, at mukikita mo
na ang itlog ay malukot, at ang sinulid ay hindi
mumuanog, ni hindi magpatol; at tinikman na.

KALIHIMANG SA MAMINIWALAAN NG NAKAKITA'T NAKATIKIM SA KANIYA

Kung ibig mong magprito ng isda, o gumawa
ng mga itlog na estrellado sa papel at hindi sa
kawab, muna ka ng kapiasang papel, at gawin mo
nyang parang bonete na may apat na dulo, at mag-
lalagay ka sa kaniya ng tatamtamang dami ng aceite
at pagkalagay sa nugas ng isang kandila o tinghoy,
ummayi ng kasunt'y kukulo ang aceite na hindi ma-
muneog ang papel, at makapaggiprito ka ng isda o
gumawa ng mga huevos estrellados; at tinikman na.

KALIHIMAN NG DALAWANG MUKHANG NAIIPINTA SA PADEL SA PAPATAY AT MAGSININHI NG ISANG CANDULA

Magpipinta ka sa padel ng dalawang mukhang
malalaki, at papatay sa mga bibig gagawa ka ng
dalawang butas sa padel na kasukat ng mga bibig, at
sa isang bibig o butas maglalagay ka ng salmitreng
linigis at tuyong tuyô, at sa isa ayutireng linigis; at
kung ilapit mo ang ilaw ng kandila sa bibig o butas
ng salmitre ay papatay siya, at pagdaka'y ilalagay

...ang mitsa ng kum... na... sa...
ng... at... at... na...
...ang mitsa sa... at...

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG... NA...
...AT... AT... NA...
...AT... AT...

Maha ka ng katas ng apio (kinsay), at pagka
hala sa aguardiente refinado, magbalabad ka ng mga
ilang muno ng tinapay sa tubig na itong hinaluan
ng katas ng apio, at pakakamin mo ang siw na di
pa kumakain ng mga mungag ito, at mamaya ng
kaunting matutumba ang sinabing siw sa lupa na
naghihimatay, at pagdaka'y alisan mo siya ng labat
ng bahinibo, at pahiran mo siya ng miel blanca,
na hinaluan ng asatran (kasulit), anapat lumagay
na mapulang-mapula, at pagkalegáy ng siw sa isang
pinggan sa ibabaw ng dulang megiging anak'y inihaw.
At kung kailan mo iliging siya'y mehinus-masán, at
lamuksó sa dulang baskin mo ang kaniyang tuka ng
kaunting eukang matapang, amo pa't dumaiti sa la-
lamunan o gulug-gulungan, at biglang titindig, at
ahis sa dulang at tinikman na.

KALIHIMAN AT HINATANG CACAPTA

Sumulat si S. Basilio si S. Ambrosio tungkol
sa isang ibong tinatawag na alcion (martin pescador),
na lumilitaw sa labí ng dagat sa buhangin, at sa
tag-ulan, at sa loob ng pitong araw ay pinalilitan at
linahalimhimán ang mga itlog, at sa ibang pitong

may kumukun sa tinatagan hanggang sa mang-
yaring lumipad. At sinasabi nitong mga banal na
mapapalad, na sa lahat nitong mga labing apat na
araw na ito ang tinurang ibon ay tumitigil sa pag-
sala sa kaniyang mga anak, kailan may di nag-
balago ang dagat ng kaunti ni malaki, kundi bag-
kas lubhang tigil at tahimik. Ang himalang ito at
kababalaghan ay napagmamalas na magaling ng mga
marunong; ang labing apat na araw na ito'y tinata-
wag na aleiones, at natatanto nilang magaling na sa
lahat ng labing apat na araw ay di nagkakaroon ng
lagyo sa dagat.

KALIHIMAN NG PUZO NG ASO

Ang licenciadong si Aranda'y sumulat sa aklat
ni kaniyang mga kaisipan na ang magdala sa kata-
wan ng puso ng isang aso ay huwag matakot sa mga
ibang aso, sapagka't magsisilayo deon sa may dala
niyan. Sinasabi pa ng tinurang marunong na ang
mga langgan ay lumalayó sa puso ng isang ibong
tinatawag na abuvilla.

KALIHIMAN NG MATA NG ASO

Isinulat ni Bautista Porta sa aklat ng kaniyang
mga libim, na ang magdala sa katawan ng isang
mata ng isang asong maitim ay hindi tatabulán ng
ibang mga aso, sapagka't sinasabi na ang tinurang
mata'y linalabasán ng totoong malaking forum at amoy,
na ang mga aso, palibhasa'y may totoong malaking
pang-amoy, agad nararandaman ang amoy na yaon,
at hindi lamang di pangangahas na tumakol, data-
puá ni kumukun.

KALHISIANG MAHALAGA SA ALA-ALA

Kung ibig mong maragdagan ang ala-ala, kumain mo ang unto o taba ng isda at pagkit na maputi, at unawin mo ang pagkit kasama ng unto, na dedito-blehen pati ng pagkit, at kumuha ka ng damóng tinatawag na valeriana, at isang pinanganyanlang estragia, na mga eriwala o tuyô, at basain mo silang mabuting mabuti at ilalo mo sila sa untong tinunaw sa pagkit, at ilagay mo siya sa apoy, at pabayaan mo siyang maluto hanggang sa maging malapot, bahalin siya ng isang kahoy, at lalahiran mo nito ang bahagig ibaba't likuran ng iyong ulo at noo ng makaila at mararagdagan ng lubhang malaki ang iyong ala-ala: at tinikman na.

KALHIMAN NIANG MALARON NG MABUTING TINGIG AT MALIWASAG

Muha ka ng bulaklak ng alagaw na pinatuyo sa araw at pinulbós, at siya mong kakanin, bago ka kumain ng ibang bagay, may kasamang kaunting vino blanco, at magbilagay sa iyo ng mabuting tingig at maliwanag. Ang katas ng kinsay at verbea, kang inumin, ay nagbibigay ng tingig na lubhang maliwanag: datapw. unawain mo na ang katas ng verbea'y nakapagpapalamig ng mga sangkap sa pagpapalak, at kapua ang dalawang bagay na iya'y tinikman na.

MGA KATHULUNAN SA ARTEMISA

Isinulat ng isang marunong, na ang damóng tinatawag na artemisa ay naghibigay ng iskás, tapang at kapangehaan sa nagdadala sa kaniya sa katawan sa epiing ng puso. Ang mga pulbós ng damóng ito ang iinang may kasamang isang lagók ng vino blanco, ay nakaaala ng unti-unti ng pegod sa paglahad. At mayroong ibang kabagsikang kataká-taká, at itó'y ang naglalakad na magdala sa kaniya ay hindi magdaramdara ng paglakad ng mahigit sa kalahati. Ang mga kabagsikang itó'y tinatanggap ng tinurang demó sa isang bituin na tinatawag na algal ng mga astrónomos. Mayroong ibang kabagsikan ang damóng ito upang patagalin ang alak ng maraming taón, kung ilalagáy ang pulbós niya sa alak; datapus patatayuin ang artemisa sa init ng apoy. Ibang kabagsikan mayroon na nagpapalayó ng mga langaw sa bahay, kung siya'y lutuin mo sa gatas ng mga kambing, at kung pahiran mo ng gatas na ito ang mga pabel at mga pintó, ay magsisilayas na lahat ang mga langaw, at hindi magicipasek ang mga iba.

KALINIMANG LAAN SA MGA MAYROONG BALISAWSAW

Kumain ka sa gabi, pag ikaw'y mahihiga na, ng labing dalawang swellanas na sinagág, at gagaling ka, at tinikman na.

KALIHIMAN UPANG LALIGAN ANG DALAWANG
NA DALAWANGIT ATAT NA ORAS

Muha ka ng cal virgin at cis o de liero, at isang
lasinging lapang bixu' ng tae ng mga kalapati, at
pagkakarag, pagkoligis na magaling ng lahat, halo-halo,
itanan mo sa tinurang lahat ang puno ng peragi,
at diligin mo siya ng dugo ng mga inskay ng
batibato at aguardiente, at sa lahat ng dalawang
part ayat na oras ay sisibin!

KALIHIMAN UPANG GUSTO NA ITIN NA MAISAM

Muha ka ng mga lalat ng mga nudes, sumugid
mo sila sa isang kawali saka ilagay mo sila sa isang
sindang may tubig, pagkatapos liligisan mo sila sa
ibataw ng isang batong pinagliligisan ng mga ecle-
na may kasamang lapis o barniz.

MGA KALIHIMAN AT KALAGSIHAN NG SAMONG

Sa escuela salernitana'y isinulat ang marami at
malalaking kabagsekan at katunayan ng sambong at
sa karaniha'y isa sa kanila'y ito: na ang mahirang
kumain sa kaniya sa onzalada, o sa laoya, hales
kailan may di magkakasakit, sapagka't tumutulong
sa pagtanaw ng kinsin, inaalas ang unang sakit
sa mga dibdib at sa sikinura na nanggagaling sa
lung, pinatitibay ang lahat ng mga litid at mga
terkap sa nangangayayat, inaliw at pinasasaya ang
pala, tinatunaw ang mga siyos na makakapal ng

mga pantog, at nagpapahalo ng lubhang magaling. Kung alakin ang damong ito sa alambique (alakán), ay mahalaga laban sa perlesia (sakit sa mga litid), sa mga coral, at ang cusilba niya'y nagpapahalo ng galing ng katawan, at nakasalis ng sakit sa puso. May malaking kabagsikan sa pagkalas ng dilang mabagal at utal kung sa tuwing umaga'y magdala ng isang munting piraso ng dahon sa ilalim ng dila.

KALUHIMAN UPANG MAGPATAPAS NG MGA ALAB NG APOY SA
ISANG BANGANG WALANG APOY

Ipinuhit ng isang marunong, na muba ka ng isang itlog ng oca o anade (itik), at kunin mo ang mga loob sa isang butas na maliliit at maging tuyô, at pagkatapos na mapuno mo siya ng apog na bulay, seriwa, durog na magaling, at hinaluan ng asufreng bulay at lingga, magkapatid ng dami, takban mo ang butas ng pagkit na maputi, at isilid mo ang itlog sa isang bangang punô ng tubig, at sinasabing lalabasin ng mga alab ng apoy, natikman ko na.

KALUHIMAN UPANG HUWAG MALUTO ANG KARNE
SA BUONG MAGHAPON

Mula ka ng isang pirasong tinggang malapad, malaki at minipis, at ilagay mo siya sa ilalim ng pelayok, at ang karne'y hindi maluluto sa buong maghapon, at natikman na.

KALIHIMANG TINIGMAN LAAN SA BAHAY NA
MURANA O JAYTECA

Muha ka ng mga pulbos ng vidya rozano at
ilepit mo sila sa mga ilang, at ihagis mo sila sa
dakong itim na kakaunti, at makikita mo na
kapagkaraka papagbababain ka at lilinisin ang mga
ilog mo: titigil ang sakat na tatong katakut-takut
na ginagawa ng mambong sakat

KALIHIMANG TINIGMAN LAAN SA SAGUIT
NG SIHANG O PANDA

Muha ka ng dalawang docena ng mga dahon ng
yedra (galamay-amo) at gayon ding karaming dahon
ng alagwa, at gayon ding karaming mga butil ng
paminta, at pakuluan mo sila ng lalam na may kasamang
vino tinto at asiko (laan), may kasamang kaunting
asin, at pagkalat ng magalang. kumain mo siya, at
muha ka dito sa alak na itong mainit nang kaunti
sa bing at ito'y gagawin mo nang makaitlo o makapat
at mawawalat sa iyo ang akat ng salang pagenta.

KALIHIMANG TINIGMAN LAAN SA ALON, AT
MAGNINGAS, AT HUBAD MADING

Basan mo ang yaman ng aguardiente at dagay
mo siya sa apoy at makikita mo siyang magungas,
at lindi masusunog: datapat unawain mo, na kumain
mo siya sa apoy bago maalis ang aguardiente,
papagkat masusunog.

Man Kalihiman

na magiging anak'y patay ang mga anak na
ng mga nahaharap, mga laloy at mga pamilya anga't
lalong magiging anak'y patay at di babay, at tinikman
na. At ipinagbibiliin na huwag magkataroon ng ibang
day sa silid.

KALIHIMANG TINIKMAN UPANG HUWAG SUMIBOL,
NI TUNURO ANG MGA BUHOC

Alitin mong mabuting mabuti ng laluna ang mga
buhok na ibigin mo, at lahiran mo ang poon na yaon
na goma arabiga, na tinunaw sa katas ng sumus
tero, o dugo ng bayakan, na siyang lalong magaling,
at hindi ka tatubuan. Gayon din ang gagawin ng
lalong pusang tinunaw sa enka.

KALIHIMAN UPANG ANG BALLEAS AT MGA BUHOC AY
LAGING MANATILING MAITIM

Magpagawa ka ng isang suklay na tingga na
lahang masinsin, na siyang ipangsusuklay mo sa
balbas at mga buhok ng malimit, at palag: silang
mananatiling maitim.

KALIHIMAN UPANG PAATULIHIN ANG BALLEAS AT
MGA BUHOC NA NAPULA

Muha ka ng mga dahon ng neyal at mga balot
ng granado, at muha ka ng tubig sa champagne (nakaka)
sa de vidrio, at ang tubig na ito ang ipanghabas
lalong mabuting mabuti sa loob ng labinglimang araw
sa balbas at mga buhok at mananatiling mapupula.

KALIHIMAN UPANG ANG BALDAS AT MGA BUHOK
NA PUTI AY MAGING MAITIM

Muha ka ng mga dahon ng higuera ng tuyog
tuyog at pinelbas, haluan mo sila ng aceite de camo-
mila, at lalahiran mong madalas nitó ang mga buhók
at baldas at magiging maitim.

KALIHIMAN UPANG ANG MGA KUKÓ'T BUHOK
AY TUMUBO NG KAUNTI

Magputol ka ng mga kukó't buhók sa pagbaba-
was ng buwan, lumagay lamang ang buwan sa signo
ng Cancer, Piscis, o Escorpión, at tutubuan ka ng
lubhang kaunti

KALIHIMAN UPANG ANG MGA KUKÓ'T BUHOK
AY TUMUBONG MADALI

Magputol ka ng mga kukó at mag-ala ka ng
mga buhók sa buwang papaleki, lumagay lamang
ang buwan sa signo ng Tauro, Virgo o Libra, at
makikita mo kung gaano kadali muling magsseitubò.

KALIHIMAN AT DALITANG MAHALAGA'T MAPAKINABANG
SA MGA MAGSASACA

Upang lumabas na mabubuti ang mga pananim,
ang pag-aaring lalong magaling, tandáan ng magsa-
saka pag nagtatanim, na ang buwáy maging laging
na lumagay sa signo ng Tauro, Cancer, Virgo, o

Lina, o Capricornio, at makikita ang isang lubhang malaki at di keraniwang kaibhan sa pananam at ani.

KALIHIMAN AT PALITANG CACAIBA'T MAPAKINATANO
SA MGA NAG-AARAL

Tandaan ang balitang ito ng mga magulang na may mga anak na mangag aaral, at ito'y na kung kailan paminulan nilang papasukin sila sa mga paaralan upang mangag aral bumasa, sumulat, bumilang, mag-aral nang matematikas o anumang ibang karunungan, ay patingnan sa nakasaalam, na ang buwa'y lumagay sa anyong nakikipagkaibigan sa planeta Mercurio: matatuto ang mga nag aaral sa kaunting hirap at lalong magaling. At kung ang buwan o si Mercurio'y nalalagay sa gayong pagkakataon sa signo ng Geminis o ng Virgo ay megiging lubhang lalong magaling sa nag aaral.

KALIHIMAN PANG MUHA NA AT NA BALANG
LA LOO NI BATONG PINOKIAN

Muha ka ng isang piraso ng laurel na tayo at isa ng morera o ng baging na siyang lalong magaling at pagkuskusin mong malakas silang dalawa at mag-iinit na lubbo, na magkakaapoy sa azulre o pulbura, kalihimang ginagamit, ng mga tagapanubok ng lukbo ni Julio Cesar nang huwag maramdaman ng kanilang mga kaaway.

KALIHIMAN UPANG MAGPARKIT NG APAY
SA MGA SINAG NG ARAW

Mula ka ng isang piraso ng kristal o ng vitreo kristalinong malaking, at ilagay mo siya sa mga sinag ng araw, at sa ilalim maglalagay ka sa ta; at ng sinag ng isang piraso ng paño de lana o bulog ng bolete, at maging magdirikit. Gayon din ang kalihimatan ng isang redoma ng tubig, bagaman hindi tataong malali

KALIHIMAN UPANG MAGPARKIT NG APAY SA ARAW

Mula ka ng isang salaman at labiran mo ang isang bahagi ng aceite de azufre, at ilagay mo ang isa sa mga sinag ng araw, at sa sinag na lumalabas sa salaman ilalagay mo ang iyong bulog at agad magdirikit.

KALIHIMAN UPANG PAMALAUIN ANG ALAK
NG BAGAY NA MAINIT

Mula ka ng isang piraso ng kristal at ilagay mo siya sa gitna ng abong mainit na walang luto bage, at pagka ang kristal ay mainit na'y isul't mo siya sa alak, at lalamig; at tinikman na.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG ISANG MATATANGI

Mula ka ng isang redomang alak at pakuluan mo siya sa isang kalerong tubig, at sa kaunting pumandaling siyay kumulo ay magiging sukang

magpapad na matipag, kung magkabay ka sa i-
sa mga ilang mumbungang piraso ng lathilang lathilang
na nagbabalaga.

KALUHIMANG LUBHANG KAPATNAYAN UPANG PALINDUGIN ANG ALAK NA MALABO

Isinulat ni Alonso de Herrera sa kaniyang agri-
cultura (at ito'y kay Crescencino lib. 11. cap. 12),
na kung ang alak ay malabo at magkaroon ng ma-
samang kulay, para nang sangyayaring madalas, ay
muha laan sa tatlong kantsong alak ng dalawang
clara ng itlog, at batibang mabuting mabuti silang
may kasamang hariuang malinis o asin na siyang
lalag magallug, at ilagay sila sa loob ng vaso ng
alak, ulugin siya ng kaunting kasama ng mga tinurong
clara ng itlog na hinati, at pagkaraan ng tatlo o
apat na araw ay matatagpuan mo ang alak na may
mabuti nang kulay.

KALUHIMANG LUBHANG MATAALIN UPANG TUMAGAL ANG ALAK

Muha ka ng lalat ng mga eulang tuyos na pi-
ntas sa buwan ng may, at dinurog o linigis, sa ma-
grog pulbos, ilalagay mo sila sa loob ng vaso ng
alak, at huwag kang matakot na siya'y asin. Tan-
dagan mo't alaman ang isa pang kabagsikan at katu-
nayang tinikman ng mga pulbos ng sinabing eula at
iya'y na kung ang alak ay magkaroon ng kaunting
asin, maglagay ka ng mga tinurang pulbos sa alak
at di lamang magpapatuloy sa pagiging lalong ma-
sam, nguni siya'y lulusain at iunat sa kaniyang mung

kalagayan. Sa tatlongpu ng kaulateng alak ay kina-
kailangang anim na oras ng mga pulis ng sub-
apang patagalin siya't huyain.

KALI-HIMANG KATACALTACA HANGGANG JULIANO ALAC NA MAA'IN
SA PANAYANG INANG CALAYATAN NA MAA'ING ALAC

Uyapang iuli sa kaniyang umang kalagayan ang
alak na umasim na labat, sinasabi ni Alonso de
Mora sa kaniyang agricultura, na mag-init ka sa
luma ng isang celamin ng mga nueces na tuyò, at
mamit na mamit na ilalagay mo sila sa vaso o kina-
siglang ng alak, at pagdaka'y tatakban mo siya ng
sauce na walang labat, na huwag makalabas anumang
tingaw, at sa loob ng apat o anim na oras ay uuli
ang alak sa una niyang kalagayan. Ito'y kalihimang
nakapagbigilalas. kung totoo; sapagkat iuli muli sa
kamatayan hanggang sa kahuhayan. anak'y di mang-
yayari, sa ugaling pananalita lalong lalo na, na nawalan
ng kulay at lakas ng kahulwa at diwa na tinatawag
ng mga manggagamot na kinta esencia. Datapwa,
sapagkat bagay na madaling subukin, at sa kaunting
gugol, ang magkaroon ng panahon at kailangan ay
magyanyaring tikman ya'n at manalaman.

KALIHIMANG MADALAGA NG LUAG MALULA, SUMICA SA DAGAT

Pagka ibig nang umakay, kumain ng kaunting
doncei at maglagay ng kaunting kasubha sa ibabaw
ng puso, na dumati sa katawan, at lumagay na
paupo sa sasakyan, at huwag matakot na malulula,
ni enuka; at tinikman na

KALUHIMANG LUBHANG PINAT-KAYAN LILAN
SA MGA MANSASACA

Upang makilala't maalaman sa isat isang taon, kung alin sa mga butil o mga binhi ang sasagana ng lalo, ay isinulat ng isang astronomong andaluz (at yao'y inasasalaysay ng lubhang marunong na si Zamarano sa kaniyang cronologia, sa carta 280, na magtatanin sa isang pinsong lupang mabuti't halu-migmig, ng apat o limang butil ng bawat binhi paris ng trigo, cebada, mijo, daza, haba at garban-zos, isang luv-an bago magpasimula ang mga tag-init at kung maging kailangan ay diligin ang mga tinu-rang binhi, at yaong binhi napakitang lalong magaling at lalong marikit sa araw ng pagpapasimula ng mga tag-init, na tumatama sa 24 ng julio sa Valencia, ay eiyang sasagana ng lalo sa taong sumusunod; at yaong binhi na pakitang lalong mahina, payat at lanta sa sinabing araw, sa kaniya'y magkakaroon ng lubhang kaunting ani sa susunod na taon; datap-wat ang Dios ay higit sa lahat.

KALUHIMANG LILAN ANG TUKAP LI MABA
NA WALANG BUTO

Pagka ang bunga'y sasabulaklak, gagawa ka ng isang butas sa sangay ng sangay ng bunga, na lumag-pas sa kabilâ, at makikita mo na ang bunga ng sangang yao'y lalabas na walang bato. Yao'y sinu-lat ni Juan Porta.

KALIHIMAN UPANG MAGAWIN NA ISANG MISA SA CAILAN NA'Y DI MALEBOS

Malin ka ng alambre de pluma, na parang mga libláng maliliit, at magtipon ka ng marami nila, na magkatiang gawing isang mita, at pagkálagay sa tuglooy, o sa lampara, kailan na'y hindi mapupug-
naw. **Perez de Moya.**

KALIHIMAN UPANG PALICORIN SA PALAYOC LABIT NG SA CANIYAY ILITO

Punta mo ang isang avellana ng azogue, at takban mong matuti ang butas ng isang tugtug, at pagka-
lagay ng sinabing avellana sa loob ng palayók na malisín ng takip sa kasalukuyang kukulò, ay palu-
laksuhan sa labas ng palayók ang masa loob: iniin-
tinding bagay na gulay.

KALIHIMAN UPANG GAWIN NA ANG ISANG ULING NA NAG- NININGAS AY TUMAGAL NG ISANG BUAN AT ISANG TAON

Mula ka ng uling ng sarmiento (sapling ng uvas na mahaba, maliit at mabukó) at pagka pulbos, lala-
musin mo siyang kahalò ng abó ng sarmiento, at magtatagál ng maligít sa isang buwan; at kung ang uling ay sa encina, at gagawin mo ang sinabi sa ilang, at pagkasindi ng uling, at takban mo siya ng abó ng onebro, sinasabi ni Bartolome de Inglatera, at ng Vicencio, sa glosa ng salmo Ad dominum cum tri-
bulatione, na tatagál na nagniningas ng isang taong ganáp.

KALIHIMAN UPANG MAKARITA SA GABI NA
MALANG LIWANAG NG APOY

Muha ka ng maraming alitaptap, na mga kumunting wood na kumikitap kung gabi, at itago mo sila sa loob ng labing limang araw, at pagkatapos ilagay mo sila sa isang alambiqueng de vidrio, at sa apoy na malubay ay lalabasun ng isang tubig, na pagka nalagay sa isang munting redemang de vidrio, lubhang maliwanag, ay magliliwanag na lubha, na makababasa ka't makasusulat sa kaniyang liwanag.

KALIHIMAN UPANG SUMULAT NG MGA LETRANG
HINDI MABABASA CUNDI SA APOY

Muha ka ng sal amoniceong pinulbo, at pagkatunaw sa tubig, susulat ka, ang sulat na ito'y hindi mababasa kung hindi ilalagay sa siping ng magsasagapoy, o ilaw ng tinghoy. Gayon din ang kinahilinatnan ng katas ng iima

KALIHIMAN UPANG SUMULAT NG MGA LETRANG HINDI
MABABASA CUNDI SA TUBIG

Muha ka ng alumbre de roca na pinulbo at tinunaw sa tubig, at susulat ka, ang sulat na ito'y hindi mababasa kungdi ilubog ang papel sa tubig na tiakman na.

KALUHIMAN UPANG ALISIN ANG MGA MANSA NG LANGIS
SA PAPEL AT PERGAMINO

Mula ka ng mga buto ng mga paa ng carnero (tupa), sunugin mo sila sa hurno, at pagkatapos na pagkatapos na sila'y mapulbôa at masala ay mag-bububud ka nito sa ibabaw ng mansa ng langis, at pagka natiinan na't naimpat na magaling sa loob ng tatlong araw, ay walong matitirang bakas ng langis.

LIHIM UPANG ALISIN ANG DUMI NG TINTA
SA PAPEL O SA PERGAMINO

Maglagay ka sa ibabaw ng dumi ng tinta ng katas ng sibuyas na puti, at kamayamaynan ng kaunti'y kukkusô mong marahin ang dumi ng isang munting panyong de lana, at masalis, kung bagâ ang tinta'y hindi tamatagós sa kabilâ ng papel o pergamino.

KALUHIMAN NG SEBO AT NG HIMALA

Kung ibig mong unukit sa batô ng mga letas mga hugis, o mga larawan, painitin mo ang sebo sa isang sisiglang putik at ipangeulat mo siya ng mga letra, o puminta ka ng ibigin mo sa ibabaw ng batô, na ilalagay mo sa loob ng isang sisiglang may lamang sukang matapang na matapang at makikita mong unukitin ng sukâ't kakanin sa batô lahat ng walang sebo; at sa ganayang para'y matitirang nalilileg sa mataas ang mga letra, o ang pinintalan ng sebo.

KALUHIMAN SA CATALANAN NG MGA PANGKAY

Kung ibig mong putin ang isang manzana ng dalawa o apat o mahigit na bahagi, na matrang buong balat, mula ka ng isang karayom na malut, na may isang libla ng puting puti, at ipasok mo ang karayom sa pag-itan ng balat at ng laman (pasisimulan sa tangkay o tampok ng manzana, o sa kabilang dulo), at kung saan lumabas ang karayom, diyangin muli mong ipapasok at idaraan sa buong manzana sa pahigid ligid hangang sa unang tuldok, ngayo'y babatkin mo ang dalawang dulo ng puti, matitirang putol ang manzana ng dalawang bahagi, parang pinutol ng cuchillo, at ang balat ay buo. At kung ibig mong maputol ng apat na ikapat, muli mong tatalin, paris nang enabi, sa bahaging katapat.

KALUHIMANG CATACTACA NG TATLONG MUMUNTING
PIRASONG PAPEL

Mula ka ng tatlong mumunting piraso ng papel na nagkakaparis ng lapad, at hindi nagkakaparis ng haba, at pagsamahin mo lahat silang tatlo, na lumagay na nagkakaparis sa dulo, at lulunin mo sila hanggang sa kabilang dulo, ngayon muli mong buksan sila, at makikita mo na ang pirasong na sa gitna'y lumipad sa itaas, at ang na sa ibabaw'y lumagay sa gitna, bagay na dapat mahalata, at ang bagay na ito'y di lamang nanggagaling sa paglululun ng mga piraso ng papel na tinuran, kundi pinakapangulong nangyayari sa pagbubukas sa kanila. At unawain

na sa maraming mga manggagaling sa pag-
kakalat ng mga pirata sa kapal, at naman sa
ng pagkulu sa kanila.

MAALING, ELITA UANG MABILALA CUNG AND BABAING
MUNTE AY MAY DALANG DALARI O LABAL.

Tatandaan pagka ang babae'y umaalis sa bahay nang aling paa ang unang iangat sa ibabaw ng pampasukan, o sa pagakyat sa sinomang bagdanan: sapagka't kung iangat muna ang paa ng kanan ay tandaan may dalang babae; kung unang angatin ang paa ng kaliwa, 'ay may dalang lalaki. Ang dahil (ayon sa mahuting filosofia) ay, sapagka't ang lalaki'y niyayan sa bahaging kanan, at laging dumadagan ng lalo ryan kay sa kaliwa; at kung angatng una ang paa ng kaliwa, palibhasa'y lalong matulin upang tumulong sa lalag malibigatan, diyan nakikilalang may dalang lalaki. At sapagka't ang babae'y niyayan sa bahaging kaliwa, at diyan dumadagan ng lalo kay sa kanan, dahil dito'y ugaling iangat muna ang paa ng kanan.

HALIHIMANO PINOYANAGLO UPANG PATUYIN ANG GATAP
SA MGA SUSO NG MGA BABAE

Tandañ ang kalihimang ito ng mga babae sa pagpapatalo ng gatas ng mga suso, kahit na ang mga ito'y pangpantatigay. Magsikula sila ng mga dahon ng alagad, at ilagay silang patag at tuyo sa ibabaw ng mga suso, at pagdaka'y mga

nang it lambat, at ito'y tinatagpuan sa mga
 kalyanang luhang mababagay rin din,
 ay ang magsikuhang sila ng isang damong tinastang
 sa muelcrago, ilagay siya sa isang siglang lupa sa
 apoy, may kasamang kaunting muelcrago, at pagha-
 ramit na'y ilagay siya sa mga sulo, at sa loob ng
 tatlong araw'y di makakaramdam ng anumang sakit;
 at tinikman naman at sumbukang madalas. At hung-
 nuyong limutin na tikman ang baba, na siyang
 mabisat't totoo.

MGA KALIHIMAN UPANG IAGA LISGIN ANG MGA ALMORRANAS

Kung magkaroon ka ng almorranas (quiltmoss),
 muba ka ng damong tinatawag na quinquofolium,
 na isang munting damo na may limang dahong
 maliliit, na tumutubo halos sa lahat ng mga sang-
 kang patubigan sa parang, at ilagay mo siya sa mga
 dibdib na dumaiti sa katawan, ano pa't hwag mahulog,
 at makikita mo na kung papano ang pagkatuyo ng
 tinirang damo ay matutuyot gragaling naman ang
 almorranas. Datapwa lalong maggaling na matutuyo,
 sa mga pulbos ng damong lacy, paris ng sinabi.

KALIHIMAN UPANG IAGA SA ANO MATAPANG AY GAWING LALONG MATAPANG

Muba ka ng mga ilang piraso ng pan de ordio
 o kadang bago at ilagay mo sila sa suka, at magi-
 pang lalong matapang, ayon sa i-inulit ni Mizaldo.

KALUHIMAN UPANG ANG ALAK AY MAGING MAHIGSA SA
KALUHIMAN UPANG ANG ALAK AY MAGING MAHIGSA SA

Isinulat ni Porta na muha ka ng asin at pambintang dinereog at may kahalong lewadura, ilagay mong labat sa alak, at magiging suka. At kalong madaling magiging suka kung maglalagay ka ng makahina o makaanim ng isang ladrillong bago na nagbabaga sa alak, at tinikman na.

KALUHIMAN UPANG ANG MGA TORONG BATA'T KAPON NA
HINDI PA MANSO Y SUMBOD SA TAO

Isinulat ni Aristoteles, lib. de animalibus, na kung maglagay ka ng mga ilang mumunting piraso ng pagkit na bago sa mga sungay ng torong bata't kapon na hindi pa manso, ay sumunod sa maglagay sa kaniya ng mga yaon.

KALUHIMAN UPANG ANG MGA HAYOP AY
MAGBALIK SA PANULUYANAN

Isinulat ni Alberto Magno na lahiran mo ang noo ng hayop ng katas ng sibuyas na sinasabing aibarrana o bulabundukin, at huwag matakot na mawawala.

KALUHIMAN UPANG GAWIN NA ANG ISANG HAYOP AY HUWAG
CUMAIN, NG ANOMANG BAGAY

Lahiran mo eiya sa itaas at ibaba ng dila ng sebo, at iibigin na munaug mamatay sa kumain, kuudi agalain sa kaniya ang sebo ng asin at suka.

KALIHIMING LAAN SA TAGAPAGPAGPASA NG MGA HAYOP SA
MGA HAYOP NA MAAANGY HUBAG
MACARAAN SA LANSARAN

Isinulat ni Alberto Magno na gumawa ka ng isang piang maliit at mahaba ng balat ng bituka ng lobo, at ilagay mo eiyang pahalang sa raan, natakban ng buhangin o alikabok, at makakikita ka ng isang bagay na katatakata, na hindi magdarannang kabayo ni mga hayop na maaangy, kahit na sila'y patain sa pal. At sinasalung yao'y na abukan ni santo Tomas de Aquino, na disyupo ni Alberto Magno.

KALIHIMING LAAN SA TAGAPAGPAGPASA NG MGA HAYOP SA
TODA PAGPASAN NA NAGLALACAD

Isinulat ni Plino na mauha ka ng mga ngiping lalong malalaki ng mga lobo, at itali mo sila sa liig ng mga hayop na tagapagpagan, at hindi mahahapi ni mapapaged na lubha sa paglakad.

KALIHIMAN PANG ANI NG TALA NG LACAYO
HUWAG HUMUNI

Isinulat ni Simineta na magtali ka ng isang batong makapal at mabigat sa buntot ng asno, at hindi huhuni samantalang may tali roon. At kung magtali ka ng isang batong hinutahan sa ulo ng alayoy hindi huhuni.

KALIHIMAN UPANG ANG TUPA'Y MAWALAN NG PAGALING
HILIG NA BUMUNGGO

Ipinulat ni Constantino na betasan mo ang dalawang sugay ng tupa sa sipig ng mga tainga, at lumili na magkakaroon ng mga gawang bumungga.

KALIHIMAN NG MGA TUPANG PASAENG BUNTIS

Ipinulat ni Demidio na upang makilala kung ano ang magiging kulay ng anak na dalá sa tiyan ng tupang babae ng buntis, tiognan mo ang dilá ng tupa; kung ang dilá'y maitim, ay ganiyan din ang magiging kulay ng anak na dalá sa tiyan; at kung ang dilá'y maputi, ang anak ay magiging maputi; at kung ang dilá'y may iba't ibang kulay, magiging gayon din ang sa anak na dalá.

KALIHIMAN UPANG ANG LOBO'Y HUWAG TUMANGAY
SA MGA TUPA

Ipinulat ni Anatolio na kung magtali ka sa ulo ng mearna o tupang pumapatnagot sa mga tupang babae ng isang sibuyas, na tinatawag na albarrane o bulubundukin, ay di gagawa ng kasiraan ang mga lobo sa alin mang tupa ng buong kawan o kapiyangan paon.

KALIHIMAN O CATUNAYAN NG LOLO

Ipinulat ng mga taga bayan na ang lobo'y may-

na kung ayang ang
makatukla at makakita sa loob, ligo ayang ma-
kita nitó, ang tao'y nagiging lubhang poot, na ligo
lagya ng makasigaw, at kaya hindi mangyaring bu-
migo ng inga sigaw sa lobo upang patakbuhin siya.

KALIHIMAN UPANG ANG MGA LOBO'Y HUWAG ILMANIT
SA MGA POC NG CAWAN O CAPISANAN NI
MGA HAYOP NA MAAAMO

Iinulat ni Rasis at Almanzar na kung magahit
ka ng isang buntót ng lobo sa pook o bakuran ng
mga hayop, ay hindi lalapit diyan ang mga lobo.

KALIHIMAN UPANG PALAYASIN ANG MGA LANGGAM

Sinasabi ni Agripa, na ilagay mo ang puso ng
ibong tinatawag na abuvilla sa nilalakaran ng mga
langgam, at magseilayas ng lubhang malayo sa pook
na yaon. Ang abuvilla'y isang ibong may pinká, at
may palong o korona. Ibáng kalihimán ang iinu-
lat ni Diafares, na kung kumuha ka ng mga ilang
langgam at eila'y sunugin mo, ay magseilayas ang
mga iba ng malayong malayo ryan.

KALIHIMAN UPANG HUWAG MAHCANTA ANG MGA PALACA

Iinulat ni Mizaldo na upang alisin ang sigawan
at pagkakantáng nakayayamót ng mga palaka, mag-
lagay ka ng isang munting redomang cristal na may
tubig o may dalawang alitaptap sa loob ng tubig o danaw
o sapang pinagkakantabin, at titigil ng pagkakantá.

KALAHUMAN UPANG HUMULI NG MARAMING IEDA O PAI

Maglalagay ka sa tubigan, o sa tubig na dumarog, ng damong tinatawag na sumagat o ng kutas, at magtiilapit ang luha ng maraming igat, no mahuhuli mo sila ng masagan.

KALAHUMAN UPANG HUMULI NG MARAMING IEDA

Muha ka ug mga peletillas de Levante, na magiging mga lulog ng mga isda, at isang kaunting keong maalat na kinayod, siya'y bahalaan mo ng harina ng trigo hanggang sa lumagay na matigas ang masa, at magbibilot ka nitó ng mahit, at ihahagis mo sila kung saan-natatanto mong may isda, at mamagay'y mangaglalabasan sa amoy upang kumain, at pagkatikim niya'y paiibabaw sa tubig na patihaya't magkakaunat, at sila'y mangahuhuli mo ng kamay

KALAHUMAN UPANG MANGHULI NG IEDA NG MARAMING

Isinulat ni Matias Bion, na upang makahuli ng maraming isda ay mabuti ang pumaroon sa pangi-
ngieda sa ikaanim na araw ng buwan sa langit, at sa ikadalawang pu't siyam, huwag lamang na lumagay ang araw na maalap ni mahangin.

KALAHUMAN UPANG HUMULI NG MGA ISON SA MUGA

Isinulat ni Alberto Magno, na muha ka ng anumang laril, ihalo mo siya sa mga latal ng alak o

at katas ng sumang senta, at pagkatapos ay pook
na siya'y matutukla't makakain ng mga ilon, ay mang-
gahuhulog sa parang inga tulig, at wal'ng pakiram-
an, at pagkatapos ay mangyoyayaring huliin mo sila ng kamay

KATHIMAN KUNG ANO ISANG NA MAHALINHIM NA BANGAY
PAGKALASING NG A CALAKI O MGA BABAE

Isinulat ni Alexios na muna ka ng apdo ng ba-
yang krapong matanda na humulan ng katas ng be-
ro blanco, pabalayaan mong siya'y kumulo ng
kumuti may kasamang migo o anumang ibang butil,
at pagkatapos ilalagay mo siya sa pook na may inga
ilon o mga kalapati, at pagkain ay mangahuhulog
sa lapas, at mabuhuli mo sila sa sunggabi.

KATHIMAN KUNG ANO ISANG NA MAHALINHIM NA BANGAY
PAGKALASING NG A CALAKI O MGA BABAE
ANG LAHAT NG MGA ITLOG

Isinulat ni Aristoteles, at ya'y pinatitiyay ni
Ancera, na kung ilagay ng mga babae sa mga ma-
halinhim na manok ang mga itlog na mabibilig
at bibilig, laktas na lahat na mga sumalaga. At
kung ilagay ang mga itlog na mababalot sa tutali-
ng dulo, ay lalabas na mga tandang.

KATHIMAN KUNG ANO ANATILIPI SA LAGDAG
NG MGA CALAPATI

Isinulat ni Divino na pakain mo ng mga co-
mas ang mga kalapati at labiran mo sila ng ano-
mag unguentong karanigan at paglabas sa bahay ka-

lapati ay maglalapit sa kanila ang mga ibang kala-
pating taga ibang lupa, at mag-iiparóng kanila
nila sa iyong bahay kalapati. At tandan mo na ang
mga cominos ay upang magpanatili at ang ungento'y
upang manghalian. Tandan mo ang isa pang libin
ng marunong ding yaon at ito'y na kung ibig mong
huwag magliwag ang mga kalapati mo at ang mga
taga ibang lupa sa pagpasok sa bahay kalapati, ay
suubin mo siya ng incienso, at mag-iipasok at
maldian,

KALIHIMAN UPANG ALISAN NG MGA MANSA ANG MGA DAMIT
AT GAYON LIN ANG MGA PERDAMINO O MGA BALAT

Kukuha ng mga acelgas silvestre, at ang mga
ugat ng mga ito sa ilinutong may tubig, at eiyang
ilalagay sa mga mansa't mag-aalis sa kanila.

KALIHIMAN UPANG PAGANDAHIN AT LINISIN ANG GINTOT
PILAC NG BORDADO, MGA GALONES O TIENES

Muha ka ng espejuelo, apugin mo siya sa apoy
hanggang sa maging pulbos na di sukat masalát, at
sala muha ka ng isang esponja o ibang munting
basahan, panin mo siya ng mga pulbos na ito, at
kuskusin mo ang iyong gawa; pagkatapos sa tulong
ng isang munting seccha o pincel aalisan mo siya
ng pulbos, at magiging parang bago.

Sa mga gawang gintot muha ka ng ugat ng
curcuma, pulbusin mo siya, at ipatuloy paris ng sa
itass na kumuha ng esponja at kuskusin sila ng
mga pulbos na ito.

KALIHIMAN UPANG MAGANAPIN ANG LINGIT NA PILES
NA DI MAGAAGAS

Mula ka ng ginikanan, sumagid mo siya, at ang
ito nitong tabing labat ay kasing lapot ng pulot ang
kukos mo sa iyong mga piuggon o ibang kung-
kapan, at saka pahiram o patuyuin sila.

KALIHIMAN UPANG ALISIN ANG MGA MANDA
NG LANGIS SA PAPEL

Mula ng cal viva na pinulbos na pinong pina,
maglagay ka ng mga pulbó na ito sa mga pag-itan
ng mga lehas, at alisin sa kaniya ang langis. Ga-
yon din ang ginagawa ng mga buto ng tupang sinunog

KALIHIMAN UPANG CATACA-TACA UPANG CONG ANG ISANG
TAOT MAHILOH SA DAGAT AY HUWAG LUMULOQ,
CAHIT NA DI MARI NONG LUMANDAY

Mula ka ng isang correang malapad ng tatlong
daliri, na lubhang manipis, at balat ng alak, at ma-
haba na sukat na bumigkis sa katawan mo sa ibabaw
o sa ilalim ng baro, at kukuhin ka ng isa pang
correang spat na daliri ang lapad ng gayon ding
balat, at itatahi mo ang isa sa isa, ang tabi sa ca-
pona tabi ng sinulid na matibay na pinagkitang ma-
galing, at pagkatapos ang mga butas ay lalahirang
mabuting mabuti ng sebo. At alamin mo na mati-
tira ang isang dulo ng correa na walang tahi, upang
mabigat diyán at punin ang correa ng hangin, at

pagka malapit nang mababa sa tubig, dula. Ang dula ng carra ng mabuting mabani parin ni ita, at ibigkis nito siya pagka papasok ka sa dagat o mainalag'y ka sa anumang kapananiban sa tabig, at huwag kang matakot na lulubog ka sa kaniy. kahit na di ka marunog lumangoy, at kailan na bumigat ka ng dalawang pikong arroba, at mananya. yaring nag-aral kang lumangoy, kung hindi ka marunog, sa tulong ng carra ng ito na malaking kasalihan.

KALAHATAN NG CARRO PUNILAN NG VIDRIO (100)

Mula kayo ng acro, at gawan ninyo siy. ng isang dulang lubhang mataas, ilagay ninyo. aya sa apoy at pagka mapula nang magaling sa apoy ay pupatlin ninyo ang vidrio ayon sa inyong bangad, at paglalagay ninyo ng mga ilang munting patik ng mlog na malamig sa kung saan ninyo dinadaitiban ng dula ng acerong nagbabaga, ay mapapatol ang vidrio. At kung ito'y gawin ninyo sa isang copa sa peligid-ligid, kahit na maputol o mabagag; ay makikimla kayo sa kaniya, at natikman na.

KALAHATAN NG CARRO PALAMUTIN ANG VIDRIO (1000)

Mula ka ng dugô ng anak ng kaubing at ul. katas ng isang damo na s. latin ay tinatawag na eanecio. at pakukuluan mo ang vidrio kasama ng dalawang bagay na ito, at lalambót na parang paghi.

MAKAPAPASO SA TUBIG NA KUMUKULO

MAPASO NŪ APOY

Isinulat ni Alberto Magno, na muba ka ng sa-
migo runbeo at tawag, magkasing dami, at pagkali-
ga na magaling ay haluan siya ng ketas ng damong
matatag, sa latin na *semper vivit*, at sa kastila'y
siempre viva o azabara (abila), at labiran mo ang
iyong mga kamay ng lalak na ito, at mababawakan
mo ang apoy ng hindi ka mapapas, at gayon din
mangyayaring hugasan mo ang iyong mga kamay
ng langit na kumukulo o ng kumukul ng tubig, kung
may lahi ang iyong mga kamay niyang sinala na

MAKAPAPASO SA TUBIG NA KUMUKULO
MAPASO AT HUWAG MAPASO NI MAPASO

Isinulat ni Alberto Magno na muba ka ng hic-
tiocila na kilala ng mga boticario, at pagka naha-
lan ito ng suka na hindi agnado, ay mababasa mo
ang isang panyo ng lalak na ito at mababagis siya
sa apoy at sinasabing huag kang matakot sa masu-
nung. At kung labiran mo nito ang iyong mga
kamay at mukha, ay makapagnuhug ka ng langit
at tubig na kumukulo at hindi ka mapapas.

MAKAPAPASO SA TUBIG NA KUMUKULO AT HUWAG MAPASO

Isinulat ni Pallopio na muba ka ng pulbos ng
suka, at pagka nalalukan ng clara ng itlog, labiran
mo nang lahat na ito ang mga kamay mo, mga pa-

o alin mang ibang bahagi ng katawan, at ang apoy ay hindi maaaring ni makapapa sa balahing nakalahiran ng sinabi

KALUHIMAN NG TADMANANG APOY NA GAANO MANG
TUBIG ANG HUBOS SA CANIYA, Y LALONG
MAGNININGAS

Isinulat ni Alberto Magno na maha ka ng azu-
rong bulay, tartaro, sarcocola, picalo, sal cocida, pe-
cudo, langis na karaniwan, at labat na ito pagka-
tapos na mapaghalò-halò'y ilalagay mong pakukuluin
ng samandali, at sinasabi na kung maglagay ka sa
loob ng isang panyo o bakal ay papagniningasin siya.
At kung ibig mong patayin siya ng tubig, ay lalong
magniningas, ay papatayin mo siya ng buhangin o
mang suka.

KALUHIMAN NG CATA-TACA NG TAWAT CAMUKAHAN

Isinulat ni Alberto Magno na maha ka ng dugó
ng pawikan, at itigmak mo siya sa isang munting
piraso ng linsong manipis o ng bulak, at gumawa
ka ng isang mitsang pinili, ilagay mo siya sa isang
tinghoy, at pagkasindi ng mitsa'y tataglayin mo ang
tinghoy na maguiningas ng samandali, at maririnig
mo ang hindi nakita kailan man. At tandan mo na
hindi sinasabi ng gumawa kung lalaki o babae ang
pawikan.

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG KANDILA AY MAG-
SALUBONG SA LOOB NG TUBIG

Isinulat ni Alberto Magno na maha ka ng pag-
lit, azote at euka, magkasing dami, at pakuluan
mo siya hanggang sa maubos ang euka, at pagka-
tapos ang lahok na ito'y patitigasin mo, pamtanuin
mo na magina isang kandila, na pagka sinubilya'y
magningas sa ilalim ng tubig.

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG HUWAG MACATULOG
SA HIBIGAN

Isinulat ni Alberto Magno na maglagay ka sa
ilabaw ng hibigan ng isang mata ng crista o go-
londria (langaylangayan), at sinasabi na ang mahiga
sa hibigang yaon ay hindi makakatulog samantalang
nariyan ang sinabing mata, ito'y di ko pa natikman.

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG SINGSING AY MALULUGSO
KAHIT HINDI HINIHIPO

Maha ka ng isang singsing na tanso o pilak, at
maglagay ka sa guwang na kinapapatungan ng ba-
long mainam ng kaunting azogueng binahagi ng
maliliit, at takban mo siya ng pilak o tanso, ano pa't
huwag magkaroon ng eugawan; ngayo'y ilalagay mo
ang singsing sa loob ng isang eiglang lupa na may
tubig na kumukulô, at pag-iinit ng azogue ay mag-
laluko ang singsing, na pagtatahan ng hindi na-
kaalam ng libim. At sa lugar ng singsing ay ma-

kukukuin ka ng iyang mouting aalamang pata-
tutub o ng avelaza mang kinakau, na natatakbang
magaling ng beton ng mga plato na lubhang matibay

KALIHIMAN UPANG HUWAG CUMULO ANG PALAYOK CAHIT NA GATUNDAN NO GATUNDAN

Isinulat ni Nivaldo na maglagay ka sa ibabaw
ng palayok, sa lugar ng tuntong, ng talukap na dala
sa ibabaw ng pawikan, at sinasabi na kailan may
hindi kukulô ang tubig o langis na mayroon sa loob.

KALIHIMAN UPANG HUWAG CANG ANHIN NG MGA PUTAKT. CAHIT NA LUMACAD CANG CAHALUBILO NILA

Isinulat ni Mizaldo na mulu ka ng malva sil-
vestre (kulut-kulutang lulubundukin, at magpalad ka
o labiran mo ang iyong mga kamay at makha ng
kates ag dumong ito na hinaluan ng langis, at hindi
ka anhin. At kung magdala ka sa katawan mo ng
sinabing damô, na sariwa, kasama ang kaniyang ugat
ay hindi ka rin eisigiran ng mga kamomo't pukyu-
tan. At kung sakaling sigiran ka ng putakti o ka-
momo, sinasabi ng maruncug na yaon din, na labiran
mo ang bahaging sinigid ng langis na kariniwan, at
hindi mamamaga, at di ka masano, at tinikman na.

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG REDOMANG IPINATONG SA MGA BAGA'Y HUWAG MALA-AG

Sinasabi ng isang maruncug na pagkalagay ng
isang redomang may tubig o anomang ibang liwa

Atala ng paglalaga, apang lalaga ng lalaga at
lagyan mo ng isang kahoy na siwa sa loob, at hindi
mabalasag. Datapwat matiknang ko na kahoy hindi
lagyan ng kahoy sa loob ay kukul at hindi mabalasag.

KALIHIMAN UPANG SA ALING MADALI ANG PANG REDOMA SA HINIP

Kumam ng isang butil o dalawa ng lawang na
lilaw, pagkatapos ay lipan ang redoma at mabalasag
ito'y hindi magapasa kung hindi kakam ng mga
mahing lawang, at hindi ukat ang ugayin sila
kundi sila lululun; ngunit parinitin ng kaunti ang
redoma ng hiniga.

KALIHIMAN UPANG ANG PANG CANDIAN NA ILAW NA HUBAG MAPATAY NINOMAN HANGGANG SA MAUBOS

Kumuh ka ng pagkat na pulat mudilaw at
mamasahin mo siyang may kaamang kaunting azul
treng buhay at alenfor, at saka mo gagawin ang
kandila, at tandan mo na basin mong mabuti
ang pabyo ng azulre ding yaon at alenfor na lini-
gis na magaling, at pagka nagkabalo halong lahat ay
sisindiban mo ang kandila, at hindi siya mapapatay
hanggang sa maubos, kahit na siya lipan at ilubog
sa tabig, parig na sinasabi ni Gaudencio

KALIHIMAN UPANG SA CHIN ANG PANG SULAI NA GALI NA MADILIM AT HINDI SA IBANG PALAAN

Muha ng mga pulbos ng cristal at ng mga bun-
ot na madilim ng mga uod na kumikilap kung gabi,

na tinatayang na alitayap, at paglalubuin silang may kasamang mga klara ng ilog, at isulat sa papel na maputing maputi at pabayaan siyang matuyo: ang mga letrang itong isinulat ay hindi mababasa kundi sa gabí at sa dilim.

KALUHIMAN UPANG MAMUTIN ANG ISANG TAGANG NA DI
MARARAMDAMAN NG MAY SAKIT, AT TINICMAN NA

Muha ka ng isang tukang bulhay, at isilid mo siya sa isang palayok na bago na natatakhang matatag na matiti, na huwag makalabas at patutuyuin mo siya sa isang hurao, at pagka siya'y natusta nang magaling, pupulbusin mo siya, at ang pulbos sa ito ang ikukuskos sa giligid ng bagang o ngiping sumasakit, kahit na may sirá o walá; lumalambot ang laman sa pulbos na ito, ano pa't sa lubhang tumutong lakas ay malububot mo nang kamáy labat ng mga ngipin at bagang ng walang sakit.

KALUHIMANG CATACA-TACA UPANG MARAGDAGAN ANG ALAALA
AT TULOY ALALAYAN ANG GALING NG CATAWAN

Isinulat ng mul't muling pagmamagid na muha ka ng asikar na katimbang ng isang real castellano, ugat ng kalabasang bulubundukin, mirabalanos at sa labat ng bagay-bagay na diagrido, almastigado, olivares de laurel at roses secas, sa bawat bagay ay kahahalang droga, at sa kasubha ay isang escrupulo sa mirra escrupulo't kalabati, at pagkaligis na magaling ng labat at napaghalò halo ay gagawa kayó ng mga mumunting piloras na kasag lalaki ng isang

...may kumang k...
...kayo bawat taling araw sa
...palaras, buwang kakain
...lapat. At tandan ninyo, n
...ating sustancio, sapagka't na
...kalan sa lahat nang masan
...apaganyay gumagawa ng taling
...ang alaala, nagpapatakd ng
...maalalayan ang galing ng kata
...ang kalam sa mga masas

MAHIMANG CATACATACA UPANG PIGILIN
LUPA ANG MGA PAGHILAGIN, NG
POTAPAL AT MARAS

Upang pigilin at patigilin ang
tandanan ninyo itong recetang kata
sa inomin, eiya'y nasubok na ng
itay isa ako, at nagsasabi ako ng ka
makaniyang malaking lakas at kabag-
isalat ng mga letrang gintó. Ang
kayo ng apat na dinero, ng agri
dalawang dinero ng roses secas, at
sambahing tubig sa loob ng isang A
ninyon ay maglalagay kayo sa tub
at kalahating ounce ng jarabe de u
ni jarabe de rosa at isa pang
zembrillos (lahat nang iya'y mata
lahay ng boticario), at lahat ay
isusain ninyong palagi at kung l
sa (makaraan lamang ang dalawa
lundi kayo kumakain), at makikim

...a l...
...ng ng...
...ng sa...
...kain...
...at...
...ingaw, at sa
...ay: dinatagde-
...mi sa kaniya.
...sapagka't li-
...ig siyatiw.

AT PATIGILIN
NA SILA'T

...a paghilagin
...at masarap
...at sa mga
...hacan sa ayon
...ay natarapat
...receta'y muha
...e plantage at
...luto ninyo sa
...inrong Maria
...na itong emale
...nce, isang onza
...ng jarabe de
...ninyo sa
...hala at mainit
...ninyo mabib-
...taling oras na
...yo ang isang

nakatatat katan-tak, ng kahihinatnan, at ito'y gagawin
ninyo ng makaitlo sa tatlong araw, at sinasabi k
ang totoo na naga ilan sa minsan lamang na umu-
ron niyaon ay unigilan nang lubos ng mga pag-
ilagan. Kung ibig ninyong patibayin ang sikmura,
ay lahiran ninyo siya ng aceite de almastiga o de
mastech, sa wikang valenciano

KALIHIMAN UPANG ALISIN ANG SIPOK SA PANG SUMANDALI

Dalawang kalihiman mayroon upang mabuti ang
sinok o escaglor sa wikang valenciano, ang isa'y
bukod sa hindi nakasalám ng libim at ang isa'y
pangkalahatan sa lahat. Ang una'y na ang may
sinok ay gulatung bigla o itayong ninyo siya ng ano-
mang mabuti o masamang balita, at kapagdaka'y
liwan siya ng sinok. Ang isang kalihimang lalong
magaling at walang panganib ay ang maglagay kayo
o patagyan ninyo ng tubig sa bibig ang may sinok,
at gawin ninyong parang naginumunog ng sumandali,
samtalagang mapipigil ninyo ang paghinga, at pag-
katapos na gawin ito ng minsan, ay maliligtas kayo
sa sinok, at kapwa ang dalawang kalihimang iya'y
tiniknan na.

KALIHIMAN NA DALANG ANAKY HIMALA AT HINDI CATUTULO

Sa isang aklat na dadalhin ay natagpuang kong
inasulat ang libim na ito, na hindi ko pa natitik-
man, at sinulat ko siya baka sakaling may ibig tu-
nikin sa kaniya. Ang libim ay nasa panabon ng
tag-araw, pagka ang mga langay-langayan ay ibig

magisa, alaman kung kailan nakapapalasy na ng mga
ilog ang langay-langayan sa kanilang paggal, at
mainat na kukunin ninyo sila, at pagtuhag na
kikita ng amant na at inalagay ninyo sila sa isang
maglalupa na may tabig na kumukulo, sila sa
isang sumad dal, ay maluluto, at marahil nawalan na
ng kabag-ikan na magtag siya at magtag langay-
langayan, at sa sumundali ring inalagay ninyo sila
sa tabig na kumukulo, sila'y kakunin ninyo at inalagay
sa pagal na kinataganan, at sapagkat di nakita ng
mga langay-langayan ang masamang nangyari sa mga
ilog, ay ipapapalutay ang pagtakip at pagpapainit
sa kanila, at pagkakita na sa nararapat na kapan-
ahunay talagang lumalabas na mga langay langayan, sa
pagdidilaling ang kakutaranay na sa kanila pagdakay
paroron at lalansap ng isang damo, (na nakikilala
nili sa katutub ng lung na may lagsik at lakas),
at nalalasy sa itabaw ng mga ilog upang sila'y
halinhanan, at samay sa lahat ng aray na ang
damo na a dalan nila'y nagsisilak sa kanilang
uang kalagayan at nagsisiw at lumalabas ang mga
langay-langayan, bagay na totoong nararapat unawain
kung tunay. At masabi ng may akda na ang tinu-
rang damo'y may maaming kalagayan, at hindi na
sila sinasabi kung anong katapusan ipalagay na, na
ang sinabi'y magtag toto, hindi ako nag-aalangan
na ang mga ya'y magpapalutay na malalaki.

ANG KATUTUBONG PAG-URIP AT ANG PAGHAINA-IL NI
 ANG PANGGAGALING NG MGA SUGAT NG ALAK AT LANGIS

Ang katutubong pag-urip at ang paghaine-il ni
 siyaon na ng mga pagkakilala, kabiti na tanghali'y
 nangituklas ng isang katakatakang paraan ng pag-
 gamot sa lalat at sa alin mang mga sugat na sarwa
 ng alak at langis lamang, walang kailanlang gamitin
 ng mga pangungusap sa mga panalangin, ni ilagay
 ang mga panilo ng paggamot o ng paggayong asul,
 na paglalarang lubhang malaki at pamahing hayag,
 angklat ang kabageikan ng paggamot at pagpapa-
 galing ng mga sugat ay wala sa mga pangungusap
 o sa mga panalanging sinasabi ng mga buongangnan
 na gumagamot ng paggamot, ni sa paglalagay ng
 mga panilo ng pakurusang paris ng paglalagay na gina-
 gawt nila kundi sa alak at langis lamang na nagag-
 tatagay sa kabageikan at lakas na katutubo upang
 magpangaling sa kapilat magliti sa lalat nang
 kabalukaw at baga, pinapanatili silang laging mga
 anas at walang nang hanggang sa gumaling na
 lalat, paris ng ipakikitat pagsampalatayanan sa
 pangunging tumikim niyaon. Itong paraan ng pag-
 gamot na mga sugat na bagot sarwa ng alak at
 langis, maaaring kong kinaua sa mahal na pan-
 galo ni San Lucas, sa cap. 10, dahil sa sinasabi
 niya tanghal sa isang lalaki na pagpangag na galang
 sa lalat na patungo sa Jerico ay hinarang ng mga
 margasakaw, at di lamang pinagkakawan siya kundi
 silang nanat ng lubhang maraming sugat, ang pat-
 unang ayang lalat patay. At sinasabi diya nang

Mayroon ng isang bayag na may lalaking isang anak na
nangangailangan ng isang tao na magandang magamot sa mga
bagay. Ay nakabag sa kaniya at inuulat ang
sugat ng alak at lango, at ang bahimbay ng
doy ayang tinataman ng masamang paggamot sa mga
sugat ng alak at lango. At sa makita ng mga
magandang tao ang mga malalaking pagpapagalang at
mga katukutan ng kalubhinan na sa alak at lango
ay ginagawa, ay ililibin sa kabag kan at lalaking
kumulo ng sinamang alak at lango ng mga wikang
lango, mga panalangin ng malal at magmamataha upan
lag sa paggamot ng bayag at ang lahat kung di
magamot lamang ang magkano ng isang kaga-
magang bayag malaki at tolong magmamataha sa lahat.
At upang makatang magmamataha at bayag na ang ka-
bagsikan at bida sa pagpapagalang ng mga sugat na
bagot sarira ay nasa alak lamang at lango at
hindi sa mga wikang mga panalangin na sinasabi
ng mga gumagamot ng paggamot: masamang at una-
wain ng lahat, na kailan may di magmamataha ni mag-
mamataha makagalang sa mga sugat na matatanda at
labing matatagal na, at eila rin ang kumikilala't
magmamataha nito: na eila'y lalaki gumagamot ng
mga sugat na matatanda at mga mistulas. Ako'y
magmamataha ngayon at sa akal ko'y lahat ay magmamataha
ng gayon din, na kung ang kabagsikan sa
pagpapagalang ng mga sugat na lango ay nasa mga
wikang panalangin, ay magmamataha magmamataha sa
mga sugat na matatanda ng mga lango, do-
tupang yao'y nakikita natin ng pabalit: kung gayon
matatanda, na ang kabagsikan sa paggamot ng mga
sugat na bagot sarira, at ang lango pagmamataha

ay kumintang sa mga sugat at walang namatay, ay na-
alak lamang at langis, at kung gagawin ng man-
nubig ang pag-ubok, ay mawawala. Maramih may
magsasabi sa akin na kung bakit ang alak at langis
ay hindi makapagpapagalug ng mga sugat na ma-
tatanda at lubhang matatagal na: ang kasagutan diyary
nasa kamay, at siyary ang kabageikan ng alak at
langis ay hindi makapag-aalis ng kasaman na lub-
hang malaon nang tinaglay at tinangip ng mga ustulas
at mga sugat na matatanda; dapatwa't mayroong
kabageikan at biang lubhang sakit, di lamang sa
pagpapahilom at pagpapagalug ng anumang sugat,
na sariwa at bago, kabit na malaki at katakut-takut,
kundi, naman sa pagpapapatili sa kaniyang palaging
sariwa, hindi tinutulatang magkaroon kailan man ng
namatay, paris nang nangyari sa mga ungento, na pagka-
itinapal sa mga sugat ay daling magpapaman ng lalo't
lalo, kaya ang mga sugat ay nabilanghin at tumu-
tagal sa paghilom ng mahabang panahon, at maminan-
musa'y tiyang sahi ng pagtanda at pagpinistula ng
sugat, na lusakang kaug matakot na mangyari ang
papagayon sa alak at langis. Kaya ipinamamambik
ko sa lahat sa pangkalalahan at sa bawat isa na
Lukod at lalo pa yary ipinamamambik ko at sina-
saro sa mga cirujano, sa gamutan ni ng lahat
ang mga sugat na bago't sariwa, ng alak at langis
lamang, sapagka't totoong totoo na dito lamang sa
dalawang gamot na itong pangligtas at pangpanatili
ay gagaling ang lahat ng mga sugat na sariwa sa
kaunting hirap at laking madali kay sa kung gamutan
ng mga sinabing ungento at gayon din sa kaunting
pago't at hirap ng may sakit. At yamang lahat

may may katungkulang gumamit ng gamot na
lahag maki, lahag magalang at lahag madali mag-
gag sa ating kailangan, maging sa kanyang tao, ay
maging ipinamamahal ko at ipinagbibili na subuking
gumamit ng parang ito ng programat ng mga sugat
na sarira at bago ng alak samang at laro, sapagkat
medaling madali at malumanay na makakamit ang
pakay na kailangan at kumikinang na dala kumak-
ing kagalingan ng may sakit

ANG PAKAY NA PANGKALANGAN NG MGA SAKIT
SA PAKAY NA PANGKALANGAN NG MGA SAKIT

Kaunamang maghahanda kayo ng lima o anim
na mumunting piraso ng mung, lubhang malinis, sa
kasing laki nang mahigat nang kaunti, at mapalagay
kayo ng kaunting vin blanco sa isang tasa at kin-
titing na tubig, upang ang tumatang alak ay huwag
mag-og lubhang malinis at mapang sa sugat, na
huhugasan mayo ng mung panyang luma ng binas-
ag vino blanco, at pagkatapos na malugasan ang
sugat, lalabitan may siy na pagbibili ng katitir
na laging na kumikinang, at laging mayo gasta ang
sinabi, maginging bagay na kumikinang at mung tinatag ang
laging ng mung ang sugat na malinis. Ang at ng
Alak, at ng Esperto Santo. Pagkatapos nito, dala-
gay ninyo ang mung panyang luma ng sinabag alak
sa sugat nang panyang luma ng mung luma ng mung,
na luma ng mung luma ng mung ay ng pagbibili
ng pagbibili, at gay n din luma ng mung na ang
muna mumunting panyang luma ng katamtaman, luma
at o kumulang, sapagkat dala y mangyayaring mag-

karoon natin ng day at panatili. At taudan
ninyo, na ang dalal kung bahit naglalagay ng gayon
karaming maraming paayo ay mapagkat sila'y sa
mikipap ng lalong maraming alak, at sa papaganiya'y
ang sugat ay mananatili ng lalong mabuti at lalong
sawi, at hindi tinutulatang magkaroon ng nala.

KALAHATING LUMABAS SA ILANG AT MATATAPOS NG UNT- UNT AND DUGO NG MGA SUGAT

Mamimean-minsa'y lumalabas ang lubhang maraming
dugo sa mga sugat, na marami'y nababawasan
ng dugo ng walang magawa at matatapos ng unt-
unt, at hindi lamang sa mga sugat, kundi naman
sa mga ilang, o dahil sa sangra o pagbabawa ng
dugo, o dahil sa tinatawag na flujo de sangre, at
itoy lunay na matakot sa mga babae. Kaya upang
malagan ang gayong panatili, isinulat ng maestro
Constantino, ay gayong pinatitibay ng maestro Pedro
Lagoro, na kung maglagay ka ng pulbos ng mga
palakang sinunog sa bahaging lumalabasan ng dugo,
paglalay titigil ang paglaba. Sinabi pa ng isa
sa mga tinurang maestro, na kung ang babae o ang
lalaki'y maglala sa katawan ng mga pulbos na ito,
na mababati sa laman, ay hawag kang matakot na
mababawasan ng maraming dugo, dahil na mayroon
kang flujo de sangre.

PAALAMANG PAGGAWA NG TULOG NG MGA PALAGA

Maglalagay kayo ng kung guano karaming palaka
ang inyong ilang (na mga lunay) sa isang palayok

na kagay, na naitatag ng mga lapi, at lalong lalong
nang singaw, at pakalagay ng sinabing palay sa
ilalawa ng mga lagang buhay o sa apoy na lub-
hang kaunti, hanggang sa ang mga tinutugong palay
nagunog na lahat, na pararamin sa isang bithay o
sakan na mga buntot, at magingamit ninyo ang mga
palay na ito sa mga sinabing pagkakataon. At
tamtam ninyo na palay may kabesekang maglambing
ng mga ugat na punit o putol.

HOGUENONG LUTUANG MAJALAJA IPANG PAOLINONG
 LAHAT NG DISTILA SIGAT NA MALANDA
 AT MGA IBANG SAKIT

Yamanang sa tulong ng Diyos ay sinab na naman
at ipinahayag ang maunkol sa paruan ng paggamot
sa mga sugat na luto at sarira, magiging maunuti
na sa tulong ding yaong sabihin naman ipinahayag ang
isang kakaibang kahinaan at katatagan ng sento
sa pagpapagahon ng alin mang titula at mga sugat
na matatanda, na ang kaniyang roots at paruan ng
sinabing ungento ay ang unguent:

Sa isang libra ng asete roundy maglalagay kayo ng apat na libra ng balaklak ng tomato sa lab ng isang redona na natatakling magaling, ilalagay ninyo riyá sa ara. at seron sa lab ng isang baso; pakagaw. maly gagaw n ninyo ang ungrento ng papaganito: maglalagay kayo ng kaunt ng sirabing lalás sa isang asplang pinto na ligo nang punitin at mag-iilid kayo sa ceta goma-la, na matakal. mayong sapat upang magang ungrento, na huyag magang labhang malapot ni labhang malinaw, at

pag-atenta na ang pagkat, alam na sa apoy ang kumersikan, at kung paglaman ng ungento'y mabita ninyong malapit at waligue, ilagyan ninyo ng kaunting langes, at kung malinaw o mababaw datagdag ninyo ng cara gomada, at matitirang yari ang ungento, na eiyang ipanghulugan ninyo sa mga fistulas at mga sugat na matatanda, datapwa naman at lalong mabuti paggalingin ninyo ang mga bagot carwa. At tandan ninyo, na kung ang sinaling redomang may langes at lulaklak ay ilalagay ninyo sa isang tumpek na ta ng mga kabayo (na mainiti sa loob ng isang buwan, at pagkatapos ay gawin ninyo ang inyong ungento, paris ng sinasabi, lalabas ng totoong ganap at may lubhang kabagsikan na maipapapagaling ninyo siya sa sakit na cancer, sa tira at mga postillas (mga langes) na humalakas sa ulo ng mga bata, sa gales at sa lalat na puso, ngunit alam ninyo na upang papalingan lalat ng mga mamunt ng sakit na ito, na sumisibol sa mga bata, at ayon din sa mga may gulang na lalong apat hanggang dalawang-pat limang taon, ang ungento'y lalagay na lalong malinaw kay sa gicagawa kung ididikit at sa ganitong loby sa kabag-ikan ng ungentong ito, at lalong lalo na sa tulong at ayon ng Dios ay gagaling ang mga sinaling sakit, at marami pa.

HALAMAN IPANGALISIN ANG PANGALING NANGANGABONGABO SA CEBADA

Ang cebada pagka mapapan ng paró-paróng nanganabongabo ay dinidilig ng kaunting euka, o kays'y isina sa ang silal na kinalalagyan, ang pat

haring pasukin ng liwanag, at sa buong man sa mga
luma na ito ang iyong gamitin, ay mamamatay na
lahat, at maliligtas ang rebada sa gayang salot.

KALIHIMAN UPANG SILHAN NG MGA LUMAS ANG MGA LUMAS

Kukuha ng mga bato ng carnero (tupac), at
sesunugin hanggang sa mawala sa lupa, at takas
ilapitan sa lalagay, at sa buong man mamatay dahil
siya at isara ang libro, at sa isang panahon katam-
taman at mabubuhay ang kaniya ang sinakop na

KALIHIMAN UPANG SILHAN NG MGA LUMAS (KALIHIMAN)

Upang ang engrang guagaya y huyag lapitan
ng mga langaw, ni huyag pabalalan o sirain ng
laga ang mga bato na guagamitan niya, ay mag-
dudong ng kaunting piedra alumbre (tawag), at
pagka binabat ang tubig at huyag dalagay mo
siya upang malutong lahat na sinasama.

KALIHIMAN UPANG SILHAN NG MGA LUMAS ANG
MGA LANGAW AT LAMOC

Kumuha ka ng mga bato ng abuilla, at
pagka sinunog sa pakamalak ng patas sa loob ng
bahay o sa bahaging may mga langaw, ay magisi-
layas at hindi na babalik.

IBANG KALIHIMAN

Mula ka ng mga piza sa ng cominos, vino blanco, sangá ng utas o ng ilang sangang sarwa na may mga dahong verde, at ito na binabasa ng sinabing alak ay ipangdidilig sa sa mga pader, pintat bintana, at hindi daruan ang mga lamok.

IBANG KALIHIMAN

Mula ka ng mga ilang dahon ng alagaw at cominos, na mga ilouto sa tubig, at siyang ipang-wisik mo sa mga pader, at magseilayus ang mga langaw.

IBANG KALIHIMAN DO CATACA-TACA

Itinaong ng isang tao sa isang salitan ng mga ibat iba, kung ano ang ipangpupuno sa isang vaseong puno ng tubig. Ang mga nakarinig niya'y gumawa ng mga ibat ibang paggebok, at hindi nila nakam'au yon hanggang sa ang gawawa ng tanong ay kumula ng isang buntong abot, at pinuno yon. Isang hayag na katakatata, na sa kaniyang gugol ay masusubok mo.

MGA KALIHIMAN IBANG LISISIA, PAPUTIN AT PAPUTIN ANG MGA MUPIN

Ang mga sunay ng mga kambing na habae na sinung, et kuskus na mga pulbos nila ang mga ngipin, ay nakapagpaputi sa kanila at nagpapatibay sa mga gulugod.

IBANG LITIM

Linisin ang mga ngipin ng tatatlo kalahoy ng pinto
ay maluti, at hindi mabibilisanon kundi bagkus
pinahihigpit sila.

IBANG LITIM

Kung kukuksan mo ang mga ngipin ng tatatlo
ng ngat ng negal, ay malinis sila, paputi at mag-
hihiipit.

KALAHIMANG LITIM: SAKAY AT ANG G' MANG

NG LECHE VIRGINAL

Ang leche virginal ay lubhang mapakinabang sa
mga babae na imaalagaan ng apoy sa mukha, na
pinapupula ng apoy. May kabag-ikan na hindi nag-
nagpapakulubot sa mukha at maaal ang munting
bunabago ng ugaling kulay ng mukha. Ang paraan
ng paggawa'y ganito: Mula ka ng sukang matapang,
at sa ibang munting redomay magtunaw ka sa kaku,
tug tubig ng kaunting asin, anap't lumagay na tunaw
na magallug; naglagay ka sa isang silyaw o sa palad
ng kamay ng kaunti ng tubig na yaon at asin, lag-
yan mo ng dalawang patak na euka, at makikita mo
kapaglakang mauwal at maraming parang gatas.

KALIHIMAN UPANG LALAGALIN ANG ISANG CANDILA NG TATLONG BUWAN

Muha ka ng apat na ikaapat ng salitre, anim na ikaapat ng inciense, tatlo ng azule, pito ng langis na karaniwan, pitong onza ng cesa vigen, pagsama. samalin mo lahat ng mga sangkap na ito, at ito'y gawin mong isang kandila, at sa isang siiglang cristal na puno ng tubig ay sindihan mo siya.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG TINTANG MAPULA

Maglusa ka ng kalabatang onza ng goma arabiga sa loob ng tatlong onza ng agua de rosas, at sa kaniya'y maglagay ka ng kaunting bermellon, e ibang color.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG TINTANG VERDE

Muha ka ng katás ng ruda, cardenillo at kasubha lahat ay halo-halo't linigis, ilalagay mo siya sa tubig na may goma.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG AZUL

Muha ka ng ultramar, o azul de Prusia, na tina. tawag na berlino, tubig ng goma, may kasamang kaunting azar piedra, at nabababad sa isang va. long cristal

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG TINTING MADILAW

Muha ka ng kasut-ba, itatag mo siya sa tubig ng goma, at lalagay na par.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG TINTING MAY CULAY GINTO NA WALANG GINTO

Muha ka ng copocanta at pedana crystal; isang onza ng bawat lagay, higitan mong labat ng pinong-pino sa ibabaw ng iba sa ita at ita'y mo ang mga pulbos na mo sa luma. Saman na clera ng itlog na linating magaling hanggang sa mairang parang tubig; paghahalo-halo mong labat ng mabuting mabuti, at magagamit mo sa pagpapalit at pagulat.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG TINTING PILAC NA WALANG PILAC

Muha ng estagang pin ng pino isang onza, sa alogue dalawang onza, paghahalo mo ang dalawang metal na ito hangang sa mairang parang unguento, eka higitan mo siyang may kasamang tubig ng goma, siya'y pakikinabangan mo sa mab. na.

KALIHIMAN UPANG ANG MGA POLVORISTA'Y GUMAWA NG NINGAS NA MAY IBAT IBANG CULAY

Ang alcantor, kung mabalo sa labok ng mga kulis ay nagpapapalit nagpapapalit sa ningas.

Ang mga pinagkikilan ng garing ay gumagawa ng ningas na kulay pulak, sa luma-hawig sa kulay tinga at labat ng mairang.

Ang per-gicco'y gumagawa ng ninas na kulay tangeô, halos mapula.

Ang per-bogno'y gumagawa ng ninas na madilim, parang asino, katulad ng asong malapot, na nagpapadilim sa lahat ng narabat.

Ang ananô kung ilalok ng katamtaman ay gumagawa ng ninas na parang azul.

Ang armonico at ang cardenillo'y gumagawa ng ninas na verde.

Ang sambar na pinullo ay gumagawa ng ninas na kulay glaukan.

Ang antimonayôog hilaw'y gumagawa ng parang kulay na mapula, at ang mga pinagkikilan ng bakal at ang bubog na pinuraan sa bitháy, ay nagpapalitaw ng apoy na maliwanag na may maraming buntôt.

KALIHIMAN UPANG SUMULAT SA IBALAW NG PERLAMINO, AT
PAWEN ANG MGA LETRA CUNG CAILAN ILIGIN

Magtenaw ka ng pulbura ng kanyón sa tubig na melinis, at sumulet ka; kung kailan mo mailigang ibsan ang mga letra, kuskusin mo ng isang panyô o basahan ang isinulat, at mawawala agad.

KALIHIMAN UPANG MAGDORADO SA PERLAMINO
O VITELA (BALAT NG VACA)

Mula ka ng katas ng mga bawang at kasubhang pinulbas, pipintahan mo nitô ng makalawa o makatallo ang vitela, na palabayam mong matuyô ng kaunti, at pagkatuyô'y palilitin mong hiningô, at kaysadaka'y ilalagay mo sa kanya ang ginto ng bulak, at pagkatuyô'y bubodilin mo siya.

KALIHINAN UPANG ANG CORDILLAN, KALAT NG CANTIN,
SA KIBULIH) AT TANGUTTA, AY MAGPINO
PARANO MGA BAGO

Muha ka ng tinta ng mga tintorero (manimán),
na hinaluan ng asin ng mga dayap, at kungkulan mo
ng lahok na ito ang iyong cordillan, at matatag
taglay ang dati nyang kintab.

KALIHINAN UPANG MAGPAGALAN NG MAMUL

Muha ka ng bol animenoc ang lalong pinong
matagpuan mo, liligisin mo syang may kasamang
acete de linaza o ng mga nucas, at kung kailan
mo ibig magderado, gawin mo na ano pa ang kani-
yang siat'y luhag maging lubhang matapang ni lub-
hang malambót.

KALIHINAN UPANG GAWAN NG AGA SA STRONG LAGAN
SA PAGTINA NG LAHAT NG CULAY

Muha ka ng varnol romano, alumbre de pluma,
caperuelo at sal animenoc, sa bawat bagay dalawang
libras sa bermellon isang libra, dagay mong lahat ng
mga sangkap na ito sa isang retica, at pagkadalak ng
tubig na lumabas ay itago mo siya ng mainat; kung
kailan ibig mong magtina ng mapula, maglalagay
ka sa kaunting tubig ng gran capole, at pagkatapos
na maihalong magaling tinain mo ang maibigan mo;
gaya n din ang gagawin mo sa mga ibang kulay, na
lagang mananatiling magagand at kalagód-lugod.

KALIHIMAN UPANG GAWAN ANG
ISANG VANO NA PAG INOM SA CANIYA'Y MADIRIT
SA MGA LABI; ISANG UGONG MAINAM

Mula ka ng dalawang a larang ng cola de pecca-
do, dalawang a larang ng goma arabiga, ilalagáy mo
ito sa isang puchero na maglamban ng kalabati nang
tubig ng cola, patayaan mo syang kumulo hanggang
sa maubos ang kalabati, at lalahinan mo ng labók
na ito ang vano o ampaña sa ibig mong gawain ng
lito upang siya'y matanggal lalahinan mo siya ng
saka o asin ng dayap.

KALIHIMAN UPANG GAMITIN ANG MGA
KAGAT NG MGA ASO

Ang mga dahon ng pepino o cohombro, na
dinikdik at inilagáy sa ibabaw ng kagat ng asong
ulól, ay may malaking pakinabang. Sinasabi ni Plinio:
na laluan mo sila ng kaunting alak, at gayon may
pakinabang laban sa mga kagat ng alupihan.

KALIHIMAN UPANG ALISIN ANG MGA MANSA
NG MUKHA AT MGA BUNY

Ang mga dahon ng mga pepino o cohombro ay
nagpapalinis ng mga mansa ng mukha, at kung
dikdikin, at laluan ng mabuting pulit ay nakagaga-
ing sa mga buni.

SA MGA NABALIAN

Ang mga hindi matala ay mabubuhay ng buong o damo ng mabubuhay sa ilalim ng mga kalye at ilagay sa mga punong katawan, nakalilinis ng malaking bilis at pinalalabas pa sa mga ibabang mayroon nainang katagisikang mag-ugpong ng mga bali, lalapa sa mga cat ng muna, at dahil diyaryo dapat maglagay ng gayong bali sa mga ibabang mayroon sa kaniya, at pati mga ibabang mga ibabang kumakambili sa kaniya dapat mag-ugpong ng mabubuhay, ng gagsaw ng malaking kapakapangan sa magkabilang ng gayong bali.

KALUHIMAN TANG PULAU MAMAK
MANGYAYARINO BASAHIN CUBI SA GABI

Muha ka nē apdo na mga patak, kanoy na
nā mga saucer at mga kaka na mga isda, mga
bahaging magkakapans, lalad ay gaganan mong pul-
bo na lubhang pino at may kahon na mga plato
ng itlog gaganan na mga patong, mga unibersal
maglambay, mga isda at mga plato na mga pinto
at mga plato, at mga plato, at mga plato, at mga
sa plato, at sa mga plato. Itay nang lagay na
laserang ugat sapagkat lawat lagay sa
naga ito sa early may katagatang kumilap kung
gala; datapwat mamuka akong lagay yaon sa mga
kasulatang ito, at ito magakulung na magakulung
at kababulaghan ng kahanghang ito.

ANG ALKAPARNO NA MAY ALINANG PAKI

Ayon sa daming ginagawa, gayon ilalagay ang sangkap hanggang sa matakban nila ng papagantong sa dalawang litrong eulang matapang maglalagay ng isang libratong kalahat ng pulot, ito'y lulutuin sa isang sieiglang tansing pinaglulutuan ng matamis, at lalagyan siya ng tatlo o apat na claves ng especia, o nito ng especia, isa sa dalawang lagay, may kasa nang isang tilad ng kanela, labat ay samasamang dudurugin, at ilalagay pagluluto ng suklat pulot; saka babanguin sa isang sieiglang lupang ginagamit sa paggigisa, at paglamig ay alisin sa mga alcaparinos ang isinalaysay na, at tatakbang magaling na magaling at saka titikman, at kung lumabes na mahigit ang asin kay sa tams, ay lalagyan siya ng pulot, at kung ito'y lumabes na mahigit, ay lalagyan siya ng sukla.

KALIMING PANG MAG ALIS NG MGA MANE SA DAMIT
NA DE PASO O SA SUTLA

Tatasa ka ng isang munting panulat, at kung tatahi mo, kahit ang daliri, babasin mo siya ng spiritu de vino, at babasin mo ang mga mane sa ibabaw hanggang sa mabasa, buwag marami, at masasay na kumukusuin mo siya't mawawala ang mane.

KUKULAN NG ALINGGONG LUIGIS SA MALUTING-MALUTI
SA PUNRAN SA SALAMIN

Kukulan ng alinggong luigis sa maluting-maluti sa punran sa salamin. Eaka kukulan ng isang munting panyo, at babalan ng tubig at idikit sa alinggo, ay bubusan ang salamin, at pagkatapos na matuyo, ay liliputin ng ibang munting panyong lino, at magiging lubhang maluwang.

KALIHIMAN NG LALAYAN ANG MGA DAGA

Lagyan mo sila ng isang pinggan o sisiglang lupa na may lumanag barina, na may karamang apog sa buhay na gayon din karami na luigis na magaling at sinala, at lahat ay samasamang hinalong magaling ay kakanin ng mga daga, at sa halumigmig ng kanilang katawan ay mag-iinit ang apog at masusunog ang mga bituka, at kung lagyan mo sila sa malapit ng isang tasa ng tubig ay manamamata'y ng lubang madali. Ito'y isang kalihimang panatag at walang panganib. Mayroong mga iba pang marami, datapwa't mga mapanganib, kaya hindi ko sila ilinagay, at itong dito'y sinasabi ko ay huwag ilinagay kung saan makakam ng aso o pusa, at pagkat mainamata'y.

KALIHIMAN NG PANG-ISMULAT SA MGA LAPID AT MGA
LITAM NA SINO MAY DI MAGAPUSAP, O SII
ANG PINADADALHAN LAMANG

Kaumamamah'y susulat ng katae ng sibuyas o
may ng leche de bignera, o ng san ng cidra o ng
dayup, o ng tubig ng tawas, kung ibig basahin
ilalarang sa apoy, at matikita ang mga letra

IBA

Ang albayalde ng dinestemplang may kasamang
gawa ay nagkakahalo sa liwanag, linalabasan ng
nga relucengano, at sumulat sa tunay na yaon
ng tatlong liliim.

PAANO MAG-ALIS NG MGA MANSA NG TINTA

Leche de bignera't albayalde, lahat sila'y gawing
isang munting magang lubhang malabnaw o malabsaw
at ipangkiskos siya ng banayad, at pagkatapos ay
paraanan ng isang papel na maputi.

KALIHIMANG LUBHANG CATECA NG TUNAY NG NO. III

Susulat ka sa kamay o sa ibang bahagi ng
katawan, at pagkatapos'y magesusog ka ng kaunting
papel, at idaragan mo siya sa ibabaw ng ismulat, at
matitira ang mga leturang maitim, ito'y nasubok ko na.

KALHUMAN

Uy ang magsaput ang mga buong ay ganto ang gagawin: kung umabang ilalagay sa langos, at pabalayan diyas na muna sa walang maw, pagka gawa nit'y kukunin at pupig ang mabuting mabuti, at pagkatapos ay exaltation sa tatay na mabuti at lalabis na mabuti.

IBAT HAN: KALHUMAN SA PASTORAL NA HAN

Ang mga ulan ay parang kabuhok sa ulo o buhok, kung muna'y sumisipit sa katatagan dahil sa sakit kung komo'y sa pagkainit ay na mabuti sa dagat, at kung makakita na diyas ay muling umiitan paris ng ulo. Iminan na mabuting mabuti ang mga malilibog, o ang mga ipinangalak ng kamang mabuti tanda nang mga magulang, o muna ng gatas sa isang sisiyang matanda,

KALHUMAN UPANG MAGTINA NG MGA ULAN

Mula sa ang palad na mga batang na ipinuno sa langos, at pagkatapos na magtatay, may kasamang mga balat na mga muna na mabuti, talatun mo ahi at ilat na sila sa tatay sa ulan. Mabuti naman ang isang itag na mabuti na mabuti sa tatay mabuti tangos, labiran niya ang ulo o mga kilay, pagkatapos na mabuti ang buhok. Gayon din ang katas na carpaso sa kanila'y nagpapantun at nagpapakulat. Gayon din ang itag na langgan na dinikok na may

karang mga lantad, at ibuhay niya ang mga bahagi ng buong malapit sa mga kilay: nisi levigatum cum aceto illitum, na ang kahulugang labiran ng lantad ng uwak, at patitinin ang mga kilay.

KALAHATAN NG MAG-INIT NG MGA HEAT HEAND PAGAY SA MGA SISIGLANG CRISTAL, MAGING MGA UNTUKAN, LANGIT O MGA MGA PAGAY, O CAWALI O SISIGLANG TANSONG TIKALULITUAN NG MARAMING PAGAY, ANG LALONG NA TIRUHAT NA MAGAGAMIT

Kukuhin ng isang sisiglang tanso, at dito'y maglalagay ng tubig na malarang, pagkatapos ay magisindi ng isang papel de estraza, at sa ibabaw ng papel na nalalutang ay ilalagay ang sisiglang cristal, maging fresco, maging redoma, o maging vaso, at lahat ay samamang ilalagay sa apoy, na doo'y walang pananib na maglimit ng lubhang magaling. na kung ilag mapagluluwang parang isang palayok.

**UANG CACABA SA GAYON DINI PAGAY,
SA IBANG PARAAN**

Kukuhin ka ng isang sisiglang putik sa Aleoreon, na walang vidrio, malaki o munti, ayon sa sisiglang cristal, sa sisiglang ito'y maglalagay ka ng kaunting buhangin pinong-pino, yacog ginagamit na pulos ng ang ilagay sa mga sulat, at ilalutang mo siya sa sinabing sisiglang, na tumpas ng parang kalahating dalin, at sa ibabaw ng buhangin ilalagay mo ang sisiglang cristal, at eaka maglalagay ka ng lalo pang buhangin hanggang sa matakbo ng tatlo o apat na

dalub ang siyento, lalo't ay sumusunod ang mga
 mga ap'y, at pamilya mo siya nang pamilya mo ma-
 rilyan, kumati o waranti, at kahit pakuluhan o pamilya
 mo siya isang bagay na kakailang-tunay, at may
 kumanting pagyad ang pag-ukol o pagtukam na kaniya.

IBANG KALIHIMAN

Kukuhin ka ng isang vaso, magung de cristal o
 kamaniwan, at pag katataganan sa isang tubig, at sakal
 kukuhin ka ng isang lalaki ng isang, at ilukuskar
 mo siya sa vaso sa dalang labas sa gitna ng vaso,
 at pagkatapos magkanyan mo ang tubig, at masasubok
 na may lasang sa isang, at sa mga ibang minsa'y kung
 inamin ang tubig ay matagay ang lusa,

IBANG LARONG PANGPATAWA

Kukuhin ka ng isang sombrero ng may malambot
 sa kopa, at sakal mahile na magkalahanda ka sa mga
 tubod ng isang lalaki na nakatitlop o kumot, at sa
 kaniya'y nakatay ang isang alimang isang lalaking
 tangso o lalaki at aabihin mo sa mihag mong
 lalaki: tingnan kumot mo magkalahanda ang ilog na
 ito, na tataglanyan mo nyan, bagay na kapagdaka'y
 ensabihing oo, sapagkat ugabug abalaan ng hindi
 nakasalan ng lalaki o dayo. Malagay mo sa ibabaw
 ng dulang o tabureto ang bahagi ng kumot o ba-
 latal na nasa kumot tubod mo at sa ibabaw ang
 ilog, kukuhin mo ang sombrero bago ilagay ang
 ilog, at ipasikita mo siya sa mga nahaharap, at
 saan maninongkagaling bahawakan mo ng kaniya

ang ombro sa kopa at ang alimoes, na ilalagay sa pataob, at ilalagay mo ang ombro sa ilalaw ng sinubung alimoes, at magka-amanang babawakan mo alang muli, at ilalagay sa ilalaw ng itlog, at kapagdaka ang nan-noon na hangal na di pakamalan niyaon ay sustutok, at saagkat tumara sa alimoes, ay di niya bababawang paba, ang pangyayaring ito'y ipinagkakatuwa ng malaki, marahil ngay magakitan siya sa kamay, at ang gugugay na laro ay siyang muling magtatasa ng madali ng ombro sa kopa at ng alimoes na magkarami, at itatago sa balabal o kumot ang alimoes at bababawang makita ang ombro; isang bagay na lubhang nakelili ng.

ILANG LARO

Mula ka ng isang itlog, at ilalagay mo sa ilalaw ng isang mesa, lalong magamit ay itong edya at sasabihin mo wala sinomang makababasag ng itlog na ito sa isang sustok. Di magawalan nang magmamangon. Ika'y lalagay sa likuran ng edya, parang ito'y babawakan mo ng dalawang kamay, at sasabihin mong hindi pagka ang itong yao'y magpugawad na ng sustok, muring mong madali ang siya o mesa, at makikita mong tatamo sa dapan, matatlo ang pusta, at magpapatawa ng morani sa mga babawap.

ILANG LARONG PANGPATATA

Kukul a ka ng isang pany, at sasabihin mo sa ibinig nang laro babawakan mo iyang dulo ng

1. Ang mga magulang ay nagpapatawa ng marami.

LEANG LARUNG PANOPATAWA

Kukuhin ng isang alimang o lusing na kamayon, at ilalagay na patatub na nakatup sa ibabaw niya. Inuulat ang maa pang, at ipapatong ang isang patatub sa ibabaw ng isa, ng ganito. Ang isang patatub ang nakatup sa lupa, at ang ibang patatub, ang isang patatub sa ibabaw ng una, sa gayon ding ang isang patatub sa ibabaw ng magsusuulat ng patatub sa butas ng isang kamayon, na ito'y tatawag na nakatub, patatub. Kapag kataposan ay lalub ng mabuhay, at ang nakatub sa kamayon ay natutumbag maging sa isang tagitiran, ang ang sa kabilang nakakita ako ng mga ibang nakatub ng patatub sa butas ng kamayon.

May tatlong ibon sa isang puno ng kahoy, isa ang
laking naba na eskopeta, pumatay ng isa, ilan ang natatag?
Isa agot na wala, sapagka't nagsilaya ang dalawa. Ang
di sobra nakatalos ng taring, ay magasabing dalawa.

RAMOT NA LUTLANG MABISA UPANG PAGALINGIN ANG MGA
LITAK NG MGA DIBDIB NG MGA BATA'NO NAG-IIBI, AT
UPANG PAGALINGIN ANG MGA LANGIB NA MADALAS AY
NAGALABAN SA MGA BATA'T MATATANDA SA ILALIM NG
LABI'T MGA ILONG

Mula ka ng kaunting tosinong laon na hindi
mamata, durugin mo siya sa chimba, lagyan mo siya
ng pulbos ng albayale, at lusuan mo siya ng agum
narda, unpa't maging isang masilla, at itapal sa
dibdib, at maglalagay ka ng isang pambura ng
malayam diyan ang masilla, at sa papaganiya'y siya'y
tataglayin mong nakalagay ng dalawang pu't apat na
oras, na di mo pasuruhin sa susong yaon ang bata at
gagaling ng walang pageala, gayon din ang mangyayari
kung itapal ang ungkentoog ito o masilla sa mga langit
ng mga labi, ng mga ilong o ng alin mang ibang
bahagi ng katawan, sapagka't nagpapalamig sa kam-
ay at nagpapatay ng melanayal, at gumagaling na
matuli ang may sakit: kipunaw ang dalawang pambot
na iya'y tiniknan, at natatapal ng walang takot na
may masamang kalihiranan.

KALIHIRAN UPANG PUMATAY NG ISANG BACAL NA
NAGDALAGY NG MGA CAMAY

Mula ka ng kalas ng verdolagas at ng apdo ng
tubig, lahat halo halo; pagkayari nito'y malalahiran
mo ang iyong mga kamay, at malalawakan ang
bata na paghabaga, at mapapatay siya ng hindi ka
mapapasa. Ito'y tiniknang muli't muli ng may akda.

SALAYSAY NA IKALIMA

Mga cañhimang upang iati ang buhay sa mga nainis,
nangaluna at maglason, bago tumawig
nang manggagamot

UNANG KAPITULO

Baga kalahkan ngam pan anan na luhay ang mga
 kumis sa anak ng alam, na maghaharap ng ap ng na mga
 pak ng alak at mga duma, buong na umakyat, ng mga
 luma, na mga muna sa duma, duma sa kalamayan na
 kanyang matatag, sa kanyang kanyan na duma sa
 gas acido carbonico

Karagdaka ni ang maraming tao'y nagkaroon ng kasayang marami sa alin man sa mga sinasalangin, at, ay marami siya sa pakikita na kinadaraman ng mga ito, at ibigay sa mga hangman, at pagka matatagong magaling na ang kanyang kamatayan'y na labaw lamang. Isa sa mga ito'y ibibigay namin ang mga tatak sa bahin ng kanyang na ito, ay bahalaran siya o gawin kabit man lamang na alin ang bahagi ng kanyang damit ay huwag humigpit sa katawan, lalong lalo na sa dibdib. Halagay siya bilang ibigang hindi mainit, o sa isang pantay na pakikig na alin mang natatakban, maging isang col-

kan, o isang kumot sa isang labung makapal at
 salaguan na ang ulo't ang dibdib ay lumagay na
 labong mataas ng kumot kay sa natitira ng katawan
 palalayuin sa nainis ang labat na mga taong walang
 kaparamkan: wiwikan ang kaniyang mukha at ang
 dibdib na tubig na silakwang malamig, at kukus-
 kusin ang buong katawan niya, labong lalo ang beba-
 ging itas at mababa ng tiin, ng mga paraso ng
 carabang bunsil ng mga tieras alcoholicas, at maba-
 hango paris ng aguardiente alcantorno, ng agua
 de Colonia, ng agua de los carmelitas at ilapa.
 Apat o limang minutos pagkatapos patutuyuin ang
 mga bahaging kiuskos ng mga cervilletang manait,
 at uulitin ang mga pagkuskos. Paimutin ang tala-
 pakan ng mga pan, ang palad ng mga kainay, at
 ang buong haba ng gulugod ng mga matinding
cepillo de cino.

Saka paisinghutin ng maingat ng mga singaw
 ng isang yagit na sinindihan itatans ng kumot ang
 ulo ng nainis, mangyayaring gamitin naman ang gas
 amoniaco, ang singaw ng suka, o ang alcohol o espi-
 ritu de vino. Paimutin naman ang loob ng ilong ng
 balans ng isang pluma, o ng alin mang katawang
 magaan, saakitin na ang nainis ay lumagok sa pan-
 gitan ng mga canulong de goma elastica ng mga
 ilang cucbada ng tubog at suka (isang bahagi ng
 suka at tatlo ng tubig) o kaya pagmitan siya ng
 isang lavatya ng tubig na malamig na humahati ng
 isang ikatlong bahagi ng suka, pagkatapos iapa ng
 tubig na malamig naman na pinagtunawang magalili
 ng dalawa o tatlong onza ng asing karaniwan at isang
 ng asin sa Madrid o ng higuera.

Pagka gawa ito'y madam ay nag-
lingat sa mga malaking pagitan, na yao'y pagitan na-
ging ng labing ng sumakdolo sa kaniya, pagung ng
madag karaniwan na munt, kung wala ng kay Geroy,
ng sa canula del Rio, o luno laluna ni Chan-ster,
at iba pa. Ang pag-iilah na ito ng lalagin o pag-
lahip ay dapat gawa ng lubhang malaking pagungat
at lubhang mababaw, sapagkat kung sa mabuting
pagkagawa ay lubhang kumagigawa at makapag-
papasa ng lalagin, pagka gawa ng kaniya papunta
at marahil ay makadagat sa lalaging lalagin na
natitira sa may sakit.

Upang ipatibay na matatag ang lalagin sa dilib
ay pananatiliang makatag ng dalang lalagin ang
dila ng nains at ipapatak sa kaniya ang dila ng
dila sa lalagin na matatag siya ng lalagin at dakong
dila kay sa lalagin na may sakit, o kaya'y ipapatak
sa kaniya sa isa sa mga butas ng lalagin. Pagkagawa
ito ay hihipang lalagin at matatag ang mga galaw
ng paghihihi, at matatag ibang lalagin ang lalagin.
o kumukusog ng lalagin at dilib ng nains ng isang
paresang lalagin o dilib. Kung ang lalagin ng mga
paresang ito'y lalagin sakat at ang nains ay matatag
sa kaniyang pagkagawa, kung ang lalagin na
matatag napaibabaw, ang kaniyang mga lalagin matatag
magá, at ang lalagin niya'y matatag, lalagin ng
mujano na madaling dapat gumawa ng isang sangha
sa paa o lalong magaling sa lalagin.

Kung ang nains ay pag-iilah na lalagin lalagin
nga sa isang lalagin matatag, sa lalagin silid na
sakat't tampak na magaling sa lalagin, na ang mga
lalagin'y dapat lalagin na lalagin, at lalagin lalagin

lunangay sa ating mga kamakal ang mga itong mga
lunangay. Kung gayon bibigyan siya ng mga ilang
carbarrada ng vino de Malaga, ng Alicante, ng Malaga,
Rancio, at ita pa, o vino a-carado o agua destilada
momatica, o kaya itong bida clara (inuming gin-
gawang may karaniwang vino blanco, a-cual o palot,
kanelat ibang mga bagay na mabango). Kung may-
roong ganang sumakay bibigyan siya ng mga ilang
maraming vase ng itong agua emetizada, datapunta
lahat ng magaling gamutan siya ng isang lavativa pur-
gante na malapang ng kumot na ginawang may ka-
raniwang sal comen (karaniwang asin) at ang de li-
guera, o de Madrid.

Lahat ng mga saklong ito'y dapat igayad na
madali at tumpak at ipagpatuloy sila ng maraming
oras, espagkat lubhang karaniwang makita ng mga
namis na tumategal ng anim o pitong oras bago pag-
saulan ng buhay nilang manganib na lubha. Dapat
gavin lahat ng nauukol pagka natutungkol sa pagli-
ligtas ng buhay ng isa sa ating mga kapwa. Ang
lahat ng magaling na batol na mangyayaring ibigay
tungkol sa bagay na ito ay ang buag pabayaan ang
namis hangang sa makita sa kaniya lahat ng mga
tindang lahat maliwanag ng kamatayang tunay.

hoy, at nababa sa isda ng mga malaking pook
kung manamatay o ang ilaw ay nagiging madilaw
at sila ay maglalagay sa gayong tirahan ng mga dumi,
cuma o lodlod chorizo de sal na humuhaw sa tubig,
o chorizo de soda o kaya agna de javela, at tubig at
sukang sapat ang dami hangang sa ang kandila o
tinghoy ay huag manatay at masetih ang kanilang
ngaling uingas.

KAPITULONG IKATLO

MGA KALIHIMAN UPANG SAULAN NG BULAY ANG MGA
NALUNOD DAHIL SA PAGCALIBOG SA ILALIM NG
TUBIG O ANG MGA LUMUNOD

Ang mga eskulo ng karunungan'y lubhang nana-
rapat na gamitin sa mga ganitong pangyayari at hu-
milinga ng malaking kadalian, dapat silang ipagpa-
tuboy ng malaking pagtitiyaga kabit na kaunti ang
masahan sa kanila, sapagkat nakakita ng mga nalun-
od na tumagal ng mahabang panahon sa loob ng
tubig na pinagsaulan ng bulay pito o walong oras
pagkatapos na makuhin sila sa kanilang.

Kung walang anumang kapanahunan, pasisimulang
sukloban ang nalunod sa sipit ng pook din na
pinangyarihan ng kaniyang sawing palat; sa kalabang
pangyayari'y ilalagay siya ng malingat at walang ano-
manang pagpag sa mga angarilas (arag-arag) o pari-
hula o camilla, o lalong magaling sa ibabaw ng mga
brazong nakaunat ng apat o anim katao, at dilipat
siya, ilalagay siya ng patigili sa kanan, ang uloy
mataas ng kaunti, sa pook na lalong malapit at nauukol

Si supat alam na ang ginagawa ng kasamang
 sa sa mga mabubud, na iminwaris opang mabubud
 ulong, ay waling kinakikimabutan kundi ang sila'y
 palayon, kung lagi ito pa palay. Pagka nagawa na
 ang supat, hinihahan siya kung saan ang may, gayat
 at upang buong siyang pagtutunaga at huwag mag-
 alawa ng panahon ay pupatlin an: kaniyang mga
 damit ng gumamang lalagyan ay ng isang bato at
 isang gorang de lana; lilugi din siya ng patagilid
 sa kanan at ang ul'y mabubud nang kaunti sa ilalaw
 ng isang luhigang lal ng mabubud kay sa mabubud
 lala sa lal ng mabubud kaniyaman ng mga mabubud
 aklat, sa doo'y may mabubud pumutitan ng ka-
 tantanan, mabubud sa kaniyang bibig ang mabubud
 sa kaniya, itutungo ng kaunti ang ulo niya at ang
 mga sikong ay takabuka at saka salaming mabubud sa
 ilalaw ng kaniyan niya itutungo kung mayroong
 sugat na eukot ikamitay na magpapaging waling
 kabalahan sa lal at na mabubud.

Sa tulug ng isang perungang munt'y kukunin
 ang mga tulug na mabubud sa pinagdaraan ng
 paghinga. Ang perungang ito'y dapat ipasok sa isang
 senla de goma elastika na isusot sa isang sa mga
 lutas ng ilang samantalang sasahan ang isang at ang
 luhig. Palalangapan ang mabubud ng mga amoy na
 mabubud, pumutitan siya ng mabubud at pa ulong, pa-
 rantanan ang buong kaniyan niya ng mga pantos,
 na pumutitan ng mabubud sa kanya ng isang plan-
 tiling mabubud sa isang mabubud (pangpangit, mabubud
 mabubud ng supat na pumutitan ng mga mabubud mabubud, sa
 luhig sa mga paa, sa mga pig at sa mga kilikil
 ng mga laluhig mabubud naman. Saka pagkatapos ng

mga pagkuskos na tuyo sa bahalimban ng mga pagkuskos ng aguardiente alcanforado eterco ng salin; ididitin ng magaan at lah halih ang dibdib at ang puso, upang pagalingin ang mga kilos ng paghahangang-ugali. Isang plumang tuyo o binasa ng alcali totatil debilitado ang ipangkikiliti sa loob ng ilong at unang lalamunan, at madalas mangyayaring hanggang ipasok dito ang plumang binasa ng alcali upang paratingin ang init na ginigising hanggang sa eikmura.

Saka magpapasok ng hangin sa mga bage, bibigyan ng isang lavativa purgante, at kung ang lagay ng may sakit ay hindi humuhusay, dadalitihan siya ng mga mitang bulak na emsindihan sa guwang ng eikmura, sa mga hita at sa mga brazo, ya'y gagawin ng isang piraeong bulak o ng liesong lumang imulon at sindihan sila sa dulong katapat ng madadaiti sa ibabaw ng balat.

Kung ang may sakit ay paggatalan at mangyayari nang lumupok ng kaunti libigyan siya bawat lumang minutos ng isang cucharada ng agua antiespasmodica eterca halimbawa. Sa pangyayaring pabalik, sa makatwid, kung hindi humuhusay at nananatiling walang malay at ang mukha'y maputa kulay morado o matim; kung ang mga mata niya'y kumkielap, kung mayroon sa katagang wika, labat ng mga tanda na ang dugo'y nabuntón sa utak ng ulo o ng isang pasi, o ng basag sa ulo, kung ang mga sangkap ay malalambót at mainit, ay tatawag ng cirujano upang gamitan ng isang sangna sa brazo, o lalong magaling sa liig; ugur't di dapat gawin ang sangna kung ang katawa'y malamig at ang mga sangkap ay matiligas.

Kung ang panon na nabigay sa may sakit ay nagpapapauka sa kaniya. Kung ang diin niya'y marumi at malagkit, padalalan ang kaniyang pagauka, bibigyan siya ng dalaan o tatlong butil ng emético (pampasuka) na tinunaw sa ilang basang tubig na mainit. Kung palalik ang mga gamot ay nagpapapauka o nagpapapauhan ng marumi, bibigyan siya ng mga ilang cuchumala ng alak na mainit. Sa katagang wika, huwag palabaynan ang may sakit kundi kung wala nang natitirang anumang pag-asang isaaligtas siya. Natipon ang mulit dito na salong oras pagkatapos na makula siya sa tubig, ay pangyayari pang pagsaulan ng buhay.

KAPITULONG IKAPAT

MOA KALILIPAN (PAG-UKAP) AT LAN NG BUNAS ANG MOA
NAINIS DAHIL SA PAGCABUOT NG LILIP
O ANG MOA BINIGOT

Sa kaunting katulad ng gagawa'y yawa ang kata-
tapos na emala namin tungkol sa mga naturong gayon
may walong kapalarakan ang pinatitirang katawan,
kasubali kundi nabatin ng masakit ng panatagan, at lu-
manang na lubos, gaganan ang hindi katatagan ang
ganitan ng pinatitirang pagkatapos na lili-
tan. Puputlan panatagan ang emala dahil sa nagiging
masakit ng pagkatapos at bakod ng gagawa'y nagiging
sangria sa panatagan ng nagaling sa ling. Kung ang
bagay'y wala na kaniya sa pagkatapos, emala kaniya,
kung baga dahil sa nagiging napigil lamang sa kaniya
ang pagkatapos at pagkatapos ng kaniya sa lili-
tan, ay

mangyayari pang pagmamahal ng babay; dalapwat kung sa pagbibigay nangalunad ang mga buto ng big ay walang kalihimanan labat nang pagmamahal saulaan siya ng babay.

KAPITULONG IKALIMA

KALIHIMAN UPANG SA LAAN NG BABAY ANG MGA
NAINIS DAHIL SA LAMIG

Pagkatapos na malipat ang may sakit na nahahulat sa isang kamot at walang takip sa ulo, muli sa pook na kinatagpuan sa kaniya, hanggang sa pook na mangyayaring pagsaklotohan sa kaniya, ay sarakiting paimitin siya ng banyad at unti unti, sa lagay na ito'y habubaran siya, ilulubog siya sa tubig sa nainusap o sa tubig na malamig, na ang iinit nito'y patataas unti unti na lalagyan siya ng tubig na ilinapit sa apoy, saka malamig ug kaunti, at saka malahininga.

Pagkalagay ng may sakit sa banyong ito'y hihilitin o kukuskusan ang kaniyang tiyan, ang mga hita, ang mga binti at ang mga braso o kamay. Wiwisikin siya ng tubig sa mukha, kikilitin siya sa sa mga labi at sa mga butas ng ilong, ng isang pluma o ng anumang ibang lagay na megano, sieiglan siya sa parang sinabi sa itaas ng hangin sa mga bago at pamanuysa ng mga sinoy na matatopang o matitindi.

Pagka ang katawa'y nagpasimula nang uminit, ilalagay ang may sakit sa isang hihigang pinatuyog megaling, ugunit hindi lumalubog, at gagamitan siya

Ang buhatin nito'y (pampainit), magpapainit ng mga inuming marmalada, paris ng tubig na may asukal, tubig na may asin o may asup, tubig na may ilang patak ng essence de citriolo o ng nitrito ibat sa kung mangyayaring lumagok ng mga yam at pagkatapos nito'y kung nagpapatuboy ng malina nag ang pagaling, ay bibigyan siya ng pagkain.

Panawala. Kung panglalamang ay sa bagagi lamang, makakatwid, pagka panglalamang lamang ang sangkap o nagbabalang mang'ang, ay gagawin yaon ding sa buong katawan, datapwat yao'y masapook makakatwid, yao'y ihahangga sa bahaging manglalamang o malaman, na kuwarto hinat ilulubog sa banyo, at di kukususin kundi ang mga bahaging may sakit datapwat bibigyan sa toob ng mga ilang painom, na makapagpapawis paris ng mga pinaglagaan ng mga buaklak ng malakas, violas, berries, kung ang tao'y malakas, ng tilo ng kape o kaunting capritu de mindero na may jatat de violas, kung ang may sakit ay tulong malin.

KAPITULONG IKAANIM

MGA CALDIMAN (PANI) SA LALANG PUPAY AND
MGA NAINIS DAHIL SA INIT

Dapat ilaray ang taong naine sa isang lubigang bahay, hubaran siya, puting labat ang mga talog malapigil ng tuklo ng kanyang dugo, bigyan siya ng mga limonada, isang buhat ng tubig na malin, mga ilang linta sa pilipisan, isang sangra sa pan o labat magaling sa lig, sa kaunting magkulang ang

paghiinga, gamutan pa siya ng mga ibang bagay sa mga sinabi namin sa mga nainit dahil sa usok, sa ngaw ng uling na nagbabaga. Iyan ang mga parang mangyayaring ikaligtas ng mga gamitong nainit.

KAPITULONG IKAPITO

MGA CALIDIRAN IYAN, BATAAN NG MATAAS NA

MGA BAGONG PANGAARAP SA NAINIT

Kung ang bagong ipanganak ay hindi umiingit o hindi umiiyak, kung mukha niya'y maputla, kung ang kaniyang mga sangkap ay maluluwag at hindi humihinga, dapat siyang ilayo agad sa ina. Puputlin ang cordong na sa bata'y nagasabit sa kaniya at gagawin ang pagtatali. Gayon ma'y huwag puputlin ang sinabiog cordon at huwag siyang babatakin saan mang dako kung waling derame ng dugo, at kung ang mga inuman ay di nagpapasimulang tumanggal, at lalo na kung ang cordon ay nagpapahayag pa ng mga ilang tibok.

Kahit alin man ang maging kalagayan ng bagong panganak, kung ang mga tanda ng babulukan ay hindi lubhang maliwanag, ilalagay siya ng patapit ang ulo'y mataas ng kaunti at walang takip sa mukha, babalutin ang mga ibang bahagi ng katawan ng isang munting kumot, salaming mabuti ang malayang pagkakatatagan ng kaniyang ilong at bibig, at alisin lahat ng makapipigil ng pagpasok ng hangin sa mga baga. Ipapasok ng paris ng nararapat sa kaula ang hangin sa pamamagitan ng isang malalang lango na walang alikabok, gagawin sa kaniya

ang mga pagkukulok na tuyo sa likod at sa mga
balahokan ng mga puna. Tinuyo din kulukusan
ang mga ibang bahagi ng kaniyang katawan ng mga
linong binasa ng alak o ng mga licres aromati-
cos, gawala ng magagandang dula sa ibabaw ng cor-
don ng pasod, sa tiyan at sa dibdib. Biligyan siya
ng isang kapat na bahagi ng lalativang karamoran
na panggamot ng balahay, sa ibabaw ng may
lalaking saka at mga ilang buta na asin.

Kung ang labat na mabiy saang kinatinat
nang ayon, ay muling ang bagong panganak hang-
gang sa mga kilikil sa isang banyo ng tubig na
makalimaga, na kasamahan ng alak sa init na 24 o
28 grados.

Ang gumagalang labat ng mga piraang ito ay
teglay ang pag-iingat. Kailalian at mabuting hangad
ay makapagmamali ng balahay sa maraming mga
ilang lubhang malalapit sa kamatayan at megiging
depat sa mga baybay ng lutas at sa pagganging
ulang na loob ng kapisanan.

KAPITULO NG IKAWALDO

THE END OF THE FIRST PART OF THE HISTORY OF THE ALIN
BABA AND THE WAY TO THE CAMATAYAN

Natatant ng maging na ang labulukan o ang
paimal ng kabanikan ay nang tatalang tunay ng
kamatayan, datapunta sa pagkakatapos ng mangyayaring
matayin din ang mga tatalang ito na kasinagan, ma-
liti'y makilala ang mga ilang ibang palatandaan, na
ang kapisanan nito sa mga tatalang pangyayaring

makakamtumbas kailan sa kabalutanan. Ang mga kum-
dang ito'y siyeng kasal ng lubog ng tuklo ng dug-
at ng paghinga, ang pagkatigil ng galaw sa buong
katawan, ang pagmamakiling bangkay ng mukha sa
sinasulayang ni Hipócrates, na tinatawag na can-
dipocrátion, alalaon bagay: ngong kuyumpis, at may-
mga matang lubog, ilang na matulis ang dulo nalili-
giran ng isang mabilig na morado o nangingitum,
mga pilipisang guwang at lubog, mga taingang ma-
itigda mga labag pabito, mga piangang palabas,
babang kuyumpis at atarquillado, ang balat ay may
kubay tingga o morado, ang mga bubok ng ilong at
sa mga pilik-mata'y parang puno ng alikabok na
mapung nanilaw; bukod sa mga sinabing tanday
labilang ang kalambutan, pagkalubog at panglalatid
ng mga mata, ang panglalamig ng balat ng mga
binti ng katawan, ang kawalan ng pakiramdam ng
mga kurot, mga dulo, mga sundot at mga hawa, mga
muklo, mga vegetorios at sa mga cauterizaciones.

Gayon may kinakailangang ipatanto na, kung
ang labo ng dugay di mangyayaring mamamdaman,
pagkatapos na pinuleutan ang may sakit, sa mga
ilang bahagi ng kaniyang katawan, paris sa
galing-galangán, sa mga kikhili, sa tiyan, sa baha-
ging itaas at paloh ng mga hita, sa mga pilipisat,
sa liog, at iba pa, hindi dapat tapusing parang isang
tandang may na ang kamataya'y totoo; sapagka't
mapatunayang lubos na mangyayaring mabuhay ng
maraming mga na di mangyayaring mamamdaman
ang kaniyang magandang galaw ng pulso sa mga ilang
ilang bahaging buonggit namin. Gayon din ang
mamamdaman tungkol sa paglang, na mangyayaring

pagkatap sa ng kaunting panahon, hindi sa
hindi n'y usipalagid, maging sa paglalapit nang
minas ng isang kandila sa bubig o sa mga butas
ng ilog, maging sa panglalabo ng isang salamin
lagay sa harap ng bubig o ng mga butas ng ilog.

Bagaman ang tigil ng galaw sa buong katawan
ay isang mga tandang maliwagang ng kamatayan,
kinakailangang buwang limutan na ang lamang ay mang-
yayaring maging epektib ng isang pangyayaring kahar-
ap na paris ng mga tatlalang epektib sa mga ligid.
Gayon may mayroong mga kaibhang halata na
ihahayag namin. Ang tigil ng galaw sa mga kata-
wang nanglalaman ay laganap; ang paglalapit ng mga
magkap ay matitig na paris ng mga kalamnan, sa tigil
ng galaw kung patay na lahat ay maluwag bakod
lamang ang mga kalamnan na may katiga-na. Sa
tigil ng galaw na manggegaling sa mga epektib ng
ligid, ang mga sangkap ay di mangyayaring magbago
ng lagay, kundi taglay ang malaking kaharapan, at
pagka pangyaring gawing sila'y magbago ay hindi
mangyayaring manatili na paggayon; sa tigil ng
galaw ng katawan kung patay ay mangyayari lahat
mang pabalik. Sa pangyayari ng isang pagkahilong
malalim ay bigla, at sa init ay nararaindaman sa
tiyan at sa dibdib, kung patay na'y wala nang init
sa alin mang bahagi at mahaba. Katapos tapusan
ang tigil ng galaw ng katawan ng mga basik ay
murasabi ng isang tandang tunay ng kamatayan; sa
pagka't ito'y bigla o sa kaunting mga minutos sa
mga gayon, at ang tigil ng galaw kung patay ay
hindi umaabot hanggang pagkatapos ng sangap o
katiigla'awang oras mula sa epektib, agwat ng pa-

walang di na tumutol kaniyan na ang mga
nais ay makikilala na may kapakinabangan.

Kung itipin ang cara hipocratia ng bukod, ay
wala ring malaking halaga, sapagka't ipinagpapunta
ang pagkamatay ng may tatlong pu't anim at
hanggang apat na paing oras, at hanggang marami
yayaring maglulang sa maraming mga taong naging
mamatay nang bigla.

Ang paglubog ng mga mata, ang karaming ka-
lambetan pati ng kanilang paglalabo ay mga tan-
dang di leging napagmamalas pagkatapos ng pagka-
matay. Ang kawalan ng pakiramdam ay di rin pa-
latandaang lubos, sapagka't may mga tedhaang sakit
na nagpalis niyaon ng lubos na ang mga may sakit
ay hindi makaramdam ng anumang kasakit.

Kaya nga, lamang ang palitna'y ang pagkabulok
na sa arili niya'y mangyayaring maging isang tan-
dang tunay ng kamatayang totoo ng isang tao, at
amin man sa mga sinabi namin ay walang halaga,
kung humaharap na bukod. Datapwa kung ang mga
sinabing palatandaan ay humaharap na pama-sama
ay mangyayaring makilala sa pamamagitan nito ang
pagkamatay na tunay nang tootang maraming im-
parte ng sa pamamagitan ng pagkabulok.

Laban sa sinabi na, sapagka't wala sino man kundi
isang labang lubhang pants at gayon ma'y di sa
taw-tawi na, ang makapagpapasiya kung kailan nag-
papasimula ang pagkabulok, at sapagka't labang ma-
halaga ang buhay ng isang tao kay sa mga oras at
mga gawing iginugod upang mailigtas sa kaniya
yon pagka-mamamagitan, isinasama namin sa
tamtam na pang-alang-alang sa pagliling sa Dios at sa

angkataun na buong palasyang de samutong laban
ng mga sakalong, tumatag hanggang sa ang kabulu-
kay makilala, na sa pambalang pangyayari'y walang
ibang dapat sabihin sa sawing palad kundi ang
iya'y sumapay. Siy na.

KAPITULONG IKASYAM

TUNGOL SA MGA NALASON

Sapagkat tatawag nang bagay-bagay na
mga lason at luma, labat na nabubukod sa isang parian,
sasabihin namin sa mga tao na dapat gawin sa pangka-
labatan, sapagdagang sakalogan ang isang abang
nalason, at sa mga luma labat na ang mga pagkaka-
bukod-bukod na nakakalugan doon sa mga lason
ginagamit na labat ng karamihan ng kaunuran o ng
pagpapatiwagal, at hindi humahingi ng anumang ka-
alaman ng kanilang, sapagka lamang ay tumatag dito
ang mangyayaring gawin ng labat na bagay-bagay
na tao upang buwag sa isang ang isang panahong
labat na malalaga ang kanilang tumatag o tumatag-
tawag ng kanilang mga luma. Dapat ito kama-
unahan sa labat ay sa mga luma ng kaunuran
tungkol sa mga luma na nagpapakita na ang isang
tao'y nalason.

§ 1 — *Tungkil sa mga linden: magpapukilala ng isang
pagkakaiba*

Maghuhinalang mayroong pagkakaiba at tula nang
idindalang ng may damdamin ang isang amoy na na-
kasuklam at mabaho o isang lasang nakasasama ng
loob, mamsim, malungis, magaspang o mapait, isang
init na masaklap at nakapapaso sa lalamunan at
sikmura; sa tula nang ang lubig ay tuyô at bumu-
lala, ang hininga'y may masamang amoy at ang
lalamuna'y nageisikip; na ang dilaw ang mga gila-
gid ay may kulay morado, may kulay na dilaw ng
dayap, mapuputi, mapupula o maiitim, na nakaka-
randam ng isang sakit na bumiglit o kumulang ang
tindi, bumiglit o kumulang ang pagkapako sa buong
hala ng mga bituka, o sa isang poak ng mahigít
sa isa, na may mga pagdighay, mga alibadtad ng
sikmura, o pagkaibig sumuka, mga pagsusukang bu-
miglit o kumulang ng dalas ng mga kabulukang
paraag mga uhog, na madidilaw o may kasamang
dugo o natutulad sa kaniya, na puputi, mga verde,
mga azul, mga mapupula o naugingitim, ngitim, na
kumukulô sa ibabaw ng tutugan o sahog na kina-
huhulugan at pinapupula o pinananariwa ang kulay
ng tornasol, na namamalas ang pagsisimok, pagsasara
ng tiyan o mga pag-iileging bumiglit o kumulang
ang saganing may mga ganang bumuhos o wala
nila, at may kulay o katutulong iba iba, na ma-
hirap ang paghinga, madalas ang tibak ng pulso,
munti, sarado, hindi magkapatid, na may ulaw na
masidhi, madalas na pag-iingig, na ang bait at

ang mga tanti ay malubhang, o naglalaga dahil sa
ang nat na malabi, o i ang tingaw na malaki.
sa ang pawi ay malubhang at malapkit, ang paglab
ng mga buong ay malalap, tulat at nakapayag, at
ang mga immon ay ihumulabas pagkapa-ok sa sik.
mura. Gayon din alamun ang pagmumukha, ang
kanyang pag-iiba, ang kanyang kulay na mapula,
kulay morado o kulay tingga, ang panglalabo ng
mga mata at paminig, ang pumumula at katuguan
ng mga mata, ang pangungutong o panghihiit at ku
lay balatataw, ang kabaliwarihang laganap, ang mga
tingaw, ang pagkahubang, ang mga paggungutong
at mga titid, na laganap o sa mga ilang bahagi
ng katawan, ang mga pagugiwit ang pagtawang
luwad, ang paggigigil ng mga ngipin, ang pagka
unod, ang pagkahulo, ang kabigatan ng ulo, ang
pag-uuka, mga kagulumuhanan, mga pagkawala ng
karamdaman sa bahagi o sa buong katawan, pang
lilipon, pag-iiba ng tingig, at iba pa, sapagka't lahat
nang ito'y mga tanda na ang isang tao'y nalason.
Bawat lason ay nagbibigay pa ng mga tanging
tanda; dapatwa't sa mga manggagamot narukol ang
pag-sasal ng mga iyan at humuhingi ng mga ibang
karunungan kay sa mga nangyayaring itula namin
dina. Sukat ang sinabi upang maiyagpang agad ang
mga gamot na tuturan namin bago dumating ang
medico. At aring sinabi na pagka ang isang tao
na magaling o walang sakit ay magpakita o pang
yarihang bigla nitong lahat na mga kaguluhang na
ay walang pagulang nalason.

§ II—Tumutukoy sa mga gamot na dapat gumagamit sa panahon ng paglalabas sa loob ng pangkalalabanan.

Ayon sa kung gaano baga ang panahon ng nakatutukoy na magmula sa pagkalason hanggang sa panahon ng maaaring pagakulo, ay dapat gumagamit ng mga gamot na pangkalalabanan. Kung may kaunting panahon at nasa eikmura pa ang lason, pagsusumakiting itaas siya magmula sa itaas, magmula sa loob sa tulong ng mga evacuantes o panglalabas o unti-unti siya ng bira o kabagsikan na sasamantalang siya ng isang bagay na tinatawag na contra veneno gamot na panglalaban sa lason. Kung ang lason ay may sumandalang magagawang at wala na sa eikmura, ay maggagamit sa loob ng mga gamot na pangkalalabanan na nauukol sa panggagamot.

Ang mga panglalabas na dapat ibigay pagka may kaunting panahon na Dainon na ang lason, ay ang tubig na mainit na marami, ay bihirang bihira ang pangpaenke, ang sulfato de zinc, mga inuming bahagya ng tubig ng malva at ng goma, na tinatutukoy ng gatas, at iba pa.

Ang mga gamot na labanan sa lason ay mga bagay na pumapatay ng bira ng mga lason pagka iinagawang sa kanila. Sapagkat ang mga ito'y iba ibá, ayon sa bagay na lason, ay hindi mangyayaring magasabi ng anumang sa pangkalalabanan.

— III. Tumbok : a. *testaceous* bagay na may luto, at kung paano ito mag-a'ayon.

Kung ang isang teo'y nalason ng aceto de vitriolo, o agua fuerte, bibigyan siya ng isang mga vaso ng tubig na may magnesia calcinata na luto. Eaw sa tinatibing tubig, tubig ng malvas, o ng malva-viscosas, agua de labon at mga lavativas ng lungsod at tubig ng malvas. Kung ang may sakit ay hindi sumusuka, na ito'y lubhang buhos, pauman o kiki-kigin ang kaniyang lalamunan ng mga balbas ng isang pluma. Samantalay tatawag ng medico na mag uutos ng mga pahig ng malahungat, mga sangana, mga linta at cataplasma kung saan maging kailangan. Gayon din ang dapat sabihin tungkol sa lahat nang pagkulasan sa isang bagay na may matinding asin. Makikilala na ang isang teo'y nalason ng isang acido, kung ang mga tubig na malakas ay nagpapapula sa tictora ng tornasol.

Kung ang isang teo'y nalason nysong tinatawag na mga alcalis, paris ng potash, ng amoniac, ng co-a, bibigyan siya ng isang sukla, luto ng dayap na may tubig mag-asin ng dalawang cucardang alak ng mga cucardang maraming sa isang vaso ng tubig, bibigyan pa siya ng maraming tubig na maiint, at tubig na maaluan ng mga chura ng ilog. Pasusukahin siya ng labang madali at masagan, at lalagyan siya sa tiyan at lig ng mga cataplasma ng malvas o ng harina ng luto at mga linta kung ang mga salakay ay hindi tumitigil. Makikilala na ang isang teo'y nalason ng isang acido kung ang mga

likinglong ilimbaga, ay nakaipagawala sa panalo de verde-las.

Ang mga nalason ng mercurio'y dapat uminom ng tubig na may mga clara ng itlog, maglagay ng apat o lima sa bawat vaso ng tubig at lahing magahog ang yema o lalakok ng itlog, sapagkat buwal't yema, sin Devergie, ay nakawawala ng bisit sa tatlong bukil ng sublimado corrosivo. Mangyayari namang uminom ng gatas na may karamang tubig at haring lipucaw sa likundo ng yaka. Makikilalang ang mercurio'y nalason ng sublimado corrosivo o ng ibang mercurial kung paglalaway ng marami.

Ang mga nalason ng arsenico, ay dapat uminom ng tubig na may asukal, na hinaluan ng ikatlong bahagi ng tubig ng opog, inuminog may langis, o gatas, mga clara ng itlog, o kaya'y isang pinaglagaan ng mga masang o ng quina, o mga pulbos ng uling saka bibigyan siya ng mga decocciones emolientes, sabaw ng ternera, ng eisiw, at iba pa. Makikilala na ang isa'y nalason ng arsenico dahil sa isang lasong maseklap at may metal, mga sukaug kulay kayumanggui at pag ilagin ng mga may kulay verde.

Ang tatlong nalason ng mga cantaridas inom agad ng tubig sa mainit at pinagbabaran ng lino, o ng ugat ng malvarisco, sa daming sapat upang magpauka, hihiranggabin ang kaniyang punong katawan at bahaging pang-iti ng tubig ng malvas, o ng goma, pagawala sa kaniya ang mga pagkuekos sa bahaging loob ng mga hita at ng mga binti ng acute ulcanterado pagka nagtatagal ang init ng pantog at ang hirap sa pag-iti at hindi siya pasusukabin sa anumang parang bibigyan lamang siya ng mga ilang vaso ng tubig sa masukalan, ilalagay siya sa isang

sa general (sa buong katawan), gagamitin siya sa mga fricciones aleatorias (mga pagkukulos ng al-alan) at may langis, gagamitan siya ng mga linis, mga fomentos emolientes sa ibabaw ng mga bahaging masasakit, kung hindi nalunok ang mga cantaridas sa loob, kundi ang may sakit ay nalason sa pamamagitan ng isang vejigatorio paris ng nangyayari kung maaari, lalo na kung itinatapal sa mga segat. Makikilala kung ang isang tao'y nalason ng mga cantaridas dahil sa isang malaking pagbabaga't kaballan sa mga punong katawan at uban, teglay ang malaking hirap sa pag-ihi.

Ang nalason ng vidrio o cristal na linigsa ay bibigyang masagana ng mga pagkainag malalagkit o may maraming harina, paris nang patatas, tinapay, yedias, upang bilutin ang polvos ng vidrio at bawasan ang kaniyang bagsik sa eikmura at mga bituka, saka bibigyan siya ng mga pangpasuka ng tubig na mainit, ng malvas o ng goma o may saskal, mga fomentos at mga paligong malabiniuga at mga linis sa mga bahaging sumasakit.

Ang mga nalason ng mga yaring may tangeo, ng verde de balimbawa o cardenillo, ay dapat gamutin ng paris ng mga nalason ng sublimado corrosivo, at nakikilalang siya'y gumayon ng tinurang lason dahil sa isang matinding lason ng tangeo.

Ang mga nalason ng tartaro emetico, ng mata de antimonio, ng vidrio niyaon din at ng kumers mineral, ay dapat uminom ng tubig na malabiniuga ng masagana, at kung ang may sakit ay hindi sumasuka, inom ng maraming tasa ng pinagbabaran ng mga hasang, pinaglagan ng quina, saka sa balat

ng *encina* Datapwat kung sumasuka'y bibigyan
siya ng mga vaso ng tubig na masokalan, o kaya
ng isang basong tinomawan ng isang butil na opio,
o kaya'y isang onza ng jarabe ng diacodio. Mang-
yayaring halinhan ang liquidong ito ng isang pinag-
lagaan ng tatlong *cabezas de adormideras* sa mga
vaso ng tubig na pinalamnan ng asukal. Pagkaka-
roon ng mga sakit at mga pagsuka'y gagamit ng
mga linto sa sikmura't sa lalamunan, kung ang may
sakit ay nahihirapan ng paglulón. Nakikilala na ang
isang tao'y nalason ng mga lasong ito dahil sa mga
lubhang masaganat maulit na pagsusuka sa pagimula
at dahil sa isang sakit na lubhang matindi sa sikmura.

Ang mga nalason ng *acetato de plomo* o ng
mga *vinos falsificados* na may preparacion de plomo,
ay paimumula ng tubig na pinagtunawan ng eal de
higuera o tubig sa bulón, mga laumin at mga lava-
tiva ng tubig ng *malvas* may kasamang kaunting
jarabe de *adormideras*. Nakikilala na ang isang ta-
lason ng papaganito dahil sa isang lasong asukal na
metalico at lubhang masaklap.

Ang mga nalason ng opio, *mandragora*, *juequis-
mo*, at *lechuga virosa*, at *yerba mala*, ay pasusukahin
sa pamamagitan ng 4 hanggang 5 butil ng emetico,
ng 20 hanggang 24 granos ng *sulfato de cobre*, na
tinunaw sa isang vasong tubig at tutulongan ang ma-
buhang lehas ng isang gamot na ito sa pagsusu-
lot ng mga daliri sa lalamunan, o sa pagkikiliti sa
kanina, ng mga balbas ng isang pluma; eaka pagka-
tapos ng pagsusuka ay bibigyan ng mga painom na
may kasaman ng kaunti na ginawang may katas ng
chayap, may asukal may mga *acidos vegetales*, at ibi-

pa, at makalabayin ang unalawang na marcolano ng
 cafe, o ng mga bebidas alcoholicas. Gayon din lub-
 ling makatutuhan ang mga pagkuskos ng tuy, sa
 mga sangkap at sa buong katawan, gayon din ang
 suporta sa brazo. Kung ang leson ay tinanggap sa
 labas ay gagawing labat ng sinabi, bukod ang pag-
 eka na hindi dapat sakitin. Para sa opio taonging
 gagawad naman ang pinagbabahan ng duce de gallina,
 at eka ang café. Makikilala na ang isat'y nalason
 ng mga sinabing tanim dahil sa isang kalagayan ng
 pagtutukot kalasingang mabigat. Ang mga nalason
 ay lehat na bagay-bagay na mga kabuting nakasieira
 ay nararapat uminóm kapagdaka ng isang pangpa-
 eka, at eka ang eunu-unod na purgante laman
 ng catapitulang dinorog, isang onza, sen preparado,
 bibigatong draema, sal de Madrid o de liguera, ka-
 labatang onza, tubig, dalawang libra at ilalavativa
 sa may ekit. Bibigyan ng dalawa o tatlo ng mga
 lavativaug ito, at kung hindi nakabubuti ay papali-
 tan ang sinabing purgante ng isang pinaglagaan ng
 tabako na may isang onzang tabako't dalawang li-
 brang tubig. Pagkatapos ng pagsukang halos lagang-
 gawi ng mga paglalavativa ng tabako, ay bibigyan
 ng mga ilang cacharada ng eunu-unod na painom.
 Tubig ng flor de naranja, apat na onza, eter o licor
 de Hoffmann, dalawang draema, jarabe simple, dala-
 wang onza. Kung ang mga salakay ay narareglagan,
 bibigyan ng agua azucarada, o isang pangtanawan
 ng mga araliga, isang pinaglagaan ng malavisco,
 at gagamitan ng mga tomentos emolientes sa mga
 lagiang maaakit; dalagay ang may sakit sa isang
 sofa, at gagamitan iya ng mga limo sa tiyan.

Kung ang mga saklalong ito'y umatong ng timpla ay dapat nilang pahin ng mga sangria. Nakikita ang ganitong pagkalahon dahil sa isang lasing na naklap at manghang, at isang pait na lubhang matiti, at pagbabaga sa lalamunan.

Ang mga nalason ng uuez vomica, ng kaba ng San Ignacio, veneno amerikano, alcanfor, at iba pa, ay pasusukabin ng mga gamot na tinuran na, at pipigilin ang pagkainis sa tulong ng mga saklalong itinuro namin upang salakayin sila: kinakailangan pang bigyan sila ng mga ilang eucharada ng isang muning inihanda ng papaganito: tubig, dalawang onza, eter, dalawang dracma, esencia de tremulita, dalawang dracma, jarabe, kalahating onza. Kung ang lason ay nalangap ng isang sugat, o napasok na krema ng isang palaso, o anomang bagay na matulis ang dulo, ay kukunin upang uua ang palasong ito, o ang bagay na ito, ang napapakò pa; papasuinang mga sugat at saka gagawin ang sinabi, bukod lamang ang sa mga pangpauka. Ang mga tanda ng pagkalahong ito ay yaon ding mga tanda ng sa opio, ang kabilan lamang ay may maraming pangungutong ng litid.

Ang mga nalason ng tabako, belladonna, cicuta, acite de almenbras amargas, at mga ibang kaputitong ulá, ay pasusukabin naman, pupurgahin ng mga lavativa, at sasalayin ang kanilang pagtutuk ng mga sangria: pagkatapos ng mga pagsuba ay bibigyan ng mga painóm na inasiman ng laum. Ang mga tanda'y yaon ding mga sinabi sa pamamag ng uuez.

Ang mga nalason ng centeno mababaw'y libigyan ng tubig at suka, o tubig at lutas ng dayap, kung ang mga sintomas (salakay o tanda) ay magaganap; dapatwa't pagka nagbabala ang gangrena, ilalagay ang may sakit sa isang silid na tuyô at mainit, sa ilalaw ng isang libigang inainit, ang mga kumot nito'y lalahating madalas. Nakikilala itong bagay sa pagkalason dahil sa malaking gawi sa gangrena.

Ang mga nalason ng congrio, almeja, dorada at cucha, ay dapat uminom ng mga purgantes, mga pagpasuka, eter sa azucar, mga bebidas antiespasmódicas, vino de opio compuesto mga painóm na may katingasing asin; mga lintô sa siknura.

KAPITULONG IKASAMPLO

MGA KALIHIMAN UPANG GAMUTIN ANG MGA BALAGAT
NG MGA HAYOP NA MAKAMANDAG

§ 1— Tungkol sa mga kagit ng labaw at mga serpente-
leng makamandag

— Sa agarang makakaya'y dapat gawin ang pagta-
tili na lumang maging lubhang maligpit sa ibabaw
ng kugat, at bibitiwan pagkatapos, kung nagbibigay
mulhi sa mga sakit o salakay na mabigat, pabalayaang
sanggrahan ang eugat, at iimpitan siya upang ma-
padal ang paglabas ng dugô, o kaya'y maglalagay
ng ilang mga ventosa sa ibabaw ng sinabing eugat.
Kung mangyayari'y huhugasan itô ng tubig na malamig.

Pagka ang mga salakay ay naging labang ma-
bibigat, at nagkaroon ng malaking painamagat at ma-
laking sakit, ay papasuin ang eugat kapagdaka o ng
ilang bakal na nagbabaga o ng piedra internal o
ng petasa, ng apôy, ng manteca de antimonio, o ng
grasa amoniacal ni Gendot.

Tungkol sa nanukol sa labaw ay bibigyan ng mga
calumantes, parang mga bebidas na may butil ng opio,
tubig ng malvas at violetas, at horrajas o ng tilo mîe
bebidas etiscas o may kasamang tintura de quina,
mga ilang patâk ng amoniac liquido, at iba pa.

II—*Mya kalihimón ay ang gamot sa mga sakit ng alaldán*

Ibibigyan ang mga nakagat na ito ng mga bebedas at mga gamot na tumataw na may opio at magpapaila, paris ng agua nitrada, mga pinaglagaan ng libaya, alarrana, at mga dahon ng digito purpurea, at sa ilalaw ng sugat ay magtatapal ng mga cetaplasmag malvas, o ng harina de bino na pisatukan ng mga ilang patak ng amoniaco liquido.

III—*Mya kalihimón ay ang gamot sa mga sigid odoro ng mga kamomo, putakt tarindulas, corqant, matabuget, mga qaqamba sa mga bolaga o solanas, mga bubuyog, langgam at lamik*

Kung ang sakit, ang painamaga at ang lagnat, ay magagaan, ay kukuekuen ang mga bahaging sigid ng isang lamik ng dalawang bahagi ng aceite de almendras dulce at isang bahagi ng amoniaco liquido, at magtatadlano ng isang painóm na magpapaila. Kung ang mga sinabing salakay ay mabibigat, o ang hayop ay humilit ng mga tanim na lason mga bangkay na nabubulok, o mga hayop na namatay sa mga sakit ng salot ay idadaiti sa sugat ng apoy, o mga caustico na sinabi sa articulo tungkol sa vibera, pagkatapos na matantong magaling na nakuhá o nabunot ng mga panipit o tiyan ang ibo na marahil ay natatag nakapako sa kanilá.

Sa mga pangyayaring may kaunting kabigatan ay sukát ang hugasan ang sugat ng tubig na mala-

na, o tubig na maalat, o masag labok ng mga lalaking magkapan ng scitot amoniaco. Kung ang isang lukbo ng mga lamok ay sumasalakay sa isang tao ay pahigain siya at bibigyan siya ng isang painon: sa magpah na may kasamang ilang patik ng amoniaco.

§ IV—Mga kalihimán ng mga gamitin ang mga lalaki ng mga hayop na ulol o magpapalitan

Pasisimulan sa paghuhubad sa may sakit, lalabanan ang kaniyang mga damit kung sila'y narumban ng laway ng hayop na ulol: kung ang sugat ay lapa o damdugo, ay luhugasan agad ng tubig na karaniwan, ng sabon o maalat: kung ang sugat ay maliliin at pilipit palalakihin siya ng bisturi, at palalahain ang dugo, iimpitin siya o kayang lalapatan ang bahagi ng isang ventosa: pagkatapos ay papasuin ng lathang mataas, paris ng lalut ng mga kamot na mayroong, pag-iingatang buwag sasalangin ang mga malaking ugat at dinadaluyan ng dugo: pitó o walong oras pagkatapos ay tatakian ang langib na ginawa ng apoy ng isang malapad na regigatorio, at gagamitin ang sugat ng pagkit at langis o ng ibang anumang katawang malinab.

Kung ang kagat ay nasa ulo, sahitan ito upang mapari ng lalang magahog yaon. Kung dito'y sumunod ang pansinagat pag-iinit ay lalapatan ng mga fomentos ng tubig ng malvae na mainit, o ng agua blanca.

Kung ang kagat ay ang mga lala, ang mga talubog ng mata, o ang mga panat, ay papasuin

Alinang papagayon din dapat sa't pag ilugatang laway
o alangin ang mabilog ng mata, kung siya'y naka-
itahan ng laway ng hayop, pararaanang magasin sa
ilabaw ng isang pinceel na binasa ng caustico, paris
ng amoniaco o ng manteca de antimonio at pagka-
lapas ay huhugasan ng tubig ng goma o malvarieco.

Kung ang kagat ay matanda na't nagpiklat ay
dapat buksan, papa-unin siya, at papagnananain

SALAYSAY NA IKAANIM

Tungköl sa esfera

Ang esfera ay isang globong binubuo ng maraming mga círculos, sa gitna nila'y may isang malit na bola na naghahayag ng lupa. Ang globong ito'y tinatawag na esfera armilar, esfera de Ptolomeo o esfera lamang; at ilinalarawan ang mundo o esfera natural. Ang mga astrónomos sa panahong hinaharap ay sumusunod sa aral ni Copérnico na nagsasabing nasa gitna ng esfera ang araw at pumipilit sa kaninyang paligid-ligid ang lupa; datapwa't ang esfera ni Ptolomeo ay kinukupkop sapagka't siyang lalong nababagay upang ipalining ang mga anak'y galaw ng mga astros.

Ang mundo'y siyang katipunan ng lahat ng mga kalawag mayroon; ang sumasangkap sa buong malaking suklat ng langit pati ng mga astros na nasa kaninya at ang lupa na anak'y hindi gumagalaw sa gitna nito.

Ang langit ay siyang malaking puwang na kinaducson ng mga astros, ang kaninyang mga dulo'y siyang mga dulo rin ng mundo, at ang lugis nitya'y ipinepapalagay na mabilog at eiya'y pinanganganalang esfera rebote. Ang langit ay gumagalaw muli sa oriente (silanganan) banggang sa occidente (kalanu-

na walang tigil at dinatadang kasama labat ng mga astro, na gumagawa ng isang pulit sa loob ng dalawang pu't apat na oras: samakatwid, ang lupa'y pumipulit sa panahong ito; datapwa't anak'y ang langit ay siyang gumagawa. Ang pagalar na ito'y napapayari't may dalawang puntong kabilan may dalagbagobago ng lagay na mga tirik at tinatawag ang isa'y polo septentrional o artico at ang isa'y meridional o antartico. Upang makilalang maliwanag ang galaw na ito'y wala na kundi tuhugin ang isang sulid ng isang alambre at papulitin siya sa ibabaw ng eeng ito. ang alambre ang pinaka cye ng mundo at ang puntong pinapasukan at lumalabasan ng alambre ay siyang mga pinaka polos.

Bukod sa galaw na tinatawag na diario (sa araw-araw) o comun (pangkalahatan). ang langit at ang mga astro ay mayroong ibang galaw na tunay nila sa kanilang pagyao mula sa kalunuran papasá silanganan.

Upang ipaliwanag ang mga galaw at lagay ng mga astro ay iniisip o pinagwari ang isang buntong mga círculos sa langit na ang mga una nila'y siyang bumubuo ng esfera artificial, na di iba kundi isang tunay na bola na bumubuo ng mga eari-saring círculos na nalalagáy na ano pa'y nag-iwan sa pagitan nila ng maraming mga walang laman, at sa gitna'y nareón ang lupa, na inibahayag ng isang munting bola.

ANG MGA CIRCULO NG ESFERA, SA LEBEHA, SA LALABAN
AT SA ZODIACO

Ang mga circulos ng esfera'y dapat ariling paraug mga circunferencias na walang lung'tag o puwang kundi sa pitna. Bawa't isa sa mga circulong ito'y may dalawang polo na di iba kundi dalawang puntong dinagay sa labaw ng esfera, na magkapatid ang lalayo sa labat ng mga puntos ng circunferencia ng circulong ito. Ang eja ng mga circulong ito ay isang gubit na matwid na napapasa't isang polo. Pagka ang mga circulong ito'y nagkakaelang lalayo sila sila sa buong dinaraan nila, ay cinasalang sila'y paralelos. Sa kanila'y mayroong malalakit malilit, ang mga malalakit'y humabahagi sa esfera ng dalawang bahaging magkapatid, ang gitna nila ay iya ring gitna ng esfera, at siya'y binabahagi ng mga malilit ng dalawang bahaging hindi magkapatid. Ang circulo o arag kaniyang circunferencia'y binabahagi sa tatlong daan anim na puong bahaging magkakapatid, na tinatawag na grados: bawa't grado'y binabahagi ng anim na puong bahagi na sinasalang segundos, at ita pa, datapwa't sa mga esferang kanauuan ay hindi humibilang kundi sa mga grados.

Ang mga circulos ng esfera'y sampun anim na malalakit at apat na malilit. Ang mga malalakit'y ang equador, ang zodiaco, ang dalawang coluros, ang horizont't ang meridiano. Ang mga malilit ay ang dalawang tropicos at ang dalawang polares. Binabahagi ng equador ang esfera ng dalawang bahaging magkapatid isang septentrional, o sa dakong polo

at iyang meridional, o sa dakong polo antartico. Gayon din tinatawag na linea equinoctial, sapagka't pagka ang araw ay nasa lincang ito at itinatagpuan siya ng kaniyang galaw sa araw, tayo'y nasa mga equinoccios, samakatwid ang panahon ang mga gabily kaparis ng mga araw paris sa septiembre at marzo. Ang zodiaco'y ang malaking circle na tinatawag namang elliptica sapagka't sa kaniyang gulut ay nangyayari ang mga eclipses ng araw at buwan. Binabahagi ang zodiaco ng labing dalawang bahaging magkukaparis na tinatawag na signos; may anim sa dakong septentrional at anim sa dakong meridional. Ang mga signos ng septentrional ay Libra, Escorpion, Sagitario, Capricornio, Acuario, at Piscis. Ang una'y tumatama sa 23 ng septiembre, ang ikalawa'y sa 23 ng octubre, ang ikatlo'y sa 22 ng noviembre, ang ikapat sa 22 ng Diciembre, ang ikalima sa 20 ng enero at ang ikanum sa 18 ng febrero. Ang tatlong una'y siyang mga signos ng otoño, ang mga nalarlab'y siyang mga signos sa invierno. Ang mga signos ng meridional'y Aries, Tauro, Geminis, Cancer, Leo at Virgo. Ang una'y tumatama sa 21 ng marzo, ang ikalawa'y sa 20 ng abril, ang ikatlo'y sa 22 ng mayo, ang ikapat ay sa 22 ng junio, ang ikalima'y sa 23 ng julio, at ang huli'y sa 23 ng agosto. Ang tatlong una'y siyang mga signos ng primavera, at ang tatlong huli ay mga signos ng verano.

Ang dalawang coluros ay dalawang malalaking circulos na pumaputol ang isa sa ecuador sa dalawang puntong tinatawag na equinoccios, kaya tinatawag na coluro de los equinoccios, at isa na dumaraan sa mga punto ng mga solsticios, at dahil diya'y tinatawag

na coluro de los solsticios. Ang mga punto ng mga equinoccios ay eiyang mga pasimula ng Aries, ito'y nangyayari sa 21 ng marzo; at eiyang equinoccio ng primavera at ang signo ng Libra ay sa 23 ng septiembre na siyang equinoccio ng otoñong laan sa mga namamayan sa bahaging septentrional ng lupa. Ang mga puntos ng mga solsticios ay ang pasimula ng Cancer at ang ng Capricornio. Ang unang grado ng Cancer ay laan sa Europa ang punto ng solsticio de verano, at ang unang grado ng Capricornio ay eiyang punto de solsticio de invierno. Ang araw'y nansok sa signo ng Cancer sa 22 ng junio.

Ang horizonte ay isang malaking circulo na bumababagi sa esfera sa dalawang bahaging magkaparis na tinatawag na hemisferios; isa sa kanila ay nakikita, o matass at ang isa'y mababa o hindi nakikita. May dalawang bagay na horizontes; isang racional at isang sensible: racional ay eiyang tunay na bumababagi sa esfera ng dalawang bahaging magkaparis at dumaraan sa kaniyang gitna; ang sensible'y ang circulong kaisang layo ng horizonte racional na sumasag sa ibabaw ng lupa sa puntong kinadaraan natin: ang layo niza sa horizonte racional ay isang kalahating diametro ng lupa.

Ang horizonte'y ginagamit sa pagtuturo ng paglabas at paglubog ng mga astros. Pagka ang isang astro'y sumisipit sa horizonte'y sinasabing sumisilang o lumalabas, at mangyayaring makita siya samanta. lang nasa horizonte.

TUNGOL SA MERIDIANO, SA MGA TROPICO
AT SA MGA POLARES

Ang meridiانو'y bumababagi sa esfera sa dalawang hemisferios na magkapatid, isang oriental, at isang occidental, at dumaraan sa mga polos kaya ang meridiانو'y hindi mangyayaring itadhana kundi tukoy sa anumang punto ng lupa. Tinatawag eiyang meridiانو, sapapkat naa ang meridiano laan sa lahat niyang mga basa ilalim ng circulo, pagka nagdaraan ang araw sa itabaw niya. Ang meridiانو'y nagtuturo ng apat na puntos cardinales na tinatawag na Oriente o Este, Occidente o Oeste, Septentrion o Norte, at Meridiano o Sur. Ang mga puntos kung saan pinuputol ng meridiانو ang horizonte racional ay ang Septentrion at ang Meridiano, at ang mga puntos kung saan pinuputol niyaon ding horizonte ang ecuador ay ang oriente at occidente.

Ang mga tropicos ay kaisang lalayo ng ecuador at ang layo sa kanilang dalawang pu't tatlong grados at kalahati ang sumasag sa ecliptica sa mga pasimula ng Cáncer, ay tinatawag na tropico de Cáncer, at ang sumasag naman sa ecliptica sa mga pasimula ng Capricornio'y tinatawag na tropico de Capricornio.

Ang mga polares naman ay mga kaisang lalayo ng ecuador at ang layo nila'y dalawang pu't tatlong grados at kalahati sa mga polos ng mundo; ang nalalapit sa polo artico'y tinatawag na polar artico, at ang nasa kabilang polo'y pinangangalanang polar antartico.

Isukat sa mga tumuturing circle, ay binubulang sa esfera ng lumaug zodiac. Ang zona torrida, o equinada, sapagkat niyang labag nalalantad sa mga sineg ng araw at nasa pagitan ng mga tropicos; dalawang zonas templadas na nangpapagitan sa mga tropicos at sa mga circles polares, at katapustapusa'y dalawang zonas fras na nasa pagitan ng mga circles polares at ng mga polos.

TINGNAN SA MGA ASTROS, SA MGA COMETAS AT MGA PLANETAS

May tatlong bagay na mga astros, ang ibat'y mga lihas na di iba't ang mga estrellitas lihas, at ang mga ibat'y crantes na di iba't ang mga cometas at ang mga planetas. Ang mga estrellitas lihas ay mga astros na kararia ng araw, na naginiingning, na paris niya, sa kanilang sanling liwanag, at sila'y tinatawag na estrellitas lihas, sapagkat tinataglay na palagi sa pagitan nila ang dati ring layo, na di naghihiwa-hiwalay kailan man sila-sila; ang bilang nila'y waling katapusan. Ang mga unang astrónomos ay bumibilang ng dalawang libong estrellitas lihas; datapwat napaghiyasan ng mga bago na ang bilang nila'y lalong pang malaki. Sa kanila'y mayroong mangyayaring makita ng mga meta lamang, ang mga lubhang malami ay hindi mapagwari kung waling katulong na antokas o telescopio.

Ang tinatawag na karaniwang tao na camino de San Jaime ay ang via lactes, at binubuo ng isang katipunan ng mga bituing hindi napagwawan sa tingin lamang. Ang lubhang dami ng mga bituin ay binab-

[illegible]

Ang mga estrillas kase ang gumagabay nito sa
Lahuran hanggang sa langit, ayon sa mga or-
culus na kaisang layo sa lupa. Ang galaw na ito'y
hining banayad, sapagkat malapit sa patong pang-
lupa upang pumunta ng isang grado, angat ang
kalanagan ng dalawang partikulang ito, toon upang
banigay ng isang pabit na bu.

Ang mga cometas ay mga katawang mahlis ang
na nakikita kung minsan sa langit na may mabab-
long buntot o bulak na hindi pangkalahat na
isang mahabang bala ng kamay na lalong.

Ang mga planeta ay mga katawag ng paglililim
at liwanag nilay kabilang matatagpuan sa crew at
magpapalad agad, ang unang nagmamahalang mamamayan.
Ang mga planetary lehin sa sa mga pagpapalad
nilay ang mga unang mga Mercurio, Venus, ang
Lupa, Marte, Jupiter, Saturno, Urano, Ceres, Pallas,
Juno at Vesta. Bukod sa mga ito may ibang ibang
na pang bagong natuklasan at sake ang burn na
sa ita ng lupa, katatagan na bumibagay ng mga
3. Kalkunin

point sa paligid ng linya at kasama niya sa paligid ng araw. Ang mla ibang planetas ay mayroon namang kanikasilang mga satellite.

Ang lupa, sa katunayan, at sa tiniting lamang ang araw, ay gumagawa ng isang pihit na linya sa loob ng isang taon limang oras, 48 minutos at 48 segundos.

Si Mercurio sa 87 araw, 25 oras, 14 na minutos, 32 segundos.

Si Venus sa 224 na araw 10 oras 4 na minutos 27 segundos.

Si Marte sa 1,321 araw 16 na oras 22 minutos 27 segundos.

Si Jupiter sa 14 na taon 315 araw 14 na oras 89 na minutos.

Si Saturno sa 29 na taon 161 araw 19 na oras 16 na minutos 15 segundos.

Si Uranus sa 83 taon, 294 na araw, 8 oras, 39 na minutos.

Si Ceres sa 4 na taon, 242 araw, 16 na oras, 15 minutos.

Si Pallas sa 4 na taon, 247 araw

Si Juno, may kaunting kaibhan parin ni Pallas, Ceres at Vesta.

Ang buwan ay gumagawa ng kaniyang pihit sa paligid ng lupa mula sa kalupuran hanggang silangan sa loob ng 27 araw 7 oras 43 minutos, 74 na segundos, gumagawa sa ecliptica, na pinuputol sa dalawang puntos, nang dalawang panulok na may malsipit sa limang grades.

UNUCOL SA ARAW

Ang araw ay isang planeta na ang kaniyang galaw ay ang kapag na di karaniwan, ginagamit niya ang elliptical o zodiac na di humihiwalay kailan man sa kaniya, at naglalagla bawat araw sa kaniyang pangarawat na galaw ng isang circulong kaieang ng ecliptic. Ang layo niya sa lupa'y may tatlong patsig libong leguas at kulog kulang na isang angaw na lalag malaki lay sa kaniya. Ngayon ang apogeo ng araw ay nasa ikapitong grado ng Cancer at ang kaniyang perigeo ay nasa ikapitong grado ng Capricornio.

Sinasabi na ang araw'y nasa kaniyang apogeo pagka nalalayo ng lalo sa lupa, na nangyayari sa katapusan ng buwan ng June, at nalalayo ng isang angaw na leguas pa, sinasabing nasa kaniyang perigeo pagka nalalayo ng kaunti, na nangyayari sa katapusan ng Diciembre.

Ginagamit ng araw ang ecliptica sa loob ng tatlong daan anim na puot limang araw at naiipit na anim na oras, na niyang kamubuo ng taon. At sapagka't labat ng mga taon ay humalab ng anim na oras, bawat apat na tao'y may isang umatawag na bracte na may isang araw na labat. Gayon man, sapagka't hindi ganap ang anim na oras na humalabis sa bawat taon, dahil sa magkukulang ng labing isang minuto, ay gumaw ng sa kalendario gregorian ng isang katatayagan taon sa mga taong daandanda.

TUNGOL SA BUWAN

Ang buwa'y ibang ng mga astronomos na parang
i-ang satellite o alay ng lupa, na itinekan sa pagpapar-
liwanag sa kaniya sa gabí. Kung inakala nating
siya'y labong malaki kay sa mga ibang astros, bukod
ang araw, ay dahil sa nalalagay na labong malapit
sa lupa, sapegla't apat na pu'tag vices na labong
malit siya kay sa planetang itó. Ang buwa'y napa-
kikita ng apat na anyong iba't iba na tinatawag na
luna, at pangatategláy ng mga pangalang luna nueva
o lagong buwán, cuarto creciente, luna llena at
cuarto menguante. Tinatawag sa luna nueva, pagka-
ang astrog itó'y nasa grado rin ng zodiaco, sa pag-
itan ng araw at natín, at inihaharap sa atin ang
kaniyang mukhang hindi lililiwanagan ng araw, na
ito ang dahil na di makita natin siya. Tinatawag
na cuarto creciente, ang mukhang inihaharap sa atin
ng buwán samantalang lumalayo sa araw, na pag-
papasimulang naliliwanagan. Ngunit hindi inaaring
parang gayon kundi kung kailán nalalayo sa araw
ng 80 grados, na siyang ikaapat ng zodiaco. Pagka-
gayó'y nasa labong itas ng ating meridiano pagka-
lumulubóg ang araw ang kalahati ng mukhang na-
liliwanagan at ang kalahati ng hindi gayon ay tin-
mitingín sa dako natin, at sa lagay na ito ang la-
laging naliliwanagan ay tumitingín sa dakong kala-
nuran. Sinasabing luna llena o plenilunio (kabilugan
ng buwan) pagka ang buwa'y nalalayo sa araw ng
kalahati ng zodiaco, at sumisilang pag lumulubog
ang araw, at ipinadukha sa natin habang ang buwan

ang maitatagpuan. Tuma ang na kumapit sa mga
 mga nagpapal, pagka ang lahat'y lumalabas na
 kumapit sa araw at sa na nalalayo sa kaniya nang
 kahigit sa 90 gradus, at mitalaap sa atin ang ka-
 lant. ng kaniyang labagang nahihirapan at sa
 kahalo n' hindi mayon ngunit palampayan sa
 dikong silangan.

Ang mga eclipse ay lumit ibi kanilang paglagay
 ng buwan, o ng lupa, sa pagitan ng araw at buwan,
 o ng araw at ng lupa. Sinasabing may eclipse ng
 buwan pagka sa paglagay na matwid ng lupa sa
 pagitan ng araw at ng buwan ay pinipigil ng kaniyang
 pagkakatap na tangkalan o hirapagan ng araw ang
 buong buwan o ang kapansong sinatakban ng lupa.
 Sinasabing may eclipse ng araw pagka ang buwan ay
 tumalagay sa pagitan ng araw at ng lupa, at tinat-
 nakban ang araw sa bahagi o sa lahat. Kung ang
 pamamagatang ito'y gumap, sinakatwid, ay hinahagap
 ng buwan, o ang lupa ang eclipse ay total o lubos,
 kung isang bahagi lamang, ay partial.

Ang mas lumal na binubuo ng dalawang pu't
 siyam na mas, kung dalawang mas at isa itong
 minutos, kung dalawang mas at isa itong
 mas na binubuo ng 29 at ng 30 araw, ay binubuo
 ng isa lunat na may itong dalawa at kung pu't
 apat na araw.

TUNOG SA MGA PANGALAGAY NG ESFERA

Ang esferang pangkalangang lumalagay na matwid,
 palang, at kasing lay. Nalalagay na matwid, pagka
 kumapit ng cenador ang horizonte sa mga panlok

na matutukoy, at sa gayon ang mga polo ng mundo'y nasa horizonte at sa cenador namin ang zenith at nadir. Ang zenith ay eiyang puntong labang matatag ng langit, at nalalayó rin ng 90 grades, o isang ikatapat ng circulo sa lahat ng mga puntos ng horizonte. Ang nadir pabalik ay eiyang puntong labang matatag ng estera, katapat na matwid ng zenith. Ang mga bayang nagtataglay ng esteraang matwid ay mayroon sa buong taon ng mga araw na kapare ng mga gabi.

Ang esteraang pahilig ay nasa lahat ng mga lupaing hindi nalalagáy ni sa ilalim ng cenador, ni sa ilalim ng mga polo magling sa hemisferio boreal, magling sa hemisferio austral o antártico. Sa mga lupaing ito ang araw ay hindi kapare. Wala kaming sasabihin dito tungkol sa bawat isa ng mga planetas na bukod bukod, sapagkat di magiging tunay nang aming linalayan. Sukat na ang sinabi upang magkaroon ng isang pangkalahatang larawan ng langit sa pag-isa. Ang nanginigibig ng mga lalong pagkakilala at mga lalong tala at pagpapatotoo, ay humaharap ng isang aklat tungkol sa astronomia at diyas na tatagpuan ang lahat na pinipita. Gayon may di namin pabalayaang di sasabihin na di kakaunti ang mga nagakala o naniwalang may mga namamayan o naninirahan sa mga ibang planetas at lalong labi na sa buwan, na kinakikitaan sa pamamagitan ng isang mabuting telescopio ng mga bundok, mga dagat, at mga lawa. Lahat ay mga bagay na mangyayari; magkaroon; ngunit sa ngayon di namin magsasabing totoo. Marahil isang may'y ipakikitang isang bagay sa tunay na lahat ang sinabi tungkol doon sa itaas, pati naman pagkatapos ng pagkatuklas sa America.

ay nakita sa lathang lathang ang tungkol sa mga antipodas, na lathang tinatubing wala, kabalana sa mga ita'y banal sa una. Mga antipodas ay mga kalubuhay sa mga hemisferias o mga kalibyan na magkatapat ng lupa. Samakatwid, sa mga pook na kumukubol ng mga dulo ng isang gulit na ilagda sa isang punto ng lupa, na nagdaragan sa kaniyang gitna, hahambayan ang ciudad ng Lima sa Peru ay sa katunting kalibhan sa antipoda ng ciudad ng Siam sa la India, ang Buenos Aires, sa América, ay antipoda ng Pekin, capital ng China ang Paris at labat ng kapital ng Europa ay antipoda ng dagat ng Sur sa mga kalagit ng Nueva Zelandia. Sa katagang wikang ating punto o titik ng globo na di mayroong isang antipoda o katapat, kundi sa lupa, sa dagat: pag-uusapan natin ang lupa, planetang tinatahanan natin, sapagka't silang lathang kilala, at siya ang lathang hinahangad nating kilalanin.

SALAYSAY NA IKAPITO

Tengkol sa lupa

Sa luno'y isa sa labing isang mga planeta na pumipilit sa paligid ng araw, na kinakalayaan ng tatlong puong angaw-angaw na laguna, ang luno'y mayroon labilog, ang kaniyang ibabaw'y bumubuk at pampantay ng kaunti sa mga puntos na tinatag na pole, kahawig ng isang queso sa Holanda.

Ang bisang bumubuo sa kaniya'y hindi isang elemento, paris ng binasabi ng matatanda sa una, sa makatwid, hindi isang lagay lamang kundi labhang merani. Na sa kaniya'y mga hayop, mga vegetables at mga minerales; at magmula sa ibabaw niya hanggang sa kaniyang gitna ay binubuo ng mga susun-sun ng mga ibat ibang lagay. Ang lalong palibaw at ang lalong tunay sa halamanan ay tumiti sa ng lalong ng mga labi ng mga hayop at mga tanim na namamalagi. Sa kaniyang loob ay natatagpuan ang mga muna ng mga metals, ang mga kinakalagyan ng mga asin at ng mga betunes, na ang natural na kaniya'y nanukol sa geology.

Pinatungan ng mga geyser sa panahon ng
ang lupa sa limang bahagi na ang muna'y: Europa,
Asia, Africa, America at Oceania, o kaya sa anim
na bahag apat na nasauna at ita pang dalawa na
Australia at Polinesia. Ang tatlong nasauna'y im-
munda ng tinitawag na antique continents, sapagka't
may ang tinitawag na kontinente ng muna sa mga
unang panahon. Ang America'y siyang humubog ng
bago, sapagka't ang paghatuklas sa kaniya'y nagbulat
lamang sa siglo XV (1492). Ang ikatimang o ang
ikatimang at ikatimang na bahag'y enunaskop sa mga
pulong nalalagay sa siglo de ng Asia, i ang malaking
bahag ng mga malilit na pul at ang Nueva Holanda
pula maluwag na totoong malaking parte ng Europa.

TUNGOL SA MGA PINACAPANULONG DAGAT

Sa mga dagat ay mayroong papalabas at may-
roong papalob: ang mga unay siyang humubog
ntong malaking dami ng mga tubig na tinitawag
na Oceania, na tumatakop sa dalawang ikatlong ba-
hag ng globe at humiligat sa mga continents. Sila'y
apat samakatawag ang Oceano Atlantico, ang mar de
la India, ang Grande Oceano o Pacifico na siyang
ilong maluwak at ang mar Caspio. Ang mga dagat
na papalob ay yaóng mga lubog o balos nahingid
ng lupa, ang mga gayon, sa Europa'y ang Balico,
ang Germanico, ang Negro, ang del Azof at ang
Hanco; sa Asia ang mar Rojo at ang Caspio; sa
America Septentrional ang golfo de México, ang mga
na Baltic at Hudson, ang Beringo ang de Kanter-
Gaska, ang de Corea at ang golfo de Tanguin.

TOXUCOL SA EUROPA

Ang Europa'y siyang lalong maliit sa mga bahagi ng lupa. Ang mga namamayan'y siyang lalong mahalaga. Sa pangkalahatang salaysay, ang hangin ay lalong malinis, ang lupa'y lalong matataas at lalong magaling ang pagkukunilaga kay sa mga iba, ang kaniyang mga ciudad at mga villas ay lalong mabuti ang pagkayari at mayroong lalong maraming taong namamayan. Ang lalong malaking bahagi ng kaniyang mga bayan ay mga tanayad na loob, mararangal at matatalino, at wala nilang anyong magaspang at mabangis na nagpapatalaga sa mga namamayan sa mga ibang bahagi ng lupa. Ang Europa'y nagbuuga ng lalong maraming mga bayani at lalong maraming marururong kay sa natitira ng globo, at gitna ng mga karamayon, ng mga artes, ng pag-aaral at nang pang-pangangalakal. Humahanga ang norte ng Europa, sa mai Gaeial, ang Sur, sa Mediterraneo, sa Oceano occidental, ang Oeste; at ang Este'y sa Asia, na pinghitawalay na sa kaniya ng mga dagat, mga ilog, at mga burol. Ang haba nitya, magmula sa cabo de San Vicente, hanggang sa estrecho de Waigatz, na luma Norte ng Rusia Europea, ay may 1,300 leguas, at ang lapad magmula sa cabo Matapan sa Meria, sa cabo Norte sa Lapenia ay 900. Ang ilabay nitya'y may mga 433,000 na leguas na cuadradas, at pinatutuan ang bilang ng kaniyang kabayanan sa 228 milyon na mga namamayan. Ang relihiyong pinakamalaking sa Europa'y nagiba ayon sa kaniyang mga bayan. Sa Espana, Portugal at Italia, ang ca-

Ang kaniyang labong na tinatagpuan sa Finland, Inglatera at mga iba sa North ang catfish at ang perca at ang y siyang namamalagi sa mga pag-angalutaya.

Ang kaniyang mga panakapangulong burol ay ang mga Alps, ang los Pinnos, ang Apennino, ang los Krapach at ang los Doornes at ang los Isannensay Poyne.

Ang kaniyang panakapangulong calos (plato) ay ang Cabo Norte, ang Finistère, ang de la Hogue, San Vicente, Paisaro, at Matapan.

Mayroong tatlong volanes ang Vesuvio, ang Fina at ang Hecla.

Ang kaniyang panakapangulong esteros ay ang de Corinto, ang de Perceop.

Ang kaniyang panakapangulong gollos (gato) ay ang de Finlandia, ang de Murray, ang de Gascosa, ang de Leon, ang de Genova, ang de Tarento.

Ang kaniyang mga labong bantog na estrechos (malkipot) ay ang de Wargatz, ang Catagat, Paso de Calas, Canal de S. Jago, Gibraltari, Paso de Mesina, Dardanelos, Constantinople at Calas.

Ang kaniyang mga panakapangulong lagos (lanas) ay ang Wener, Weter, Meier, Sanna, Lagoa, Ladoga, Peipus, Yelmen Blanco, Bieda, ang de Genova, Neuchatel, Lucerna, Zurich ang de Constantia, Belatun, Mayor, Lugano, Como, Gardo, Commauno, Perua, Bolsona, Celmo, Zante at Scuttari.

Ang kaniyang mga panakapangulong pulo ay ang Gran-Britania o Inglatera, Islanda, Islanda, Shetlandia, Feroe, Mallorca, Menorca, Cerdeña, Sicilia, Corcega, Malta, Corica, San Mauro, Zante, Paros, Delos, Creta at Negroponto.

Ang kaniyang mga pinakapangulo ay ang Danubio, Tamesis, Rhoda, Rhine, Neumen, Vistula, Oder, Elbe, Weser, Rin, Meuse, Escakla, Tamesis, Tweed, Tay, Seana, Somma, Schannon, Saverna, Lora, Charante, Garona, Adur, Miño, Duero, Tago, Guadalquivir, Ebro, Rodano, Arno, Tiber, Po, Adige, Danubio, Niester, Nieper, Don, Volga, Oural o Jural.

Binalalagi ang Europa ng labing pitong bahagi: ang pinakapangulo, samakatwid: apat sa Norte na sila'y ang mga Islas Britanicas, ang mga Estados de Dinamarca, ang Suécia pati ng Noruega at ang Rusia. Wala sa gitna, Holanda, Bélgica, Francia, Confederacion Germanica, Italia, Suiza, Austria at Prusia. Apat sa meridional Portugal, España, Nápoles at ang Turquia Europea.

Sa Europa'y may tatlong imperios ang sa Austria, ang sa Rusia at ang sa Oriente o Turquía: labing limang reinos, na sila'y ang sa España, Portugal, Inglatera, Dinamarca, Suécia, Bohemia, Prusia, Hungria, Polonia, Holanda, Bélgica, Baviera, Vuttemberg, Sajonia, Nápoles at Cerdeña: tatlong repúblicas, ang sa Francia, Suiza at ang sa islas Jonica at karamihan ng mga Estados del Papa.

TENGGOL SA ASIA

Ang Asia'y siyang bahagi ng globo, na ang kaniyang karamunga'y nagpapasimula sa labing malaking panahon at siyang labing dakila dahil sa kaniyang lapad, kabayanan at mahahalagang likha na kinakatahan. Siya'y naging aluyan ng sangkapatuhan, ng mga karamungha, ng mga artes at ng

ang mga malaking pagpapalayo ng mga tao sa mga
gila, na pangalahang ngayon, nang mga tao na
lundi nagkakaparis, ng mga lalaki ng mga babae, sa
makatibak: india, jayana, cristiano at mohometano.
Mayon din siya'y naging pook ng mga tinig na
parques ng mga Asnos, ng mga Molos, ng mga
Peras at ng mga Partos.

Ang Asia orakily ayang sinag na lalo.
talo ng tao mapagkat lumalabo sa lalo ng mga
ila sa pagka linalon ng hangin, sa katatagan ng
lupa, sa lasang kaaynawa ng kaniyang mga burol
sa mga tinataglay na lango at sa mga lito kaniyang
mga lalun ng kaniyang mga species at mga porma:
sa mga kabugkang matas, ng kaniyang mga gamot
bilang, pagkakabit, nungun, at halaga ng kani-
yang mga lalo, sa kayamanan ng mga metalos at
sa kariktan ng kaniyang mga eukla at mga bulak.

Ang mga Glaciel ay siyang hangga ng Asia sa
Norte; ang ilog Kara ang mar Caspio, ang mga
montañas Pams at Corales, ang ilog Gural, ang
cadena ng Caucas, ang mar Negro, ang estrecho de
Constantinople, ang dagat ng Marmara, ang estrecho
de los Dardanelos ang Archipiélago ang Mediterraneo,
ang istmo de Suez at ang golfo Adriatico ang
hangganan mya sa kalamunan: ang mar de las Indias
sa sur, at ang malaking Oceano sa silangan.

Ang lalo mya, magmula sa istmo de Suez
hanggang sa estrecho ng Behring, ay 2,700 leguas,
at ang lapad, magmula sa mar Glaciel hanggang sa
cabo Comotino, ay 1,500. Ang kaniyang kabayanan
ay umabot sa 550 angaw angaw na mga mamam-
yan, na ang kanilang tatlong ikaapat na bahagi ay

napalitan ng mga amihan. Ang mga itay lumalaba sa mga blanca at raza negra.

Ang Asia sa lahat ng mga panahon ay eiyang nagang bayan ng mga gawa-gawang eabta at mga bagay bagay na katha. Sa kaniyang ibat ibang mga bayan ay mayroong pitong religiones, ang Buddismo, ang labang marami ay mayroong 170 angaw-angaw na mga studentinpalataya; ang Brahmaismo na mayroong 60 angaw-angaw, ang Mahometanismo o Islamismo na mayroong 70 sa angaw-angaw ang Culto de los Espiritus at Confucio na mayroong 75 angaw-angaw sa China, ang judaismo na mayroong mga 60,000, at katapustapusan ang idolatria na binibilang ng mga 4 na angaw-angaw na mga lupat.

Ang mga Asiaticos ay naging mga hawig din sa mga babae, mga tamad ay halig sa kalupaan, bukod pa sa mga Tartares; mapanibughuin ng labis, na di iba sa kaniyang mga panibugho kundi ang umibig sa isang bagay na bagak na inaangkin nila sa ibabaw ng mga babae. Sila'y tolong makukunat at mga hanak, ano pa't sa buong itia'y waling isang republica at lahat ng mga hari'y naghaban sa kaniyang isang kapangyarihang lubos at malupa, nagpapangasap ng isang lubhang maraming mga karangalang waling kabuluhan at maririnal, paris ng emperador ng mga emperadores, pinam nang Bawan, anak nang Bawan.

Ang mga pinakapangulong bundok ng Asia ay ang Caucasus, ang mga Ourales, ang Tauro, ang mga Altai, Stanovoy, Altaie, ang Tag at Belour, ang Himalaya at ang mga Chatas.

Ang kaniyang mga pinakapangulalong dagat ay ang Oriental, Romann, Germanico, Rusalgeto, Macedon, Jask, Esmirna.

Ang kaniyang mga pinakapangulalong burol ay ang sa Ohi, ang sa Anadir, ang sa Kamatchinka, ang sa Sam, at sa Tenguin, ang sa Bengala at ang sa Oman, ang Perico, ang Arabico o Mar Rojo.

Ang kaniyang mga pinakapangulalong estrechos (pukipot) ay ang sa Behring, La Jousa, Mancha de Tartaria, Malacca, Ormus, Bab el Mandeb y Korea.

Ang kaniyang mga pinakapangulalong lawa ay ang Mar Caspio na may 300 leguas ang haba at 50 ang luwang, ang Mar Muerto at ang Baskel.

Ang Asya'y mayroong walong pulo, samakatwid: apat na malaki na ang mga kanlata'y Anatolia, Arabia, Hindustan at ang Indo China at apat na mababait na tinatawag na Kamtschatka, Corea, Malacca at Ceylone.

Ang kaniyang mga pinakapangulalong dagat ay ang Oceano glacial, ang de las Indias, ang Grande Oceano, ang del Japon, ang de Okhotsk, ang Amarillo at Azul at ang de la China.

Mayroong siyam na tempak na mga pulog pinakapangulo, samakatwid: ang de la Nueva Sivena, ang de las Kuvilas, ang de las Islas del Japon, ang de las Sicon-Kicon, ang de las Azorianas at Nicobar, ang de las Maldivas at Lacchidivas, at ang de las Eperadias.

Ang kaniyang mga pinakapangulalongilog ay ang Ohi, Jenissei, Lena, Chut el Arab, ang Indico Sind, ang Ganges, ang Bramaputra, Brangia, Yracuady-May-Kung o Camboja, ang Azul, ang Arzamillo at ang Amur.

Ang Asya'y bumababa sa lalawigan ng dalawang bahagi, namamagat sa route ng India, at Asya sa kalunuran ang Turquia Asiatika at ang Arabia sa gitna ang Persia, Caloni, Tartaria Independiente, Reino de Herat, ang Belouchistan, sa silid ang Indo China, at Hindostan, at sa silangan ang China at ang Japan.

TUNOCOL SA AFRICA

Ang Africa'y lalong malaki kay sa Asia, datapwa'y lalong malaki kay sa Europa, at sahod sa dami ng tao at sa latantamang einyaw kay sa dalawa, at palalhasa'y halos buong buong surasahalim ng zona torrida, sa kaniya'y nararamihan ang isang init na umalabig. Gayon man, ang lupa niya'y mataba sa mga baybay dagat, may maraming mga ilang na putong ng buhangin at di namumunga dahil sa kakulangan ng tubig. Ang Africa'y mayroong mga mina ng gintong pilak, at antimonio, na kung isasama sa kaniyang goma, paininta, tinik, azur, bulak, abano, garing, mirra, at mga balat ay malalaking kalakal sa labas. Nagpakain sa mga hayop ding karambahay at hindi karambahay ng Europa, datapwa't sa kaniya'y mayroong maraming iba na dito'y wala; sa pagkaka't mayroong mga panteras, mga leones, tigres, rinocerontes, unicornes, eleantes, camaliones, caracellos, dromedarios, micos, cocodillos, asnos salvajes, loros, avestruces, girafas, bufalos, hipopotarnos, boas, at iba pa.

Hanggang sa ikalabing limang daang taon ay hindi nailalang labat ng mga baybay dagat ng Africa, at hanggang sa mga buh ng daang taong nakaramay ay hindi pinasok ang kaniyang loob.

Ang Africa'y humuhua ng mga yemuhang .
tobang malaki na naidikit sa Asya, sa istmo de
Suez. Ang Mediterranean'y siyang hangganan niya sa
silangan, ang istmo de Suez, ang mar Rojo at ang da-
lan Indias sa silangan, ang grande Oceano sa Sila-
n at ang Oceano Atlantico sa kalunuran.

Ang Africa'y mayroong 1800 leguas sa haba.
magmula sa cabo de Buena Esperanza hanggang sa
Silan, at sa lapad magmula sa cabo Verde hanggang
sa cabo Guardafui. Ay 1605. May 60 angaw angaw
na mga tlong naninirahan na nanjanukol sa apat na
mga lahing pinakapangulo. 1a Mga Moros, 2a Mga
Negros, 3a Mga Catros, 4a Mga Hote-totes. Mayroon
namang mga lala ng mga Coltos, Nubos at Abisinios.

Ang kaniyang relihiyong nananag ay ang maho-
metismo, gayon ma'y mayroong isang bahagi na idolatra
at apat na bilang ng mga catolicos romanos.

Lahat ng mga nagpupuno sa Africa'y inalulupit,
at nagpapasya sa bahay at mga pag-aaral ng kanilang
mga nasasakupan ayon sa kanilang kaibigang walang
tuto.

Ang mga Africanos karamiwa'y malalakas, mga
bastos, mababagis, balingya nang nakakikilala ng
mga karunungan, ng mga lutas, pagsasaka at ng
mga artes na napakinabang sa bahay. Ang lalong
marani'y wulang armas de fuego at apagkat lala-
gang matatatakuan ay hindi maraming makipagbaka.
Gayon ma'y nagpapamulang tumakbo ng mga
sepat na lakas ng pag-aaral sa mga baybay dagat ng
Mediterraneo, Mar Rojo, at sa mga ilang negros
sa Guinea, at ito'y dahil sa kanilang pakikipanayam
sa Europa.

Mga Kalihimán

Ang mga pinakapangulong bundok sa Africa ay ang Monte Atlas, ang de la Luna at King, ang Lapata at ang de Ceire.

Ang kaniyang mga pinakapanulong mga cabo ay ang Bon, ang Blanco, Verde, Bajador, Lopez, de las Palmas, Bacia Esperanza, Agujas, Guardafui, at de las Corrientes.

Ang kaniyang pinakapangulong mga laot ay ang de Sudra o Siste, Gabos, ang de Suez at ang de Guinea.

Ang kaniyang pinakapangulong mga estrechos ay ang de Gibraltar, ang Canal de Mazambique at ang de Bab-el-Mandel.

Ang kaniyang pinabapangulong mga pulo ay Zocora, Madagascar, Borbon, Mauricio, o de Francis Cabo Verde, Canarias y Madera.

Ang kaniyang pinakapangulong mga lalawigan ay ang Darabaa at ang Tchad.

Ang kaniyang pinakapangulong mga ilog ay ang Nilo, ang Niger, ang Senegal, ang Gambia, ang Zaira, ang Zambezeo Cuama.

Ang Africa, bukol ang mga puling nakakalat sa Océano Atlántico at sa mar de las Indias, ay binagay-hagi sa labing apat na bahaging pinakapangulo, na sila'y: Egipto, Eubia, Abisinia, Barbaria, Echana, Senegamkia, Gambia, Ajan, reino de Mozambique, Zanguetar, Gobierno dei Cabo at ang pais de los Hotentotes, Cairana pupia at Nigricia o Soudan.

TUNGCOL SA AMERICA

Ang América'y siyang ikalawang kalahati ng globo ng lupa, at lamang nakikilala magmula ng siglo quince (da labing limang daang taon) na siya'y natuklasan ni Colon, at ang nagbigay sa kaniya ng pangalan ay si Américo Vespucio, na ipinanganak sa Florencia, at dumalaw sa kaniya ng 1492. Hinangad na siya ang negung taga tuklas ng lupaing ito, na tinatawag naming Indias Occidentales, gayong limang taong una sa kaniya'y natuklasan na yaon ni Cristobal Colon.

Ang hangin sa America'y nagbabago ayon sa mga iba't ibang singaw na nasasakop: sa karaniwang sabi ay katamtaman; ang lupa sa lahat ng mga bahagi'y mataba. Sa kaniya'y mayroong trigo, marami nito ang ipinagbibili sa labas, hanggang sa Europa, ng mga taga Estados Unidos; lumiligpit naman ng maraming maiz, na ginagawang tinapay ng mga Americanos; maraming mga tubo, tabaco at cacaw, at sa lupaing ito'y mayroong mga perlas, tima at cochinilla, (hayop sa pangpakulay grana sa mga hirabi. Nakikita sa América ang lubhang maraming mga puno ng kahoy na iba't iba at mga hayop na wala sa atin sa Europa; datapwa't ang kaniyang pinakapangulong (kayamanan ay ang mga gintot pilak, sa kaniya kinuha ng mga taga España ang kahanga-hangang dami ng mga metal na ito na nakikitang gumagala sa Europa at buong mundo.

Ang América'y nasa pagitan ng Oceano Atlántico at ng grande Océano; ang una'y siyang naghihiwalay sa kaniya sa Europa at sa Africa, at ang isa sa Asia,

Binabahagi sa dalawang malalaking península na nagkakadikit sa istmo de Panama; at ang isa'y tinatawag na America septentrional, at ang isa'y America meridional.

Sinasabi na ang America'y mayroong mahigit sa dalawang angaw-angaw na legas cuadradas na ilalaw, at 40 angaw-angaw na mga pamamayan, na nauukol sa apat na pinakapangulong pulatóng; 1.a mga blancos europeos, o mga angkan ng mga Europeos, na bumubuo ng ikatlong bahagi nang tlong pamamayan; 2.a ang mga Indios, o mga pueblos indigenas, raza americana o de color de cobre; 3.a mga negros, raza africana; 4.a mistas.

Ang relihiyóng unilral ay ang catolisismo; ang malalabi ay protestante o idlatra. Halos lahat ng mga gobierno ng mga Estados ng America ay mga republicanos; ang sa Brasil ay siyang bugtóng na constitucional, at ang sa Paraguay ay despotico.

PUNOCOL SA AMERICA SEPTENTRIONAL

Ang mar Glacial ang hangga niya sa bahagi ng norte, ang Océano artico sa silanganan, ang istmo de Panama at ang mar de las Antillas sa sur, at ang Grande Océano sa kalunuran.

Ang kaniyang pinakapangulong mga bundók ay ang mga Apalaches, ang mga Rocosas at ang mga Occanicas.

Ang kaniyang pinakapangulong mga cabos ay ang Farevel, ang Catoche, San Lucas, Cod at ang Hateras.

Ang kaniyang pinakapangulong mga laot ay ang Bahía de Hudson, San Lorenzo at ang Bahía de

Indy, ang de Mexico, ang de Honduras at ang de California o Mar Bermejo.

Ang kaniyang pinakapangulong mga estrechos ay ang de Behring, Hudson, Davis, Bells, Iles at ang de la Florida o Canal de Bahama.

Ang kaniyang pinakapangulong mga puerto ay ang Labrador at ang la Nueva Escocia o Acadia, ang Florida, ang Vieja California, ang Vancouver at Alaska.

Ang kaniyang pinakapangulong mga lawa'y ang mga del Rio Grande, del Esclavo, de las Montañas, de las Rieñas, el Superior, Huron, Michigan, Ontario, Erie, Champlain at ang Pequeno at Grande Winnipeg.

Ang kaniyang pinakapangulong mga dagat ay ang de Behring ang de la Antillas at ang Baltic.

Ang kaniyang pinakapangulong mga ilog ay ang San Lorenzo, Misipi na bubuwisan ng tubig ng Misuri, Ohio, at ng Rejo, at saka ng Mackenzie.

Ang kaniyang pinakapangulong volcanes ay ang bundok San Elia, ang de Orizaba at ang Popocatepeti.

Binabahagi ang America septentrional sa pitong malalaking bahaging lupa na ang mga pangala'y Tierras altas, America inglesa o Nueva Bretaña, Estados Unidos Mexico Guatemala at Antillas.

TUNGCOL SA AMERICA MERIDIONAL

Ang mar de las Antillas at ang ulan o Panama ay siyang langganan niya sa norte, ang Oceano Atlantico sa silangan, ang estrecho de Magallanes, na nahahwalay sa kaniya sa Tierra del Fuego, sa sur, at ang Oceano Pacifico sa kalunuran.

Ang kaniyang pinakapangulong mga ilog ay ang Magdalena, ang Orinoco, ang de las Amazonas ang Tocantins, San Francisco at ang Rio de la Plata.

Ang kaniyang pinakapangulong mga lawa'y ang Maracaibo, ang Titicaca, ang de los Potos, at ang Mexini.

Ang kaniyang pinakapangulong mga laot ay ang de San Antonio at San Jorge, ang Bahia de Todos los Santos, at ang Grande, ang de Penas, ang mga Chonos, Paganá, Guayaquil, ang bahia de Darien at ang Maracaibo.

Ang kaniyang pinakapangulong mga estrechos ay ang de Magallanes, at ang de Lemaire.

Ang kaniyang pinakapangulong mga cabos ay ang Blanco, Naranja, San Roque, at Frio, Hornos, San Antonio at ang de las Virgenes.

May namamalas na maraming mga volcanes: ang mga pinakapangulo'y ang Antisana, ang Pichincha at ang Cotopaxi.

Ang America meridional ay binabahagi ng walong partes 1.a Colombia, 2.a Guyana, 3.a Perú, 4.a Alto Peru o Bolivia, 5.a Brasil 6.a Chili, 7.a la Plata pati na Paraguay, 8.a Patagonia.

TUKUOL SA OCEANIA

Kasangkapan ng pangalang ito ang kalabat-lahatang na mga pulong nasa sur ng Asia, pati ng Nueva Holanda at labat ng mga pulong nakakalat sa Grande Oceano. Ang mga geograng bago'y bumubuo sa 12 mga pulong ito ng ikalima't ikaanim na bahagi ng lupa, sapagka't nagdadulat ng mga tanging bukol

na ibinubuhay sa mga ibang bahagi ng mundo
magungun sa nauukol sa mga pamamayan, magungun sa
nauukol sa kanilang mga ibinubuhay.

Ang Oceania'y mayroong mga 532,000 leguna sa
arawan na ibabaw, at may mga 30 angaw angaw na
mga tiyang pamamayan, sa kanila'y dalawang lahing
na kakniba ang nalahalata ang mga negros Oceania,
ce, layang sumasabuhing bahag ng katalinuhang
lah, at ang mga Malays, na nasasakop nang raz:
sianila (lahing madilaw). Bukod tangi ang catolice-
mo na nananag sa mga ilang pook, ay pinagbabah-
agi sa lupang ito ang mga panauampalatayang
lahing kalaban at kakniba.

Ang Oceania'y binabahagi sa tatlong bahaging
pinakapangulo: 1.a Notasia o Asia meridional, 2.a
Australia, na bumubuo ng ikalimang bahagi ng lupa
na ilalim ng pangalang Australasia, at ang Polinesia
na bumubuo ng ikaanim.

Ang Notasia'y binabahagi ng tatlong tumpok na
pinakapangulo, na di iba't ang mga isla Filipinas,
ang mga Molucas at ang mga de la Sonda. Ang
Filipinas ay Manila at Mindanao; ang mga Molucas
ay Celebes, Macassar, Gilolo, Ceram, Amboine, at
Banda; at ang mga de la Sonda ay Borneo, Suma-
tra at Java.

Ang Australia'y binabahagi sa Nueva Holanda,
Nueva Guinea o Tierra de los Papues, Nueva Zelanda
at mga ilang pulug may kaunting halaga.

Ang Polinesia'y binabahagi sa meridional, at
septentrional, at iba't iba'y binubuo ng iba ibang
mga pulo na negdadala ng mga iba't ibang pa-
ngalan.

THEORY OF THE FIVE LAHES OF THE TAO

Ang taong niyaring kalarawan ng Dios ay hindi naglalaran sa kaniyang anyo ng anumang kaibhang mababait. Lahat ng mga taong bumubuo ng mga mababait ay nagkakalahawig-hawig na lubid. Datapwa't ang kabagsekan ng mga singaw, ang mga pagkain at ang mga sakit ay lumilikha maging sa kulay, maging sa hugis, ng mga kalatang pagkakabit, na payon may walong anumang nababago.

Lima ang mga lahi ng mga tao, samakatwid:

1a Lahing mapati, na namamayan sa mga halagang kalagitnaan ng antiguo continente at nakikilala dahil sa kaniyang kulay na mapati, mga butok na madilaw at mukhang hugis ilog.

2a Lahing tartara, na binubuo ng lahat na mga Antioch lagpas pa rin ng Ganges, at nakikilala dahil sa kaniyang kulay na madilaw, sa kaniyang mga butok na maitim at kulot, along cuadrado, at mukhang malapad, ang mga pieng'y nakalabas.

3a Lahing americana, na namamayan sa buong America, at nakikilala dahil sa kaniyang kulay tangas, at kababansan ang mawalan ng balbas.

4a Lahing malera, na namamayan sa mga pulo ng Sunda, sa mga Molucas at Filipinas at sa lahat nang pulo ng Océano at nakikilala sa mga gulat o dilimong ginagawa sa mukha.

5a Lahing maitim, na ang kaniyang mga katugyan ay ang kulay na maitim o dilaw na madilim, mga butok na maitim at kulot, noong maunmbok, along na dapa at makapal, mga labing malalaki.

Nakatatag sa buong Asya occidental at meridional; matatagpuan sa Melanesia, sa Nova Holanda, at sa iba pang bahagi ng mga luhang sa mga natatagapagkat nagtataglay ng mga buhok na kinukulat.

TUNGKOL SA MGA TAGALANG NATATAG SA LOALI, SA
CATAWANA SA PAKIKISALAYAN NG MGA PINAPA-
TANGKONG LAYAN SA MUNDO — TUNGKOL SA
MGA EUROPEOS, O TAUA EUROPA

Ang mga taga Francis'y masisipag, mahilig sa mga bagay na nauukol sa kaluluwa, masisigang, matatagapag, puspos ng purat kamahalan masaraya, mapagpupuloy sa mga walang matuluyan, may buhay na dilidili, mailigla sa mga artes at mga karunungan; datapwat mahubuway na loob, di masipag, at lubhang mahilig sa mga nababago at sa mga moda.

Ang mga taga Inglatera'y mahilig sa mga bagay na nauukol sa kaluluwa, mga dakilang politico, mga pantse sa dagat mga mangangalakal na maenlong, nakalalamang sa mga teknika at mga palalo sa mga taga ilang bayan ang pulutong na matana ay mabuti at magandang loob, ang mababa'y lubhang bastos.

Ang mga taga Suwia'y magagalang, magagan-
dang loob, masisipag, may kaya sa mga lalong ma-
lakat pagal, ibig ng mga karunungan, ng mga artes
at ng mga paglalakbay.

Ang mga taga Dinamarka'y magigiliw, masisipag,
matitigas sa pagal, matubating sundalo, at nag aarai
ng may mabuting wakas ng mga artes at mga
karunungan.

Ang mga taga Rusya'y malalakas, matibay sa
ilaga sa kanilang lapin, ay kauna ang pagkakatana
sa karunungan.

Ang mga taga Polonia'y mapamook, maibig sa
kanilang bayan, mga bayani, mararangal, masasaya,
mapagpapuloy sa walong matuluyan, malalakas, may
layang magbata ng lalong malalakas na katalan.
Umbig sa mga artes at mga karunungan.

Ang mga taga Laponia'y malilit, mga panit,
mga tinad, mangmang, halo mga hangal at mami-
nahan sa mga kabo.

Ang mga taga Prusia'y malalakas, matatapang,
mabubuting sandalo, matitiyaga sa kanilang mga la-
karan, maibig ng mga karunungan, mga artes at
pangangalakal.

Ang mga taga Alemanya'y matataas, malalakas,
mga tapat na loob, matatapang, masisipag, datapwat
may kaunting kaenakan; ang mga mahal ay lubhang
mapagpaparangalan at lubhang nasisiyahan sa kanilang
mataas na karamdalan.

Ang mga taga Holanda'y mga formal, matitiyag,
lubhang sanay sa paglalayag at pangangalakal mati-
tiyaga sa kanilang mga lakarin at lubhang malilit.

Ang mga taga Belgica'y matatapang, mga sanay
sa pangangalakal, mga pasulong na hanap-buhay, mga
tapat na loob sa kanilang mga katungkulan, matata-
pang sa kanilang mga layunin at lubhang malilit.

Ang mga taga Suiza'y malalakas, mapamook,
mapat na loob sa kanilang bayan at maibig ng
kalayaan.

Ang mga taga Espanya'y hilig sa kasakutan, ma-
titiyag, mga panit sa pagdaragat, mga palat, mga

paghiganti, mapagkumari at mapagkumari. Ang mga
mga na mababaw na mga institusyon sa kanilang
religiyon.

Ang mga taga Portugal ay magagaling loob,
magagaling, matatapang, mabubuting magdaragat, da-
tapaw't mapagkumari at mapaghiganti.

Ang mga taga Italia'y magagaling, mapagpatuloy,
malilig sa mga bagay ng kaluluha, malilig sa
mga arte at mga karunungan, datapaw't malilig
at mapaghiganti. Sila'y mapagparangalan at lubhang
malilig ng mga karunungan.

Ang mga taga Terqua o mga Ottomanes ay malilig
sa kasukatan, magagaling na lubha, datapaw't ma-
paleto sa mga taga ibang lupa: mga tamad, niwa-
salang halaga ang pangangalakal, ang mga karu-
nasan, at ang mga arte, at kinukulong, pinagbibili
at bibili ang mga babae.

Ang mga taga Grecia'y lubhang mga manginang,
mga dukha, masisigasig, matatapang at mapagmala-
sakit sa kanilang kalayaan bagaman may pagka-
magnanakaw sa dagat.

TUNUCOL SA MGA TAGA ASIA

Ang mga taga Arabia'y kayumanggi malilit ang
bikas, mapanulim, mapanibugan, mapaghiganti at
mga magaanakaw. Inaatong parang alipin ang kani-
lang mga asawa at bumibigay sa astronomia, matemati-
kas at panggagamit. Ang mga kanlata nila'y ang albat,
ang aseda at isang palakol na may kasamang isang
mapatang mababang-mababa. Minamahal ng mala-ki
ang kanilang babae, at nangenatayo at nangenatayo

Ang mga taga Persia'y mapipula, magili sa mga bagay na mabubol sa kaluluwa, magagalang, matatapang, mga palat, mapaghiganti at mga sinungaling. Lubhang maibig sa malala na gugol, sa pagpaparangulo, sa mga karunungan at sa mga artes. Ang kanilang pamilya'y mabengis: ang kanilang mga asawa'y lumalakad na nakukulubun sa ng isang talukbong at ang pinakapangulong kayamanan ay ang magkaroon ng maraming babae at mga alipin.

Ang mga taga India sa Norte ay mga kayamang-ri at ang mga buhok nila'y mapupula, sa sur ay lalo maitim: kaniwa'y magagalang, mahilig sa mga bagay ng kaluluwa, matatalino, matatamis, mapapatuloy, maibig sa kasukatan, mapamahiin, mapag-arawa ng maraming sabay-sabay at kaunting kaya mayroon sa palakipagbaka. Pagka ang lalaki'y natatay, ang kaniyang asawa'y napasusunog na buhay, o napalilibing na buhay kasama ng kaniyang asawa.

Ang mga Brahmanes (mga sacerdotes at doctores sa religion ni Brahma) ang mga bihasa, magagalang, magagandang loob, mabubuting politicos, maibig sa kanilang mga ugali. Nangag-aral ng mga artes, datapwa't waling kariktan, sila'y gumagawa ng tapat at ayon sa katairan, mayayaman, ang kanilang mga babae'y magaganda, datapwa't kung lumalabas sa lan-angay ay kanilang pinapala.

Ang mga taga Siam ay maliliit, mga pangit, marami, mga tamad, datapwa't mga bihasa, mga bihas sa kasukatan at matitiyaga. Ang mababang bayan ay magmamakaw at sinungaling; ang pulutong na mataas ay mapagmalasakit at mapaghiganti. Umii-ingan nang maraming le at cat.

Ang mga taga China'y may tataglay ng mabubuting malupad, mabubuting talinga mga matang mummanti, may na maikil, kulay ng oliva; at mga lalag sa kasalanan, masisipag, magagaling sa pag-aaralan, mabubuting politicos, at gumagulang ng malaki sa kanilang mga magulang na pinanggalingan, ang kanilang mga magulang at sila'y lubhang mapamahiin. Ang kanilang mga babae'y mayroong paang lubhang maliliit at hindi makaupo sa dalang na kinakausan ng kanilang mga asawa. Pagka namamata'y ang emperador, lahat nang kanyang mga alipon ay namamata'y sa kaniungan. Iminoon ng maraming isang at cast, at aguadiente de granos.

Ang mga taga Cochinchina'y masaya, may tatag na loob, matatapang, masisipag, matatalino, mummanti at may kulay oliva. Nagasasal ng matamis sa kanilang mga babae, na ang kagandahan ng mga ito'y ang magkaroon ng mga ngipang lubhang maintin at ng mga kukong lubhang malalabab.

Ang mga Tartares ay mga magmamakaw, pagahagahag, matatapang, mabubuting mangangabayo at naglalabatang walang lampa ng lalong malalaking kasalanan. Naninirahan sa mga tinalahan, kumakain ng laman ng labayo at mailagan ng mga licor. Bababagya ang may sinasampalatayan.

Ang mga Japanese ay matatag, mabubuting yari may kulay na namamata'y, may mga matang maliliit at mga bahaso, mabubuting sa mga bagay nang kasalanan, mga ukol sa mga karunungan at mabubuting mag-aaralan. Pinapakas sa kanilang lupa ang lahat bukod ang mga taga Holanda. Ang kulay na maliliit ay nagpapalasyag sa kanila ng tuwa at ang

may ibang damit sa mga kamay at sa mga paa, isang sapato.

TUNGCOL SA MGA TAGA AFRICA

Ang mga taga Egipto'y matatala, mga magnanakaw at mga tinad, nagdadala ng isang turbante at ng kanilang damit na may manggas na lubhang maluluwang. Ang kanilang mga babae'y lumalakad na lubhang nakukulubangan na hindi mangyayaring makita ang kanilang mukha.

Ang mga taga Nubia'y malalakas, mabubuting yari't matitibay, lumitigay na madali sa mga kalakhan at nangamamata'y na lubhang mga betis; lubhang matibig ng pakikibaka, mga lilo't magnanakaw.

Ang mga taga Abisinia'y matataas, matitibay, at may kulay na namemerde, mahabangis, may mga ugaling mapag-akasya ng ari tumataban sa mga kangkang sa mga tiula, kamakain ng karneng hilaw at iniiinom ang dugô ng mga layop na kanilang nabuhuli. Mayroong lubhang malaking takot sa mga taga ibang lapain sapad't binabasag ang mga vase ng iniauman ng mga ito. Pinapekuan sa cruz ang mga may kasalan; ang mga lalaki'y lumalakad na balos ay luto't lubad, ang mga babae'y may dalang isang hawo. Gayon may ang mga taga baybay dagat sa silangan ay malaki ang inihusay sa pag-uugali dahil sa kanilang pakikipanayam sa mga taga Europa.

Ang mga Cafres ay lubhang bantog dahil sa kanilang taas at sa kanilang ganda, mahihilig sa kasukatan, malalakas, lubhang mga umid at mabalanag. Nanagaganay sa pakikipagbunt at sa pag-

Ang mga taga-lubhang lubhang sa pag-aaral ng pag-
aral, ang mga lalaki ay lumalabas sa buong
lupat-lupad, ang mga babae'y wala nang dinaralan
sa isang pangit na bahay.

Ang mga namamayang may pag-aaral sa buong
lupat-lupad ng mga hangal, kumakain ng karaming
lupad, pinawawalang halaga ang pag-aaral na naminula
sa ang kaluluwa'y may kamatayan, ngunit walang
pag-aaral kundi isang kapos na pagkakilala sa Dios.
Ang mga taga Europa'y ang nagpapatamis ng karaming
mga ugali at ang relihiyon cristiana ang sumawala
sa kanila ng bahagi ng kalunggihan sa pag-aaral.

Ang mga namamayan sa mga baybay dagat ng
Atla Guinea ay mga magnanakaw, mapamahim, mga
lupad, at malalabis sa pagkain, pag-inom at iba pa;
bagaman lubhang may káya sa mga artes, ang mga
ito'y niwawalán ng kabuluhan dahil sa mga tamad.
Dito ginagawa ang pangangalakal ng mga negros.

Ang mga taga Senegambia'y maiitim at halos
mga lubhang hangal, masasaya, mga hilig sa mga
bagay na nauukol sa kaluluwa at may kayang mag-
kanit ng mga pagkakilala, kung hindi sana lubhang
mga tamad, walang ginagawang pag-iimpok na anoman
at nasisiyahan na ita'y nabubuhay sa pagkain sa
araw-araw. Ang mga taga loob ang siyang lalong
mga pangit at nangabubuhay sa pag-iila o pagkain
nang kapwa tao.

Sa mga taga Marruecos ay may mga Moros at
may mga Berberos. Ang mga Moros ay matatag,
mga payat, matatalas at mga magnanakaw, dapat't
walang palamuti sa kanilang mga gayak at mga
pansamalat. Ang mga Berberos ang mayroong isang

ugahog mabunga at malaking laka, at malalupot na
hagway ng mga cristianos.

Ang mga Argelinos o taga Argel ay mga kayu-
nunggi, mabubuting yari, malalakas, datapwat sa
palalo malalupot, mga tampalasan, mga magnanakaw
sa dagat, mga lalig sa masamang gawa. Pinababa-
yayang di tinatawanan ang mga lupang kanilang nasa-
sakupan at inilibig pa ang katamaran kay sa magtrabaho.

Ang mga taga Tunes, ay mga lalong marurunong
sa pakikipagkapwa tao at kaunting kapalaluan at
katamaran mayroon kay sa mga ibang Berberices,
datapwat sila'y nangga sa isang malalim na kamang-
mangan tungkol sa mga artes at mga karunungan.

Ang mga taga Tripoli'y mayroong niyaon ding
ugahog tinataglay ng mga Argelinos, at malalakas,
kahit malilit at sa kanila'y lubhang kaunti ang
makikitang mga bukot.

Ang mga taga Sudan ay may mga mahahagway
na taas, lubhang malitim, mga walang muwang tung-
kol sa pakikipagkapwa tao at mapamahalin. Ang lipad
ng isang ibon o ang pagkasalubong sa isang hayop
ay nagpapasiyá sa mga lalong malalakíng lakorin,
ipinagbibili ng mga magulang ang kanilang mga
anak dahil sa i-ang bagay na munti ang halaga.

TUNGOL SA MGA AMERICANOS

Ang mga tubo sa mga lupang norte ng Am-
erica ay nananatiling taglay halos ang mga kaugaliang
tinataglay noong hindi pa sinasalakay o linoloban
ng mga taga Europa; ang mga Iroqueses, ang mga
Hurones, ang mga Illices, ang mga Canadianes.

at ibat pa, ay matatapang, mabigat, mga dakilang mangangaso, sumasamba sa isang Dios, sa ilalim ng Dakilang Espiritu. Ang mga Esquimauxes may nakalang tip, ibang na dapo at ang mga labi ay lubhang makakapal at lubhang mangmang tungkol sa pakikipagkapwa tao.

Ang mga Mexicanos ay kayumanggi, mga bahagyang maitipag, matatamis, at mabigat ng mga artes at ng mga karunungan.

Ang mga taga Brasil na ibat pa natuturuan ay lubhang malupat, at mababagat na linalamon ang taga ibang lupang nahubulog sa kanilang mga kamay. Ang bayan ng mga Papoys ay eiyang lalong dapat katakutan.

Ang mga Indies na nanligpat sa loob ng Guyana ay nabubuhay sa pangangaso at mga mangmang at mapaghiganti.

Ang mga Peruvians ay nabubuting yan at malalakas.

TUNGOL SA HANAPIN AT SA CANIYAY NANGALAMAN

Ang buong lupa at ang lagat ay nabababid ng isang bagay na tinatawag na hangin, na, anang mga hebreos, ay isang tumaw na manipis, nanganganiag at may kulay azul, pagka minamach'y isang malakong dami, paris nang mangyayari sa langit, at sa malayo, pagka malinis, na nakikita natin ang mga bundók parang mga azul. Gaya nang lupa, ang hangin naman ay biodi rin isang elemento, sapagka't ang kahulugan nitó'y lindi mangyayaring bahaginin sa dalawang lagay na magsakaliba, at ang hangin ay mabababig.

ng ganito sapagkat binubuo ng 79 na bahagi ng isang bagay na tinatawag na aloe na isang bagay na gas o singaw, at ng 21 ng isang tinatawag na oxygen; at palibhaan'y elastic ang hangin, ang nasa ilalim ay lumalaban sa lakas ng nasa itaas. Hindi lubhang pagtatakhan ito kung kailan na ang mga bagay lumalangoy sa ilalim ng dagat at gumagala ng lubhang malaya para natin sa hangin, at gayon may sila'y may taglay sa ibabaw na sasong patag, katat kumpat ng atin. Ang dakilang daming ito ng hangin ay bumubuo ng tinatawag na atmosferas; na tumatans ng mga 30,700, at suang iba'y mga 41,200 tocas ng maligat doon mula sa ibabaw ng dagat. At ang bigat niya'y kapanit ng sa isang hangin mercurio na may 20 pulgidas o ng amon na puot dalawa ng tubig, suporta isang taong may katamtamang taas ay nakakaranas sa buong ibabaw ng kaniyang katawan ng isang din na ang kalamutan'y may 30,000 libras. Gayon may di tala namatandang itong malaking bigat na ito sapagkat di lamang nalulubog tayo sa hangin kundi nanat'y ina-taglay natin siya sa loob ng ating katawan na pinapasukan sa lahat ng mga tagiliran. Kung sa pamamagitan ng makina pneumatica ay namatnan ng larami ang isang caja ng tambor, samantalang nawawalaw ug luman, ay lumulubog ang balat hanggang sa pumuputok ug matunog, na parang pumutok ng pistola, at lahat ay dahil sa bigat sa ibabaw ng tambor ug hangin. Sino may mangyayaring magalis ng waling anumang hirap ug kampanyang orinal sa makina pneumatica, pagka puno ng hangin pagka sa tulug ug mga panel ng enabing makina'y inalis

ang hangin sinomang di nakabubuhay sa nakabuhay
ng sinomang sa kaniyang lugar ng di gaganan o
gaganan ng isang malaking lakas, sapagkat ang ha-
ngin pumapatak sa ibabaw niya'y di siya pabalawin,
para ng di magagala o katatung ng isang luo-
ang isang batong kinapapatawan ng limang pu-
na na puong aroras ng bakod.

Hanggang labing mata'y ay ang puon ng lupa
ng labing kaunti, ang lagat ng hangin dumidag sa
lugar na ito at ito'y nakikilala sa pamamagitan ng
larameter bawat giit na dumidag o mabuklat ay
mabukol sa 12 tores at karamat ng taas na patindig.

Sapagkat ang hangin ay pumapatak sa kaniya-
ring earth, ang eusong labing dumapit sa laro'y labing
isaisin, sa mga megakaloras na dumagala, sa-
pagkat kung ang isang lugar ay labing, mataas ang
mga eusong labing malalapit sa lugar na ito ay may
labing kaunting kasasman kay sa mga malalapit sa
lugar na mababa, kaya na kapag sila'y malalapit
sa lupa.

Bukod pa sa karamat ng taas, mayon nang
gumagawa ng init, na tinatawag ng mga iscos na
calórico, palibhasa'y pinalapad ng init ang labing
ng mga bagay, sapagkat panghihiwalay ang karamat
kalin hitang mga labing hanggang labing malinik
ang hangin ay labing kulat ng karamat at mag-
papari ang pabalik pangkalan.

Ang hangin ay karamat sa lahat sa lahat labing
ng mga hayop upang makalunga gayon din mahan-
sa mga halaman upang magyaring mabuhay. Kung
ang labing ay lubhang masasim, ay gumagawa ng
labing malaking karamat at ang lahat ng karamat na

na, o sa kaulanan ng bahay ng kaniyang mga anak. Kapag kung lubhang lubagbag, napipigil ang paghioga sa kukulang na pagka lubagbag ng kaniyang mga ilalim at pagkalugam ng mga lakas. Dito nanggagaling na pagka masinsin ng katamtaman ang tao'y nakakarandang ng lubhang mabuting kalagayan, may mga lakas sa mga kalamnan at sa pagtunaw ng kinsin, masya, maligei at nababagay sa lahat nang bagay-bagay na mga gamain: lahat nang pabalik na mangyayari pagka lubagbag o mainit. At ito ang nagpapaliwanag ng mga kaibhan ng mga ugali ng mga tao na iba't ibang singaw.

Samentala na ang tao ay napaitaas sa mga bundok ang kanilang paghioga'y lalong mahirap, lalong bapo, kahit na magpalinga sa pagkapagod nila sa pag-akyat: ang mga lakas nila'y nagbabawas at nararansang lahat ng mga bagay-bagay nang pagka gumagawa ng malaking init, tungkol sa suukol sa paghioga at mga paggalaw. Lahat na yao'y dahil sa ang hangin ay lalong lubagbag; ano pa't hingi mangyayaring mabuhay, ng di nalalantad sa malaking bagabag at mga panganib, ng mabigat din sa isang taas na 2,446 na tozas. Gaganan inakala ni Casini na di mangyayaring paitaas pa at huminga, si Gay Lusac ay napaitaas sa isang globo aerostático hanggang 3,600 tozas. Gayon ma'y nasalamau ng lahat na hindi mangyayaring malubay sa isang poek na bibigat sa ibabaw ng dagat ng 2,075 metros. Ang mga banal na relihiyosos na tumitira sa hospicihong natatayo sa kaitaasan ng bundok ng San Gotardo ay napipilitang maaag maminan-minsan sa mga kapatagan upang papamaulin ang kanilang bu-

pagpapalitan sa kabayaran ng hangin madalang na kailang inilubog. Datapwat hindi mangyayaring magali ng anoman ng lubaan tungkol sa taong mangyayaring kalubayan ng tao, sapagka't nabitin ng malak: sa mga bagay-bagay na kinasiderohan. Kaya ang kapatagan ng Quito ay lalong mataas ng 2,908 metros kuy sa dagat at lubhang matao at agana sa lahat nang bagay-bagay na mga halaman. Ang Méjico't ang kaniyang lawa'y nalalagay sa ilalim ng isang malapad at matabang kapatagan na mataas ng 2,275 metros sa ibabaw ng dagat.

Kung ipaparek ang isang hayop sa loob ng ma-kina pneumatics at nalien ang hangin, ay mamatáy: dito'y maiipagpapalagay na matibay na ang tao, kahit na anoman ang tuklasin, ay di mangyayaring gumawa kailan man ng mga paglalakbay sa buwan, sapagka't ang atmosera o hangin nakapabalot sa lupa'y mayroong isang hangga, at, sapagka't waling hangin sa lumalò pa roón niya, ang tao'y hindi mangyayaring huminga at kaya hindi mangyayari anomanang paglalakbay.

Ang tao, pagka humahinga'y pinaginhisa-hiwalay ang mga bahagi ng hangin. Sa loob ng dalawang puortapat na oras ay umuulob ng may tatlong damang pulang azumbres ng oxígeno, ibinabalik sa hangin nakahiligid sa kaniya ng gayon ding damang gas acido carbonico na niyayari sa kaniyang mga baga sa kasalukuyan ng paghinga; gumagawa ditong di maihinga tatlong metro't kalahat: kubo ng hangin, o isang celemin at kalahat: sapagka't samantalang nagkukulang ang oxígeno sa atmosiera ay lalong kaunti ang kankulan sa paghinga at pagka nagkuku-

Itatagpuan ang tao'y mamamatay na ina. Ito'y nagpapaliwanag kung paano ang hangin sa isang salang himbingalan ng matamang tao'y nagiging masama o nakasama, at kung hindi babaguhin lahat ng mga mamatay na ina, pagka mabuo lahat ng mga tao.

TUNOG SA INIT

Ang pinanggagalingang katamtam at sa maliliit na init, ay ang mga sa itaas na lupat sa kaniyang lahat ang tunay na init at kaniyang mga tunay. Inaakalang siya'y isang fluidong gumagawa sa gubit na matatag, na lamilipad sa isang isang mga katawan at gumagawang lamalagay sa panimulang. Siya'y ang dahil na ang mga ita'y maging matatag, ang mga ita'y mga tunay at ang mga ita'y mga tunay, pagkatapos siya'y gumagawa sa paghahawak ng mga kalit-litang bahagi ng mga katawan, at kung ita'y matatagpuan halos hindi nagkakadikit-dikit sila-sila, ang mga ita'y pinakikiting ng malaki at ginagawa ang mga singaw, kung lahat ng nagkakadikit na kaniyang ang mga tunay, at kung lahat ng nagkakadikit sa kani-kanila ang mga ita'y, at ita'y nagpapaliwanag nang ita'y ita'y mga ita'y na mababaw na mga katawan ng kinapal.

Gayon sa lahat ng mga mga katawan, ang init ay nagbibigay sa hangin ng kaniyang kalagayan, at dahil sa ang kaniyang kalit-litang mga bahagi ay kaniyang pagkakadikit-dikit lamang mayroon sa kani-kanila ginagawa siyang fluid, at pagka ang init ay kaniyang, pari-kung taginaw, ang hangin ay mababaw at mababaw sa paghahawak, kaniyang tunay

at nabalangay ng lalong laka at tilay, at papka ang
unt ay malaki pinakiting ang mga kalit-litang ba-
hagi ng hanjin, at ito'y lalong madalang at lalong
kaunti ang kaukulan sa paghinga; at dahil sa pag-
na ginagawa sa atin ay sinasabi nating siya'y ma-
bigat, gayong siya'y lalong marami.

Mayroong isang ka-anapang nagpapakilala ni-
tong mga chest at ng kinapayan, na tinatayang na
temperature at pansalangang ng thermometer, o pa-
lakat ng init, siya'y isang chest de vidrio, na may
isang matinding globe na may bahagang dami ng
alcohol na napula o ng mercurio ayon sa anong
temperatura gagawin, at mado pupunta ang buong
chest. Ang second o mercury umakyat o ba-
mabal ayon sa init ng hanjin o ng alinang ibang
katawan na magpapunta thermometer, at ito'y nagtaturo
ng temperatura upang malalagayan siya'y maglala-
gay sa tagiliran na sa ito ng isang tandang binabagi
ng mga bahagang makatapis na siyang mga
grados. Mayroon nang kay Reaumur na may 80
grados ang kay Fahrenheit na may 212 bahagi, at
isang tandang na centigrado, sapagkat mayroong
isang dahan. Para sa mga centigrado'y nag-
papakilala na ang ito'y ay centigrado'y pagka ng-a-
ciento'y kinukulo.

Ang tao'y may isang dami ng calorico o init na
nababagay sa kaniya at tataagap niya sa kasalu-
kuyan ng paghinga, siya'y isa sa mga kailangan sa
kaniyang kalubuyan. Ang init ng atmosera'y wala
lahat na anong katagihan tangkol sa pagyan
ng init ng tao at ipinapalaganay ang kaniyang
kapatayuhanang mabuhay sa mga lupalog malinit at

malalamang. Nakitang magbata mga tathasang tao ng init na 1000 at hanggang 1200 na hindi na karanas ng mga kasiraan sa kanilang mga kagalingan. Ang init na tayò ay natitira ng lalong magaling kay sa halumigmig.

Pagka ang araw'y pabulog na matwid sa isang lupa: ang init ay lubhang matindi gayon ang nang-yayari sa zona torrido: hanggang lalong pahilig ang kaniyang mga sinag, ay lalong kaunti, ay ang init, at ito'y nagpapaliwanag ng mga kaibhan ng mga pingaw at mga panahon. Sa tag-araw ang araw'y naggegawad sa atin ng mga sinag na mahilig nang kaunti kay sa taguinaw, at dahil dito'y gumagawa ng lalong init at ang hangin ay maein-in ng kaunti.

Ang mga hangin, ang mga bundok at ang pagpapabaya sa mga lupa ay nagbabawas ng init. Walang kabuluhan ang sabihin na gayon din ang ginagawa ng gabl, sapagka't ang araw'y wala noon sa hemisferio. Sa mga pook na lalong matataas ay kaunting init ang ginagawa, sapagka't yao'y di nila ipinapalmong lubha na paris ng mabababa. Ang lamig ay di ibang lagay kundi ang kakulangan ng init haba paris ng mga dilim ay kakulangan ng liwanag.

TUNGCOL SA MGA HANGIN

Ang hangin gayong siya'y isang fluido at gayong may lubhang maraming kadahilanang ginagawa sa ibabaw niya, ay gumagalaw ng madali at sa iba't ibang mga asal. Ang panghalina ng mga planetas, ang init ng araw at ang pagpihit ng lupa ay mga isa pang maraming kadahilanan na nagpapagalaw sa

hangin. Ang init at ang araw'y humahaba sa hangin at pinatataas siya't pumabalaba; ito'y nagpapalitanag ng pagakyat at pagbaba araw-araw ng barometro ayon sa sinabi ni Laplace. Ang init at ang galaw ng tubig ay nagpapataas sa mga eueong mabababa at nagpapababa sa mga matataas, na eiyang ikilapangyayari ng ibang galaw ng hangin. Ang lamang at ang katuyuhan ay gumagawa ng gayon din at pabalik.

Sa lahat na ito'y matatanto na ang atmospera'y palaging ginagalaw. Pagka ang galaw na ito'y naranalanan, tinatawag na viento, na lubhang iba-iba sa katulinan parte ng mga pook na mangyayaring bagunan, pagka't ang mga bundok, mga ilog, mga gubat, at iba pa, ay mayroong malaking kabagekan mugkol sa galaw ng hangin.

Sa kabagekan ng tagal o ng lakas at katulinan nitong mga galaw ng hangin ay tinatawag na mga vientos eliseos, dulces, fuertes (malalakas), violentos (matarahas) at katapustapuan hurricanes.

Ang mga vientos eliseos ay mga vientos na humilalip na palagi sa paligid-ligid ng ecuador ng lupa, hanggang sa dalawang tropicos. Siya'y ginagalaw o anaki'y gumagalaw mula sa silanganang hanggang sa kanluran, sumakatwid, pabalik sa galaw ng pagpilit sa araw-araw ng lupa. Sila'y lubhang mabuti sa mga naglalayag dahil sa kanilang katiyagaan at pagka kataintaman. Mayroong mga ibang takbo na hindi matiyaga, at hindi bilirang makakita sa isang ring pook ng mga agos o takbong nagkakasalubong, na nakikilala dahil sa magkasalubong na tunog ng mga ulap.

Pagka ang katuliran ng hangin ay kaunti ang vientos'y bahagyang nararamdaman, at kaya'y nakaluhod, at bumabuo ng mga briess at ng celiro: kung may katuliran na 3,04 metro sa bawat segundo ay vientos'y malakas ng kaunti at pagka ang hangin ay 40 o 50 metros sa bawat segundo ay bumabuo ng tinatagay na urakan.

Ang mga galaw na ito ng hangin ay lubhang kaginhanginawa, sapagka't bumabagat binilinis ang atmospera, at lubhang mapakinabang sa paglalayag at sa iba ibang mga kagamitan ng tao, paria hababawa, sa pagpapagala ng mga molinos de viento.

Ang mga vientos ay nagdadala ng iba't ibang mga pangalan ayon sa kung saan sila nanggagaling. Mayroong tinatagay na apat na cardinales na ang pangalan ay ang Este o Oriente (silanganan) ang Oeste Poniente (kalunuran), Norte at Sur o Mediodia. Sakal mayroong pang ibang apat na pagitan na ang pangalang'y Nordeste na nasa pagitan ng Este at ng Norte, ang Sudeste na nasa pagitan ng Este at ng Sur, ang Noroeste na nasa pagitan ng Norte at ng Oeste, at ang Sudoeste na nasa pagitan ng Oeste at ng Sur. Mayroon pang maraming ibang mga pagitan na hindi namin tuturan sapagka't pag-aral na sadya ng mga mag-aaral ng paglalayag.

Ang tungong tinataglay ng mga vientos ay nagpapasad ng malaki sa ikabubuti o ikaramdama nila sa paglala ng mga tinataglay ng mga pook na pinagdagan; anapa't ang nanggagaling sa Norte ay mabuting, ang sa Sur, mainit, ang sa dagat, mga lawa, o mga ilog, balumbing; ang sa isang bahangin, tuyô; ang sa isang halamanan o gubat, ma-

mag at mabangay at sa mga lahat at mababak at
mababang amoy, mababag at mababagkakakak
lahat na iya'y nagpapakilala kung gaano ang pag-iingat
ang dapat gamitin sa paggawa ng mga tahanan

TIKOL SA TINGAW N. TUBIG SA LINGAYAN NG HANGIN,
AT SA MGA TANGAY-TAGAY NA LINGAYAN SA TAN. PALIS
NG MGA PLAP, PLAN AT IBA PA

Ang hangin ay mayroon maglaman nang
tubig ng dami ng tubig na natalagay sa taas ng
kanyang init at ng kasinaman. Hanggang lalong
masinit ay ang hangin, ay lalong malaking dami ng
tubig sa kalagayang singaw ang malalaman

Ang tubig, sapagka't lalong mababag at kay sa
hangin ay lalong makapantass sa dakong atmospera
kandi sa kalagayang singaw. Ang init ng araw na
bambagay sa hangin ay nagpapasindaw ng bahagi
ng tubig ng dagat at ng mga ilog, at ang singaw na
ito'y tumatagal o namanatili at kumakalat sa hangin.
Kung ang init ay mayroon lamang 18 o 20 gradong,
ng singaw ng tubig ay lalong masinit makita ng mata,
kandi bambabago na panandang ng hangin, at di
namamalamang sa panamagitan na mga instrumentos
o kasagkapang tinatawag na hydrometers o mga
pagsekat ng balumagang datapwat pagka ang ka-
nyang kasinaman sa hangin ay paris ng 620 ay sa
1000 ang laki ng hangin ay namagdag at ang bigat
nya'y nagbababawas. Ang mga buhok ay mababuti
sa pagkakilala ng balumagang ng atmospera, sapagka't
lalong siya at humihulab. Mayroon pang maraming
lalong mga katawan na gumagawa ng gayon din.

Pagka ang hangin ay natitiguan sa labas ng singaw ng tubig, o pagka ang init ay bumababa sa 9 o 10 grados, ang singaw ng tubig ay napakikita. Itinutero ng higrometro ang kaniyang mga grado ng halumigmig ng atmosfera at ang barometro'y naglaramdaman sa kaniyang kabigatan; at sa gayo'y nahikita, ayon sa mga iba't ibang dami at mga bagay-bagay na kasabay, ang mga fenomēnos o meteoros aruēnos na sumusunod: ang niebla, ang mga nubes, ang rocio, ang ulan, ang nieve, ang granizo at ang mangs.

Ang niebla'y di iba kundi ang singaw ng tubig na nakikita na nagpapalabo ng panganganiang ng hangin, at nagpapakilala ng lalong mataas na grado ng halumigmig. Mayroong niebla sa tuwi nang ang dami ng hangin kinalalamtan ng singaw ay luma. lamang sa alinmang magiug kadahilanan. Ang singaw ng tubig ay nalalagay sa ganitong pangyayari sa vesicular; samakatwid, bumubuo ng mumunting glo-les ng singaw na walang laman, katulad ng mga gorgontas de agua de japon, at ito'y nakawawala ng panganganiang ng hangin; sapagka't ang singaw ng tubig sa ibang kalagayan ay totoong malinaw paris ng hangin. Ginagawa naman na huwag mahulog, paris ng mangyayari, kung diin ay tubig na tunaw.

Ang mga nublados o nubes ay mayayari nang papagayo din. Natatanto natin na palaging humi-hiwalay sa ibabaw ng lupa tadhanang dami ng tubig na hugis ng singaw at kumakalat sa hangin, at naman na ang hangin ito'y lalong malumang hanggang lalong mataas. Ang singaw ng tubig nga'y lumalapot pagdating sa isang poik na lalong mala

ng at buhat ng kung lapa sa ulap. At ito'y nagpapalitanag kung pako namanali sa lalung sapagka't ang linalaman ng bawat vesicula ng singaw ay lalong maging kay sa lumigid sa vesicula (muntong hangkag). Ibang kaisipan mayroon na nagpapalitan sa lalong muntong bigat ng ng unblados, at siya'y nadapat aring parang mga paypay na tumatanggap kung araw ng mga singaw ng araw, at kung gabi ng mul ng lupa, dahil doo'y mayroon silang isang init na lalong matatag kay sa atmosferang na nagaganing na sa kanila'y lumiligid, at dahil dito'y kulang nga kaunti ang kanilang bigat. Kaya sa loob ng maghapo'y napanatag, at pagdating sa isang pook na lalong tuyó, ay mangyayaring mauwing muli sa singaw na lalong manipis at mawala. Gayon din mangyayaring gamin o sumabog, paglipad muli sa isang pook na mainit hanggang sa isang malamig, o pabalik, ayon sa mga takbo ng hangin na tumata ngay sa kanila.

Ang rocío o hawog naman ay yari ding singaw ng tubig na nalalaman sa hangin, na di siya inaali-an ng pangangamang kaya lubhang nababatid na lalong ay mayroong hamog pagka ang langit ay mahinahon, o malinaw; ang singaw na ito'y namumuno sa ibabaw ng mga halaman, sapagka't ang ibabaw na ito'y lalong malamig kay sa hangin lumiligid sa kanila, gayon din ang nangyayari sa mga salamin ng mga balcones sa taginaw, na nangamunon, dahil sa naliligid ng hangin sa labas na lalong malamig, ang singaw ng eilid, at nakikitang mga bas, malalabo at maminan minsay may hido, ang lalong hindi lumalagay sa ilalim ng mga dalon, sapagka't ang

nga ito'y tumatungap sa ilalim ng init na itinatutal sa kanila ng lupa, samantalang nasa ibabaw'y hindi tumatanggap ng anumang dahil sa ang atmospera'y malinaw; kaya pagka may ulap na mas-mas, ay walang hanog; sa gayong pangyayari ang mga ulap ay naghabagis sa kanila ng init sa itaas, paris naman ng lupa sa ilalim, at ang singaw'y di mangyayaring lumapot, ni tumao nitong mga mumunting latal ng tubig na ginagawa ng hanog.

Ang ulan, ang nieve at ang granizo ay hindi ibang bagay kundi ang singaw, ng tubig sa kalagayang may buys napantog na mal lunggit na biglang naging tubig sa tunaw o naging tubig na namno sa lubhang maraming mga kadahilanan at kabsgetang mahirap na makilala. ngunit lahat ay nangatatukoy sa electricidad; at sapagkat sa gayong pangyayari malibigat silang malugit kay sa hangin, ay nangahubulog nang lumigit o kumulang na katuluan ayon sa kanilang dami at taas.

Sinasabi ng mga fisicos na ang mga mumunting balagi nang singaw ng tubig ay nagkakahiwalay, bakod sa mga ibang sanhi, dahil sa fluido eléctrico, at na sa sumandalilog nasasagi sa ibang ulap, o madadait sa lupa, ang fluido eléctrico'y umalis o iniwan sila: sila'y biglang nagkakalapit at yumayari ng mga patak ng ulan. Ang mga liutik na di iba kundi mga fenómenos eléctricos (mga hayag na gawa nang electricidad), paris ng makikita natin manaya, ay eiyang lumulusaw at nagsasabog ng mga ulap sa masinsin ng tubig, at dahil diya'y madalas na magiag lubhang masagana ang mga ulan pagka kumukolag nang malakás.

Ang mga ay ang sinasabing ito na marami dahil sa mga isang bahagi ng ating ating malalang, at bahuhuleg na bumabuo ng bagay na mga bubog na hiwabiwalay.

Datapat pagka ang mga maraming bahaging ito ng tubig ay marami, kung ang mga lakas nang electricidad ng dalawang ulap ay humalili na't magtulak sa kanila ng suod suod, para ng nangyayari sa mga bagyo, sigwa, ay bumabilog at sa kanyang dito'y kumakapal ng suod suod sa pagkakadikit-dikit na nangyayari sa kanil-kanila, hanggang sa kung malang nang kanilang bigat ang lakas na humahalina ng mga ulap, ay nangahuhulog sa lupa ng matulin, na siyang bumabuo ng granizo, na ang laki ay nangyayaring maging ibarila, na nagpapakilala ng isang malaking sigwa, pagka lubhang malalak ang mga bató.

Ang mga mangas, bagay na gawa ng atmosféra't lubhang karamihan sa dagat, ay mga malalaking buntot ng sinasabing tubig na ang hugis ay haligi o balisangsoog na ang dulo'y sa ibaba na gumagawa ng isang malaking ingay na parang isang dagat na megataw at nagpapagis marami minsan ng granizo, at madalas ay nagpapalubog ng mga sasakyan pagka bumabagsak ng lubhang karamihan.

TUNGOL SA MGA MIDLA, SA TUNGOL SA CUBA, AT SA MGA PARAYOS

Upang matantóng magaling ang mga bagay na ito'y kinakulangang maalaman na sa lahat ng mga katawan ng kinapal ay mayroong isang punto na

umalawag na natural o electric, na binubuo nang dalawang bagay na electricidad, isang positiva at isang negativa. Pagka ang isang katawan ay mayroong electricidad na mahigit kay sa natatapat taglayin, ay sinasabing may electricidad positiva, at kung kanya ay negativa.

Pagka ang mga katawa'y nanga sa kalagayang ugali ay hindi naghabayag ng anumang pamalak ng pangkahig ni pangtulak.

Kung ang isang katawa'y electrizado, ay bumubuhay sa iba na nasa kalagayang ugali.

Kung ang dalawang katawa'y electrizado nang magkapanis ay nagtutulakan.

Kung ang isang katawa'y electrizado ng isang asal at ang isa'y electrizado ng ibang asal ay naghahalinahan.

Kung dalawang katawang naghahalinahay magdadaiti, pagdaka'y nagtutulakan.

Mayroong mga katawan na mabubuting taga paghatid ng electricidad, paris ng mga metales at ang mga tuzaw, ang tubig sa halimbawa, ang topacio, ang nacar, ang vidrio at lahat ng mga dagta karaniwan at mga katawang sukat masunog.

Paris nang lahat nang katawan ang mga ulap na may balang babagyó na lumulutang sa atmosera. ay mangyayaring lumagáy sa kalagayang ugali o mga electrizado. Sa unang pangyayari ay hindi nagbubuhay ng anumang bagay na bukod paris ng nakikita kung teginaw na kaunting electricidad mayroon. Datapwa't pagka ang isang ulap na nagbabalang babagyó ay electrizado at lalapit sa iba na di humahalin sa kaniya, pagka nagkadaiti'y lumalabas ang isang tilamok na apoy, at pagdaka'y narinig ang isang

pagkakalap ng ulap ay nagpapapalig, at may isang
tuturan, kung ang dalawang ulap ay electrified
kapag ng isang aral na nagkakalaban. Pagka dala-
rang ulap ay kaywa electrified, ng pagkapag ay
nagtutulak sa. Pagka ang isang ulap na tigib nang
electrified ay lumalapit sa isang dalang matulis na
mananag lagay, sa isang kampanario, sa isang puno
ng kahoy o sa isang sa akon ay gumaganap sa ilalim-
dong ugali na nilalaman ng mga katatung ito at
nangyayaring lumabas ang isang tilamsik na apog
ng electrified kasama ang laras nang kanyang mga
kahihinatnan.

Ang karami ng tilamsik ay ang kidlat, ang tunog
o putok, ang kulog, at ang lintik ay ang apog
o ang tilamsik din ng electrified. Ang nakakakita
mula sa malayo ng mga bagay na ito, una'y pama-
mala ang liwanag ng tilamsik o ang kidlat at pag-
katapos ng sumandali'y naririnig ang tunog: ito'y
nangyayari dahil sa ang liwanag ay yumaynang lalong
matulin kay sa tunog. Bawat apat na tibok nang
padaluyan ng bisig o ng galang galang, kung mag-
papasimulang bibilang magmula sa pagkakita nang
kidlat hanggang sa pagkarinig ng kulog, ay nagpapa-
kilala na ang ulap na naghabalang asigwa ay isang
kasapat na labanan ng mga alagay sa pagkakita na
pinagpapalig ng pagmamahal ng isang tao.

Pagka ang tilamsik na ito'y guwa ng pagkakalap
ng isang ulap sa lupa, na tinatayang ng di nakasalam
na pagkahulog ng lintik, ang tunog o kulog ay malaki,
malakas at sinusunutan ng isang hanay ng mga
pahay na mga ulap mga tunay na alingaw-ogaw na
mga hangin. Nangagaling ang mga bagay na ito

sa mga kielap o tilamuk na tumatawag sa paglalaro.
daitihan ng mga ulap.

Ang tunog ay humabalina sa mga ulap dahil sa
takbo ng hangin na ilinalagda, kaya sug tumugtog
ng mga kampana at lalo pa ang eila'y pihitin pagka
kumukulog, ay nagdadulot ng malaking panganib
na mahulog ang lintik sa kampanario, na lubhang
kinahihinalingan dahil sa may dulo't matana.

Ang bagay na ito'y nagbibigay samhi sa paggawa
ng mga pararraye, na di iba kundi isang barrang
bakal na may 30 hanggang 40 talampakan ang taas,
na nagtatapos sa isang dulong platina na ilinalagay
sa mga azotes ng mga edificio, at ipinakikipanayam
sa lupa o tubig, sa pamamagitan ng isang pising
metal na mga alambreng pinilipit at sinahingan ng
di kalawangin, at huwag eiyang iladaiti sa edificio
kaya pipigilan siya ng mga kahoy. Ang barrang
ito'y nagpapalayo ng banayad sa electricidad ng mga
ulap at pumipigil sa mga lintik at ng pagbasag ng
mga bató, sapagka't kahit na mamuon ang mumunting
bahagi ng tubig, pagka sumisingaw na'y di na
mangyayaring maging malalaki.

TUNUCOL SA BAHAG-HARI

Ang bahag hari'y niyayari sa atmosera natatari,
at eiya'y gawa ng mga ulap at ng araw. Nayayari
ang sinabing bahag-hari pagka ang mga sinag nang
araw'y dumaraan sa isang puwang kung saan umu-
ulan, nagkakabukod kukod ang jilong kulay na
bumubuo ng sinag ng araw, at gumagawa ng isang
sinag na may iba't ibang kulay, pare nang kung

Ulan ang liwanag ay dumaraan sa isang pirma. Binirang nabubuo ang isang lalong habang lalong, kaya kahit lalong mapuputla'y madalas makakita ng ibang dalawa pa sa likuran ng lalong madalibulo. Ang liwanag nama'y nakagagawa niyaon, bagaman tulad ng manipis. Ang bagay na ito'y nangyayari dahil sa paglibis at pagpalam ng liwanag, pag nagdaragan sa mga patak na parang cristal ng ulan na binubuo ng mga ibang gayon ding karaming mga prisma.

TUNGOL SA MGA BITING NAHUBULOG

Ang mga biting ito'y hindi iba kundi mga sirgaw o tadhaang mga bagay na nabubuo sa atmosera na nangagniningas.

TUNGOL SA PAG-ACAYAN NG MGA BUKAL, MGA ILOG AT BUCAL

Ang akala ng marami'y ang lupa'y sumod-sunod na nakitang natakban ng mga tubig, at sa katagalan ang katihan ay matatakban ng tubig, at ang natakban ay magiging katihan. Kahit na ano, ang toto'y ang mga dagat ay nangabuhay rin, at sila'y ang pinaunggagalingan ng mga ilog, at ng mga bukal. Gayon din naman ang mga ilog at ang mga bukal ay siyang kaulan ng alalay. Ang tubig sa dagat ay sumisingaw, tumatanggap ng hangin ang mga bukal, na dinadala ng mga hangin, eisa'y pagsasamunang ng lamig o ng mga bagyo, at dito nangagaling ang ulan o ang mga ulap na tumatakip na pumati sa mga bundok na matutulis at lalong matatam, o doon sa

mga mayroong temperaturang mababa sa zero. Ang mga tubig na bumubuhos sa pag-ulaw, o nanggagaling sa pagkakatunaw ng mga nieves, ay sumusunod sa pagkakatubig ng mga bundok at bumubuhos ng mga ilog at mga banyo, at sapagka't malaking bahagi ng mga sinabing tubig ay nawawala sa lupa, ay sumasilid sa mga lubak na sa kaniya'y mayroon, nagbubukaw ng mga aegocan at dito nanggagaling ang mga bukal na natatagpuan sa ilalaw ng lupa. At sapagka't ang mga tubig na ito pag singaw'y nagdadala ng mga maraming bahaging may lamang asin, ang mga ito'y nasisilid sa mga telasan at ito'y nagpapaliwanag nitong mga kinasisiglan ng asin na natatagpuan sa loob ng lupa, at ng kalinisan at mabuting lasa ng tubig. Pagkatapos na makatakdang nang malagit o kumulang sa lupa ng mga bukal, mga ilog, mga batis, mga baba ay bumabalik sa dagat, at sa pagcogenito nananatili itong di masukat na dami ng mga tubig; at nangyayari sa kanila araw-araw ang isang bagay na lubbing kakaiba. Tinutukoy namin ang paglaki at pagkati ng tubig sa dagat, dahil sa panghalina nang buwan.

SUNGOL SA MGA LINDOL AT MGA VOLCANES

Ang mga lindol ay mga paggalaw na lupa na nanggagaling karaniwan sa mga galaw nang isang volcano. Kaya sa mga lupang malalapit sa mga volcanes ay naimamalas nang madalas itong mga bagay na katakut takot. Nanggagaling naman sa mga iba't ibang pagkakahalo halo ng mga gases sa ilalim ng lupa na agminages at nagbubukaw ng pag-

kanon na inilalapat ang mga reb na lupa at tum-
lago ang pagkakapanatay ng kaniyang ibabaw, na
siyang ipinangigigit ng mga ciudad at mga bundok
na pinapalitan ng isang kapatagan ang isang bundok
at ng isang pastulan ang isang dagat.

Ang mga volcanes ay di ibang bagay kundi mga
bulang lalabasan ng mga agos na betan at a-
freng nagmimigas, gawo ng mga pagkakalahók ng
mga magsasag sa dulo na lupa madalas ay naki-
kita sa mga bundok na may hugis balisangsang na
ang dulo patas, at sa mga agos ng apoy na il-
malabas sa kanilang labag, na tinatawag na lava,
pinatatabi ang mga lapang malalabang nakaligid
sa kanila. Batapa it ang mga dulo o tuktok ng
mga bundok na kanadorean ng volcano ay mga
tuyó at matatakpan ng aser at betan.

SALAYSAY NA IKAWALÓ

Mga lilihim upang manatiling walang sakit at
mabuhay ng mahaba

PASIMULA

Ang tao'y talagang may kamatayan at huwag
lipin ang ibiging mabuhay ng walang katapusan,
sapagka't ito'y di nakakamtan kundi sa pag-uugali,
na gumitaw ng higit sa mga iba sa mga kabaitan at
mga katalinuhan. Kung ang mabuti nating amang
si Adán ay di sana napaalag sa kaniyang katakawan,
tayo sana'y lumuwalhan o nagtamo ng isang buhay
na walang hanggan, at ang mga mungagamat ay di
sana kumita ng lubhang malaking salapi sa pagpatay
sa atin sa kinababawas ng dugo at sa mga maaas-
mang lasang painom, at ang mga kura'y di sana ipi-
nag-awit tayo ng misere't requiescat. Datapwa't
yanang nangyari na ang ang kasaman, ay walang
ibang gamot kundi ang gumagamit ng pagtitile at may-
trabaho, at tiugnan kung paano magugulo ng isang
tao ang kamatayan at mapasasalong sa kalaban sa

Kaniya ang kaniyang kahit na napapaligay ang
carit, pagka tayo'y pinapaeok sa buhay. Malatry
gumamit ng mga tadhanaang lalang sa parais na ma-
kapagpantala ng kaniyang pagdalaw, kung paano
ang pagdayang ginagawa ng isa sa apat na parais
nababagay at mabuting pagkakatuugan ng isa day sa
isang matandang babang maramot na napapaligay
humihingi sa amin ng isa o dalawang buwang kau-
pahan, kung kailan pa namin wali na kaming talapi
kundi ang hinibingi sa pagpaeok sa isang malaking
baile de mascara. Kung tunay na tunay na tayo'y
hindi mga walang kamatayan toteong toteo rin naman
na mangyayari tayong mabuhay ng maligat kay sa
karaniwang ibinubuhay natin. Ang tayo'y mangyaya-
ring lumagpas sa isang dating taon, na mananatili sa
kalagayang makalalasap ng mga kasaysayan ng buhay.
Wala nang lalong madali na parais nang banggitin
ang isang talaan ng mga matatandang lumagpas sa
sinabing kagulangan. Datapwat sapagka't tayo'y nag-
tataglay ng tanging biyaya na ginagawa natin ang
lahat na nalalaban sa nauukol sa atin, ay kakaunti
ang mga di napababalot ng sapot bago dumating sa
limang puo. Lahat tayo'y may dalang isang lubhang
mahalagang gamot na pangligtas sa lahat ng sakit
at pangpapahaba ng buhay, at kabalikilalan ding ang
gamot na ito'y hindi dumarating sa atin magmula
sa India, di natin siya inaalintana ng kahit kaunti,
pinababayaan nating manbos siya at sumingaw, at
ang kagalinga'y umaalis sa atin parais nang talapi at
sikasubong tayo ng kamatayan ng kaniyang maeu-
nit na pakay sa kalalabitan ng datin.

Natutuhan ng mga tao ang gamot na ito sa
dalan-dalan sa akin, at: Laga ang gamot na ito? Iyong
laga'y isang degla, isang ugat, mga pulbos, mga
dahan, mga esukias, dumi, o anong mga demencia
iyang gamot o laga pagligas na iyan, iyang elisir
na pangpshaba ng buhay? Walang lahat na ito,
ang gamot na ito'y di iba kundi isang matatag na
kalooan na di ibig magkacaku at mabulay nang
muhaba, na kung tawagin ng mga bilisan'y mabuting
mal. Lahat ng mga halimbawa ng mabuting bahay
at lubhang matibay na kagalingan na mangyayaring
hanggan ay sa mga taong natutong gumamit ng
tinurang gamot sa kasilang narapat na kapakira
hanggan at lumigat ng kanilang magandang kina-
hinatnan. Tingnan natin kung alin-alin ang mga
paggamit ng gamot na ito at ang mga kalihimang
tinataglay niya, upang mangyaring maligtas sa lahat
nang sakit at paluhain ang buhay. . . ; kahit man
lamang hanggang sa kamatayan! . . .

Sa salaysay na una l'y nakita na natin na ang
mga tao'y mayroong iba ibang sugaw o sa ibay
nananig ang mga talunanang sangkap at sa mga ibay
mga iba naman, na siyang naghahanda sa kanta ng
mabigat sa mga isang bagay kay sa mga iba, at mabigat
sa mga ito kay sa mga sakit na yon. Dito maku-
tanti na hindi mangyayaring magbigay ng mga ka-
lihimsag pangkalalaban na nauukol na magkapatid
sa lahat ng mga tao, at na ang magiging isang lason
sa mga ilan ay magiging isang mabisang gamot sa

1. Tinaga ang salaysay tungkol sa pang-pulbo sa
capitulo ng mga singaw.

ang isa, at pabalik: kayo kaniy nagingin ang lahat
gumit sa mga pulat ng ang mga tao, at ito ang
kaniy ang pagpapayan na kaniyang sa madin kung
ang mabulay ng malabo, parin ni Matu-ulan at
naging lalong di tablan kay sa kay Aquil.

Pag-u-apan nga natin ang bayan't singaw nang
luk-l. Ang mga kagulangan, ang mga lalaki, at
at ang mga hamap-bulay ay di nanan megkalapayan,
at dahil din dito'y di nanan ang lahat na pangka-
lahatang lubos.

MIA KALIHIMAN N. MATA SA LAHAT NG MATA
BUHAY SA MATA SA LAHAT NG MATA
(SINGAW NA MABILI)

Kung sa katawan mo, bumabaw, ay tumatag
ang iyong sikmura, at y, baw at mga kaniyang
ng katawan, samakata, kung mayroon kang kani-
pamanto biloso, ingay na ang mababang pagmam-
sa iyong kakanin at mababaw at sa iyong gagaw, at
mababaw natin ang iyong kaniyan, laban sa
kangkil sa mababaw sa pagkani. Ang kaniyan, kani-
talagang magulo, mababaw, at sa kaniyang kaniyan
mo sya'y mayroon kang kaniyan, at sa kaniyan sa
mababaw kaniyan kaniyan. Kung kaniyan kaniyan
kaniyan kaniyan at mababaw ng lubos, mababaw kaniyan
mo sa pa'y unahan ang kaniyan, ang mga kaniyan,
ang mga banga ng kaniyan at ang mababaw at mababaw
laban sa bininyagan o bininyagan. Ang kaniyan kaniyan
kaniyan kaniyan at kaniyan, sa kaniyan, kaniyan at
kaniyan kaniyan na kaniyan kaniyan o mga kaniyan kaniyan,
ang mga kaniyan at ang mga kaniyan kaniyan kaniyan

na pangpang sa pagluluto), ang mga alak na tatapang at mga licores ay mga lason sa iyó, papka sila'y ginagamit mo araw-araw at masagana. Ibad! magluluwat at magkakaroon ka ng mga sakit sa sikmura, mga imit sa mga laman-loob ng katawan, na tiyan, mga pag-ilagla at ilang mga kasama, at ang palang mo'y nawawala sa lalong mabuti nang iyong kagulangan, at di ka lalampas sa tatlong panahon na di ka mamamatay, o na di ka mabubuhay na parang isang bangkay na butót balát, ngayong ug isang sakit na matagal na sa wakas at madali'y papatay sa iyó.

Ang isit ay mayroong malaking kabagsikan sa iyong sikmura; kaya magkakaroon ka ng lalong pag-ilagla sa katatapos na sinabi ko sa iyó kung tag-araw o kung namamayan ka sa lupaing mainit. Ang mga paligong malamig sa tag-araw at malahininga kung taginaw ay mababagay sa iyó ng malaki, at bibirang bihirang itutulot na magkasakit ka, kung isinama mo sila sa isang mabeting palakad sa pagkain. Ang katutubò rin ang nagtuturò sa iyó nitó, kaya ang mga namamayan sa mga lupaing mainit ay talagang mga hilig sa kasukatán, ng mahigít dahil sa kailalangan kay sa kabaitan.

Humauap ka ng isang malamig na katamlaman, at isang atinósferang halmigang ng kaunti, at kung di ka mengyayaring lumipat sa isang lupaing matataglay ng mga kabutihang itó, gawin mong magkaroon ng mga iyan ang iyong tabanan.

Ilagan mo labat nang pag-iisip na malahan at hirati, huwag kang pipili ng isang hanap buhay na dito'y mag-uupo ka ng matagal na panahon, ni sa

keniway gagamit ka ng malalaking lakas. Kung nagtatrabaho kang lubha sa pag-iisip, kung hindi ka gagawa ng ejercicio (pagpapasyal) ay mawawalan ka ng gana ng pagkain, di ka makatutunaw na magaling ng iyong kinain, magkakaroon ka ng mga sakit, mga kabag, almoranas (quilno), at katapal-tapal na ikaw'y magiging malulungkot. Kung gagamit ka ng mga lakas na mahigít kay sa mga tinataglay mo isang sakit alipin ang magaalís sa iyó ng lahat ng mga pita ng búhay.

Pabayanan mo ang mga damdaming malulungkot, ang mga pagtatamtam sa loob at mga paghihaganti, ang mga malabis na pagdedevocion o pagdarasal at ang mga lagong pag-iisip, pagka't lahat na ito'y lason sa iyó, maglibang ka pumaroon ka sa bukid, alagaan mo ang mga halamanan kung mayroon ka ng mga iyan; o kung hindi, pumaroon ka't tingnan kung saan ang pagaalaga sa kanila ng mga iba sa iyong mga oras ng pagpapasyal. Mahirati kang magbawas ng laman ng tiyan, kahit minsan sa maghaponing oras, at palagi sa isa ring oras, at buwag kang nagpupurga, kung ikaw'y may kaunting katigasan, sa kaunting pulót, o tubig ng malvas, o ng cebada at azucar ay makakamtán mo ng walang panganib ang lahat ng iyong nasain at bukód sa mga inuming itó sa isang pagpapasyal na katautaman.

KALIHIMAN NG MAMITING CALING AT KAHALAMAN
BUHAY SA MGA MAY SINIGAW NA MAMIGAW

Ang unanang sa iyang mga sangkap, bukabasa, kung ikaw'y may maraming dugo, ay ang iyang puso, mga bago at mga dinadaluyan ng dugo. Sa kanilay mayroon kang isang karagdagan ng buhay at lahat na'y gawing magpasigla ng kanilang galaw, tumulong sa kanilang pananig ay naglalapat sa iyo ng lais sa hihigan at sa libingan. Ang iyang palatuntunan ng asal nga, ang kalihiman ng iyang kapanatilihan ay una paglalagay sa katamtaman lahat niyaong mga bagay na nagpapatulin ng takbo ng iyang dugo.

Ilang mo banggang makakaya ang tumakbo, ang lumukso, ang lumakad ng malabis, gumawa ng mga pagpipilit at mga pagtatrabahong malubigat ng katawan, at lahat nang dandaming marahas magiging pangpaluwag, magiging pangpahigpit. Isang silakbo ng gahi ay makamamantay sa iyo sa isang sumandali, at rayon din makapagbibigay sa iyo ng maraming gawain ang isang tawag malabis. Kung ikaw'y may asawa, bawahan mo ang paggamit sa iyang asawa na lubhang madalas, sapagka't ang mga bagay mo'y nagbabata ng malaki sa gawing yaon at malalantad ka sa malalaking sakit.

Dapat ka namang sumakamtaman sa pagasin at pag-iinom, sapagka't kapwa iya'y kung lubhang maraming matitindi, ay nagdaragdag na lubha ng dugo, at ito'y isang malaking sama sa iyo. Bigyan mo usman ng karnahan ang mga gulay at mga seculas, at ang alak na tinubig, sapagka't ang dugo mo'y mayaman at malapot sa kaniyang sarili.

Alinang gumawa ng pagpapayal na karamihan, sapagkat ikaw'y di maaaring umali sa magandang kalabian. Huwag kang maglalaran sa labas at huwag kang matutulo sa maraming pito, o walong o maaaring sa iyo; kung kang magtrabaho ng marami sa pag-iip at huwag kang gaga sa magandang kalabian sa dulong. Sa kaunting sakit na naramdaman mo, bawahan mo ang kapitan at pag-iip ng mga lile; sapagkat mayroon kang malaking bilig sa mga sakit na marami at nangagaling sa init.

Sa iyo'y lalong nababagay ang lalong kayaman at ang halumigmig na katamtaman kay sa katayuan ng hangin.

Magingat ka sa pagpahid ng maraming paway na lumalabas sa iyo sapagkat makakarami sa iyo siya'y mailagan mo sa paglayo sa maraming agos na malamig, huwag kang lalaran sa tulo na malamig, at huwag kang linom niyan kung tumatagukok ang iyong pawis. Huwag mo namang pabalayuan mo sa ibabaw, sapagkat iyo'y pumapunta niyan ay makahahakot sa iyo ng isang marami na sa iyo'y makapaglilagay sa pangamit.

Isakatataman mo ang iyong bilig sa mga damdaming masaya, sapagkat kung tila'y dadalan mo sa kalabian ay marami ka ng marami sakit ng dibdib at ng puso.

MGA KALIHIMAN NG MABUBUTING GALING AT MAMAHAN,
PUNAY SA MGA MAY TEMPERAMENTO NERVIOSO

At g makmamdain ng kapanaigan ng buhay at kaugalian sa mga litid ay dapat magling lubhang may kasukatan sa mga gawain ng pag-iisip at sa mga damdamin tungkol sa mga mabubuting kaugalian, espagka't sa kaniya, maligít kay sa alin mang iba, ay gumagawang madaling madali ng mga kasiraan. Yamang di mangyayaring umiwas ka sa lahat na damdamin, baguhin mo silá kung gano mo nakakaya, kung ikaw'y nervioso (malitid), at gawin mo na alin ma'y huwág mamahay o umiral sa iyo nang bukod tangi.

Kung ikaw'y lubhang maramdamin, lubhang magalawin, lubhang mapukawin, at ibig mong unalay sa mga gawain ng pag-iisip na nakakaya mo, ay humandóg ka sa mga pag-aral na mabibigat at mapakinabang ng isang asal na katamtaman: kani-lag isakatamtaman ang iyong pagka mapukawin. Kung sa iyo'y nananaig ang lakás ng pag-iisip nang may malaking bilig sa mga gawaing nauukol sa metafisika humanap ka ng aliwan o libangan sa mga lugod na inialay ng mga bellas artes (magagandang karunungan).

Wala sinomang dapat umilag ng labo kay sa nervioso sa mga amoy na matitindi maging nakalulugód maging hindi nakalulugód. Iwan mo ang mga langis, mga esencias de amizele at mga ibang gang-ganitóng laan sa iyong mga pagpapaganda, iwan mong kasabay ang paginom ng té, café, aguardiente,

at mga ibang leon na may kalahang alcohol, mga sangkap na pangpasarap sa pagkain at mga bebidar aromatics (mga inuming mababangô), sapagka't lahat nang ito'y may isang malaking kabagsikan o kapang-yarihan sa iyong mga nervios (litid) at utak sa ulo at magpapahina sa iyo ng katakut takot, at bibigyan ka ng mga pasmos, pangginging at mga pangungutong ng mga sangkap o litid. Tungkol sa iyong régime dietético, samakatwid, tungkol sa iyong pagkain at pag-inom na ugali, eskutin mong huwag gumawa ng anumang kalabian, na makapagpalakas ng kaunti, sapagka't ikaw'y wala nang buhay maging sa iyong sikmura, maging sa iyong mga baga. Paghaluin mo naman ang karné at ang mga gulay, ang tubig at ang alak, at magtatamo ka ng mabuting galing.

Ang hangin na lalong nababagay sa iyo nerviosong humabasa, ay ang malinis, waring anumang punò ng mga kabangubán, at may kaunting lamig. Ang otoño (panahong sumusunod sa tag-araw) ay eiyang lalong magaling na panahon sa iyo. Ang mga paligong malamig ng tubig na umaagos ay eiyang sa iyo'y isang kayamanan.

Ingatan mo na huwag kang mangingibig nang labhang matindi, sapagka't ang pag-ibig ay nagpapapaidhi ng lalo kay sa lahat nang ibang bagay ng kilos ng utak ng ulo at ng mga litid.

Gumawa ka ng pagsunaway na kataintaman nang iyong mga binti at mga kamáy, o bisig upang pagtutalagin ang iyong buhay na may malaking hilig na maululan sa utak ng iyong ulo, sa gugol ng mga ibang sangkap. Pagpapasyal na lakád at lalong magaling kung ukasakay sa kabayo, mga paglalakbay,

ang pangangaso, ang gawing maghahanap, at ito'y
ito'y ang mga naggegaling na pagmamay sa iyo, at
magkakabalaga na lalo sa paghigtag sa iyo at hang-
gang pagalingin ka sa iyong mga sakit kay sa lahat
ng mga painon na may base-awong lala ng isang
pharmaceutico. Ito'y nagtuturo sa iyo na pagpipili mo
ng hanap-buhay o ng maralan ay dapat maging pilin
ang ginagamitan ng kaunting pag-upo lamang.

Kung ang kalagayang ito'y isasama ang sa hi-
loso o sa may singaw na naggegaling sa ito'y ay
mapipilit ka ng higit sa dati ng paggawa ng amahan
ko sa iyo, sapagka't nagbabala sa iyo ng malaki
ang kalungkutan.

ANG KALIHIMAN NG MAMITING GALING AT MUKHANG
BUHAY SA MGA MAY SINGAW NA MUKHANG

Ang mga mayroon ng singaw na ito'y nagtalag-
lay ng lubhang malusog na magkasabay ng mga
lamang-loob ng dibdib at ng tiyan at ng lahat nang
kaniyang mga kalamnan. Karaniwang gumagawa ng
malalaking pagpipilit, sapagka't tinatawag sila nang
kanilang katutubong kaya sa mga gawing mahibi-
rap, at ito'y nakapagpapawala sa kanila ng malaki
na bumihingi paris ng mapagpapalagay ng malaking
pagsasaul sa dati.

Kabit na di ka dapat gumawa ng anumang ka-
labisan, sapagka't di mo dapat gamitin sa inasam-
ang kalamangan mo sa iba sa pagbabata ng mga
yaon, ay dapat kang kumain ng sa, at at lalong
maraming karné kay sa mga gulay, lalong maraming
alak kay sa tubig, sapagka't walang nagpapabins

may lub sa isang malakas kay sa di pagkain:
luna o bahagi ng mga tinubing lagay.

Unilag ka rin naman sa mga gayon ng ulo,
sepegka't hindi ka ipinangonak laan sa kanila, at
dalapay ka ng mahigat kay sa isang gayon ng
katawan sa isang lungang walang pakikipag.

At magkakaroon ka ng laa pang pag-iingat sa
pagtanap ng mahigat na, kung kailan sa mga
tali na, kung ikaw'y magkasakit ay sa pag-iingat
pang mahigat ang pagtanap sa iyo kay sa mga
mga ibang singaw kailan na ang kabagahan
ng lupa ay hindi malala nang maligt sa iyo at
ikaw'y may kaya sa lahat gayon may ang mga ma-
laking init ay di mangyayaring mabagay sa iyo, at
lahing mababagay sa iyo ang lahat na sa kabilang
lako'y bahagyang natatamtaman mo.

KALAHIRAN NG MATAING GALIN SA MATAING GALIN
SA MGA MAY SINGAW SA GAWANG MAHALAY

Hindi lubhang mararam ang mga mayroon ng
singaw na ito. ngunit kung sa saw na palad mo
malalasa, ay nakakabilang ka sa mga kumit ng ito.
gawid mo na ano pa'y magsag kang lumagay magling
sa pakikipag, maging sa paggawa ng mahalay sa
maling katawan, sepegka't ang paggamit na ugali ng
mga gawing ito, ay eiyang maghahati sa iyo, para
ng sa isang pagbabang matulin sa ibang. Marami
ang isang katutubong tangi na hanggang lahat kang
magawa ng masamang paggamit ng isang bagay.
sa lalong mga gana o kaibigan magkakaroon ka ng
magawa ng gayon: dito tulad sa mga tadhana ng
Mga Kailan

akit, o mga panghahapdi nang bulat na hanggang lalong kinakamot mo sila'y lalong humahapdi.

Ilagan mo naman ang pagbasa ng mga aklat at mahahalay, ang panonood sa mga bato, ang eayaw, ang maitikang pumupukaw sa kalalayan, ang labis na kawalang ginagawa, ang mga amoy, ang mga pagkang mababangó at eagan sa mga sangkap na pangparang sa pagluluto, ang init, sapagka't lahat na ito'y nagpapainit o nagpapasidhi sa iyong singaw at pagagawin ka ng mabiligat na kasalanan at mahulog ka sa isang kalagayang kahabag-hubág. Ang mang paggamit sa masamang di mangyayaring batahan ng sahol sa rito, at walang humahakot ng lubhang madali at lubhang katakuttakut na kararatnan.

Sa kagulangan mong labing lima hanggang dalawang puong taon ay dapat kang magkaroon ng lalong pagingat sa sinasabi ko sa iyo, sapagka't kung gayo'y magpapasaya ka tungkol sa mangyayari sa iyo sa baharapag panahon; sa gagawin o aasalin mo sa kagulangang ito'y nabibitla ang iyong mahaba o maitikang buhay, ang iyong mabuti o masamang galiog; sa ubi mo kung sa kaniya o sa tinurang kagulangang magkaroon ka ng sinabing hilig na mahalay, na siyang ikayayao mo sa libingan at hindi ka magluluwat.

Kung ikaw'y mayroong buring baliktad sa bala, na eiyang madalas ay nagpapasidhi sa singaw na hanggang sa mga mababait at may mabubuting apat, eakitin mo pagpilitan moag ipaganit siya o isakalan

laman siya ng mga paligang mala hininta o malang, ayon sa maging kalagayan mo, at hindi pagkain ng mga inasahan, mga maanghang at mga licorer, gayon din di ka dapat kumain ng maraming tinapay ni maraming patatas.

Ang init ay lubhang masama sa iyo at dapat mong apulain o sugpuin siya ng mga paligang realahicanga, at mga muming maaasin, parang naranjadas, ng sal nitro, o suka.

Ang otoño (panahong eumusunod sa tag-araw) at ang tagluaw ay siyang lalong magaling na panahon sa iyó.

Kumain ka ng mga bagay na pangpalakas ngum't huwag pangpukaw o pangpapidhi; maraming luto, kaunting giando o gimsa, at maghigay ng lalong lalong kay sa init. Gumawa ka ng ejercicio (pag-aanay) ng katawan at pag-iisip, humanap ka ng mga paglilibang o liwanagan at huwag kang magbababad sa hihigan, ni huwag kang mag-iisa saan man, sapagkat ang demonio ng katawan ay tutukuhin ka at paiklin ang mga araw mo. Gawin mo na ano pa'y mahiga kang pagod, datapwa't sa pagtatrabaho

Hanggang lalo kang nababawas ng laman nang tiyan, nagpapawis ka't umimn, kung hindi magiging malabis, ay lalong utibay ang iyong galing at lalo pang mabubuhay ka.

MGA KALUHIMAN NG MABUTING GALING AT MAHALANG
BUHAY SA MGA MAY SINGAW NA MAPLEMA

Kung ikaw'y maplema, bumabasa, at ibig mong mabuhay na walang sakit at mahabang panahon, ay huwag kang kumain ng maraming gulay, at huwag kang iinom ng tubig lamang, at ibigay mo ang kumukuhap sa iyang mga pagkain, sa karné, lalong lalo na sa inihaw, at maglagay ka ng mga sangkap na pangpasaap sa lahat nang iyang mga ginisa, tulungan ang psugtunaw ng kinain ng isang dami ng mabuting alak, eguni't dahil diya'y huwag akalainag itaas mo ng malabis ang siko, at lumayo ka sa tubig na para kang nakagat ng isang asong ulol.

Ilagan mo naman ang hanginang halumigmig at puno ng ulap na mababa't masinein, gumawa ka ng ejercicio at sakitin mo na ang tahanan mo'y lumagay na tampak na magaling sa hangin at lantad sa liwanag ng araw. Ang hangin sa parang at ang liwanag ng araw ay gagawa sa iyo ng mga pangyayaring di karaniwan na pagtatakhán, kung kapagdaka pagkatapos ng isang pagkain, na dito ang naging pisaka pangulo'y ang bakang kapon, ang mga hayop na pinangaso at mabubuting mga isda, ang Malaga o Jerez sa huli, ay eundan mo ng isang tasita ng té, café, o salvía, ay mabubuhay ka ng lalong mahabang panahon kay Galeno na bantóg na manggagamot na nabuhay ng mahigit sa isang daan taon.

Huwag ka na nawang libuin ng iyang malaklag hilig sa pagtulog: mga waló, o sampóng oras ay isa nang kalabitan, orpagka't palibhasa'y di ka makagawa

ang malalakong gawin mapang sa kalaran mapang sa pag-iisip, ay wala kang lubhang malaking kailangan bumawi ng lakas o magpahinga sa panig ng mga iba, at kaunting oras na pagtulog ay sukat na sa iyo sa kagalingan mo't sa kanyarian.

Ang pagpasanay sa mga bellas artes ay lubhang mapakinabang sa iyo, at ang mga paligong pasingaw na mahahangó ay gayon din. Babayaran mo ang katabasang lubhang kinabibilanggilan mo ng itinuturo ko sa iyo, at ito'y magiging tanda ng mabuting galing, at mahihirapan ng malaki ang kamatayan nang pagpasan sa iyo.

Huwag magpaparga ni huwag pakakadlit, kundi kung sakaling mapkaron ng malaking kailangan, sapagka't lahat na pagbabawa na natarapat ay makasama sa iyo. Sa kaunting sakit na mararamdaman mo ay magingat ka sapagka't mayroon kang kaunting pagka mararamdamin, at pagka naparamdamin sa iyo ang isang sakit, siya'y lalong matindi kay sa inaakala mo.

MGA KALIHUMAN NG MGA TING DALING AT PANGANG-UTAN
SA MGA BATA SA CENANG NON-CAP-SALICAN

Huwag pahihintulutan ng sinomang ina na pagsusubing mauna ng sinoman ang kaniyang anak, kundi siya rin, sapagka't ang kaniyang gatas ay siyang bugtong na malabagay sa sikmura ng batang ipinanganak.

Ang mga batang mahihina, na may sugaw na maplema, at ang mga may anomang sakit na malakon na lalo na sa dibdib, ay di dapat magpasuyo sa

kanilang mga anak, ni sa mga iba, mapagkakiusap ang kanilang gatas ay naghatunga ng masamang layuan sa mga bata at sila'y inihahanda sa pagkakanila at maikling luhay.

Sinusuha bat'y di dapat sumuso ng gatas sa mga labacang magagalitin, msa pagod o natitigil ng sumung dandaming labhang malungkot.

Kung ang isang bat'y di mangyayaring sumuso sa kaniyang tunay na ina o sa ibang babae, dahil sa lakilangan sa di babibitin sa kaniya (sa bata), ay bibigyan siyang gatas ng mga hayop: ang sa burra'y siyang lalong magaling.

Ang gatas ng kambing na babae at vaca ay dapat ensuhing may kahalang tubig ng cebada o ng malvavisco, o isang emulsion de alimentras dulces, na siyang lalong magaling. Sa umang buwa'y hindi siya dapat bigyan ng mahigit kay sa isang ikatlong bahagi ng gatas sa panom na ito. Sa ikalawa't ikatlong kalahati, sa ikapat at ikalima tatlong ikapat na bahagi, at sa ikanim na buwan ay bibigyan siya ng palbos at mala-hiningang parati.

Ang labacang lalong tunay na dapat magpa-ensuh sa bata ay dapat magkaroon ng 20 hanggang 30 tuon, at dapat magkaroon ng mabuting kayarian, dapat gumawa ng isang ejerciciong katamtaman, luwag kakain ng mga masalat, masanghang, masasakap at luwag linom ng mga licores na may alcohol, gumatap ng katungkulan sa kaniyang aawa ng katasutan, kumain ng lalong ng mga gulay, kumagap ng isang hangang malinis at tuyo. Dapat pasusihin ang bata sa umang minsan o anim na oras pagkatapos na mairangumak, mapatanghali pa'y pags-

— 200 —
— 200 —

Hindi siya pasasabihin kundi kung kailan magaganap, na makikilala pagka sinumban ng kaniyang mga mata ang tega pag-alaga, napapagal sa kaniyang mga paggalaw. isinusuot ang mga daliri sa bibig at sila'y lumihit at linakbagan siya ng maraming laway.

Ilagan ng lagit sa lehat ang paggamit ng mga lampang karamihan, sapagkat ang maraming ugang binabalot ang mga bata, ay sumi ng kamatayan ng merami at nang pagkacala ng kanilang mga katawan, at ng lubhang maraming sakit kung makaligtas sa kamatayan. Ang kanilang mga damit ay dapat na maging maluhwang at mainit.

Pag-iingat na ang lehat ng bata'y lumagay na malinis, sapagkat kabit alin mang bagay ay nagpapainit sa kanya. Palilihaan iya nang tubig na mala-hiningá at alak.

Lubhang mapakinabang ay ang kuskus ang kaniyang ulo ng isang lusong mainit, pagkatapos na mahugasan ng tubig na mala-hiningá at alak. Isang kamaliang isipang makagiginhawa ang pagpapatili ng mga laagto na ginagawa sa kanya ng pawis sa ulo, sapagkat mangyayaring magbigay daan sa mga sakit na mabibigat, kabilang nila'y ang tula.

Ang mga lilek ng mga bata'y ginagamot ng papel de estraza na pinahiran ng pagkit at langis. Ang mga sugat sa uloy pahiguan ng tubig ng peregil.

Sa ikanim o ikapitong buwan ang bata'y magtatata dalul sa paglabas ng kaniyang mga ngipin, at sa lugar na ibang siya para ng ginagawa ng mga panghitit na palak o garing, ay dapat siyang ligyan nang isang tigat ng malvavisco, ng regalicia

o nang i ang lalat ng tinapay, at lilitin ang kaniyang mga gilugid ng may gatas o tubig ng malavisco. At upang ang paglalaros ng kaniyang mga ngipin ay huwag maging lubhang mapanganib ay dapat muna dalhin siya sa mga pook na tampak sa hangin at sa araw.

Patigilin ang bata ng pagsuso sa ikatimang na buwan, kung mangyayari, at kundi gayo'y malalantad sa maraming sakit ng ulo; datapwat huwag gagawin ng bigla, kundi sa unti unti, sa pagsusuri ng mga may kasamang mga pagkain, mga gulay muna't mga liquido, saka mga itlog, sopas, mga sabon at sa katapusan'y kaineng ilinuto.

Huwag bibigyan ang mga bata ng aakal ni mga lungang masukalan, tubig o alak na lubhang agundao lalong-lalo na kung hindi mahaba.

Hindi dapat palakarin ang bata ng wala pa sa panahon, sapagka't mapipilipit ang kaniyang mga birot at gayon din ang gulugod, na siyang ikahahanda sa mga sakit na magpapaikli ng kaniyang lalamay.

Huwag kalilingatan ang pagpapayaman sa mga bata, at pag-iingat na ilantad sila sa lamang at sa halumignig, lalo na pagkatapos ng mga malalakong unos, o ulang malalakás.

Magkakareon ng malaking pag-iingat na huwag pababayaan silang mabusog ng mga bunga, sapagka't nakasira ng kanilang ekmura at mga lamang loob nang tiyan.

Huwag pahibintulatang lumagay sila sa mga pook na halumignig at malilim, sapagka't ikinaapagiging maquítico o ikinapananggairang mula at ala'y pumupung ng mga bukol na malamig na maglalagay sa kanilang mga kasamang buhoy at ito'y paiklim.

Ang bati'y dapat maligay sa isang hitap na na
matatampok sa liwanag o lumagay na lubo na madilim,
at kundi gayon ay manggagayaring tuminggang duling
tagiti sa mga ibang kasaman ng paniplo. Ang
lalang mabuti ay ang lumagay sa dilim o na lung
kailan magiging at matulog, ang liwanag ay luwag
domating sa kanya ng matatid sa mga mata. Isang
teresa o tabing na verde sa harapan ng mga baka
ay may malaking kapakinatanaan.

ANG KALIHIMAN NG MATA SA LALING AT MAHALAGANG
BUHAY SA MGA BATA SA CANILANG
ICALAWANO CAPANAHUHAN

Dapat pagsakitan na ang mga batang may lima
hanggang labing pang taon ay lumulo, tumatlo,
maglaro, maging lalaki, magag labar, sapagkat sa
pagganit'y lumulo-og ang kanilang mga lakas sa
mga kalamnan at lahat nang kanilang mga sangkap
na mahalaga.

Bagaman mabuting pasinulug igawi sila sa ga-
waing ikahuhusay ng kanilang ugat at kasaludunong
nila, ay dapat maging lubhang kalamnan at bigyan
ila ng libangan manin sa minsan.

Patutulugin sila lahat man lumag walong oras,
at ang kanilang mga pagkain ay dapat maging lalong
malimit kay sa mga pagkain ng mga malalaki bagaman
hindi lubhang masagana.

Samantalang sumusulong sa gulang, ay dapat
magkaroon ng malaking pagmugat sa kumbi, sapagkat
madalas ay gumagawa ng malalay sa kanilang ar-
ing katawan at siyang ipinanghahakot ng mga ma-

lalaking nakit, na siyang d' magpala ng ng kanilang katawan. Samantalang bata'y kinakailangang magkaroon ng malaking pag-iingat sa ulo sapagka't lahat ay tumutuloy sa kaniya, at ang mga bata'y natutulad sa mga may singaw na nervioso.

MGA KALIHIMANG CAGINHA-OINHAWA SA MGA BATANG MAY
LABING APAT HINGGANG DALAWANO PUOT ISANG TAON

Maglalagay ka ng malaking pag-iingat sa iyong asal sa kagulangang ito, sapagka't ang mga bahagi o sangkap mong pangpapak ay mananatig ng melaki sa iyo at kung hindi ka pasasaway, kung bagá dinadala mo na mula sa iyong kamuraan ang masamang ugali ng paggawa ng mahalay sa sailing katawan, at lumibigay ka sa kaniya ng lalong sanhi, ay mapapahamak ka ng walang katapusan. Maipangangako mo na sa iyong sarili na mauamatsay kang tsiko sa ikadalawang puong taon.

Ang bata'y may malaking kahawigan sa lahat sa mga may singaw na madugô: kaya nararapat gawing lahat-lahat ng sinabi namin sa kanilang capitulo.

MGA KALIHIMANG CAGINHA-OINHAWA SA MGA MALALAKI SA

Itô'y ang kagulangang na sa kaniya'y lumulusóg at nakikita kung paano isinasagay namin ang mga singaw ng tao: kaya masasabi rito lahat nang sinabi namin tungkol sa bawat singaw na bukod. Gayon may idaragdóg namin na hanggang sa gulang na tatlong puot limang taon ay dapat magkaroon ng malaking pag-iingat na buwag gagawa ng mga bagay

na makapagpapaligat sa kababayan na dilolob, at
papunta ng matandang lalake na mabubuti lam sa
silaw na masugod; na mapatanghali pa'y nakakataon
ng panbang ang mga sangap ng tiyan, at kung
nagkagayo'y dapat gawin ang mga ilinagde tungkol
sa mga may singaw na mabilis. Panahon pa na
maligtas sa isang kamatayang madali't di maiwasan,
kung matutulong nyan ang mga paggaganat na
paggagawa sa kabataan ng mga bagay na nakasira.
Makiklog bait at pagtingat sa gulang na ito'y ma-
pagligtas sa mga kasawang palad na kinabibilanghan
ng kaunting bait ng mga bato.

ANG KALIHIMANG CAGINBA-JINDAWA SA MGA MATATANDAY

Ang matandang kaulanang kaniyang nagkakaroon
sa bakaraan na ang kaniyang panahon ng kapala-
wan at na ang mga kaululang ginawa ng ibang pa-
lalan nang hindi siya nagkakarakit, ay hindi na may
magyayaring ulitin ng walang pangantib na mapu-
lapat sa ibilang. Dapat lumangap ng isang hangin
malinis, tuyô at napapalitan ng malimit, sapagka't
ang matandang lalong madaling sumira ng atinô'tera
o hangin kinadaraan niya. Dapat lumakad na
libis na magaling, sa makatwid, natatakban ng lana,
upang maligtas sa mga pagbabagong pabigla-bagi ng
tarsô baba ng init at na balemigman, at panatilihin
ang kaniyang pawis, na ang pag-alis nito'y maka-
sanatay sa kaniya. Mga pahigong mala-himnô, at
mga pagkukuskos ng trancla o mga cepillong lino,
ay lubhang mapakinabang upang ibalik sa kaniya
ang pawis kung inalis sa kaniya. Kinakailan ang

ipagbilin na ang matanda'y di dapat maglagál sa pagliligó ng mahigít sa isang ikapat na bahagi ng ora, kalahating ora ang lalong mahaba.

Mayroong mga ilang matatanda na may mga buning baligtad sa iba't ibang bahagi ng katawan; ang mga ito'y dapat huwág magdala ng lana at huwág gagamutin ang mga gayong buot, sapagka't kagalingan sa kanila; kaya dapat kumain ng maalat ng kusa upang panatilihin ang kanilang dating sakit, datapwa't huwág malabis.

Ang matanda'y dapat lumakad na kalas sa mga gayák, at mainit sa ulo't mga paa, dapat tantuwing magaling na ang kaniyang ulo'y di dapat lumagay na natatakbang mabuti.

Ang matanda higit sa sinomang iba ay dapat magkaroon ng malaking pag-iingat sa kaniyang pagkain at pag-inóm. Ang kalasingan at ang kabuuang malabis ay makamamatáy sa kaniya. Ang kaniyang sikmora'y mahina, at sapagka't wala ng mga ngipin, ay di natutunaw ang kinain; kaya upang pahabain ang kaniyang mga araw ay dapat kumain ng kaunti at banayad, haluan ng maraming laway ang kinakain. Ang kakanin niya'y dapat ay mabuting karne, mabuting alak, mga gulay at mga lutas (mga bungang kahoy), at balaman lehat ay isasikatamtaman. Huwag kakain ng mga kakaning pangpakabag, paris nang mga coles at judías, huwag kakain ng karneng hilaw, huwág inóm ng mga licres na matatapang. Kung siya'y lubhang malakás ay huwág inom ng té at ng café: sa pangyayaring pabalik, ay makainóm nang kaunti pagkatapos na kumain.

Malaking pakinabang sa matanda ang mananatili sa buhay ng kataamtaman, kaya mag-iingat sa bagay na ito.

Ang matanda'y dapat gumawa ng isang ejercicio o pag-asanay na nababagay sa kaniyang mga lakas sa hanginang tampak sa araw.

Maghingi ng kung gaano ang makakaya, at magkikiramuhang malumit sa mga batag magpapasya sa kaniya. Matutulog ng mga amon na oras at parang pag-ilag sa kapahamakan ay lutasag gagamit nang babae, kahit na tunay na asawa, sapagkat ito'y makamamatay sa kahalukuyan ng paggawa. Walaing magpapaki ng labo sa mga araw ng matanda kundi ang gawang ito sa hindi tala sa kaniyang mga araw.

MGA KALIHIMANG CAGNIDONGNAWA SA MGA BABAE

Lahat nang ginabi namon ay lalong karamiwang agpang sa lalaki kay sa mga babae, at dahil din doo'y magsasalita kami tungkol sa kauna ng bukod.

Ang babae'y nakakaranas sa buhay niya nang maraming mga pagbabago, at ang kaniyang tuntunan ay dapat maging iba kay sa kaniyang kabataan, kung kailan pinapanangan ng sakit ng tiyan, kung kailan siya bantís at kung kailan tumitigil na sa pag-annak.

Sa pangkalahatang pag-asalita, ang babae'y natutula sa mga may einaaw na matema at nervosa, at kaunting madugo, ano pat ang pagkakainalo ng talong ito anak'y humuhubon sa isang ikapat na siyang temperamento benemad o singaw na tunay ng babae, at opang manatiling walaing sakit at humuhubon ang tiyan, ay dapat gawin ang ipinagbihin namon tala sa mga sinasabing singaw. Dapatwag ang mga babae'y

dapat magkaroon ng lalo pang pag-iingat kay sa mga lalaki, sapagka't sila'y lalo pang mahihirap kay sa mga lalaking luntado, (matatag), lalong maramdamin at mapukawan sa sakit kay sa nervioso, at lalong mga bilig sa mga sakit sa dibdib kay sa mga maduro. Lalong lalo dapat silang humiwalay sa kapangyarihang tinataglay ng moda at sa kaibigan sa kaniya, upang ding tanghal o umaga'y hawag mapanganyaya dahil sa kanilang mga kaulalan.

Bagi dumating sa kagunatang dapat ipag-asawa kasakitin na ang batang babae'y huwag magkaroon ng mga pakikipanayan sa mga batang lalaki na makapagtuturo sa kaniya ng hindi niya naalaman, aahem sa kaniya ang lahat nang magiging daan sa pagbasa ng mga aklat na mahahalay at mga novela na may kaunting kahalayan o talipandas, at gagawin na ano pa'y huwag sumusod sa moda ng lubhang mahilig, sapagka't kung ipag-utos nito sa kaniyang lumakad na lubad sa dibdib, ulo, brazo o mga pas sa panahong malamig o halumiginig, ay yao'y gagawin at lalaotad sa pangamb na di siya magkaroon ng mga regla o panugan ng sakit ng tiyan sa kaniyang nauukol na panahon at magkaroon ng mga suket sa mga pinagdaranan ng mga singaw at magkasakit ng mabigat, o lumnagay na maputha at malina sa buong buhay niya, sa di na mangyayaring mag-anak.

Gayon din huwag siyang pahihintulatang lumakad na impit, ni walang gawa at sa mga pook na halumiginig at maliliin, kung kailan dapat ng mag-asawa ay dapat umilag sa lahat na sinabi ng lalong pag-iingat, sapagka't ang pagkawala ng mga reglas dahil sa kaniyang mga kaunting pag-iingat ay lalong maramdamin.

may sa kaniyang kaliwagan. Pagka malapit nang magkaroon ng mga reglas, o mayroon na, ilagan labat ang kaguluhan, labat nang kagulaninang matindi, ang mga paligang malalamig, ang mga imumung lubhang malalamig, ang lumakad ng waling zapatos, ang malabis na kabusugan, at labat na mangyayaring maging eulhi ng i-ang kaguluhang matindi sa kaniyang katawan.

Ang kalabasan sa pagasayaw, sa paginom nang alak, sa pakikipid, ay nakasama rin naman, sa pagka't nagdaragdag ng mga reglas o pagpanag ng eskit ng tiyan at nagpapalabas ng mga flores blancas na ipinagiging buog o di ipagkakaroon ng anak ng mga nagbabata ng mga yam.

Ang babang nag-asawa nang batang bata pa at madaling magkaroon ng mga anak, ay madalas magbata ng malaki at bihirang humaba ang kaniyang buhay.

Ang baba ng ayaw magkaroon ng mga sugat sa matriz o sa bahay-bata, ay dapat magingat sa paggamit nang pag-asawa.

Ang babang buntis ay dapat magkaroon nang malaking pagingat sa kaniyang mga pagkain, lalong lalo na sa mga unang buwan.

Ang babang buntis na ayaw mawalan ng bunga ng kaniyang tiyan, na siyang kinababandaan niya sa mga unang buwan, kung mararamin at may pangalib na magalit ay gagamit maminsan-minsan ng mga paligang malalimiga sa buong katawan, at ilagan labat nang damdaming matindi at labat nang anoy na mataos. Kung mahina'y kakain ng mga pagkaing masustancia, ng mabuting alak, datapwat kaunting dam lamang, at ilagan ang mga pagod, ang mga

paggipili at ang mga kagulangihan. Kung agaw't lubhang madugô pagagawa ng isa o maraming sangay ayon sa magiging kailangan.

Ang babaeeng buntis, ay dapat lumangap ng isang bangging malinis at tuyô, at sasakiting huwag malaunigan, sapagkat ang ubô'y mangyayaring magpangas.

Gayon din ilagan ang lumangap ng hangin ng mga lara at pabuluwang pinagdaranan ng mga tulog na marami at dumit ng bayan, at ang sumagana o lumental sa isang malaking init.

Huwag magtatakip ng lalong damit kay sa kinakailangan nang di magkaroon ng lamig o ginaw; kung lalakad nang may malabis na takip ay manghilihi sa pagpapawis; sa gayon ding dahil ay di dapat matulog sa mga luhigang balahibo ng ibon. Lalakad na gasyak ng maluwag, na huwag iimpitin ang tiyan, ni ang mga dibdib. Kung mayroong tiyang malabis ang laki, ay alayan siya ng isang corse elastico.

Pagka malapit nang manganak, kung nanganay, ay gumamit ng mga ilang paligong malahininga.

Ang mga kakanin ng mga babaeeng buntis ay dapat maging, sa saging pangkalatan, laing mga gulay kay sa mga hayop; maraming gatas. Huwag kakain ni inom ng mga may hielô, ng mga sangkap na pangpasarap sa mga pagkain at mga licore. Kung mayroong mga caprichos o mga kaisipan o kaibiganing luwal sa kaugalian at wala sa katwiran, ay huwag siyang pupuwinging labos; datapwa't gagawin sa anô pa'y walang magbigáy daan sa kanila sa mga yuon.

Ang mga lalaki ay dapat gumamit ng mga
pangkat ng mga katakuran at pagka ang mga
mga katakuran (kalyan) nang lalong.

Huwag magpapayag at huwag magpangayag,
matatag na lamang kung ibig ipahimok ang kanyang
anak at ipahimok marahin ang kaniya ang anak.
Huwag pagawa ng anumang pagpipilit at huwag mag-
tatag ng maligat sa amon na oras. Gayon may
lundi mabuti ang pagwilingin ang kalunggitan sa pag-
tatag sa mga unang buwan, at kailan may buwan
gaw ng matalakap paglalamay o pagpapuyat.
Gayon din huwag magpapakalabis sa paggamit nang
pagbig, labang lalo na sa mga unang buwan, na sa
mga ito'y labang mabuti ay ang buwan gumamit
nang matrimonio.

Iba pagka sinump na ng kalanggang ito, at mag-
tatatag manabi sa mga dating oras at maglalatihan
ng lalong at tubig ng malvas kung may katiguan
upang buwag umiri.

Pagka ang babae'y tumugil na sa pagmamak, na
sa gayong kalagaya'y ang mga regla'y nawawala na
ay madalas pinagpapayagan lahat ng mga kaguluhan
ng kaniyang bahay ng panahong nakaraan at pang-
aganib na mamatay o magkaroon ng mga sakit na
magbibigay sa kaniya ng masamang katapalan. Kay-
labang mahalaga na sumakatataman, kung naging
magaalaw, na dagan ang mga damdaming matindi, na
huwag makikialam sa mga lalaki, na huwag iinom
ng te, ni cafe, ni mga alcohol, ni masanghang, ni
masamang, ni ang pangkat na masamang sa pagkain,
ni mga purga, na gumawa ng ejercicio sa hanginang
mabuti at tuyong, na lumalad ng may sapat na takip.

na luwag maghimpit o maghimpit, na nilalang mag-
galing nang katawan, limitan ang mga puyapag at pag-
lalambuha, at ilagan sa katakang wika ang lahat ng
kalahian at lahat ng panipatil naan, na siyang
ikalaralang sa inang katakang mapaled at mabab-
kayang ang babang nakatatwid sa kagulangang ito
na tinatawag na critica o mapanganib ng mga mang-
gagano, ay mayroong maraming kalamangan sa
lalaki at madalas ay nabubuhay ng maligtad sa kanya,
lalong lalo na kung sa panahon ng kanyang kulatay
naging isang babang malusay at may mabuting
kagalian.

ANG KALIHIMANG CASINO GINAWA SA MGA LALAKI

Ang lalong mabuting kalihimang mabibigay ko
sa iyo sa capitulong ito ay ang magpasyal ka at
huwag kang magtabaho kundi sa paghilibang; datap-
wat, sapagka't hindi ang lahat nang tao'y mayroong
mga kayang kailangan upang sumunod sa alinng mga
hatol, mula nang sabihin ng Dios sa tao, kakain ka
ng tinapay sa lawis ng iyong mukha, ay kailangang
maghabaho ng masami upang mabuhay, at laing
ipinahihiintulot sa atin ang paggawa sa ang trab-
hong ito'y gawin nang lalong mabuting paraang ma-
kakaya. Ito'y ang aking tinutungo.

Sa alin mang hanap-buhay ka manghinasok
gawin mo na ano pa'y ang poók na pinagtatrabaho
mo'y maging malusag at nahahanginang magaling,
at huwag maging halumigang ni tuyó.

Kung hindi ka nagtatrabaho sa poók na maukol
sa paghahanap sa iyo dahil sa kailangan ang magtabaho

na mga pork na walang mga kalagayang kinakaila-
nang ipang alanyan ang mabuting taling, sakitin
na ng masyal paglabas mo sa trabaho sa hanginan.
pagakutan mo ng mati a sa mga pork na tan-pok sa
luntin at matatan, magpa-at ka ng malaking kain-
aman at kasukatan kaniin ka pang kaniin at
magiging pangpalakas.

Kung ikaw'y lubhang matalit, na hindi mangya-
yan sa iyo ang gamawo ng anoman sa labat nang
na, kung gayo'y gamawo ka ng pagtitis pati ni-
lab, at entayin mo na pang masyal matipon na sa
iyó ang mga paglabas, pangitipay ko nyo sa iyo
na ang araw na ito'y claming.

MGA KALIHIMAN NG DULANG SA LABAT NG MGA BAGAY-BAGAY NA TAG

Kalat sino sa muna bumabasa, kung tumanggap
sa sa Maykapal na isang mabuting bayanan at d-
mo ibig na siyary masir at mag mo ng pamahalaan
siya ng mahabang panahon ay gayon mo ang
sumusunod:

Kakam na masid sa maghapon, at kung magpa-
trabaho ka ng mamamit magtitipon sa sa mung, lala-
sa o tatlong oras pagkatapos na nakapagbansan ka
at hawag magiging lubhang maagap, gata at sa-
a balinbawa, o mga itlog o mung hangang, lalong may
kalamang tinapay; so sa kalina ng bayan na magpa-
magap na ng kalat at lalong.

Walang lalong nakasama sa pade ng pagpapalaya
pagka't hindi natutuwag na magaling ang himan
sa pagtulog. Isang pagkain lamang ay nakasama
narin, pagka't ang sikmura'y malabis na pambong
walang himan.

Ngayon mong magaling ang mga lumaan laging
at luluha at himan ka ng mga ilang laging nang
tulog na may alak mamin-an-minsan.

Huwag kang kakain kung ikaw'y nasa isang mal
bigat na kagulumihanan.

Pagka ikaw'y kumakain ilagay mo sa tigil ang
ulak ng iyong ulo at huwag kang mag-iisip nang
hinaan, sa bagay na ito'y pagkakitan mo ang luma-
ing may kasama na hanggang lalong masaya'y
lalong magaling.

Huwag kang kakain kundi kung kailan ka mag-
kagana, at sa bagay na ito'y mabuti ang mahirati
kung kumain parati sa dating oras.

Pagka ang gawa mo'y nasiyahan na, itipil mo
na ang pagkain.

Lahat ng mga taong magagaling ay kumakain
ng malabis, at dito nangagaling ang lalong malaking
bahagi ng kanilang mga sakit.

Ang dami ng pagkain ay ibinabagay sa bawat
na at madaling pagmalasin ang nauukol.

Kung gumawa ka ng kalabiean sa pagkain ay
huwag kang kumain ng isa o dalawang oras, "
kumain ka nang lubhang kaunti at mailagan mo
ang maraming mga sakit na sa ibang para'y mang-
yayaring mangyari.

Huwag kang iwan kung karami sa maraming
pangangailangan ka ng kung sa pangangailangan wal
na pakatapan o kung may malaking mit, wal ng
dawa kundi kung karami. Kung may ulaw ka
pagkatapan na makakain naminon ka ng maraming
pagkatapan, mala-bunong o tinimplahan nang
karaming amay. Huwag mong maraming siyang mala
ng kung ikaw'y nagpapawid, sa marami, pagka
ikaw'y malalap sa pagkatapan, pagkatapan na karami
ay luwag kang bibigay agad sa maraming bagay na
kawain magpapawid sa pagkatapan magapag sa katawan

Ilang taala nang karami, ng te o nang salvia ay
tinutulung ng pagpapawid ng karami, datapan't kung
ikaw'y malakas ay di ka nagkakailangan niyan at
lahag mabuti ang duma - ka ng salvia.

Huwag kang karami ng maraming karami. Sapagka't
bakod sa mga ibang bagay ay nagpapawid. Kung
maghata ng mga sakit sa pagkatapan.

Huwag kang karami ng maraming gulay. Sapag
ka't nagpapawid kang magkaron ng mga kabag o
magkak.

Huwag kang karami ng maraming gulay. Sapagka't
nagpapawid na magkaron ka ng mga kabag at
buning baligtad.

Huwag kang malalap ng mga pagkatapan, lub
hang maaaring, sapagka't maka-isip sa buong
katawan.

Huwag kang karami ng maraming bagay na
ulaw, sapagka't malalap na tumawid.

Maden mo ang malaki na pagpapawid ng mga
karami na parang lason at ilagan mo ang sa tubig
sapagka't papangihinain ka.

Sa tag-araw kumain ka ng kamut at pinat, sa ng kanin ang mga gulay. Sa taginaw y kumain ka ng maligt at palin mong kanin ang karne, sa pang-apat pangatlong panahon ng taon ay dapat gumamit ng isang katamtaman, na babawasan mo ang karne sa mantalang napapalapat ka sa tag-araw, at ang mga gulay samantalang napapalapat ka sa taginaw. Gayon din ang gagawin sa pang-ug natutungkol sa mga lupang malalamig, mainit at nasa katamtaman.

Huwag kang kakain ng marami, kung napapilitan kang kumain sa mga oras na hindi kinugaliin. Dapatwa't mag-ingat na huwag kang magpakalabis sa hindi mo kinanugaliang kanin ni inumin. Sa kaunting sakit na maramdaman mo ay huwag kang kakain ng anumang, sukat ang dalawang pu't apat na oras na pagpapahinga upang maligtas ka sa isang mainding di pagkatunaw ng kinain o sa alin mang ibang sakit.

MGA KALIHIMAN NG PAGTULOG

Maglaan ka sa lahat ng mga gabi ng anim o walong oras sa pagtulog at gasin mong mag-ingat lubhang malalimik paris nang makakaya.

Lumagay ka sa hiligra sa ikasiyam na oras ng gabi at maghango ka sa ikapat, o sa ikalima nang umaga sa tag-araw at isang oras na lalong tanghali sa taginaw.

Huwag mong palitac ang pagtulog sa gabi nang pagtulog sa araw, sapagka't ang pagtulog sa araw ay hindi pagpapauli ng mga lakas paris nang sa gabi bukod pa sa ang l'atensiera sa buong magdamag ay nakasama sa kalamayan, samantala na sa araw ay

man, at ang lalong masalimang na panahon nang pag-
ligat na baybayang ito at matalag ka sa kumakanyang
yan ay matulog sa gabi.

Huwag mong paglabanan ang pagtutukla o ang
pagtulog kung binabagabag ka, lalong lalo na dahil
sa mga gawain mo sa pag-arap, sapagkat tumatir
ang ulo mo.

Huwag kang ibigay sa mga gawain na diwa
kung ikaw'y malapit nang matulog sa pagkatapos ng arap
tagal bago ka makatulog at maglakas sa kaibig na
pangarap na magalaw.

Huwag kang matutulog agad pagkatapos na
makakain kung ang mong tamunan na magalang na
kinain at matalag sa mga matataga na sikat.

Sakitin mong magbalot sa pagtulog at ang ulo
mo'y huwag mong itagay na mabaho sa tamang na
hangin, datapwat huwag mo siyang tatakbang lubid
kung ibig mong maulog sa mga matatandang sikat.
Ang mangtagamot na sa Baylo ay kumakambal sa ka-
mantik nang tumatay sa sikat na urak sa ulo nang
araw na siya'y ikinalal danda sa matalagang may nang
pukang hingapihan nang maulab.

Gawin mo na ang iyong lutohan ay huwag mo
pug malubot at matigas na matalagang tumatay
at ang pook na pinatutalaga sa buong kanyang tam-
pak sa hangin.

Huwag matutulog kaibin sa nang mungay sa
at kung ikaw'y magmamangyot sa hangin sa maw-
al sa lawal na lana at mungay na lana sa nang mungay
pangay sa hangin na mungay na mungay sa hangin.

Gumamit ka ng kumot na bawat nang tumatay
sa kumot na de hilo sa tag-araw.

Kailan may hawag mong pinalayuan ka sa mga bunong sa silid na tutulogan mo sa buong maglamang kahit sa sa tag-araw; lalong mabuti ay ang magpawis kay sa mag-ubo.

Matulog kang mag-iisap sa iyang hihigan kahit na may araw ka, matulog kang makikipag-away ka sa iyang balah. Sa pagtulog mong nag-isa ang mga ulo mo'y magiging lalong malaya at ang han'nan ng iyang lalagan ay gagala ng lalong magaling.

Mahirati kang maluga ng patagilid sa kanan sapagka't hihinga ka ng lalong mabuti, at ibalukot mo ng kalalati ang iyang mga paa.

Huwag kang matutulog ng tanghal kailan man matulog. Imaag kang napuyat ka sa gabi, o ibig mo ng isang di pagtanan ng kinain at paghilinga nang ayong pag-iisip.

Huwag kang matutulog ng walang lubos na kailangan sa ilang, ni sa hanginan; sapagka't masama ang mangyayari sa iyo. Gayon din ang sinasabi ko sa iyo kung mahibiga ka sa nararasan na walang walang takip sa ulo at sa itabaw ng mga taaan na nababango.

Alisan mo sa iyang silid na labat ng mga bagay bagay na balaklak at mga taaan sumantakang natutulog ka sa kanila.

Uawin mo na ang silid na iyang tutulugan ay malibanagang mabuti at maharap sa silangan o sa sur-

MGA KALIHIMAN NG PAGGAYAC

Huwag ibig maging ang deont ay lumag lumakot sa iyo ng mga sakit, ay lumakot kang kulay at makasag, magsuot ka ng lana o sinulid sa tagpuan at lino sa tag-araw, pumili ka ng mga kulay na madilim na panahong yao at malilimang dito. Huwag mong iimpitin ang lag ng mga corbates na mga panyo, sapagka't malalantad ka sa mga sakit ng ulo at ng utak sa ulo.

Huwag mong iimpitin ang iyong bayawang ng mga corsets, sapagka't malalantad ka sa mga sakit nang dibdib at ng puso na di sukat magamot.

Huwag mong iimpitin ang iyong tiyan ng mga corsets o mga panigkis sapagka't magkakaroon ka ng mga hindi pagkatunaw ng pagkain.

Huwag mong iimpitin ang iyong mga binti ng mga ligas, sapagka't lalabas ka ng mga ugat na namimintog at mamamag, ang mga binti't paa mo.

Huwag kang gagamit ng pangbulot na mukipot sa paa, sapagka't ma-asahant ang mga paa mo at lalabas ka ng mga callo at lipak sa mga dahat.

Huwag kang magdadala ng mga sambalilog malibigat ni mainit sapagka't hindi ka pabalayaan ng mga malalaking sakit ng ulo, at asahan mo sig sambalilo mo mamimiminsan, lalaglak na sa tag-araw.

MGA KALIHIMAN NG TAHANAN

Huwag kang tumira sa mga bahay na bagong yar, pinintahan, sapagka't ang halumigmig na kanilang mga pader ay magiging sanhi sa iyo ng mga reuma, mga bukol, mga joqueet, iba pang mga sakit. Ang bagong pintura'y makapagbibigay sa iyo ng mga colicos at mga sakit sa litid na maaaring. Sa gayon ding kadahilanan, mairagalingin mo ang mga bahay na ginamitan ng mga ladrillos kay sa mga ginamitan ng mga bató, sapagka't sa mga ito'y tumatagal ng lalong panahon ang halumigmig at ito'y kanilang himilit sa atmosfera o hangin nakaliligid. Kung ibig mo nang isang tahananang magpalayong lubos sa iyo ng halumigmig ng hangin sa labas ipagawa mo siyang pagamitan ng kahoy ng encina at takban siya ng mga dayami.

Pagsakitan mong huwag tumira sa mga tahananang paharap sa norte o sa kalunuran, sapagka't lalong halumigmig at lalong malalamig na parati. Kung ibig mong gumawa ng isang bahay sa isang bundok gawin mo siya sa tagilirang paharap sa sur o sa silanganan.

Lumayo ka sa lahat nang tahananang tumpak sa mga lihip ng hangin nanggagahag sa mga lawa, mga ludlud at mga lbingan. Huwag kang titira sa mga tabi ng isang ilog o munting saluysoy, sa lalong pinakapangulong bahagi ng isang kapatagaang makipot ni sa mga gilid ng mga estanque, o mga tabig na tigil, sapagka't magbabata ka ng mga lognat na paulit-ulit.

Geyon din ang karamihan sa iyo tangkil sa mga
pamamayan na ang karamihan sa lupa'y humahad-
nang malabis.

Huwag mo ng ligiran ang iyong tabanan nang
maraming puno ng kahoy, sapagka't makapagpapag-
hahumignig sa kaniya at makapagbibigay sa iyo ng
mga karam laman o kahiligan sa sipon at rurun.
Kung mayroon kang tabanan sa kalapit ng anomang
ata-dera, ligiran mo ito ng mga puno ng kahoy na
matataas, sapagka't lumagay na lumag sa iyo ang
hawag ng araw, ni pagitan ang hilip ng hangin.

Gawin mong ang mga bantana ng iyong tabanang
magag marami at maluluwag, upang masok nang
malaya ang liwanag at balinhuan ng hangin ang at-
nera ng iyong mga silid.

Huwag kang magkakaroon ng kumon sa loob ng
balay o ilayd mo man lamang eiya sa makakaya sa
mga silid sa tinitirahan mo.

Tirahan mo ang mga silid na matataas ng mga
balay, o gumawa ka ng mga silungan sa kanila, upang
malayo ka sa makakaya sa kahalumignigan ng lupa.

Huwag kang magmadali ng pagbubukas ng mga
tinata ng iyong balay, sapagka't ang hangin ay
linali pa magpapasimulang maging malinis hanggang
sa lughalang tapat.

Lamaya ka sa makakaya sa pagitan sa mga damag
makikipot at marumi, sa malapit sa mga punagpap-
layan ng mga hayop at sa mga pamamayan sa mga
ila. Kung papayag ka at itutubos sa iyo ng iyong
mga likarid, ay tumira ka sa parang; at kung mag-
ka sa isang kabayanan, huwag mong hanapan ng isang
labag malaki.

LAJIMAN UPANG HUYAG MAGBATA NG MAL DE MAL DE
AT MAGINAWAHAN NG NAGBABATA

Ang mga bató't mga buong buhangin ay mayayari sa pantog ng mga ilang tao sapagkat minsan na ang sakit na ito sa kanilang mga magulang; distap-wat naman'y mayayari sa mga iba dahil sa kanilang edad. Ang matulog ng labis o lumagay ng matagal sa isang lungang lubhang mainit paris ng mga laligang colchones de pluma na lubhang malalambo na deon ang katawa'y lumulubog, ang kawalan nang ginagawa at pagtigil na mahaba; mga pagkaing lubhang masustancia, paris ng laman ng bakang kapon, mga ibon, mga conejo, mga talaba at mga vines generosas at mga lieores; pati halos ang lubos na paginisa ng tubig, ay nagiging sanhi ng karaniwan ng mga sinabing buhangin na marami'y umiibig usap maseket at ng sakit na ito sa pantog.

Kung ibig mong huwag magbata nitong katakut-iskot na sakit ilagan mo ang mga sinabing kalalaranan, gawin mo lahat nang pabalik at masasahan mong magaling na hindi ka magbabata ng mal de piedra o bato sa pantog, kung wala kang katutubong makayayari niyan sa kanilang sarili at kung mayroon kang magagandang kang lubha na halos magiging anak i'y wala kang sinoman. Sa pangyayaring ito'y dapat kang umindam ng maraming inamang pangpaihi; hanggang lalong makinindam ka ay lalong magaling, kaunting saan ang gagawin sa iyo ng mga tinurang buhangin at pati ng mga batong malalaki. Ang mga aguas nitralas e azules ay siyang lalong nababagay sa hinahanda!

— 111 —

CABAG AT PAGAANIN SILA

Ang mga karami o sugkay ay magpapaling sa lalo ng maraang kadahilanan, dahil wala ang lalong lagging sahi nila'y ang mga maraang di pagkakaraw ng kinain at ang katutubo ng kinakain.

Hagan mo kung ikaw'y kinakabaguan ang kumain ng mga verduras pare ng mga cele, coliflor, at papai at mga gulay pare ng mga radish, lentiga, castoras, at ibang. Huring kung moon ng malabo na tubig nang di pigilin sa ang pagkaraw ng kinain, at basag mong pigiling lubha sa katawan mo ang pagluma.

Hagan mo naman, sa makakaya, ang lumalangap ng isang hangiang mabaho, sapagka't kasabay nang paghinga'y laging lumalangap ng kaunting hangin.

Kumain ka ng mga bagay na pa - amakus, mga mabaw at madadaling matunaw, at uminom ka, bukod sa mabuting alak, ng isang tasitang salvia, té o cate sa may kaunting asucar o walang asucar.

Kung pinahihintahan ka ng kalag uminom nang isang tasang cate na walang asucar, o may maraang asucar at lalong magaling isang tasa ng pinagbabaran o pinaglagaan ng anis. Isang basang tubig na lubhang malunag, o imipitan mo ang iyong tiyan o ang bahagi kung saan naroon ang iyong kabag. Marahil bihirang mangyari na alimman sa mga tinurang gamot o paraan ay di magbigay sa iyo ng isang mabuting wakas.

SALAYSAY NA IKASIYAM

Mga kalihiman upang panatilihin magaling ang paningin
at palakasin siya pagka humihina

UNANG BAHAGI

MGA KALIHIMAN UPANG PAPANATILIHIN MAGALING ANG PANINGIN

Kung ikaw'y may kapalaran na magkaroon nang isang mabuting paningin at siya'y ibig mong panatilihin magaling, ay huwag kang lalantad pagkagising mo sa isang matinding liwanag. Magsabit ka sa mga bintana, o mga balcon ng iyong silid ng mga cortinas na verde, at huwag habawin o bubuksan sila hanggang sa makaraan ang sumandaling nagising ka. Gawin mong ang mga bintanang ito, o balcon ay huwag maharap sa araw na naminitak, o ilagay mo man lamang ang iyong hihigan na ano pa'y huwag kang lamang matwid ng liwanag.

Magingat ka na huwag mong kukusuan o kukusuhin ang iyong mga mata ng mga dahon, pagkatapos at yao'y huwag mong gaganan kundi lubhang magaan lamang, na babasahin mo sila ng laway o tubig na malamang.

Huwag mong ididiin ni huwag tutulatang idin ng sinuman ang iyong mga mata, matangi kung ibig mong sukapin kanib na magang bulog, paris ng sinabi ni Beer sa isa sa kaniyang mga may sakit.

Hugasan mo ang iyong mga mata, kahit minsan man lamang sa magbapon ng tubig sa bukal o sa ilog na malinis at malamang, at kung lumalakad ka sa mga pook na maalikabok ay muling huhugasan mo sila, magkaroon din ng malaking pagingat na huwag mong ididiin, ni suugatan ang mga mata ng iyong mga dahon. Totoong masama sa mga mata ang mga din at mga bagbag o paca.

Huwag maghugas ng mga mata ng tubig na malamang kung ikaw'y nagpapawis, antayin mong makaraan ang pawis, at sa gayon ding dahil di la dapat maghugas agad pagkatapos na magbangon.

Huwag mong pahiguan kailan man ang mga mata ng tubig na mala himing, matangi kung sila'y namumula sa init.

Kung mayroon kang hanapbuhay na nagkakailangan ng kaunting galas at nabibighan kang gumawa ng isang paggamit na sapilitan ng iyong paningin pumili ka ng tahananang lalong maaliwalas.

Pagsakitan mong huwag masuk sa iyong silid na pumalmo ang liwanag mahalagang lalo ang masuk na matwid sa iyo, бага man paris ng sinabi namin ay masama.

Gawin mo ang mga cortina o tabing ng iyong mga bintana't balcón ay humag'y na walang tula sapagkat kung pagkatapos ng dalubha ng buong buong ay pabalasayang mabait ang liwanag nang madalim madali sa isang tula ng tula, at ito'y lalong maraming kulay sa liwanag na matwili.

Huwag mong tulutan na ang bukas ng iyong mga bintana at ang mga papasukan ng iyong mga balcón ay sumapit hanggang sa tumungas ng iyong tabanan, sapagkat lahat ng mga bagay ay nagpapalim ng isang liwanag na magdunay at kakaiba na nakasama.

Ilagas mo sa magkaroon sa iyong tabanan ng maraming malalaking salamin, mga arceunado't mga tapices na dinorado; gawin mong ang kulay ng mga pinto't mga papasukan ng iyong mga bintana't balcón ay magling malamban paris ng verde, o abuhin, at ang karamihan sa iyong mga katangkapa'y magkaroon ng kulay na madilim.

Huwag mong tataklan, kung ikaw'y babae, ang iyong mukha ng tabing ng iyong sombrero o mantila, sapagkat ang mga siwang ng iyong tabing ay humahadlang ng bahagi sa pagdaraan ng liwanag at nakapapagod ng lab sa paningin.

Iligas mo rin ang iyong mga mata sa tala ng lahat ng liwanag na lubhang matindi, at dahil din doon, kung ikaw'y babae, huwag kang magdala ng mga sombrero ng may kulay na makintab at malilimang, sapagkat nagpapalmong lubha ng liwanag na tumutala sa mga mata mo ng isang anyong lalong nakasama kay sa kung dumating sa iyo ng matwili. Ang kulay na itim, ang gris, ang azul at ang verde, ay siyang lalong makabigay sa iyo.

Ilalapat ang malup sa ibang ng mga kailangan ng
iyong pagpapay, lalong lalo na kung ang mga pangkat
paysy makikintab at mapupala, mapakali sa ibang
mo ang iyong paninigla.

Ilalag naong himpala ng iyong mga gayak ang
alinnang bahagi ng iyong katawan, mapagkat ang
dagit'y mapapigil sa ulo at ang mga mata mo'y
mapababala.

Kung sa paghimpa mo ng alinnang bahagi ng
iyong katawan lalong lalo na ang lag at ang bayawag,
ay idaragdag mo ang kawalang giugawa, ang pag-
akala sa mga pook na belumigwang, na hindi nababala.
Alinnang mabuti, at masama ang pagkain mo, ay
makasalan mo na ang sakit ng mga matang masu-
wain sa lahat ng mga gamot. Kung gayo'y ilagan
mo ang lahat na ito, at maglakat mo ka ng isang
paninigla agila at lince.

Lumayo ka sa makakaya sa aso at sa mga pook
na pinanggagalingan ng singaw ng mga ita at mga
lao, espagkat walang lubhang nakasisira sa paninigla
na paris ng mga singaw na ito.

Walang bagay na lalong kailangan upang mag-
karoon ng mabuting paningin na paris ng lumangap
ng hangin malayo, malinis, magang sa tag-araw
maglog sa tagi-aw.

Lumayo ka sa hangin, lalong lalo na sa tuy, at
magtatag ng alikabok. Kung ikaw'y maglalaktay at
maglagupo ka ng isang malakas na hangin na mag-
tatag ng alikabok alihin mo iyang mga anteojos o
alamo sa mata na kinauugaliang gamitin ng maraming
maglalaktay upang mangaligtas sa alikabok. Ang mga
pangkat ito'y may kapansanan na magalaklong ng

Ang luntong isinara sa land nahahati sa dalawang bahagi, at ang mga bahagi ay nahahati sa dalawang bahagi ng mga mata sa isang luntong na may ilalim at hindi nakalaban sa ugat. Mahanga pa'y palitan ang mga anteojes ng tulay sa bukal, bulugsan ang mga madalas ang mga mata. Gayon man kung ita'y mga gumamit ng mga sinabing anteojes sa mga malaking malaking ugat balinhan ang buong at buong mong matni ang mga salamin.

Pepke ikaw'y lumantad nang matagal sa dilag ay maghuhugas ka ng isang tabig na ginawang may kasamang 4 na onsa ng agua de roses, isang drama ng gomang tinunay at 10 patak ng extract de 'saturio.

Mag-ingat ka na huwag kang magpapakalaba sa pagkain, ni huwag kang mag-iinon ng mga bebidas spirituosas. sapagkat mayroong malaking kabagsikan hindi lamang sa pagbabawa at pagpapalibay sa iyang panginga kuudi sa pagbulag na lubos sa iyo.

Kung kailan ka meglakbay sa mga lupang lubhang sagan sa nieve o kung saan ang araw'y sumikat ng buong tiuli, gumamit ka ng mga anteojes na may takip na eulang verde at megkaroon naman ng tulay sa ito ang mga salamin, at nalagaan mong alim sila nang sumandal maminsaminsan.

Huwag kang magdadala ng malalaking bigat sa iyo, ni huwag mong tatakban siya nang malabis, labag labo na sa tag-araw, at ankin mo sa iyo maminsaminsan ang sembrero, gorro o ang dinadala mo.

Huwag kang gumawa nang rebalay sa mga bahay, ni sa iyang sariling katawan, sapagkat iya'y nakababawang nang labis nang panginga.

linalunan mo ang maling ipinagtutunga mo sa
mayn ang isa sa liwanag muluin ang pag-aanay mo
ito hanggang sa ang mata mong hindi nagamit ay
pag-aanay ng kaniyang kaya sa pagtingin.

Makikilala mo na ang paningin mo'y nasa
pagka nakakulangan mong ilapit sa iyong mga mata
ang mga bagay nang lalo kay sa iyong kinatungalan.
Pagka nararamdaman mong parang dinidihinan ka
sa mga mata, pagka nakakararamdaman ka kasama
mong sinabi nang malaking imit sa mga talukap ng
mata, pagka sila'y mahirap galawin kaparis nang la-
lintatiw, pagka naglululuha ang mga mata mo, pagka
nakakararamdaman ka ng isang kabigatan sa ulo at lalong
lalo na sa noo; ketapis tapusan pagka nagdaraan sa
iyo mamimisan-minsan isang parang maliit na ulap na
nagtatago sa iyo ng mga bagay. Kung magpipilit
kang gumamit ng iyong paningin, kahit na narara-
man mo ang labat nang sinabi, ay masasahan mo
na ang kaniyang madaling pagbabawas kundi man
ang kaniyang lalong sa pagkawala.

Ang nakakaranas na ng mga kinabibilangatang ito
ay linali dapat na tumigil na bigla ng paggamit ng
kaniyang paningin, sukat ang ibinto mamimisan-minsan
ang kaniyang pagtatrabaho, isara ang mga talukap ng
mata at megpayal sa isang azotea o patyo o lalóng
malati sa halamanan. Kahit na mga ilang minuto lamang
ay gagaling nang katako-taka sa parang ito. Sa-
kiting panatilihin ang kaniyang parais ng mga pal-

pagtatatrabaho sa mga puna, at pagka gumaling may luwag nang naglalak sa mga landaan, na buwag nangtatatrabahagad pagkabanigan ni pagkatapos na kumain. ni sa gabi. Katapostapusan maghulagay sa loob ng maghapon ng mga marte ng talig na malalang.

Sakitin mong maliwaganan ka, pagka ka magtatrabaho, mong isa ring liwanag: kung may luwag magtatrabahong malapat sa isang luntan, balaan o panto na may katapat na isang pader na pinapalibolang lobha nang liwanag nang aras, paris ng mga mapuputi; kung gabi, kailan may luwag kang magkakaroon ng labis na liwanag buwag mong tipiran ang mga landa, apagkit sa kagelangan ng iyong paningin; magkaroon ka kahit dalawa, kung garin sa mayroon ka ay lalong magaling, at gayu mong magkapataparis na lahat sil.

Gumamit ka ng kaunting kaya mo sa pag ilaw mo ng langis at ng mga kandilang cebol; ang uba'y tumitigib sa silid ng mga singaw na nakasisira, at ang ikalawa bukod sa gumagawa ng gayon din kung minsan, kailan may hindi nagbubagay ng isa ring liwanag. Lalong maubti'y gumamit ka ng mga kandilang lagong labas na tinatawag na estrellas, reales, at uba'y esterinas, o gumamit ka ng mga kandilang esperma; ang pagkit ay mayroon namang kaniyang mga kapansanan.

Kung pagtatrabaho ka ng marami, maging sa kahulawa, maging sa katawan, at ginagamit mo sa trabahong ito ang iyong mga mata, pag-lagatan mo sa buwag kang lalagay na palaging nakaupo at

Ang mga batang tumutong sa mga buhat ng mga
pangyayari sa isang tahanan sa gitnang bahay
na ang mga bata na maghambing sa ulo ng
mga mata.

Kung ang babata na y mata paglala, hawag
mong pagyaman ang paggamit ng isang atid. Kung
sumulat kay sumulat ka sa ibang nang nang
dulang na pabilig.

Ang mga magulang na matatag na may
kanyang lupa madilim, ay dapat magkaroon ng lalong
paglingat sa paggamit ng kanilang paninigra kay sa
mga may matatag na o pris.

Huwag kang tiligita sa paglalaro ng mga
matagal na panahon sa mga pak na malilim, na sa
lisanag ng buwan, anongang bagay kahat na ala.
Gayon din huwag kang babasa sa lisanag ng buwan,
ni huwag mong panongoon ang astrong ito nang
matagal na panahon. Maraming astronomer ang na
ngawalan ng paninigra sa kadahilangang ito.

Mabuti'y pamaratilin ang mga bata na tumutong
sa madalag ng mga bagay, dapat't hindi sila dapat
pilitin sa gayon, sapagkat lubhang mabimang ang kanilang
paninigra upang bumat. ay isang matatag na
pangunguring, at ang mga endaw ay dumadalong
madalag sa kanilang ulo.

Bago magkaroon ng lakas ng isang bata, ay wala
nang lalong nakasisi sa kanilang paninigra kay sa
gamitin sigang madalag at matagal. Pagka nagkaroon
na mayon ay magagawa ng wala ng wala, anongang
kapanahunan.

Kung sa katatagan sa mga anteojes na mayroon ka na mabuting paningin na iyon panginangay mapalilitulot mo sa mababagang katingalan. Ilang malakalaki ng kumata pagtanda labat nang palalak, kung gumamit mo sa mababag.

Huwag kang gumamit ng mga anteojes kung mayroon kang mabuting paningin, sapagkat ito'y labat ng mababag. Kung mababag kang gumamit ng mga anteojes, kung mo dapat't kumata mong maramdaman ang mga bagay na sumasakal.

Kung paga ilalayo mo nang malaki sa kinakailangan sa iyang mga mata ang mga bagay na malilit na itag mong makita, para ipaghalambawa, ang mga ng isang oklat, kung kinakailangan mong tumugon sa liwanag at lapit sa kanya ang katawang malilit malibig mong makita, kung sa iyo anak'y mapapalitan ang mga bagay na mumarit, pagka may sumasakal na mabuting paningin mo sila dalang labat na kung kumakailang o may mababag kulay na lubhang maliliwanag, kung napapagat na madal ang mga mata mo, kung pagkagigilay mo'y mayroon kang paningin malilit, at hindi nagtitibay sa iyo, kundi pagkatapos nang ilag oras. Pagka maramdaman mo ang labat na ito'y buwang kang mag-akasya ng paningin, at magpapalag ka sa iyo ng mga anteojes o salaming nababagay sa iyang kasirad o kakailangan ng paningin.

Huwag kang pipili ng mga anteojes na mapapalakang lubat ng mga bagay, kundi yong mga maghaharap ng mga bagay na maliliwanag, walang kasirad at mga gayon kung ako sila; ang mga mapapalilitulot sa iyang buwan sa layong ibinabura mo mong ikaw'y mayroong mabuting paningin; ang mga

gagamitan, at sa gunit, at mga kumukaparis, at ibig, yari'y mapagmamalas mo kung sila'y nalapit mo sa liwanag. Ilanapin mo ang mga mapagmamalas sa lalat ng mga babagi sa kumukaparis at magkaroon ng pang hugis na kaparis.

Huwag kang mag-angpang sa iyo ng isang esdang na babagay sa isang mata sa iba, sa bagay na iyo'y gawin mo na muna: mga salamin ay laging mabuhalog.

Ang panahong lalong magaling sa paggamit ng iyang paningin ay ang umaga, lalong-lalo na kung nakatulong kang magaling.

Ang dulong na pinagtatrabahuran mo ay dapat tumanggap nang pahiwas ng liwanag, na papasok sa may balikat na kaliwa.

Huwag kang labasa ni suulat ng patalikod sa liwanag. Huwag kang suulat sa gabi pagkatapos na makabasa ng matam.

Kung gumagamit ka sa iyang pagtatrabaho ng mga lentes, ibitin mo sila ng isang sintas o alinang ibang bagay, upang tumingin kang parati sa layong magkaparis, at tumingin kang tolong maaliit nang isang mata, at gayon din ng isa.

Kung nagtatrabaho ka sa mga bagay na binuli o makikintab, itayo mo para sa gabi ang mga hindi gayon o hindi lubhang gayon.

Kung ikaw'y pintor takban mo ng isang sedang verte ang mahigt sa kalahati nang bistanang malapit sa ginagawaan mo.

Kung nagtatrabaho ka sa malapit sa mga pinag-sisiguan o mga lurno, luhugasan mo ng malimit ang mga mata mo ng tubig na malinaw at malamig.

Gayón din ang pagpapalayo kung nagtatrabaho ka ng mga bagay na laon.

Pagkatapos na magamit mo nang matalod ang iyong paningin, lubong lalo sa sa pagtingin ng mga bagay na malilit at sa malapit, ay magpapayal ka sa hanginan, at titingnan ka ng mga bagay na malalayo't malalaki.

Ang ejercicióng nangangabang ay may lubhang malaking pakinabang. Gayón din lubhang mapakinabang ang pagmamalasid ng mga bagay na gumagalaw, at dahilán doo'y ang teatro'y nang pinakapangulong aliwan.

Kung ikaw'y nasa taginaw at ayaw itulot sa iyo ng panahón ang pagpapapayal sa hanginan, ay huwag kang bibigáy sa alin mang juco na doo'y mag-naupô ka, kundi sa mga jucong ginagalawán; ang billar sa lalimbawa, kung gayo'y lubhang mapakinabang.

Ang mga nawalan ng isang mata ay dapat isagutan-gunam ng lalo lalong naring sinabi namin.

IKALAWANG BAHAGI

MGA KALIHIMAN UPANG PAGTATAYIN ANG PANGALAN

Sa pangkalahatang pagsasalita, ang may maraming malalaking ay dapat gumawa sa laing malaking kadulalanan na lahat na sinabi namin tungkol sa mga may mabuting katutuhan at maraming mababaiting kalikasan. Dapat din magkaroon ng mga mababaiting pag-uugali sa mga tangi bukod at tungkol sa mga ito kanyang magmamahal.

Kung ang mga mata mo'y malilina, buwanang ilagang luto ang liwanag; palamatin mo lamang ang kaniyang mga eiong; gayon din ang pag-uugali mo kung napipilitan kang magtrabaho sa kapaligiran ng isang kamili. Yoo'y makakaintan mo kung maglalagay ka sa harap ng ilaw ng isang eulang verde at ihuhinalay mo sa iyong harapan lahat nang pangngintab ng malakas at may kulay na buhay na bulay. Huwag maglalagay ng mga salamin, valilla, ni mga cristales sa ibabaw at dulong o magsag pinagtatrabahan at kinakahan mo.

Kung maglalagay ka sa isang landas na matatagpuan ng nieve at sa isang pook na maalikabok ay tatagpuan mo ang kulabali ng iyong mukha ng isang babing manipis at matim.

Kahit na dapat maghugas ng mga mata pagkatapos nang sinabi namin sa unang bahagi ay hindi sa tuwing tumiti na'y pag-uugali ng tubig na malamig, at lamang pagka ang mga mata mo'y hindi sumasakit kung sumasakit, kung nahihirapan ka ng paghubukar.

sa lalo, kung magsalubog, ay lalong mababaw sa iyo ang tubig na mabubuhay sa ang mga ibig.

Huwag kang magtatrabaho muna bago mapawi sa iyo ang munting ulap na isarandaman mo sa mga mata pagbabangon mo, ni huwag kang kakuha ng anuman na talagang masinit sa kaniyang sarili.

Huwag kang gamitin ng mga antecio, lalong lalo na ang mga verde, sapagka't masabuloy sa pagbabawas sa iyo ng lakas ng iyong paningin.

Huwag kang magtatrabaho sa makakaya mo sa gabi at ipapalitan mo sa kaniya ang humihingi ng kaunting paningin. Kung magtatrabaho ka sa kailangan mo ay huwag kang magtrabaho sa gabi.

Kung ang kalamayan ng iyong paningin ay nangagaling sa sakit ay huwag mong ipanganyaya siya ng mga pangpalakas; huwag mong gamitin ang pamogin mo sa mga gawain ng pagbabasa, at kumain ka ng mga bagay na huwag magpalakas sa iyo kundi katarungan lamang.

SALAYSAY NA IKASAMPO

Mga kalihiman upang papanatilihin sa mabuting kalagayan ang mga ngipin at gamutin sila

Kung ibig mong magkaroon ng mga ngiping malilinis at malubuti hugasan mo sila ng mga pagmumunog ng tubig na malamig, at sa tuwing katapos mong kumain. Huwag mong pasakitan sila ng mga aliter ni mga panghinigla o panuki, sapagkat sukot na ang mga pagmumunog upang linisin mong magaling ang iyong bibig.

Kung ikaw'y mapaghitit, ay huwag mong kalilintanan ang paggawa ng gayon din, at magkukuskos ka ng dulo ng iyong panlong baaan ng tubig.

Bukod pa sa mga pag-iingat na ito'y magkakaroon ka ng isang cepillo, isang cajitang may lamang mga pulbos na ginamitan ng mga sumusunod na sangkap: Uling na pinulbos dalawang bahagi, quina apat na bahagi, asikar isa; labat pinaghalong magaling. Kasunod na pupusin mo ang cepillo ng tinurang pulbos at kukuskusin mo ang iyong mga ngipin ng banayad.

Kung hindi mo natibigan ang mga sinabing pul-
is gumawa ka ng iba ng papagarito.

Hacer de Gila o Gilaon porbuzado walong
bahagi, iris de Florencia en polvo walong bahagi,
cremor de tartaro anim na bahagi, claveles en polvo
dalawang bahagi, quina lasa walo. Paghalaluluin
mong lahat at gamitin mong paria nang pulbós na
sinabi sa itaas. Datapwat magingat ka na sa hulihán,
sapagka't may cremor de tartaro, ang mga ngipin
mo'y magdaratman.

Kung itaw'y mayroong mga ngiping punó ng
sarro na may kulay na madilaw dilaw at maapog ay
mahihimay ang iyong mga giligid, mamamaga sa
iyot magsisilaga ang iyong mga ngipin, at hindi
malayo ang sin'y mabulók. Ilagan mo ugá ang
magkaroon sa kanilá ng sarro, na makakamtan mo
kung gagawin ang sinabi sa itaas.

Kung itaw'y mayroon nang sarro at ibig mong
maligtas sa kaniya, paliguan mo ang mga ngipin mo
ng euká, o lalong mabuti'y kumuha ka ng isang
pincel na lino at binasa ng tubig na linagyan mo
ng mga iláng patak ng aceite de vitriolo o ng agua
forte, at ilaan mo ang sinabing pincel sa sarro,
ingatang buwág sumaga sa mga ngipin sapagka't
sin'y sinasalakay ng acido. Pagka nalusaw na ng
acido ang sarro, na sa bagay na iya'y may malaking
kalag-ikan, ay huhugasan mo ang iyong bibig nang
lutig na malamig, uulitin manaká-naká ang gawáng
itá, hanggang sa maligtas ka at luminis na magaling
ang iyong mga ngipin.

Kung pumapunta sa mga kumakanta ng mga kanta, ay gagawa ka ng mga ilang pagmumungang ng tubig at malenivelo: kung sila'y pinaghiwalag at pagsasama. Ay gagawa ka ng mga ilang pagmumungang ng tubig na may aguardiente, vino blanco o vino de palma.

Sakitin mong magkaroon ng tiy ng malaya, at huwag kang magpapakalabis sa paksa, ni huwag kang kakain ng mga bagay na nagiging sakit at madalas na di pagkatapos ng kainin, espagka't umuwi sa mga ngipin at nakasisira sa kanila.

Napagmalas, kumakabi ng isang manggagamot, na ang turbento o habing nakapulopot sa ulo ng mga Terceos ay nanansig ng masaki sa kanilang mga ngipin, naupod na madaling madali; at espagka't lindi mangyayari kundi dahil sa bigat, ay mag ingat ka na huwag mong papatawan ang ulo mo ng mga bagay na lubhang malibigat.

Huwag kang kakain ng mga bagay na masasam ng masagana, espagka't nakasisirang lubha sa mga ngipin. Ilagan mo sa makakaya ang madiitan nang hangin ang mga ngipin, lalong lalo na kung malamig, at huwag kakain ng meraming helados o sorbetes, ni mga inuming malamig.

Huwag kang gagawa ng mga pagpipilit na gahani ng iyong mga ngipin, ni huwag mong ipangbabasag sila ng mga buto ng mga bunga.

Kung dahil sa hindi pagsunod sa mga kaginabanghawang palatuctungang ito ay mayroon kang mga ngiping madiidilaw at ibig mong paputiin sila, gawin mo ang mga samusunod na pulbos: Corno de cal, apat na bahagi, coral rojo perfirizado laling walong bahagi. Paglahan mong magaling at pagkataposin

and the same thing is true of the other side of the coin. The only way to get a true picture of the situation is to look at both sides of the coin.

Kung maaaring ang anyo ng isang himno, kahit pangaling sa alam, kailat sa mga tipon mo, kakain ka, kung sa una, ng tatlo o apat na pastillas ng cacao sa maging n, at kung sa pandalawa, ang mga pastillas niyaon din na munaunangin. Gayon din makikakain ka at may ibang makubuting kahulugan ng mga ilang pastillas na niyaon ng apat na dracma ng cacao de col, isang librang sugar, apat na oranyo shandon, dalawang dracma ng goma tragacanta at anim na gramos ng carmin. Paghahalo lahat ng mga sangkap na ito ng may masamang daming sapat ng tuing ng mga bulaklak ng suha, at gumawa ng isang masa na bahuginin sa mga pastillas na sa kabilay kakain lima o anim sa loob ng dalawang oras, na siyang sapat upang alisin ang masamang anyo ng himno. Gayon din mangyayaring gumawa ng mga iba ng ilang na pinulit sa isang bahagi, sugar na maputi nang bahagi, at tatlo ng chocolate. Paghahalo ang mga sangkap na ito una ang chocolate't ang sugar sakong ang tuing, at sa wakas daming sapat na goma tragacanta upang buuin ng mga pastillas na 18 gramos

Kung ang masam ng hinang'y nangagalang a
izang may mga ngipang bulok, sa alakayin mong
madali sila, tapagkurt ang mga nangagalang na
ngipang ng mga bulok ay nasasira. Sa bagay na ito'y
mayroon kang maraming paraan.

Hung sumnakit sa iyo ang isang ulaping bulak
naba ka ni isang eban bulakawa ng ugat ng polito.

dinugan mo siya, euka muna ka ng tatlong gram—
ng opio at palumbutan mo siya sa unan na euka ng
euka kahit man lamang isang oras, saluin mo siya
at maglagay ng mga patik ng licor na ito na ibumasa
sa mga lila sa ngiping bulok at ulisin sa iyó ang
sakit ng mga ngipin.

Ibang kalihiman. Kukuba ka ng walóng paták
ng aceite de clavel, tintura de opio isang dracma,
eter sulfurico tatlong dracma. Pagsama-samahin mo
alang labat at ulugin sa tuwi na at maglubóg ka
ng kasenting bulak sa sinabing licor at ilagay mo
siya sa ngipin o bagang na bulók.

Iba namang kalihiman. Muna ka ng guayacón
tinalupan isang bahagi, alcohol a 360 walóng bahagi,
at palumbutan mo siya sa isang frascong may takip
sa loob ng pitó o walóng araw, saluin mo siya at
ilagay, at pagka sumakit sa iyó ang mga bagang o
mga ngiping bulók, maglagay ka ng kasuti sa tubig
at minugin mo siya.

Iba. Muna ka ng isang bahagi ng creosota at
labing-anim ng alcohol rectificado, at maglubóg ka
ng licor na ito ng isang munting piraso ng bulak at
ilagay mo siya sa bahaging masakit, at giginhawa
agad sa iyó ang sakit. Yagy mangyayaring gawin
mo samán ng aceite jusquiamo at ng isang munting
butil ng opio.

Kung ibig mong guminhawang parati sa sakit
ng bagang o ngiping bulók, pagka ayaw mong ipa-
bunt siya, o hindi mangyayari, kukuba ka ng isang
pinceel na liso, ilulubóg mo siya sa agua fuerte at
maglagay ka ng isang paták sa ngiping bulók.
Mangyayari namang sunugin mo siya ng isang paták.

ng asin at bawang, itatapon't sa isang parang-
yagong pag-ingatan nang buwag nang-agi ang mga
naging mabubuti pangkalt sala'y mababasa.

Kung mayroon kang sakit ng bagang at ng inga
natin na hindi balok at ang mga ito'y nangangailan
ay ipabunot mo sa. Kung tinataglay nila ang ka-
ulang ugaling kulay, at sumasakit sa iyo, na ito'y
ibang hihirang mangyan marahil, gumamit ka ng
mga paligo ng bulaklak ng sauco, magmumong ka ng
tubig ng malvas at dilong lalong matataas ng moral
naga, o maglagay sa ngipin mong sumasakit nang
isang lingang linagyan mo ng isicentro't aguardiente
sa bumubun ng isang parang pasta na hindi malapot
ni malabaw, na ikawawaling madaling-madali sa
iyo ng sakit lalong lalo na kung ang balat mo'y fino't
masipis. Pagkatapos alisin mo ang tapal ng tubig
na malahininga.

Kung minsay manggagaling ang sakit ng mga
bagang sa karumihan ng sikmura o sa mga ibang
bagay na nagkakailangan na ng saklolo na mang-
paganot.

SALAYSAY NA IKALABING-ISA

Mga kalihiman upang gamutin ang mga callos
lipak, mga kulugo, mga juanetes, mga
alipungat mga tunga

Ang karamihan sa mga bagabag na binabato sa
mga paa ay nanggagaling sa pagdadala ng mga
panghalot sa paa na makikipot; kaya ang pinaka-
pangulong pag iingat na gagamitin mo ay ang pagdadala
ng zapatos o botas na maluluwang, o niyaring ang
lagay ay hindi iniimpit ang paa mo, ni hindi kinu-
kuekua ang alin man sa kaniyang mga bahagi sa
kasalukuyan ng paglakad.

Kung pinahihirapan ka ng mga callos at ibig
mong gumutin sila yao'y magagawa mo sa dalawang
paraan: pagalingin sila sa mga ilang araw, o parati na.

Kung ibig mong pagalingin sila ng mga ilang
araw, muba ka ng isang kasangkapang pangputol, isang
ortaplumas at lalong magaling ay isang sawa kung
wala kang isang ginagawang talagat sa bagay na ito
at puputlin mo nang tuyt ang mga callos, itaasup

Ang callo huwag mo salung talaw sa muna, at
huwag kang maliligo sapagka't sa gamit'y pamalala
at mo ang mga bahaging may callo at hindi mo
mababata ang kailanin nila sa mga hindi gayon.
Pagka puti mo ng mga ilang suson ay makikita ka
ng mga punto o tulok na mapuputi na tinatawag na
mangit at ang mga ito'y salin mo ng isang
kangkayang may dulo.

Kung ang callo'y tolong matigas na hindi mo
ya maputi na madali, palambutan mo siya nang
karatag tubig na malahimaga, agante o isang leon-
spiritual.

Kung pagkatapos na maputi ang mga ilang suson,
ay wala kang makita sa ilalim na anumang punto o
tulok na maputi na malim, ay huwag ka nang pa-
malal pa, sapagka't malalantad ka sa mga masamang
manggagayari. Pagka ang kulay ay ang sa ugaling
aman, itigil mo ang operacion o ang pagputol.
Pagkatapos na magawa ang einahi, ilukubog mo ang
mga isa sa tubig na mainit isang ikapat na bahagi
sa isang oras. Ang bahaging kinaro-man ng callo
ay mamamaga, magiging maputi at masali mo siya.
Pagka mo inalala ang mga pan sa tubig.

Kung ibig mong gamutin ang mga callo nang
malin sa, ay magdala ka ng mga sapato na naka-
laka sa pook na mayroon kang mga callo, samantala
ang nagagamot ka, at pagkatapos ay huwag ka nang
maglalang muli kailan man ng mga makikipit. Bukod
ito'y gagan ka ng isang implasto o tapal na gaga-
nang ng mga sumusunod na sangkap. Po isang
goma galvano disuelta sa vinegar kalabating
sa, at sunog isang acropulo, isang dramon

kalalab. ng sinugutan. Paghali-haluin mo ang balat sa apoy, o paggawa mo siya sa isang botero na gagawa sa kaniya ng lalong magaling. Pagkayari ng emplastro ng, kukulin ka sa kaniya ng kaunti na lagay mo sa ibabaw ng iyong mga callo, at magsama-han mo na, na ehi'y gagaling.

Mangyayari namang gumawa ka ng ibang tapal na lalong masipit at lalong nalubagay sa balat na matalambot paris ng sa mga babae. At gagawin mo siya ng pagganito: Dalawang onza ng cera virga, isa ng acide de olivas, dal amoniaco, azufre at gresa, isang dracma ng bawat bagay: pagkayari ng emplastro o tapal ilalagay sa ibabaw ng isang habing bago, buwal lalalunan kundi isang mukim lamang, at puputol ng isang marting piraso na pailinitin sa tuwing ilalagay mo sa iyo ang tapal.

Ang emplastro de vigo at ang de rana ay magagamit naman.

Marami ang mga nagsigaling na mabuting-mabuti at naglaligtas sa isang gabing magpahirap ng kaunti ang mga calong matatanda't nakababagabag, sa pagtatapal pagka mahihiga ng isang pirasong dayap na sarira sa ibabaw ng bahagi at tinatalian ng isang venda. Mangyayari namang lipulin ng mga caustico, detapwat ang mga ito'y makapaggagawad ng mga magsasamang pangyayari.

Kung ibig mong maligtas sa mga kulugong lamilitaw sa iyo sa mga kamay o sa ibang bahagi ng iyong katawan, ay mangyayaring talian mo ehi'y putlin o sunugin.

Tatalian mo ng isang cinolid na eutlang pinagkunan ang kulugong mababa at biligpitan mo siya.

...na ... mo, na gumagamit ng ...
kalugong at katapusan ng ...

Kung ... at ... na ...
... ipapalit ng ... at ... na ...
... ng mga ... na pamaputol na magaling

Kung ... ka sa putol ng ...
... ang dulo ng kulugong ng isang ...
... ng ... , ... magaling. ... ka ng ...
... o pagliling ng ... , ilalag mo ...
... sa ... at pagkatapos na maputol
... ang ... ipasok mo ang dulo ng ...
... ng kulugong. (Gawin mo ang ...
... sa maghapon at ang kulugong mahuhur-
... na bahagi ng Kung ang mga
... ng mga kulugong malalaki't malilit,
... ang ... kundi ang malalaki lamang,
... ang ... ay mangahuhulog na mag-i-

Marami ang gumagamit ng mga kulugong sa ki-
... sa kanila ng matagal na panahon, na eiyang
... at ipinagpapalit sa kanila hang-
... sa katapusan ng putol sila ng kanila ring ...
ngin.

Kung ayaw kang gumamit ng ... sa mga
... sa itaas ay mayroon pang mga ...
Maka ka ng isang piraso ng ... verde at ...
mo siya sa mga kulugong. Gayon din ang magagamit
mo sa mga dahon ng alcaparra. Gumagamit naman,
... ng dakilang ... si Laforet, ng mga
dahon ng ... o yerba de San Juan, ng
mga dahon ng ... de India, ng dakilang ...
... . Gayon din mangyayaring gamitin ang
... at ang katas ng trifolium acetosum.

Kung ibig mong pamanin sa ng lapis gawin mo ang sumusunod:

Oera unguis, rosacea, aceto de mentanilla sa bawat bagay isang dracma, tarunsa a dalawang dracma, opeimento isang dracma at lahat na iya'y gawin mong isang emplasto o tapal.

O kaya ng unturang ito:

Aceto de tartaro tatlong dracma, unguento blanco a'cromado isang dracma, cal viva isang escrupulo.

Ang pagkakuskos o paghilet at ang diin ay eiyang mainin kung kaya magkakaroon ng mga labis na lamanang matitigas at malipak sa mga talampakan ng mga paa. Ipapatal mo sila ng makalawa sa loob ng isang buwan sa bawat ikalabing limang araw, sapagka't walaing sakit na namaman. Huwag mong bubuksan ang mga mamunting namimintog na lumilitaw sa kalapit ng mga taurang labis na laman labing-lolo na kung taglang.

Kung ibig mong maligtas sa mga guantes (buto sa puno ng dalirang himlalaki ng paa pagka nakausap) buwag kang magdala ng mga zapatos na may maikli na mainas na sakong. Kung sila'y malalambo't palaluma mo sila pagkagising ng laway na palad ng kamay lagging sa waling matira sa kaniya kahit isang petak, na gagawin ng mga ilang araw nang waling pagitan. Saka maglalagay ka paghiga nang isang munting supot ng sal ammoniac, na binasa ng agua rosada at aali-lu mo siya sa unaga.

Makapagtatapat ka naman ng isang emplasto ng apio ng baboy kaya kukuha ng isang pantog nang apio ng baboy. Isasabit mo siya sa chinucha na lumit sa init ng apoy hanggang sa kalabati ubla

1. Ang mga magulang ng mga bata, itatag
 2. Ang mga itatag ng mga batang bata
 3. Ang mga itatag ng mga batang bata
 4. Ang mga itatag ng mga batang bata
 5. Ang mga itatag ng mga batang bata
 6. Ang mga itatag ng mga batang bata
 7. Ang mga itatag ng mga batang bata
 8. Ang mga itatag ng mga batang bata
 9. Ang mga itatag ng mga batang bata
 10. Ang mga itatag ng mga batang bata

1. Ang mga kasal na nagkaroon ng mga anak na babae
 ay dapat magkaroon ng mga anak na babae na
 magkaroon ng mga anak na babae na magkaroon
 ng mga anak na babae na magkaroon ng mga anak na babae.

Kung ayaw kang magkaroon ng mga alipang, dapat mo ang biglaang palipat sa imong mulang sa muling at sa muling mulang sa imong magtakip ka nang sa mga kamay at mga paglego dumating ang imong, at kuskun mo ang mga kamay mo nang sa tawing may nahuhulog.

Kung ikaw'y mayroon ng mga alipunga at ilag
ang mong maligtas sa kaniang pangbabagabag
na ka ng clouro de cal at haluan mo siya ng
tubig, isang dracma, sa bawat isang libra, at hugasan
mo ang mga kamay mo ng tubig na ito. Gayon din
ang mangyayaring gawin mo kung ang mga yao'y
may sakit na. Mahubati rin naman ang mga squas
ematicas at ang nee ng darak,

Kung ibig mong maligtas sa mga tondo, pagmakita
 mo ang napapakok sa laman ang kuko, ilulubog mo
 ang mga paa sa tabag na malahiminda ng lahat kato.
 Ang mga paa sa anggong sa ang kuko'y lumalabas
 sa siya'y kakayasin mo ng pang-salamin hanggang
 sa siya'y mapanipis mong magaling, pagkagawa nitoy
 tatatakin mo siya sa mga tagihiran at sumutan mo
 sa lahat sa pagitan ng kuko ng laman ng mga kata.
 Sa tayo, at pagkatapos pahiguan mong lahat mo
 at na malilit.

SALAYSAY NA IKALABING DALAWA

Mga kalihiman upang papanatilihin sa mabuting kalagayan ang mga buhok at tinam sila; gayon din ang mga kilay at mga patilya

Meraming mga sahi ang ikinabuhulog ng mga buhok, sa makatad ang masamang pag-aalaga, ang paghihimat, ang pagkalantad sa hangin at sa araw, ang mga pag-iisip, ang malabis na pag-inom ng cafe, ang mga lugod sa gawang mahalay, ang mga damdaming malulungkot, ang mga pagpupuyat na matatagal, ang mga sakit ng ulo: ang mga sakit na malahaba, ang scorbuto at ang mal veréneo o erilis sakit na nanggagaling sa pakikiapd sa maruming babae.

Kung masama ang pag-aalaga mo sa buhok, na tinutulutan mong magulo pagka mahababa, at maglaglag ng ulo't magkatali tali sa mga pagalawgalaw ng ulo sa loob ng mga oras ng iyong pagtulog, ay dilawang mangapapetid at sa ganito'y lalong iikli at lalong dadalang, kundi mangabubunot sa iyo ang kanilang mga ugat at sa katapusan'y magiging calvo ka. Huwag mong palayaan ang pagsupil sa kanila sa'y

malalaki, ng punyo, vanda o kaka sa paghugas, paghiga mo; at pag-unaklay mo'y luma mong gawin ito nang magas, sakitin mong kalagan taglay ang paghiga at pag-ugát ang mga buhók na nagkaroon malaki. Gawin mo ang lahat na ito at asahan mo sa hawag lamang, magkaroon ng isang kalinabansang makapagpahulog sa mga buhók, ay mariin mo silang isang matitibay kay Samson.

Kung ang kalinaan ang eiyang dahil ng pagkahulog ng iyong mga buhók, ay pag-sakitan mo hindi lamang ang kumain kang magaling at paris nang nararapat, kundi naman nararapat na magtapal ka sa ulo ng linsong binaa ng aguardiente, ng tubig at ros, o ng tubig ng vino quinado, gayong matuti rin naman ang gumawa ka ng mga paghuhugas ng mga aguas aromaticas na may katapangan ng kaunti. Kung ito'y hindi sapat, ay ipasasakat mo ng madalas ang iyong ulo, ulitin ang operación o gawang ito rin, hanggang sa makita mo na ang mga bagong buhók ay lumalabas sa masinsin. Dalawang kalamangan ang makakamtan mo sa ganito sa pag-sakat mo sa ulo'y pinuputol mo isang bantóng mga buhók na malilit na neong una'y hindi tumutubo sa kakulangan ng panggising, na sa pagka't madalas ay pinuputol, nagkakaroon ng karagdagan at katawan at natutalad sa mga iba. Eka palibhasa ang mga mahabab'y nagiging lalong maikli ay lalong tumatanggap ng karagdagan at kaya nagiging lalong matitibay, bukod dito, sapagka't sa kamlang kaiklian ay di mahabatak saan mong dako, nangalalagay na lalong tisk at nag-ugát nang lalo. Kung kailan ka mag-sakat ng ulo'y pangaswaan mong palitan ang

pagkain ng mga buhok ng ang pelusa, sapagkat bukod sa ilalayo ka sa kapangitan, ay pipigilan na magkaroon ka ng mga pananaw sa mga mata, mga tininga at mga isyuwa.

Kung ikaw'y naglalakad na lubha sa hangin at lalong lalo na sa araw ng walang takip sa ulo, ang mga buhok mo'y matutuyo at ang kanilang pagkatuyo'y maginging sapat upang mangahulog. Ngayon ilagan mo ang paggawa ng sinabi, lumakad kang may takip, at kung sila'y nangatuyo o talagang tuyo, labiran mo sila ng mga pomada o ng mga grasa (linab) paris nang sa isalita, ng sa oso, nang utali sa buto ng bakang kapin, o ng mga langis na di mabubungo, ng aceite de almendras dulces, haliobawan, sakiting maging malinis at bagong kuyawar), sapagkat kung siya'y masata ay makasama sa iyo: gayundin ang sinasabi ko tungkol sa mga grasa.

Kung namamalas mo na ang mga buhok mo'y nahuhulog o nalalugon samantalang bumibigay ka sa mga gawaing nauutol sa pag-iisip lalo na sa gabí, iakstaintaman mo sila agad o tumigil ka sa isang talihang panahon sa paggawa tungkol sa kanila, hanggang sa kung gawin ang mga kagamutang kailangan ay napatibay mo ang buhok, na makakainan mo sa pagtatat ng ulo at sa pagtigil ng paggawa nang marani tungkol sa kaluluwa, o sa paglalansay sa gabí.

Kung ang pagkahulog ng iyong mga buhok ay kasabay ng kalabian sa café o sa mga babae, ay huwag kang mag-alangan muni man na ang dahil ng iyong pagkapanat ay ang mga kalabian ng ito, at ang lalong mabuting gamot upang patibayin mo.

gumagaling sa loob ng mga buhok, at kumakain
ng mga paggamot ng mga lalagay na yaman.

Kung sa pagkatapos ng isang sakit na malalapad
ay ikaw'y calvo o panot, sustatin mo ang ulo nang
malimit, patibayin mo ang balat ng mga paghuhugas
ng mga aguas aromaticas, o magtapal ka ng mga
banyo bisaya ng mga tubig na ito, at tutubuan ka
ng mga buhok sapagka't karaniwan ang panghihinay
nang dahil ng pagkahulog nila, o kaya ang maraming
pag-aalaga ng ginawa sa buhok sa loob ng panahon
ng pagkakasakit. Ang mga babae'y eiyang lalong
dapat gumagap ng sinabi kay sa mga lalaki, sapagka't
sa kanila nagugulo ng lalong madali at lalo pa ang
kanilang mga buhok kay sa mga ito: kaya lubhang
mamamang ang gumagawa pagka may sakit o nangamok,
sa pag-ayaw na lipuin ang kanilang buhok, iyan
ang dahilan na ipinagiging calvo ng marami.

Kung ang jaqueca, ang escorbuto o ang mai
verde, ang dahil ng pagkahulog ng iyong mga
buhok, kahit mabubagay sa iyo ang sila'y eatento,
pans ng sa mga pangyayaring sinabi sa itaas, ay
wala kang makakamtang anumang mabuti, kundi mo
sakitung salakayin ang mga sakit na ang pinakatawid
nila'y ang sinabing pagkahulog o pagkalugon. Sa-
mantalag di ka gumagaling sa mga sakit na ito,
ang mga buhok mo'y mahuhulog at malaling-
madali.

Walang katuluhan ang gumawa sa ng anumang
pans, kung ikaw'y matanda na, o kung necalvo ka
na makaila, maging dahil sa mga sakit, maging
dahil sa mga kagseutan.

Kung ang mga damdaming mabulun, koi ay siyang dahil ng pagkawala ng iyong buhok, ay walang kaibulahan na ihatel ka sa iyó ang dapat mong gaman. Mga sayaw, mga pagpapasyal at mga paghahang ang siyang iagamutan.

Halos ihatel ng mga kalalihanang nakita natin makapagpapahatag ng mga buhok, ay may kalagitnaan tungkol sa kulay, anaps't ang taong madalang nit'y hindi naghiwasag na magkaroon ng ulong may kulay gris at pagkatapos ay lubos na mauban.

Kaya ilagan mo ang masamang paggamit sa mga babae at ang mal venero, sapagka't sa kulay ng buhok at ng balbas ay mayroong kabagikang hindi karaniwan: ilagan mo naman ang mga pagpapuyat o paglalamay na mahaba, ang mga gawaing maukol sa pag-iisip at lalong lalo na ang mga malalaking sukal ng loob, sapagka't ang historia ay puno ng mga tao na dahil sa pagbabata ng isang matinding takot, ay nangug-iba sa loob ng isang gabi ng kulay sa kanilang mga buhok, anaps't naging mauban sa bahagi o sa ihat.

Huwag mong bubanutin ang mga buhok mo, paris ng ginagawa ng marami, maging sadya, maging sa pagkailigat, sapagka't ito'y nakapagpapadala nang malaki ng pagiging uban ng mga natitira.

Ilagan mo na pukpukin ka sa ulo at punitin ang iyong balat na nakatakip sa kaniya, sapagka't bilis na ang mga buhok na nakakalugón ng mga piklat ay hindi magiging uban.

Isang purganteng matindi'y makapagpapauban sa iyó sa kaunting parahón: kaya sumakamtaman ka sa paggamit ng gamót na itó.

Kung talikha mo na ang mga bulak nang nagiging ulan at ibig mong panatilihin ang kaulang dating kulay, gawin mo ang sumusunod. Iyang ulay maintin hugasan mo sila ng tubig ng mga dahon ng cyrus na ihinutò sa euka, o kanyay hugasan mo ang iyong ulo ng tubig na pinagtunawen mo na kaunting tawas. Pagkagawa nito takhan mo ang iyong mga bubok ng isang pastang binubuo ng sumusunod: Mula ka ng isang librat kalahati ng apog na sinublan o pinalay ng unkalawa, kalahating libra nang itargirong pinulbos at isang pinaglagaan ng malapit sa dalawang libra ng mga dahon ng alvia; pahabayasin mo sa ibabaw ng iyong bubok ang pastang ito sa loob ng apat o limang oras, at pagkatapos hubugasan mo ang iyong ulo ng tubig ng darak.

Mangyayaring gawin mo naman ang sumusunod: mula ka ng vitriolo, agallas at mga balat ng mga nueces verdes dalawang onza ng bawat bagay, at paghaluin mo sila at ilapat mo sa iyó paris nang pastang sinabi sa itane; at ipinagbibilin na dapat mong gawin ang ikalawang pasta ng tubig na karaniwan o ng isang pinaglagaan ng agallas o ng mga balat nang nueces.

Kaunting piedra internal na tinunaw sa tubig ay nakatitina naman sa kaniya ng isang itim na lubhang mataas. Datapwa't kinakailangang hugasan mo ang iyong ulo pagkatapos ng lahat ng tubig na malamig o lalong magaling ng tubig ng malvavisco, sapagka't medals ay nakapagpapamit ang mga sinabing pastas ng kaunti sa balat ng ulo at nakapagpapabuni ng baligtad, na kung mangyayari'y pabayaon mo na ang mga pasta o itigil ang paggamit sa kanila.

Ang suabi namin tungkol sa buhok ay mayroong
maraming uri sa mga kilay, at sa bahas.

Kung mayroon kang buhok na malambot at
maginging ulap, ay maghuhugas ka ng ulo ng pomade-
lagan ng mga bulaklak ng cardomomo, ng escardia, ng
cuniloso, ng mga pinaglagarian ng box o ng agrado.

Uawin iyo ang operacion ng ito ng sunod sunod na
mga araw at magkakamit ka ng mabuting wala.

Kung sa lugar ng mga paitas ibig mong gumamit
ng mga pomadas, muku ka ng grasa ng oso, utak
sa buto ng bakang kapou, pagkit na bago at mga
palbos ng garing. at gumawa ka ng isang pomada.

SALAYSAY NA IKALABING TATLO

Mga kalihiman upang lulaan ang panahon

MGA PATAKARAN NG MGA PANAHON

Sa isang otong balumbung, at isang taginaw na anayad ay sumusunod na karaniwan sa isang primavera ng malamig at luyo na nagpapaliwanag na lubla sa pagpapatulo sa mga halaman. Kung ang tag-araw ay lubhang maalam, dapat arhang isang taginaw na mahigpit; kapagla't ang malabis na pag-angay na nangyari sa tag-araw ay nukapagbawas sa lupa ng malaking init. Ang mga tag-araw na balumbung ay nagpapabunga ng maraming binhi sa mga espino, cambroras at ibang mga balamang kaparis, sa dito'y nanggagaling ang akala ng bayan na ang banilang kalusugay naglalalita ng isang taginaw na maigting. Pagka humihilip ang hangin ng eudeste, sa loob ng tag-araw o ng otong, at kasabay na lubhang malamig, tugtöl sa panahon, ang init ng atmosfera at humababa ng malaki ang barometro, ay dapat arhang ulan ng marami.

MGA PALATANDAAN NG BAROMETRO

Kung gayong sabihin ang panahon'y humahantong sa pag-ulan, ang mercurio'y bumababa: pagka maglilwanag at huhugay ang panahon, ay umakyat. Pagka bumababa ang mercurio sa gitna ng mga init, ay nagbabalita ng bagyo; kung napaiitass sa tagimay, ay tanda ng lamig; datapwa, kung bumababa sa loob ng taglamig, ay tanda ng pagkatunaw ng namumun, kung nagpapatuloy ng pagtaas dahil sa lamig ito'y nagbabalita ng nieve: kung ang isang sigwa'y may kasamang isang matuling pagbaba ng barometro, ay hindi maggyaysaring tumagal nang mahaba: gayon din ang dapat sabihin tungkol sa mabuting panahong may kasamang isang madaling pagtaas; kung napaiitass ang barometro sa loob ng masawang panahon at nagpapatuloy na kasama nitó sa loob ng dalawa o tatlong araw, ay dapat asahang isang mabuting panahong malaka: datapwa't kung sa gitna ng isang mabuting panahon ay bumababa ng sapat ang mercurio, at nagpapatuloy ng pagbaba ng dalawa o tatlong araw, ito'y nagpapakilala na magkakaroon ng maraming ulan at marabil malalakas na hangin. Karaniwan ang barometro'y nananatiling lubhang mababa sa mga taong maulan at mga estacione na halamigmig at lubhang mataas sa mga taong tuyó at mga estacione na gayon din. Lumalagay na

ang malakas na lagimaw kay sa lag-araw, ang kani-
lay mga pagbabago'y nasa paglipat magmula sa isang
estasyon nyo hanggang sa isang lumumig, at
ang mga pagbabago ng nyo lab-pang malalaki hang-
gang lalong masigaw'y ang sinabing estasyon, o lalong
malalaki sa mga bagyo.

MGA PALATANDAAN NG BUWAN

Maraming pagmamalas at mga balak na lubhang
tama ang nagpapakilala na ang pagka nararati nang
pagbabago ng panahon ay: tungkol sa bagong buwan
parang 6 sa 1, tungkol sa kabiguan ng buwan parang
5 sa 1 at tungkol sa natutukoy sa una at lubhang
mapat ng buwan parang 22, 1 22 sa 1

MGA PALATANDAAN NG PAGSUSALITA NG MGA HANGIS

Pagka lumalabas ang araw na mapula at pagka-
tapa'y namamalinging mapula, pagka ang kaniyang
bilog-bilog ay lubhang malaki, pagka sumiket ang
araw at nakikitang mapulang mapula ang langit sa
dulong parte, pagka tinataglay rin ng tinurang astro
ang kaniyang kulay na parang dugo, pagka sumipon
na mapula at naliligid ng maraming mabibilog na
malin o ng mga guhit na mapapula, pagka nag-
lalarip ng isang pagmumukhang malakong o guwang
y mapagtitibay mo na, sa labihip ang hangin.

Ita Kallian

Pagka tumatay lubhang malaki ang buwan, o may isang kulay na nananula-mula, o muliligiran ng isang mahilog na maliwanag at may kulay nang isang o may matutulis at nangingitim-ngitim ang kaniyang mga sungay, ay nagpapakilalang bibit ang hangin.

Pagka tumatakbo ang matulin ang mga ulap, pagka napakikitang madali sa sur o sa kalunuran, pagka sila'y napupula, lalong lalo na sa umaga, ay mga tanda ng hangin. Isang unós na bigla pagkatapos ng isang malaki sa hangin, ay isang tandang tunay na matatapos na ang bagyo, dito nagbublat ang karaniwang salit na "munting ulan ay dumadaig sa malaking banti." Mangyayaring arin namang parang mga tandang tunay na matatapos na ang isang malaking hangin, ang mga ulang may kalahang bagyo.

Mangyayaring arin namang parang mga tandang tunay ng hangin, ang mga sumusunod na kinuha sa mga layop. Pagka ang mga ibong tumatahan sa tubig ay nagkakatipon sa mga tabi ng mga lawa, ilog, dagat, mga bukal at mumunting aluysoy, na nagkakatuwa't naglilibang sa kanila lalong lalo na sa umaga; pagka ang mga anades (mga ibong parang baluis) ay nag-iilipad ng lubhang mataas at kaway-kaway, patungo sa dakong silanganan; pagka ang mga arctas ay lubhang nagkakagulo't nagsisigawan, pagka nagagalawan sa hangin ang mga uwak o nangaglalaruan sa mga tabi ng tubig. Datapwat pagka bumabalik sa dagat ang mga alciones, lumalabas sa kabilang mga butas ang mga topee, at nangakakanta ang mga gorriones at mga ibang mumunting ibon, ay tanda na ang hangin ay titigil.

ANG TATANGA NG PAGHARAPIN NG
AT MABUTING PANAHON

Kung humuhup ang sapat sa hangin, gayong umulap, ay dapat umulan ng ulan ang mga ulap ay mga tanda naman ng ulan pagka naglabanton at nahahawig sa mga batong makalakit matataas at sa mga bundók na nagkakapatong-patong at pagka naglabagong malimit ug tinutuago. Kung sila'y malilitan at nanggagaling sa silanganan ay naghaba-litang ulap, sa gabí; kung nanggagaling sa kalunuran ay dapat umulan sa ibang araw; kung humahawig sa mga abedijas de lana, ulan sa dalawa o tatlong araw pagkatapos; kung nagkakatipon sa dakong bundok magmula sa labing dalawa hanggang sa dalawa ug lapon, ito'y nagpapakilala ng isang malaking sigwá ng hangin at ulan sa gabí ng yaón.

Pagka umulan ng mainit sa isang pook na malapit sa bayang tinatahanan, ay nagkakaroon ng maraming mga suson ug mga ulap, bakól tangi sa tag-araw; dapat katakutan nga sa pangyayaring ito ang ulan, kahit maikli ang kaniyang tagal, at lalong madalas eiyang tinatawag na ulang bagyo. Kung isagman tatakban ug mga ulap ang langit sa umaga at ang hangin ay tabinik gayon may nanaok sa mga tinurang ulap ang mga sinag ug araw, ang ulan ay magtatagal ng kaunti lamang; sapagka't ang init na sa kasalukuya'y nagpapahilab sa hangin naa-ilang, ay nagpapalamán sa kaniya ng lalong halumigmig at sa gayo'y pinahuhusay ang panahon. Datap-wa't kung sa atmospera'y may maraming mga suson

na ang mga ulap at naghaban ang mga langit.
halatnigang ang ulap magtatagat nang kumit. Gayon
din ang mangyayari bagaman pabuga-buga.
Kung ang sinasabing mga ulap ay gumagala ng
mga katulnang iba't iba, anapa't nag-iwan ng mga
pagitan paglalaan ng iba sa ibabaw ng iba.

Pagka sa paglubog ng araw ay sumisipol sa may
sulay ginto ang mga ulap, o nagwawaring mapapara,
pagka buki'y bumababa ang mga ilang muntunang
ulap, o lumalakad ng pasakubong sa hangin: pagka
na ang mga ito'y mapaputi sa ang langit ay natatakban
ng mga muntunang ulap, na mapaputi, gayon ng ang
araw'y naa ibabaw ng horizonte, ay dapat aring
pataag mga tanda ng matuling panahon. Napagmala
sa ang langit na natatakban ng mga muntunang
ulap na mapaputi, bagaman nagpapahayag nang
magandang panahon tungkol sa araw na iya'y napa-
kikita, gayon na'y sinuundan ng lalong madala
ng ulan sa ikalawa o ikatlong araw pagkatapos. Kung
nagpapasimula ang ulan ng iba o dalawang araw bago
lumalakad ang araw, ay dapat sahaug mabuting pana-
hon sa malapit sa ika labing isa ng umaga, datapwat
kung umula ng iba o dalawang oras pagkatapos na
lumalakad na, ay nagpapatuloy ng pag-ulán halos sa
tatlong oras na sa buong maghapon at sa gabí lahang
sumitigil. Pagka nangagaling sa araw ang ulang
may kasamang malaking hangin sa loob ng dalawa
o tatlong oras, at bagaman sumitigil pagkatapos ang
magiging ito ay nagpapatuloy pa ang ulan, ay mag-
tatagal pa ito ng mga labing dalawang oras, at
porkoroon ng mga ito'y titigil.

Ang araw at langit ng mga kaluluha sa langit ay nagpapakilala ng panahon nang may katuluan: kay dapat saan ang ulan pagka nagmaw'y madilim at parang ligt ng tubig, pagka lumalabas na mapula at may mga barko na maitim na kulalo ng kaniyang mga sinag, o lumalagay na nanginigili; pagka niya'y nakikitang malalagay sa dalim ng isang ulap na masinim at pagka napakikitang natiligiran ng isang langit na mapula sa dalanan. Ang mga tiyang bigla kulan may di tumatagal ng mahaba, dapat pagka natitigil unti-unting langit at nagdilim ng buhayad ang araw, ang buwan, o ang mga bituin, karaniwa'y madalas na umulan sa loob ng anim na oras.

Ang pagmumukha ng araw ay nagpapakilala ng mabuting panahon pagka lumalabas na mahwanag ang liurang atro at gayon din lumalagay naman ang langit sa gabi, pagka napatutungo sa dakong kaluuran ang mga ulap na sa kaniya'y imiligid o pagka natiligiran, ng isang mabilog na lumagay lamang na hinahay ito ng magkapatid sa lahat ng mata, sa sinabing pangyayari'y dapat saan ang isang panahong lagong mabuti; sa katapusan pagka lumalabog ang araw sa gitna ng mga ulap na mapula, ay isang tanda rin naman ng mabuting panahon, gayon nanggagaling ang karaniwang sabi na "hapong mapula at abuhong umaga sa ulan at bagyoy nanaagot na talaga."

Ang pamumukha ng bilog ng buwan ay nagpapakilala ng ulan: gayon din ang nangyayari pagka ebral ang mga dulo ng kaniyang papalaki doon sa araw rin ng kaniyang pag-ipot, o dalawang araw

pagkatapos ng pagmamatag ng buwan sa lumaan; pangyayari ay tanda ng ulan tungkol sa umang; ikapat, ngani tanda ng mabuting panahon sa luma; tungkol sa mga isang tala. Isang mabilog sa paligid ng buwan, kung may karaming hangin ng ar, ay nagpapakilala ng ulan sa sumusunod na araw. Pagka humihilip ang hangin ng ar at hindi nakikita ang buwan, langgang sa ikapat na gabi, ay dapat umulan ng marumi sa buwang yam. Ang kabilugan ng buwan sa Abril at Agosto, poris naman ng bagong buwan nito; huling buwan halos sa tuwi-tuwi may may dalang mga ulan.

Minamahalagang parang mga tanda ng mabuting panahon ang mga dungis o manea ng buwan, pagka sila'y nakikitang magaling, at ang malinang na mabilog na lumiliig kung minsan sa kabilugan nang buwan. Kung lumalagay na lubhang matulis ang dulo ng kaniyang mga sungay, sa ikapat na araw'y magpapatuboy ang mabuting panahon. Langgang sa kabilugan ng buwan; kung lumalagay na lubhang maningning ang kaniyang bilog tatlóng araw pagkatapos ng pagbabago ng buwan at bago siya maging puno, ay isang lagiing tanda ng mabuting panahon. Sa hawak buwang bago o puno, madalas ay umuulan ng kausap at pagkatapos ay humuhusap ang panahon.

Ang mga bituin ay nagpapakita naman ng mga tachang tanda; pagka sila'y sumisipót na parang makapal at mapuputla, hindi makita ang kanilang ningning, o naliigiran ng isang mabilog, ay tanda ng ulan. Sa tag-araw kung humihilip ang hangin galing sa linalabasan ng araw at sumisipót ang mga bituing lalona malalaki kay sa ugali, ay dapat mair-

... of
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

Ang magalida silvestre, ang kahuluhan plavish at mga ilang maraming tanin ay nagtitikom nang kanilang mga bulaklak pag malapit nang umulan, kaya ang lawag ng mga ilan sa buwan ay hindi na nang dukha.

Mayroon pang mga ibang matatagpuan sa
 mga kulong, magaling ng malaking bahaykang,
 parte ng pamamagat ng mga kahoy, o magkaroon ng
 mga maraming patak na lubhang malilit sa ibalaw
 ng mga bato at ng bakal. Na anak'y nagpapawit
 nakikita naman pagka gayon na napapalit ang mga
 cuerdas ng mga instrumentos ng musica, lumaluwag
 ang mga tela ng mga cuadros, lumuhulas ang asin,
 lumalabot nagpapusali ang mga estanco, at may
 nakikita pang ibang mabilog na tanga sa paligid ng
 mga ilaw.

Magpapakilala naman ang mga hayop na i-ang
malapit na ulan: halimbawa ang mga ibong tumata-
han sa tubig, paris ng mga filicorocora, ng mga
paviotas, at iba pa, ay imiwan ang dagat upang pum-
toon sa lupa: ang mga ibon sa lupa, tangi pa ang mga
gansa at ang mga pato'y lumalegay sa tubig, nangag-
gagalaw na lubha sa kaniya at bumibigay nang
matlakas na sigaw; ang mga uwak at mga conchas
ay nangagpipisan at nangagawa. pagkatapos nung
matulin: ang mga urina at ang mga grapes ay
nagkakawan-kawan at bumibigay ng matitinding
singaw, ang mga parva at mga pemictero ay lum-

lipad nang malabo ang mga ibong-lanang ay
sumusap sa ilalim ng mga taling, ang lubat na
magay-hangay na mga sumusulat ng ilon ay pinababayaan
ang pagkain at napasa sa kanilang mga pagad: ang
mga inahan ay hindi umuulit sa kanilang mga kula-
ngan, ni ang mga pickers o mga inakay ng kalapati
sa kanilang mga bahay-kalapati; ang mga ibong na
jaula'y nagguguman sa buhangin at ipinapagpap ang
mga pakpak; ang mga alondras at ang mga gorriones
ay naggagawil ng magang-maga. Ang mga asno'y
nagdirindal ng lalo kay sa ugali, ang mga baka'y
nagagbubuka ng mga ilong, tumitingin sa dako na
sur, lumalagay at nanagbibimod. ang mga kalayo'y
humuhuni ng marabas at nagtatadyak. ang mga
pusa'y naglilinis ng mukha't ng mga taling; ang mga
aso'y nagkukod ng lupa ng masigasig at may
neciririg na maraming ingay sa kanilang tiyan; ang
mga dogang habert lalong matatimik kay sa ugali,
at iba pa. Ang mga palaka't kakak ay nagkaka-
tahan sa mga aspa o ludlod ang mga bulati'y luma-
labas sa lupa ng masagana; ang mga gagamba'y na-
ngahuhulog magmula sa mga hinabi nila, ang mga
langaw ay mga lalong mabibigat at nakamumula.
ang mga pukyutan ay bumabalik na madali sa kin-
dormonan ng kanilang bahay at ang mga langgan sa
kanilang mga tambuhong; ang mga lamok ay lumu-
luni ng lalo kay sa ugali. Sa tuwi nang mamamala-
mo ang mga tandang ito ay maaalaman mo na ang
ibong malapit na ulan ng walang lakot na magkamali

Datapan't pagka ang mga lamok ay humaharap
nang masagang-maga, ng malaking bilang at nagga-
galawan at naglalaro sa hangin, pinasisiha sila ng

ang panjan. O pagka nakikita sa balat na itinatag na mga tuma ang mga pagmamala, ay isang tawling malinang ng makubling panahon. Gayon din minamalang parang tunay na pagka magbabago ang panahon ay nagbabata ng malaking lalo ang mga tawling ng mga sa sugat, at iba pa, at nanaalanan na ang mga sinabing eakit ay bumibigat samantalang makakareon ng isang biglang pagbabala ng barometro.

MGA TANDAAN NAIPAPAKILALA NG LAMIG AT
PAMUMUO NG MGA TINAW

Mayroong maraming kalihiman ngang makilala ang magkakareon ng lamig at mga pamumuo ng mga tunaw, panis ng pangunang pagpipit ng mga ibong parang haliwa, itik at mga ibang ibong palipad-pad, ang pagkakatatipon ng mga mumunting ibong ng lagan-tawan, ang kaniingningan ng bilog ng buwan at ang anyong estatua ang dulo ng kaniyang mga sunday pagkatapos ng isang pagbabago ng anabang, kung kung humihihi ang hangin norte o ng silangan pagkatapos ng pagbabago ng buwan, kung labing paguiningning sa mga bituin ang langit, kung napailalang ang mga ilang mumunting ulap sa dakong norte, kung nabuhulog na lamang ang mive-matalang nagagkakatatipon ang mga ulap na may anyong mga malalaking bato. Napagmalas sa ang mga lamig sa itinatag legang sinusu-dan ng mga ulap

MGA TANDA NA MAPAPALILALA NANG
PAGCATUNAW NO NAMUMUCO

Ang mga ito'y ang pagkahulog ng nieve nang malalaking layang samantalang humihikip ang hangin sa sur, ang mga ugalingit at mga tunog na naringing sa hiyo, kung anaki'y ligô ng tubig ang araw at mga salal ang mga sungay ng buwan: kung humabak ang hangin sa dako ng sur o kung lubhang nagbalago. Nakikita nga na ang mga tandang ito, karamiwa'y gayon ding nagpapakilala ng halumignang. Gayon din namalas na gayong malalamig at maniere ang Oktubre't Noviembre, madalas ay malamlam at mahinahon ang Enero't Febrero.

MGA TANDA NG CATUYUAN

Tag mabuti ang panahon sa buong sanglinggo, kung sa buong panahon niya'y hindi tumitigil nang paghilip ang hangin magmula sa sur, karamiwa'y sumasunod ang isang malaking katuyuan. Pagka ang buwan ng Febrero'y mulan nangyayari ang gayon din sa primavera't sa tag-araw; dapatwa't kung sa pehalik ay mahinahon ay dapat asahan ang malaking katuyuan sa mga tinurang estaciones.

MGA TANDA NG GRANICILLE

Ang unang ang granicille mayroon namang isang mga tanging tunay. Ang mga clap na may isang kulay na maputing naninilaw na lumalakad sa hangin, kahit na ang hangin ay malakas, ay isang tanging tunay granizo. Kung bago lumalabas ang araw ay isang maputi ang langit sa dalang silangan at napipinta sa ibabaw ng mga ibang ulap ang mga dinag ng araw na pabor-ahan, ay dapat katakutan na lagay na ito ang malalaking kaguluhan ng hangin may kasamang granizo. Ang mga ulap na maputi ay mga tanda ng granizo sa tag-araw at ng araw sa tagimaw, lalong-lalo na kung malinahan ng hangin ang hangin. Sa pumapara at sa tagimaw, pagka nagdudulot ang mga ulap ng isang kulay na maputi nangangahul-angul at nangabubuhaghag ng ulap ay dapat katakutan ang granicille, na di mag bagay kundi isang ulap na mahabang masinela sa hangin.

MGA TANDA NG PAGHIT MGA GULO

Pagka malait ang panahon, at nagbibitak ang hangin, ay isang laging tanda na lumalapit ang bagyo sa tag-araw pagka humihibip ang hangin ng sur sa dalawa o tatlong araw, nakatapos ang termino at bumubuo ang mga ulap ng mga buntong maputi na may hugis ng mga bundok na nagkaka-patong patong at may kasamang mga ulap na maitim sa ilalim ay dapat asahan ang ulan o ang kulog.

Kung napakikita sa dalawang tagilitan ang mga panit ng ulap, ay kinakailangang mag-ingat sa pagka't lubagyo. Napagmamalas na ang hangin ng sur ay riyang ioloug humalakat sa mga bagyo, sinantala na ang hangin naggagaling sa silanganan ay habagyang magdala ng bagyo.

Pag nakita mo ang mga ulap ng bagyo na lubhang malapit sa lupa ay dapat mong matakutan ang mahuhingan ka ng lintik, lalong lab na kung may mga bahay na lubhang matatata na ang kanilang mga dulo o mga taluktok ay humahalina ng mga yabon. Kung ang tunog ng mga kulog ay bingi at parang inuulit ng maraming alingaw-ngaw, ay huwag kang matakot sa mga panira ng lintik, sapagka't ito'y nagpapakilala na ang bagyo o pagkukulog ay hindi malapit. Bilangin mo ang mga minutos na itinatagal bago maringig ang kulog mula sa pagkakita nang liklat, at hanggang lalong nagtatagal ay nasa lalong malayo ang kulog. Bawa't apat na tibok ng iyang padahuyan ng galang galangan ay nagpapakilalang malayo ng isang ikapat ng isang oras.

Kung ang kulog ay tuyô at sumusunod agad sa lintik, ang sigwa'y nasa ibabaw ng iyang noo at nasa malaking panganib kang tamaan ng lintik, lalong lab na kung tumatahan ka sa mga pook na matataga. Kaya huwag kang lalagay sa mga kampanario ni sa mga torre pagka kumukulog. Gayon din huwag kang siulong sa ilalim ng isang puno ng kahoy na natalayong mag-isa sa isang parang, sapagka't humahalinauglubha ng mga lintik. Kung wala kang pararayos ay magbalot ka ng lana, matakip ka ng mga colchones, halimbawa, at ang lintik ay hindi dadaliti sa iyo.

Kung makarung sa ng isang ngay na para ng
sa mga batong nagkakamputan doon sa mga ulap,
sakitin mong magtagong madaling madali sa ilalim ng
isang hubangang matibay, angagka't tanda na ma-
labulog ang isang granitong makapal o batong mala-
king makamematáy sa iyo kung mahagip ka sa ilang

Na tawing mariningig mong nagkukukulog at nasa
lehhing malapit ay manatagan mo na ang isang
salakae na ulap dapatw't hindi magtatagal mong
maraning panahon.

Salaysay na ikalabing-apat

Mga kalihiman tungkol sa mga sari saring bagay na
wala sa mga ibang limbag

KALIHIMAN UPANG PARIKAN ANO LINTIC

Pumili ka ng isang alid na munti, madilim at nasasahang magaling anapa't ang hangin ay huwag masek sa kaniya saan nang bahagi. Maglagay ka sa gitna ng isang palanggana may lamang espiritu de vino na may kasamang kaunting alcanfor, na pakukulutan mo hanggang sa walang matirang anoman sa palanggana. Pagka gawa nitó, magpapasok ka nang isang kandilang may ilaw, bahagyang papasok sa alid, ay mangyayaring ligla ang isang lintik na di makasakit maging sa kanasok maging sa mga nanunood.

KALIHINAN NG VOLCAN ARTIFICIAL

Maghahid ka sa isang matras o vase ng gata, sa itaas ng mataas na may katamtamang luto, na jellon ng hug, magtalong onsa ng mabuting capilla de vitriolo at eyan na onsa ng tubig na luto; panitin mo siya ng kaunti, legyan mo mantala at may mga pagitan ng isang onsa, o isang onse't kalahati ng mga pinagkilalang ng bakal, at makikita mong kumukulit linalabanan ng mga eingaw na mapuputi. Magharap ka ng isang alab sa butas malapit ang eingaw ay nagningas at pagbibigay ng ang alab na umuulit ng maraming yugtô, siya rin ay gumagala't tumataas hanggang sa ilalim ng matras at lahat na ito'y pumapara ng lubhang magahug sa likit.

KALIHINAN NG VOLCAN ARTIFICIAL

Mula ka ng mga pinagkilalang luong-lino nang lakti, flor de azufre at tubig na mainit, lahat sa mga bahaging magkakaparis; paghaluin mo siya ng isang pangbalo o cuchillo sa loob ng isang luto at makikita mong siya sa isang siglang lupa, gawing lumutang ang isang copa ng tubig ng isa o dalawang gahit. Panitin mo siya at ilalayo agad sa apoy, at makikita mong umano't tumataas ang pasta o lahok ng euforbia-bamubong ng isang bundok bundokang pagharap ng bibig ng isang volcân, isang ipo-pong eingaw na linalabas sa gitna ng sinabing bundok. Lunlukan at mamimam-min-d'y nalubukan ang

ibang libig. kung gayó'y nagbabawar, pans nasa maipagpapalagay. ang singaw na lumalabas sa ure

sa tag-araw'y mangyayaring gumawa ka nang gayon din magbawang ka sa apat o limang talampakan lalim sa lupa ng dakawang pu't limang kilogram. (1) ng mang labak na ginawa ng mga bahaging magkakapare ng mga pinagtikilau ng bakal at tin do azulre na ginagawang pasta ng apat na dami ng tubig na mainit; pagkaraan ng walo o sampung oras ay mabubuka ang lupa at lalabasán ng mga singaw na mainit, raka mga ningas na tinutularen ang volcán; at tandaan mo na hanggang lalong malulim, hanggang lalong eikok at lalong masagana ang pasta, ay lalong malakas ang putok at lalong katulad nang sa mga volcán.

KALIHIMAN UPANG TULARAN ANG BAHAG-HARI

Muha ka ng isang globong cristal na hungkag at manipis at punim mo siyá ng tubig na malinaw, ibitin mo siyá ngad sa kaloob looban ng isang silid, anapa't tumam sa tinurang globo ang mga sinag ng araw, at gawin mo na anó pa'y mangyaring maitan mo siyá't mababal ayon sa kalooban mo; lumagay ka, pagka gawa nitó, sa pagitan ng bintana't nang globo, at makikita mo ang bahág-hari. Gayon din ang magagawa mo sa isang matraz na walang liig, o sa isang bagay na sarong ilinagáy sa ibabaw nang dulang, pupunta naman eik ng tubig na malinaw, o kaya sa pamamagitan ng isang prisma.

(1) Dapat't kilogramo'y katumbán ng 2 libra, 2 onza, o 32 aserno at 16 grano ng Florbáng sa Castilla.

Ilapwat ang lalong magaling at lalong madaling kalihiman sa bagay na ito ay ang puon'no ng tubig ng lalong mo at ibaga siyang pinulip nang patalikod sa araw sa panit'y hindi lamang isang bahagi ng makikita kund dalawa.

KALIHIMAN (PAG) SA BAWA NG GORGORITA NA
SABON NA MABISINDIHAN

Muha ka ng isang pantog na sienglan mo nang ang bahagi ng hangin ng atmósfera at dalawa ng gas na mapegninigas, oxigeno, lagyan sa dulo ng lalong mo pantog ng isang tubong nababagay: ilubog mo agad ang dulo ng tubong ito sa tubig ng sabon at eaka iroog mo siya at imputin o pishing banayed ang pantog na ipinangyayari mo ng gorgorita na parang kinalipan mo ng bibig. Pagka ang bola'y natanggal na, iapitan mo siya ng isang kandilang may ilaw at ang gorgorita'y magniningas bibigáy ng isang putok sa malakas. Huwag mong eisindihan siya pagka nasa dulo ng tubo, sapagka't magniningas ang pantog at maeisira at mangyayaring saktan ka.

KALIHIMAN ULANG PATAVIN ANG CANDILA SA TALONG DAANG
HACUANG NG ISANG BARIL NA MAY LAMANG PINOLO

Muha ka ng isang bala o pungio at gumana ka sa kaniya ng dalawang lutas na nagkakakurne, ikarga mo siya sa isang baril at paputukin, paraanin ang bala sa malapit ng kandilang may ilaw, at ang kandila'y mamamatáy ng walang pageala. Kung kargahan mo ang baril ng dalawang bala, ang kalihima'y magiging lalong magaling.

Mga Kalihiman

KALIHIMAN UPANG MAGPALABAS NG MGA
NININGAS SA ISANG BALON

Kumukha ka ng bakat ng itlog at punin mo ayon
ng buro at apog na bubay at ilagáy mo siya sa
isang balon at magningas.

KALIHIMAN UPANG MATUNAW NG LAHAT NA LAGAY
SA MGA MATAKAS NA MUG NG ISANG
BUGIA O NG ISANG TINGHOY

Muha ka ng isang pirasong malaki ng uling at
gumawa ka sa kaniya ng isang butas o isang guwang
at maha ka ng isang bugia o isang tingho'y at
isang panghihip na hubog kaparis ng chucoy na
ginagamit ng mga platero sa paghihinang; malagay
ka ng mga pinagkikilan ng metal na ibig mong
tunawin sa guwang ng piraso ng uling, at itaas ito
sa kaniya ang ninigas ng bugia o ng tingho'y, lipas
mo ng chucoy, ang uling ay maguiningas at ang
metal pagdaka'y magrapasimulang matutunaw.

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG BALANG TINGGA SA
ISANG PAPEL NA ITO'Y HINDI MASUSUNOG

Muha ka ng isang balang tingga na lubhang
mabuti ang pagkakeyari, makinis at mabilog at balanse
mo siya ng papel na huwag gumawa ng anumang
kulubot, gumawa ka ng isang butas sa papel sa itaas
paizitin mo ang bala sa ilaw ng isang bugia. Ang tingga'y
maluhulog sa butas na ginawa mong lumagáy sa ilalim,
at matutunaw ang bala ng di masusunog ang papel.

KALIHIMAN UPANG MAGLATHAY SA ISANG BISTOLANG BALANG
DALA SA ISANG TAO NA LUBHANG MALAPIT
NG HINDI SIYA NAAANO

Mula ka ng isang balang hindi de cambre o hindi
malaki maglathay ka ng kaunting pulbura sa kanyon
ng putok, maka ang bala, eka maraming pulbura sa
ibabaw, sumalakay ka't magpaputok. Ang putok ay
gagawa ng malaking ingay at ang bala'y lalabas na
di makasalo.

KALIHIMAN UPANG BALIN NG ISANG KAHOG ANG ISANG KAHOG
NA NAKAPATONG SA DALAWANG VASONG CRISTAL
NG HINDI MABABA NG ANG MGA VASO

Mula ng isang kahoy na di lubhang makapal
at lubhang matigas, ngunit maging kapuris; palitin
mo ang kaniyang mga dulo at ilagay mo siya sa
ibabaw ng mga labi ng dalawang vasong de cristal
na nangalalagay na magkapantay, na hindi dapat
ditan kundi sa mga dulo. Mula ka agad ng ibang
kahoy, bumigay ka sa ibabaw ng gitna nang isa
ng isang hampas na tuyot mabali, datapwa't malakas,
at ang kahoy ay mababali palabayang mga buo at
di natitnag ang mga vaso.

KALIHIMAN UPANG TUNIN ANG ISANG VASO NG TUBIG NA
HINDI ITO MATATAPON SA IIT NATITIWARIG

Panin mo ng tubig sa isang vaso, inaglathay
ka ng isang papel sa kanyang libog na lubhang

nanayos sa pambatayan, nakatagpuan ang palad
ng kamay nakaligsa sa ibabaw ng papel at idinidhi
ang mga lath ng wala kumakanta mo ng kumang kamay
ang wala, at itinatik mo siya nang luwag ibinibigay
ang kamay na kulwa sa kaninyang mga lath. Pagka
gawa nitó, alisan mo ang kamay na kulwa at hawa-
kan mo ang wala sa kaninyang pambatayan, at ang tubig ay
hindi mabubuhay maliban ang papel parang mapapaki
sa tubig.

MAHIMAG UPANG MABALAGAT SA PANGKALAN NG TUBIG,
MO UMANGING MAY KANAG CILAY AT CUNIN
SIYA NANG HINDI MABALAGA.

Muha ka ng isang vatong puno ng tubig at
palatagan mo siya sa ang lagtay ay luwag makita
ang nasa loob ng wala. Muha ka agad ng buhangging
at, mapuli't mapuli at ikukata mo siya sa isang
pook na pinagkitan, gawin na bawat butil ng buha-
ngin ay magdala ng kaunting pagkit. Pagka gawa
nitó muha ka ng isang dakót o kaunti ng buhangging
maputi, balimbawa, iimpitan mo siya ng mga daliri
o ng palad ng kamay, at palibhasa'y pinagkitan ay
bubuhay ng isang parang palatagan, isisilid mo siya sa
wala, at gagawin mo na mo pa'y ginagalaw mo siya
upang mabuhay mabuhay sa tubig: gayon din ang
gawin mo sa mga may mga itang kulay pag-ingatang
malalanan kung alin ay ang laking ibinibigay mo sa
bawat kulay. Pagka gawa ng lath na itó, wawikain
mo ganong buhangin ang ibig ninyong kanin ko, ang
mapuli? Ipakikita mo ang bisig mong hubad at ang
kamay parang makita nang walang anuman: nakat-

ipapasok mo sa kamay mo ang, at kukunin mo ang pulut ng o binilot na mapula sa siyang lalong malaki balimbawa, o ang lalong maliit ayon sa ipinagkayan mo at buwag mo siya sa mga daliri sa sabihin mo sa kangiao man na iyunat ang kamay at ihuhulog mo sa kaniya ang buhangin nang butil-butil sa paghilet ng pulutong o binilot, at ang buhangin ay tuyo na parang hindi siya ihinagay sa tabag.

KALIHIMAN UPANG CUNIN ANG ISANG SALAPING CINTO, PILAK
O TANGGAS SA ILALIM NG IANG VASONG PUNO NG
TUBIG NG HINDI MABABASA ANG CAMAL

Maglagay ka ng isang salaping pilak o tanggas sa ilalim ng isang vasong puno ng tubig at maglagay ka rito ng mga pulbós ng licopedio o ng azulfre vegetal: ipasok mo agad ang kamay hanggang sa ilalim ng vaso at hindi ka mababasa, sapagkat ang mga sinabing pulbós ay kumakapit sa belat nang kamay at di lamang di siya pinababayaang mabasa kundi ni sila man ay hindi nababasa.

KALIHIMAN UPANG TULARAN ANG CULO

* Mula ka ng isang bastidor na kahoy na may malapit sa tatlong pie ang haba at dalawa't kalahati ang lapad at magkabit ka sa kaniyang mga tehi ng isang pergamining mapat na masinsin na babasam bago siya itabit, upang lumagay na lalong banat.

libim mo pagkapanapag ang sinabing buhayan at galawin mo siyang malakas, at magkakaroon ka ng isang tunog na totoong kalarwig ng sa kulog na pagkakamalan mong isip mo'y siya, kundi mo nasalamang ang libim.

KALUHUMAN UPANG ALISAN NG LAMAY ANG ISANG

REDOMA PAGAALIS NG CANIYANG TAKIP

Mula ka ng isang botellang luya de lata at gumawa ka sa kaniyang puwit o ilalim ng mga ilang bulas na sahilut, itubog mo siya agad sa tubig hanggang sa mapuno, papasok ang tubig sa mga botas na sinabi; pagkapuno'y takban mo siya at ang botella'y mananatiling puno. Datapwa't pag-alis mo nang kaniyang takip, ang tubig ay magtatamag at mawawalan nang laman ang redoma.

KALUHUMAN UPANG PANATILIHING NACABITIN ANG ISANG

SINGING NG ISANG SINULID SA SINUNOD

Magbasa ka ng isang sinulid na alin man sa tubig ng bukal o ng ilog na pinagtutawanan mo ng saso sa kusina o karaniwan; pabayaan mo siya ryan at saka mo patayuin siya; magasabit ka sa tinurang sinulid ng isang singing at diitan mo ng apoy ang sinulid sa bahaging dinadaitiban siya nang singelag; ang sinulid ay magasinapas at hindi mahuhulog ang singing; pasubali kung siya'y hipuin mo, sa lagay na ito, ang sinulid ay magiging abo at ang singelag ay mahuhulog sa lupa.

KAHIMAN UPANG ILANG ITLOG AT MANATIL SA IBABAW
NG CANTILAN NGULO NG HINDI SIYA PAPAAGAN
PARIS NG GINAWA NI COLON

Mula ka ng isang itlog at ulugin mo ng matagal-
tagal upang ang burok at puti ay magkahalong magaling.
ilagay mo siya ngid sa isang ibabaw na pahigay
pantay na pantay paris sa ibabaw ng isang alaman
at ang itlog ay mananatiling matwal.

KALIHIMAN UPANG MAGLUTO NG ISANG
ITLOG NG WALANG APOY

Mula ka ng isang itlog at ilagay mo siya sa
mga mata ng isang honda (lambanog), at pakitin
mo siya ng walang tigil sa oraw, pagkatapos naag-
kaunting panatón ang itlog ay lalagáy na luto.

IBANG KALIHIMANG LAAN SA GAYON DIN

Mula ka ng isang cilindro na de cristal, isilid
mo sa kaniya ang itlog at apoy na luhay na may
tubig, at ang itlog ay maluluto.

KALIHIMAN UPANG PUTLIN ANG VIDRIO NG ISANG SINULID

Kung ibig mong putlin ang isang tubo de vidrio
o anumang ibang hugis niyaón din, mula ka nang
isang batong pingkian at magtala ka ng isang guhit
sa pook kung kung saan ibig mong putlin: mula
ka pagkatapos ng isang sinulid na may arulre na

may apat na linya upang magkakatugang ng tatlong apat na pulit sa gahit na paligat na ginawa sa dulaan mo ng apoy mag amalik; ang amalik ay magningas, at pagka uminit na, nang sapat ang vidrio, maglagay ka sa bahagi ng mga ilang putik ng tubig, na inilamig, at ang vidrio'y agad iatitirang putik, na parang yab'y ginawa mo ng guntang

KALIBRAN UPANG PUMATAY NG MGA IBON

NG WALANG ESCOPETA

Mula ka ng isang cerbatana o sumpit; sa makatili, isang kahoy na binubusan sa buong kababaa niya, ang luwang ng butas ay may apat na linya lamang; magtiti ka ng mumunting balang putik sa loob at lipan mo, at ang bola'y lalabas na mabilis hanggang limang puang bakbang papatain ang isang ibon kung tamaan.

KALIBRAN UPANG UKITIN ANG MARMOLO NG

WALANG MGA CASANGCAPAN

Maghanda ka ng isang barniz pulverizado naaay na lutasawin mo sa espiritu de vino, at ipangtatakip mo siya sa dibujong ginawa mo ng lapis sa marmol pagkaraan ng dalawang oras ay tuyô na. Samantalang natutuyô'y maghahanda ka ng isang disolvente na ginagawa ng mga bahaging magkakaparis ng espiritu de sal at vinagre destilado; ibabuhos mo ang liqa na ito sa ibabaw ng marmol, at lutasawin ang mga bahagi na hindi tinakban ng barniz. Pagka maacido'y tumitigil ng paglutas sa amahan ng ibang

damang hanggang sa ang tondo'y tumung y na papat na guwang o ukit. Pagka gawa nito'y hahugasan ang barala ng espiritu de vino at matitirang yan ang mga relieve o litaw.

KALIHIMAN UPANG MAGPALABAS NG APY SA TUBIG

Muha ka ng isang munting piraso ng alcantor, pulbusta mo siya, o kunin mo ang pulbós na itó at ilagáy mo siya sa ibabaw ng tubig, sindihan mo siya't magniningas. Gayon din ang gagawin sa ibabaw ng nieve at ng hielo na tutunawin.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG MGA GLOBOS AEROSTATICOS

Gumawa ka ng isang globong papel, hanggang lalong manipis ay lalong mabuti, na magkaroon ng apát na luwang: gumawa ka ng isang butas sa tinurang globo na lumagáy sa ilalim; magsabit ka sa butas na itó ng isang pinggang hoja de lata na may lamang isang papel na binasa ng langis; sindihan mo siya; ang hanging ninitan ay papasok sa globo, papipintugin siya at palitaas kasama ang munting pinggan.

KALIHIMAN UPANG MAGPALABAS SA TUBIG NG MGA GORGORITAS NA NAGNININGAS AT TUMUTUNOG

Maglabóg ka sa tubig ng isang piraso ng fosfato de cal at pagkaraan ng sumandali ay makikita mong mayayari ang mga gorgoritas na magsisiputók sabay ang pagasabog ng isang ningas na manginging.

KALIHIMAN UPANG MAGPATUTOK NG ISANG BAHIL NG TUBIG NG PARIS NG PULBURA

Muha ka ng isang kanyón ng fusi at takban saong mabuti ang oido, magailid ka ng mga tatlo o apat na pulgada ng tubig sa kaniya, at saka isang balang de cercho na masok ng mabigat; ilapat mo agad ang oido ng fusi sa ibabaw ng mga luga o isang kaulilang may ningas at puputok paris nang pulbura. Hanggang lalong agpang ang bala ay lalong malakas ang pagputok. Sa ilalim ng sinulang ito'y tinuklas ang mga makinang de vapor.

KALIHIMAN UPANG PAG-AALABIN ANG ISANG VASO NG TUBIG

Maglagay ka sa isang vaso ng tubig ng isang pirasong azúcar na binasá mo ng isang tinunaw na fosforo sa espíritu de vino, at ang tubig ng vaso'y makikitang parang nag-aalab; at kung hipan mo ang ningas ay paitas ng malaki.

KALIHIMAN UPANG ANG ISANG BOTELLA NG TUBIG AY GAWING ISANG TINHOY

Punta mo ang isang redoma ng tubig na pinagpakuluan mo o pinaglucawan ng mga ilang butil ng fosforo at takban mo siya ng magaling. Ilagay mo ang botella sa malapit sa isang aklat at babasa ka nang magaling.

CALIHIMAN UPANG PAPAGNINGASIN ISANG TUBIG
SA CAMAY NG HINDI MAPAPASO

Mula ng mga lahaging magkakaparis ng mantika
ng baboy na walang asin, acvite de vitriolo at de
tremontina at apog na bulay, pagkatapos na inapaghala
halo siya ng sapat, sa lahok na ito'y lalabas ang
isang tubig na nagningas sa balat nang lindi
mapapasd ito.

CALIHIMAN UPANG GAWING MAPUTI
ANG ALAK NA TINTO

Maglagay kayo sa isang botella ng alak na tiato
ng mga pulbos ng garing, ulugin siyang mabuti, at
baka patalasin ninyo ang alak sa isang siglan at sa
kaniyang pagka alak sa tinto'y magiging maputi.
Gayon din ang mangyayaring gawin sa euka at sa
alin mang ibang licor.

CALIHIMAN UPANG ALISIN ANG MASAMANG
AMOY NG TUBIG AT GAWING SIYA'Y
BUMUTI UPANG MAINOM

Maglagay ka sa sinabing tubig ng mga pulbos
ng garing, ulugin o haluin siya at patatalasin o
patatagasin siya hanggang sa mawala ang masamang
amoy at luminaw.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG MGA IPAT HANG
CELAY NG ISA RING TUBIG

Muha ng apat na vaso, ang una sa kanilay
hinugasan ng tubig sa bakal, ang isa ng suká, ang
isa ng isang pinaglucawan o pinagtunawan ng potasa
at ang isa ng tubig sa bakal, nguni't magkaroon sa
ilalim niya ng isang pirarong tawas; kasunod na
maglalagay sa mga tinurang vaso nang tubig na
riniglan ng pulbó ng palo de Indias, at sa unang
vaso ang tubig ay magiging mapula, sa ikalawang
madilaw, sa ikatlo'y natural o ugali at malinaw o
nangangamang, at sa ikapat may isang kuley na
mapulang madilim.

KALIHIMAN UPANG MAGPACULO AGAD NG
TUBIG AT WALANG APOY

Muha ka ng isang botellang cristel na lubhang
matibay, at magulid ka sa kaniya ng dalawang ba-
hegi ng acido sulfurico o aceite de vitriolo at isa ng
tubig, at ang liquido'y kukulo agad.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG HIFLO

Muha ka ng tubig na malamig na malamig at
magtanaw ka sa kaniya ng sal amoniaco, haluan mo
siyang labat nang ilang tubig na malamig naman,
na lalamig nang lalo at maglalagay ka pa nang sal
amoniaco, at ganilyan ipagpapatuloy mo hanggang sa
makamtan ang isang masa ng asin at tubig na lalong

maluman kay sa lile: ka-unod na magpasok ka sa
manang ito ng msa botellang puno ng tubig na
panakul mo at magkakaroon ka ng lile ngad.

KALIHIMAN UPANG ALIKAN NG LAMAN ANG
ISANG REDOMA NG WALANG
AALISING ANOMAN

Magailid ka sa isang redoma ng tubig hanggang
sa kaniyang ikatlo, magailid ka ng gayon karami ng
alcohol, takban mo siya, talian mo siya at luglugin
o ulugin mo siya, at pagkatapos ng sumandaliny
hindi na puno kundi hanggang kalahati.

KALIHIMAN UPANG MAGTUNAW NG TINGGA, AT
IPASOK SA CANIYA ANG CAMAY NG
HINDI MAPAPASO

Magpatunaw ka ng tingga, at kung may matitra
pang isang pirasong hindi natutunaw ipasok mo ang
daliri mo sa tunaw sapagka't hindi ka inapapaso.

KALIHIMAN UPANG TUMUNAW PAODACA NG LACAL

Mula ka isang bakal na nagbabaga at legyan
mo siya ng isang bolang azufre, at ang bakal ay
mahuhulog ng patak-patak at tunaw na. Sa papaga-
niya'y mangyayaring gumawa ng mga perdigones na
tinatanggap ng tubig ang mga patak o tulang
nahuhulog.

KALIHIMAN UPANG MIOYAN ANG BAKAL NG
UTAY NG TANGSO AT NG PILAS

Magpatunaw ka ng vitriolo azul sa tubig patul-
ling magaling siya, maghulog ka paglaka sa tubig
na ito ng isang pirasong bakal at siya'y kukusin mo
na naging tangso na.

Magtunaw ka ng mercurio o azogue sa anino
mariso, maglubog ka sa pinagtunawan ng isang pira-
song bakal at siya'y kukusin mo na naging piak na.

KALIHIMAN UPANG TALUKSUHAN ANG MGA GISENTES
AT GARBANZOS NG PALAYOC

Maglagay ka sa dalim ng kaunting mercurio, at
pagka ang tubig ay kukulo ay roakikita mong nag-
laluksuhan ang mga gisantes at mga garbanzos:
gayon din ang mangyayaring gawin sa mga manzan-
as, peras, at iba pa.

CALIHIMAN UPANG HUWAG TABLAN NG APOY

Maghuhugas ka ng isang labók na ginawa nang
tubig at eccite de vitrioloag tinunaw, at babawasan
mo ang dami ng tubig samantalang matitips mo ang
bagak ng eccite de vitriolo lamang: pagka gayo'y
hindi mo mararamdaman ang apoy, mahahawakan mo
ang isang bakal na nagbabaga, makapaglalaró sa ng
tinggang tunaw, makapapasok ka sa isang burnó at
makapagpapainit ka samantalang iluluto ang tinapay.
Gayon ang naging kalihimán ng isang taga Ispañang
di tablan ng apoy na bumarap sa Paris.

KALIHIMAN UPANG MAGNININGAS SA PANGGATONG
AY HUWAG MAGNININGAS CAILAN MAN

Basin ninyo ang kainoy na panggatong sa isang
pinagtunawan ng bakal, ng siliac at alcohol caustico at
pahayuan ninyong matuyo siya: ibagis ninyo siya sa
apoy at hindi magniningas.

KALIHIMAN NG BALA ENCANTADA

Gumawa kayo ng isang balang tinggati azogue,
ibari ninyo siya, at sa samandali ng pagbaril ay sasabog.

KALIHIMAN UPANG PAPAGNINGSIN ANG MUKHA

Kuskusin mo ang mukha mo ng aceto de olivas
na pinagbahaginan mo sa isang baso de arena nang
isang onza ng fósforo; nagkakailangan ka laan dito
ng anin na onza ng langis, at magkakasiya isang
onza ng sinabing lahók upang magkaroon ka nang
mukhang nagniningas.

KALIHIMAN UPANG MAGUKIT SA ISANG BALAT NG ITLOG

Magdibuhô ka o sumu'at sa isang balat ng itlog
ng maiibigan mo ng cebong tunaw at lalong magaling
ng baroz de grabador de agua fuerte, at saka mo
ilubóg ang itlog na iio sa sukang matapang, sa ganitô
ang mga mahaging may dibuhô'y natitirang hindi
maraanô, at lahat nang natitira nang balat ay inukit
nang ácido.

SALAYSAY NA IKALABING-LIMA

Mga kalihimang bago na idinagdag sa lathalang ito

TANGING PAGMANALAN NG PAGULO NG DALAWANG
LI-UIDONG MALAMIG PAGCA NAOCANALO

Kung sa isang frasco o labo'y magailid nang dalawang bahagi (sa sukat) ng aceite de vitriolo, at samahan ng isang bahagi ng tubig, pag linuglóg o hinalò ang dalawang ligidong itó, ang labók ay nag-iinit at nagkakaroon ng isang init na humigit sa init ng tubig na kumukuló.

TINTA SIMPATICA VERDE NA ANG MGA TITIC NIYA'Y HINDI
NAKIKITA PAGCA SILA'Y ILINALAGDA, DATAPWA'T NAG-
CACARON NG ISANG CULAY VERDE DAHIL SA
INIT, AT MULING BABALIC NA NAGIGING
DI MAKITA DAHIL SA LAMIG

Tintas simpaticas, anang mga quimicos, ay yung mga liquidos na pagka ginagamit sa pagsulat sa papel ay naglalagda ng mga titik na di nakikita pagka tuyò, datapwa't pagka sila'y nakikita pagka umiinit ang papel, o pagka itó ring mga titik na di nakikita'y ginagamitan ng ibang agente quimico, kaya ang mga

na sa i nangkata na dimat na pagpapalagan ng hidroklorato de estato ay magkakaroon nang isang magandang kulay verd. Kung sila'y namailalim sa isang init na mayat na ilinalapit sila sa apoy at magpapatali dahil sa paglamang.

Lalo pang nakakibang ay ito ng pag-uukap kung idinidibulot ipinipinta ang isang passage ng parang karamihan, na cinasakit ilagda ng tinta cinapatak ang karamihan ng mga dahon ng mga puno ng kahoy at ang tinigkai ng mga patulan; sa lagay na ito'y magiging anaky isang passage ng taginaw, mga lubod ang mga puno ng kahoy at natatakban ng niye ang lupa, datapwa, sa kabagsikan nang init, pagkukuroon ng isang magandang kulay ang mga puno na linaglaan ng tinta cinapatak, ay magiging anaky isang passage ng taginaw o pimahera, na nababak sa kaniyang kalagayang malungkot na una dahil sa paglamang ng papel.

PARAN NG PAGGAGA NG ISANG NINGAS NA MAY
ISANG CULAY NA PULA NG CARMIN

Sa bagay na ito'y ganiri ang gagawin: maglalagay sa isang kutsarang bakal, ng isang bahagi nang hidroklorato de estonciano, sa ibabaw nya'y maglalagay ng tatlo o apat ng abohol, kung pagkatapos ay magminigas ang espiritu de vino, susunog ito nang isang ningas na maningning na may isang marikit na pulo ng carmin, lalong lalo na kung mag-init ang labók, sa pagpapanatili ng kutsara sa ibabaw nang ningas ng isang kandila o ng isang lampara upang kumulo ng lalong madali ang espiritu de vino.

Ang hidroclorato de estronciana na mikitirang porma
lahi pagkatapos ng paghuhunog, ay mangyayaring gami-
ting mauli upang gumawa nang gayon ding palabas.

PARAAN NG PAGGAWA NG ISANG NINOG
NA MAY CULAY VERDE

Sinusuod ang gayon ding palakad na equali
lumang na hindi hidroclorato de estronciana ang gi-
nagamit, kundi nitrato de plata.

LIQUIDONG AZUL NA NAGiging MAPULA SA
CABAGSICAN NG MINING NA TAG

Sa isang vasong may lumang isang dami nang
tubig, maglagay ng isang tintura de tornasol, sa da-
ming makapagbibigay sa kaniya ng isang kulay azul,
pagkatapos sa pamamagitan ng kanyon nang isang
pluma, na ang dulo'y dapat lumagay na nakalubog
sa liquido, hipan ng ulit at ulit at ibingá ang ha-
nging nanggagaling sa mga bage, sa pamamagitan
ng ganitong paraan na madaling magiging pula ang
kulay azul ng liquido.

PARAAN NG PAGPAPAGING MAPULA SA ISANG ROSA, AT
PAGSASAULI SA CANIYA NG UNANG CULAY

Ilanad ang isang rosa sa ninog ng azufreng
sinusuod; isang pangsindi ng ilaw balimbawa; sa
ganitong paraan magkakaroon ang rosa ng isang kulay
na mapati na nawawalit muling pagsasaulan ng kani-
yang unang kulay, kung ilinulubog siya sa tubig.

IBABAW NG TUBIG

Kung, pagkatapos na mabasa ng eter testorado'y maglagay ng isang piraso ng rebar na mapat sa ibabaw ng tubig, ang liquidong ito'y magiging maliliwanag sa dilim; at kung hihipan sa ibabaw, ay magyayami ang mga pag-anlon-along maliliwanag na magtatanglaw sa isang layong sapat na malaki. Sa taglamig, magiging kailangan ang paminim ang tatlong hanggang tatlong puo, dalawang grado ng thermometer centigrado. Ang eter testorado rin, kung lagay sa kamay o sa mga ibang bagay (na mangyayari ng gawin nang walang panganib), ay magpapagunz maliliwanag sa kamila.

MATULINO PAGSUSUBOG NG BAKAL

Sa isang frascong maluwang at may mga papel na masisinsin at matitibay, magpasok ng isang alambon o kawad na bakal na humigit o kumulang ang kapal o laki may kasamang isang piraso ng bulog na gamin. Dibán sa dulo; isang maningning na pagaspoy nang bakal ang mangyayari; ang metal ay magninigas ng isang liwanag na lubhang maningning na tumatamask ng mga maliliit na globong bakal na naglalaga, tumaw at oxidado na mababangka laban sa mga papel nang frasco.

REMEDIO UPANG PATUNAYIN ANG UTAK

Muha ng isang onza ng utak ng bakang kayan, dalawang onza ng taba sa loob ng tiyan ng inahang manok, kalahating onza ng pulot at kalahating onza ng aceite de almendras dulces; tunawing labát sa isang singhan at bahuin hanggang sa lumaput.

Ilang labát, na kilala sa Inglatera sa ilalim ng pangalang colt-cream, ay ginagamit ng masangana sa lupat ng ilang bantog dahil sa kagandahan ng kulay ng balat ng mukha ng mga babae.

REMEDIO UPANG PATUNAYIN NG CALAMPUYAN AT GINIS
ANG IBABAW NG MUKHA NG TAO

Sa litwang onza ng langis ng almendras dulces, magtunaw sa isang init na anayad ug dalawang onza ng esencia de ballena at dalawang onza ng pagkit; samahan ng dalawang onza ng katas ng pepino at isang onza ng espíritu de vino.

REMEDIO UPANG ALISIN ANG MGA CUPOT
SA MUKHA'T SA CATAWAN

Muha ng dalawang onza ng katas ng cebolla de lirio blanco, dalawang onza ng pulot at isang onza ng cera blancang tunaw, paghaluing labát at gumawa ng isang pomada na ipapahid sa gabí gabí.

ASO A TUMUTUKLA SA NAGA-AALING SA
SA LAHAT NG MGA PASA

Sa labing tatlong asambre ng espiritu de vino na may 25 na grado, magbabad ng nang dakot ng mga dahon ng sauce, ng ajeno, ng hinog, nang ajedrea, ng tomillo, ng romero, ng mejorana, nang albahaca, ng mga bulaklak ng terongil, ng hiopo, ng ruda, ng vervena at ng serpol, pagkatapos nang labing limang araw'y pigain itong mga mababangong sangkap na ito at patagasin sa negro de marfil.

PASA UPANG MAGTAKISAN NG MGA NAWALA

Gumawa ng isang lahok ng 12 onza ng rozo de plateros, 8 onza ng pizarra pulverizada, isang onza ng esencia de limon, at esmahan ng isang daming sapat ng mantika ng baboy upang bumuo ng isang pastang matigas.

SIMOT NA NAKISA LABAN SA ESPORITO

Sa isang lusong, magdurog ng dalawang libra ng mga dahon ng colearia, at magpuputol nang lalong maliliit na makakaya ng 6 na onza ng ugat na sariwa ng rabano silvestre; ibababad na lahat sa isang libra't kalahati ng espiritu de vino; pagkatapos ng 6 na araw ng pagkababad, mag-aalak ng isang libra't kalahati ng liquido. Magagamit naman ng walang pag-aalak kung pababayaang lahat sa pagkababad sa oob ng anim na linggo.

TIYAN PANALAIN AGAD ANG MGA SAKIT NG MGA CASMERO,
HICUTAN AT ANG MGA CAGAI NG MGA HAYOP NA
NAMAAPANG NA NASASAYAP ANG TIYAN SA LUTA

Bahagyang nasigid ng kamomo, pukyutan o
putakti, kuskusin ang sinigid ng isa o dalawang
putak ng alkali volatil, at agad maaapula ang sakit.

Kung ang nakatukâ'y isang vebra o ibang layop
na gumagapang na may kamandag, luisin o pahiren
agad ang bahaging natukâ, basain siya nang laway,
impitin, upang pigilin ang takbo ng dugo, pagkatapos
hugasan ng tubig na maalat o may asin; pagkaraan
ng dalawang segundo'y kuskusin ng iba't ibang vebra
ng alkali volatil, sa ganitong para'y nawawala ang
lagak ng kamandag at napipigil ang pamamaga.

PARAAN NG PAGPIGIL NA MANITIM ANG MGA
HAMPAS NA TINANGGAP SA MUKHA

Sa kalahating vaso ng espiritu de vino na may
33 grados, maglagáy ng kahatag ng dayap, at gamitin
ng papeganito: bahagya nang tinanggap ang humpas,
panatilihin ninyóng nakatapat sa bahaging nasaktan
isang basahang binasa sa liquidong ito, at kung walang
dayap gamitin lamang ninyó ang espiritu de vino.

GAMOT UPANG PAGALINGIN ANG MGA SAKIT NA REUMA

Muba ng isang onza ng sabon, isang onza ng
balsamo tranquilo, isang dragma ng alcanfor at isang
onza ng espiritu de vino na may 33 grados; kina-

kalatagan magkaroon ng pag-iiingat na panatilihin may takip na magaling ang lotella: gult-galt'y kakuskusan ng isang pirang damit sa de pado ang bahaging may sakit, ilagan ng bulag pag-iingat na makataya ang lamig at ang humelad o halomiginig.

TUBIG UPANG APULAIN ANG LALONG MAAHIAN NA SAKIT NG MGA BAGANG

Mula ng isang dracma ng esencia de clavo isang dracma ng esencia de canela, kalahating dracma ng esencia de tornillo at tatlong dracma ng espiritu de vino na may 36 na grados. Kinakailanang magkaroon ng malaking pag-iingat sa paggamit ng tubig na ito, sapagka't lubhang nakasusugat o nakakukit ng laman at kung walang pag-iingat ay makasira sa mga labi at mga tabing sa loob ng bibig. Upang siya'y gamitin babasahin ang isang munting piraso ng bulak at ipapaeck sa bukas ng nikipin, kung nanggagaling ang sakit sa isang ngiping bulak.

MGA PASTILLAS DEL SERRALLO UPANG PABANGCHIN ANG MGA SILID

Mula ng kalahating libra ng creco o carbon de pauadero, isang onza ng benjui, tatlong dracma ng estoraque, dalawang dracma ng incienso, dalawang dracma ng balsamo de Perú; pagkatapos mamasalan ang mga sangkap na ito may kasamang goma at

gawin ng mga panilala na may laging ng pan d
anwar, na patutuy sa isang lalagyan ng apoy,
pagkatapos itatago ng mainit sa mga mas ong na
takbang magaling nang hindi makasingas.

Upang sila'y gamitin, ay eisindihan sa dulo.

KALIHIMAN UPANG LITISIN AT MILING GAWIN
BAGO ANG MGA CADENANG GINTO

Sa bagay na ito'y magtutunaw ng tatlong onza
ng armoniaco sa anin na onza ng ibi, at pakukuluan
ang cadela sa pisag, tunawang ito.

KALIHIMAN UPANG GUMAWA NG POMADANG MAINAM

Tunawing sama-sama 2 libra ng taba ng rinos
de buey; 1 libra ng taba ng rinos de ternero, at
samuhan ng 4 na onza ng aceite de almendras dulces
kasama ng mga esencias, ayon sa kalidad at sa
bangong ibig ibigay sa kaniya.

MGA LANGIS NA NAKABAGAY SA MGA BABAI

Mayroong maraming mga langis na may amoy
na mangyayaring gawin sa mga langis ng almendras
dulces at ng oliva, ang kinakailangan ay ang linisang
magaling eila.

Magpakulo sa isang cacerolang tangang walang
estado ng tatlong litro ng mabuting langis na may
kasamang dalawang onza ng litargino at dalawang

dracma ng laca. Pagkatapos, labok ay malawig, at napatili-
ning, sinasama ang isang maitigan, sa daming apat
upang palabasin ang tingkad nang pabalang nina.

RECETA UPANG PAMUHIN ANG MGA PERAS (ASIN)

Maglagáy kayó upang luluin ang isang docena
ng mga itlog na sarwa sa mga alang maitinit, hang-
gang sa sila'y tumigas; pagkatapos kunin ninyó sa
kanila ang burok, at ihalo ninyó sila sa apat na onza
ng albayaldeng may mabuting calidad, na pinulbos
na buong tinó at pinaraan sa isang salaan: pagkatapos
isama ang ikalawang bahagi ng isang azumbre ng
vino blanco at kalahating onza ng sirio cardeno o de
Florenzia; pagkatapos pagka lalim ay nagkahalo nang
magaling, ay pipigamin sa pamanagitan ng isang ha-
pitan, at alakin ang likido sa banomana. Iluga-
san ang mga peras (asin) gabi-gabi, at hindi malu-
luwatan at mawawala.

RECETA UPANG GUMAWA NG SIKANG KILALA SA PANGALANG SIKA NG APAT NA MAGNANACAW

Magbabad, sa apat na pintas ng vinegar blanceng
lubhang matapang, ng mga sangkap na sumusunod
pagkatapos na madurog o maputol ayon sa nababagay
sa kanila: mente, romero, ruda, ajenojo, salvia, kala-
hating onza ng bawat isa sa mga halamang ito;
pagkatapos samahan ng dalawang onza ng mga bu-
laklak ng torongil na tuyó, at bukod pa dalawang
dracma't kalahati ng bawat isa ng mga tanum na
ito; clavo espeeie, acoro, moscada at canela.

linatapat ng mga sangkap na ito, sa loob ng dalawang buwan, sa isang eziglang matutakhang mabuti; pagkatapos itataling banayad ang liquido sa ibang eziglan naag di sumama ang latak, pipigain ang balat at patatagasin sa negro de martil, magkaroon ng pag-ingat na samahan ng isang onza ng alcanfor na tinapay sa espiritu de vino.

RECETA UPANG GUMAWA NG JARABE DE ORCHATA

Mula ng dalawang libra't kalahati ng almendras amargas, isang libra ng almendras dulces, 13 libras ng azúcar na maputi, 10 libras ng tubig, 12 patak ng esencia fina de asahar, at sug mga balat nang tatlong dayap.

Pagawa. Maglagáy ng tubig na kumukuló sa ibabaw ng mga almendras, pagkatapos nang 10 minutos babasin sila sa tubig na malamig, pagkatapos tatalupan sila, dudurugin silang may kasamang azúcar, at ibubuhos sa ibabaw ang 10 libras ng tubig; pagkatapos nito; itatagay na lahat sa apoy kasama ang mga balat ng tatlong dayap.

Pagkatapos na mapakuluan, pararasin ang jarabe sa isang salang, at ididiin ang mga almendras nang mapiga ang katás, samahan ng 10 patak ng esencia fina de asahar at, pagka lahat ay malamig na'y ilagáy eiyá sa mga botella.

JARABE DE CULANTRILLO

Mula ng 10 libra ng azúcar, 5 libra ng tubig, 2 onzas ng culantrillo at 6 patak ng esencia de asahar; pakuluan ang asahar, palinawin ang liquido ng clara

na itlog; pagka malinaw na, ilagay ang esensiyal
at kukuhing malinaw nang kaluluha magtunaw ng
papel na waling cola sa kaunting jarabe salain ng
kapisasong damit na de paño, at samahan ng esencia
de asaher; hanggang sa lumamig, hindi nararapat na
ilagay sa mga botellas.

JARABE DE VIOLETAS

Muha ng 10 libras ng asucar, 1 libra ng violetas,
4 na libras ng tubig at 6 na paték ng esencia de limon.

Paggawa. Pigain ang katás ng isang libra ng
mga dahong bumubuo ng mga bulaklak ng violetas;
isama sa jarabe pagka kumukulo na pagkatapos ng
isang minuto'y idaraan at isama ang esencia de limon.

JARABE DE GOMA

Muha ng 10 libras ng asucar, 4 na libras nang
tubig at isang libra ng goma; pagka kumukulo na
ang jarabe, ay palilinawin ng 6 na clara ng itlog
na binati sa 6 onza ng tubig, pagka mabukang mabula
nang lahat isama ang goma na iningatang tinunaw
sa 14 na onzas ng tubig na malamig, ibabalik na
pakukuluing mali, at asalain sa kapisasong de paño
nang malamig lamig.

JARABE DE GROCELLAS

Muha ng 12 libras ng asucar, 5 libras ng katás
nang grocellas, 1 libra nang katás nang trambuesa,
pakuluang lahat sa loob nang dalawang minuto.

lumalamig-laro'ig na sasalain sa kapinang lubing de-
puho at ilalagáy sa mga botellas na sumandalang
lumalamig.

JARABE DE FRAMBUESA

Muha ng 12 libras ng jarabe, 6 na libras ng
katas ng frambuesas at gawin ng paris ng cinati.

JARABE DE VINAIGRE

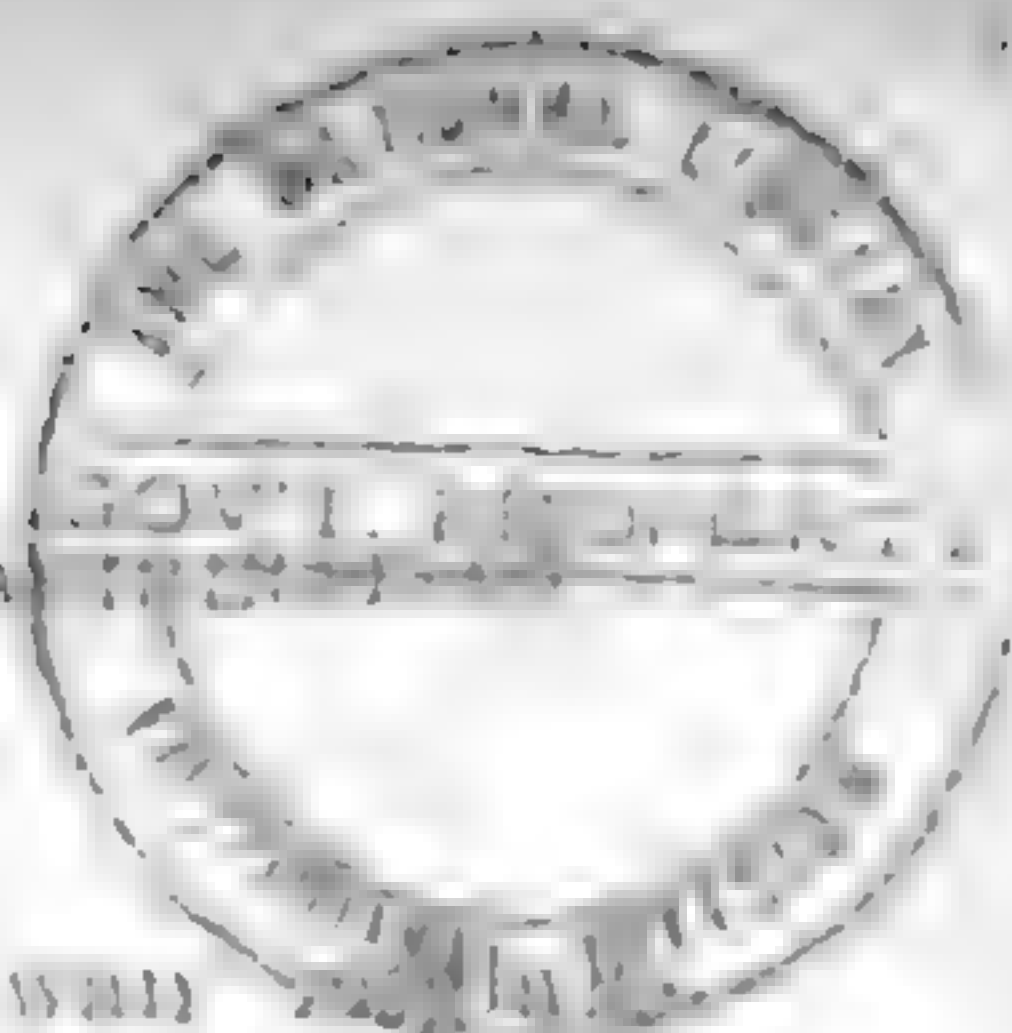
Muha ng 12 libras ng ardear 6 na libras nang
lubhang mabuting vinagre blanco, at 1 libra ng katas
ng mga frambuesas, pagkatapos ng 2 minutos nang
pagkulô, ilalayô siya sa apôy at sasalain.

Pagmamalas. Ang karaniwang palakad sa mga
jarabe ay una pagpapalapot sa kanilâ hanggang 32
grados; nararapat gumamit ng isang cacerola o si-
siglang walang estazo

KALIHIMAN UPANG MABANAT ANG BALAT AT MAWALA ANG MGA CULUBOT SA MUKHA

Muha ng dalawang onza ng katas ng sibuyas
ng liriong maputi, 2 onzas ng pulô at isang onza
ng pagkit na maputi; paghalô-haluing labat at gawing
isang pomada na ipapahid gabi-gabi.

REGLAMENTO UPANG MAHUBA ANG MGA MANA
NG MGA CALASINGAN

Sa iyang vaso ng tubig na karaniwan maglalagay ng alcali volatil na ang dami ay anim hanggang wal ng patak at unumin ang liquido na siyang papawt ng mga singaw ng alak at pipigil ng mga nakamumulat kabiyahuyang kinabinatnan ng kalasingan. Maminan mins'y makapaglalogay ng lalong maraming alcali volatil, kung hindi sama ito lubla ng matapang at kung lubhang maliwanag ang mga kinabinatnan ng kalasingan, datapwa't sa paa't paa't ma'y magiging kailangan ang magkaron ng maling pag lingat, sapagka't lubhang masigal ang lalong alcali volatil.

REGLAMENTO UPANG MAHUBA NG MGA MANA

Kung ang mana'y sa linab o mga langis ay dapat silang hititin ng esencia de trementina depurada kuskusong bahagya upang tunawin ang langis o linab, pagkatapos ay iimpitin ang habi at palabayan siyang matuyo; pagka tuyo na'y babasin siya nang espiritu de vino, na may 33 grados, at patatuyin siya sa pagitan ng dalawang habi; sa paraang ito'y mawawala labat nang bagay-bagay na mga mana. Ang espiritu de vino sa 33 grados ay nakaaalis nang labat na bagay-bagay na mga mana na nanggagaling sa pagkit, linab o langis; datapwa't sa 40 ang samyang kabageika'y lalong mabisa.

WAKAS

TACAFACTURO

NG NALALAMAN SA AKLAT NA ITO

Paginas

Panunawa

3

Unang salaysay.—Tungkol sa isognomonía, o kaya sa karunungan sa pag-aalay-say ng puso ng tao sa pamamagitan ng pagmumukha, at luwag padaya sa mga balat kayo

7

Unang bahagi.—Mga unang pagkakilelang pang kalahatan

ib.

Unang capitulo.—Tungkol sa patakarán nang isognomonía

ib.

Capitulong ikalawa.—Tungkol sa mga itat ibang bagay na pagmumukha

9

Capitulong ikatatlo.—Tungkol sa mga bahaging malalambót ng pagmumukha

11

Capitulong ikapat.—Tungkol sa pagmumukhang kuraniwan ng mga lalaki na nanggagaling sa kanilang singaw o sa pananaig ng kanilang mga saugkáp

12

§ I.—Tungkol sa pananaig nang sikmura, mga lamang tiyan, atay at lapáy, sa temperamento bilioso

ib.

§ II.—Tungkol sa pananaig ng mga bage, nang puso, ng mga padalayan ng dugo at mga ugat, o sa temperamentong madugo

13

§ III.—Tungkol sa pananaig ng utak sa ulo, tungkol sa temperamento nervioso

14

§ IV.—Tungkol sa pananaig ng mga kalamnan, o tungkol sa temperamento atlético (singaw na malakás)

15

§ V.—Tungkol sa pananaig ng mga bahaging ginagamit sa paggawa ng anak, o sa temperamento crítico

16

§ VI.—Tungkol sa pananaig ng tegido celular at ng mga humores blancos, o ng temperamento linfático

ib.

<i>Palatung italaan.</i> —Tungkól sa mga pag-uaral na tungi ng tugononoma at sa kanilang pagkakabukód-bukód	18
Capítulong una.—Tungkól sa ulong pangkalaban at sa pagkakabahagi niya	ib.
Cap. II.—Tungkól sa bahagi ng ulo na tinatawag na craneo nang bukód	19
Cap. III.—Tungkól sa mukha sa pangkalalaban at sa kaniyang pagkakabahagi	24
Cap. IV.—Tungkól sa mga bahagi ng mukha na bukód-bukód	27
I.—Tungkól sa noo	ib.
II.—Tungkól sa mga mata	33
III.—Tungkól sa mga kilay	36
IV.—Tungkól sa ilog	38
V.—Tungkól sa mga piengi	40
VI.—Tungkól sa baba	42
VII.—Tungkól sa bibig at sa mga labi	44
VIII.—Tungkól sa mga ngipin	46
IX.—Tungkól sa mga talinga	47
X.—Tungkól sa mga buhók	48
Cap. V.—Tungkól sa mga bahagi ng katawan hindi kasama ang ulo paa't kamay	50
I.—Tungkól sa liig	ib.
II.—Tungkól sa dibdib	ib.
III.—Tungkól sa tiyan	51
IV.—Tungkól sa mga balakang at sa mga pigi	52
V.—Tungkól sa mga likód at sa gulugód	53
Cap. VI.—Tungkól sa mga biig at sa mga kamay	54
Cap. VII.—Tungkól sa mga hita, mga tuhod, mga binti't mga paa	55
Cap. VIII.—Tungkól sa taas nang isang tao, tungkól sa mga pagbabagáy bagay ng sandaling paghint ng kilos, tungkól sa anyô mga galaw ng mukha sa pangkalalaban at saal sa paggayak	57

Cap. IX.—Tungkol sa pagwawakang gamit ng mga isa at tungkol sa tinga	60
Cap. X.—Tungkol sa paglalaro	61
Cap. XI.—Tungkol sa kabuwagan ng tao sa mga tadhanaang bayap	64
Pangalawang salaysay.—Tungkol sa mga maa- taas na kabutihan ng romero at sa kanyang katutubong kabageikan	65
Licor, o balsemo ng romero na nagtataglay ng mga kabageikan ng balsemo ng Arabia	66
Ang kabageikan ng licor balsemo ng romero	66
Reetong kagamutan ng vino mosto (alak ng katas ng uvas na piniga at ihinto) at ng romero, na naglalaman ng lubhang malalaki't katakatakang mga kabageikan	67
Ang mga kabageikan at katunayan ng metong may kasamang romero	73
Pangatlong salaysay.—Tungkol sa marami't lub- hang dakiladg mga kabageikan ng aguardiente	82
Iinuuunod ang mga kabageikan ng aguardiente azucarado, na kinuha sa maestro Zapata, na cirujano ng hari sa Farmacia	89
Ang paraan ng paggawa ng agua azucarada	ib.
Pangapat na salaysay.—Tungkol sa mga lhim ng kinapal, at mga katakatakang kinabibi- natdan nila	92
Mga kalihiman at kabageikan ng piedra moan (batò-bolano)	ib.
Mga kalihiman at kabageikan ng jacinto	93
Mga kalihiman at kabageikan ng diamante	94
Mga kalihiman at kabageikan ng esmeralda	95
Mga kalihiman at kabageikan ng zafiro	96
Mga kalihiman at kabageikan ng batong behovar	97
Mga kalihiman at kabageikan ng carbunclo	ib.
Mga kalihiman at kabageikan ng batò ng águila	98
Mga kalihiman at kabageikan ng mga batong agata, jaspero at (garing)	99
Mga Kalihiman	

	Pabalana
Batong jasper	100
Mga kalihiman at kabagsikan ng mga batong pantaura, turquoise scales	ib.
Batong turquoise	100
Mga kalihiman at kabagsikan ng mga bato ng mga langsy-langsy	ib.
Mga kalihiman at kabagsikan ng balat na hinu- bad sa serpiente	101
Mga kalihiman at kabagsikan ng mga batong nicolaus at astroite	ib.
Mga kalihiman at kabagsikan ng mga ilang bukal	ib.
Kalihiman upang patamain ang tubig sa dagat at mainom	102
Mga kalihiman at katutubo upang panatilihin ang pag-iingat sa kahalayan at pigilin ang mga kainitan ng katawan	ib.
Mga kalihimang lubhang totoo't matikman upang panatilihin ang mga bihigang walang mga surot, ang mga silid sa walang pulgas, ang mga bahay na walang langaw, at gayon din walang mga lamók at walang mga dagá	110
Laban sa mga pulgas	111
Laban sa mga langaw	ib.
Laban sa mga lamók	ib.
Laban sa mga dagá	112
Kalihimang tangi at mapakinabang upang pana- tilihing bago ang mga zapatos at makintab, kung bago	113
Mga kalihiman upang patagalin ang laugis sa pagganog	ib.
Kalihiman upang dumawit maragdagan ang laugis na pagganog	114
Kalihiman upang gamawá ng eukang mabuti mistapaug, marami, at sa kaunting gugol	ib.
Kalihiman upang paramihin ang pagkit	115
Kalihiman ng alak upang malaman kung may tubig o wala	ib.

	Pahina
Kalibman upang kumit ang tubig sa alak	116
Kalibman ng isang redona na kabit purol ng tubig at nakatitawik, ay hindi nabubuhos	ib.
Kalibman upang ang isang rosat clavel na na- papula ay maging mapuputi	117
Kalibman ng targa at nakatutuwag	118
Ibang kalibman ng laan sa redona	ib.
Ibang kalibman ng redona	ib.
Ibang kalibman ng redona	119
Ibang kalibman ng redona	ib.
Kalibman ng itlog	120
Kalibman ng itlog upang itlog y siyang laan sa loob ng isang redona	121
Ibang kalibman ng itlog at ng lint	ib.
Kalibman ng katak-taka ng inulid at itlog	122
Kalibman ng di mapapimuwalaan ng nakakita't nakatikid sa kaniya	ib.
Kalibman ng dalawang mukhang mapipinta sa pader, na papatay at magsisindi nang isang kandila	ib.
Kalibman upang ang isang eisir na buboy ay maging anak'y patay at inihaw sa ibabaw ng dulang, ibang kalibman upang eisa'y paluk- ehin at patakbulin.	123
Kalibman at himalang kakaiba	ib.
Kalibman ng puso ng aso	124
Kalibman ng mata ng aso	ib.
Kalibman ng mahalaga sa ala-ala	125
Kalibman upang magkaroon ng mabuting tunga at maliwanag	ib.
Mga kalibman ng ananias	126
Kalibman ng laan sa mga mayroong balisawaw	ib.
Kalibman upang patubuin ang peragil sa loob ng dalawang purol't apat na oras	127
Kalibman upang gumawa ng itim na mainam	ib.
Mga kalibman at kalagsikan ng sambong	ib.

Kalibimán upang magpalala ng mga alab ng apoy sa isang bangang walang apoy	128
Kalibimán upang huwag maluto ang karné sa buong maghapon	ib.
Kalibimáng tinikman laan sa sakit na migrana o jaquica	129
Kalibimáng tinikman laan sa sakit nang eihang o pangá	ib.
Kalibimán upang maglagay ng yinot sa apoy, at magpingas at luwang masunog	ib.
Kalibimán upang magpabalun sa ibaba nang katarunt takot	130
Kalibimán upang magpabalun sa itaas at ibaba sa labat ng mga casa isang eila	ib.
Kalibimán upang gawing parang patay sa gabí ang mga mukha	ib.
Kalibimáng tinikman upang huwag sumibol, ni tumulo ang mga buhók	131
Kalibimán upang ang balbas at mga buhók ay laglag mapatiling malitim	ib.
Kalibimán upang panatilihin ang balbas at mga buhók na mapatig.	ib.
Kalibimán upang ang balbas at mga buhók na puti ay magiing malitim	132
Kalibimán upang ang mga kukót buhók ay tumulo nang kaunti	ib.
Kalibimán upang ang mga kukót buhók ay tumuhang madali	ib.
Kalibimán at balitang mahalaga't mapakinabang sa mga magessaka	ib.
Kalibimán at balitang kakaila't mapakinabang sa mga nag-aral	133
Kalibimán upang maba ng apoy nang walang lulog ni batóng pingkian	ib.
Kalibimán upang magparikit ng apoy sa mga sinag ng araw	134
Kalibimán upang magparikit ng apoy sa araw	ib.

Kalihiman upang pambalagin ang alak ng bagay na mainit	134
Kalihiman upang gumawa ng eukong matapang	ib.
Kalihimang lubhang napatunayan upang palanawin ang alak na malabo	135
Kalihimang lubhang magaling upang tumagal ang alak	ib.
Kalihimang katakataka upang iuli ang alak na mactim sa kaniyang unang kalagayan na mabuting alak	136
Kalihimang mahalaga nang (huwag) malula, ni sumuka sa dagat	ib.
Kalihimang lubhang pinatunayan lean sa mga magecaka	137
Kalihiman upang ang bagay lumabas na walang buto	ib.
Kalihiman upang gumawa ng isang mitea na keilan ma'y di mauubos	138
Kalihiman upang paluksuhan sa palayok lahat nang sa kaniya'y iluto	ib.
Kalihiman upang gawin na ang isang uling na naguiningas ay tumagal ng isang buwan at isang taon	ib.
Kalihiman upang makakita sa gabi ng walang liwanag ng apoy	139
Kalihiman upang sumulat ng mga letrang hindi nababasa kundi sa apoy	ib.
Kalihiman upang sumulat ng mga letrang hindi nababasa kundi sa tubig	ib.
Kalihiman upang mag-alis ng mga mansa nang langis sa papel at pergamin	140
Imin upang alisin ang dumi ng tinta sa papel o sa pergamin	ib.
Kalihiman ng sebo at ng himala	ib.
Kalihiman at katalasan ng mga kamay	141
Kalihimang katakataka ng tatlong memunting pirasong papel	ib.

Ugaling balita upang makilala kung ang babae ay may dalang lalaki o babae	142
Kalihimang pinakapangulo upang patayuin ang gatas sa mga euro ng mga babae	ib.
Mga kalihiman upang pagalingin ang mga almorranas	143
Kalihiman upang ang eulang matapang ay gawing talag matapang	ib.
Kalihiman upang ang alak ay muling mag-ingit	144
Kalihiman upang ang mga torong batat kapon na hindi pa magsa'y sumunod sa tao	ib.
Kalihiman upang ang mga hayop ay magbalik sa panuluyan	ib.
Kalihiman upang gawin na ang isang hayop ay huwag kumain ng anumang bagay	ib.
Kalihimang katak tak. upang ang mga kabayo't mga hayop na magsa'y huwag makaraan sa lansangan	145
Kalihimang isan sa pagpapahinga ng mga hayop na taga pagpapahinga na naglalakad	ib.
Kalihiman upang ang henot ang kabayo'y huwag humuni	ib.
Kalihiman upang ang tupa'y mawalan ng ugaling hilig na humunggo	146
Kalihiman ng mga tupa babae buntis	ib.
Kalihiman upang ang lobo'y huwag tumangay sa mga tupa	ib.
Kalihiman at katunayan ng lobo	ib.
Kalihiman upang ang mga lobo'y huwag lumapit sa mga peak ng kawayan o kapianan ng mga hayop na magsa'y	147
Kalihiman upang palayasin ang mga langgam	ib.
Kalihiman upang huwag magkanta ang mga palaka	ib.
Kalihiman upang humuli ng maraming igat o palos	148

	Página
Kalihimán upang humuli ng marunong isda	148
Kalihimán upang manghuli ng isda ng manggana	ib.
Kalihimán upang humuli ng mga ibon sa sungay	ib.
Ibang kalihimán upang damampót ng mga ibon	149
Kalihimán upang ang isang humabakman na manok ay palabasng mga lalaki o mga babae ang labat ng mga itlóg	ib.
Kalihimán upang magpanatili't magdagdag ng mga kalapati	ib.
Kalihimán upang alisan ng mga maná ang mga dumot at gayón din ang mga pagamino o mga balat	150
Kalihimán upang pagandahin at linisin ang gin- tót pilak ng bordado, mga galones o tinies	ib.
Kalihimán upang pagandahin at linisin ang pilak nang di magagagas	151
Kalihimán upang alisin ang mga maná nang langis sa papel	ib.
Kalihimang lubhang katakà taká upang kung ang isang tao'y mahulog sa dagat ay huwag lu- mubóg, kalit na di marunong lumangóy	ib.
Kalihimán upang pumutol ng vidrio (bubog)	152
Kalihimán upang palambotín ang vidrio (bubog)	ib.
Kalihimang katakà taká upang huwag kang ma- paso ng apoy	153
Iba pang kalihimán upang ang apoy o bagay na makapapas ay huwag makasakit ni makapas	ib.
Iba pang kalihimán upang ang apoy ay huwag makapas	ib.
Kalihimán ng tadhanang apoy na gano mang- tabig ang ibuhos sa kaniya'y lalong maguini- ngas	154
Kalihimang katakà taká ng tawar kamurahán	ib.
Kalihimán upang ang isang kandil'y magui- ngas sa loob ng tubig	155
Kalihimán upang ang isá'y huwag makatulog sa libigán	ib.

Kalibimán upang ang isang ing-ang ay may- luluko kahit hindi himahipo	155
Kalibimán upang buwag kumalo ang palayok, kahit na gatuogan nang gatungan	156
Kalibimán upang buwag kang anin ng mga putakti kahit na lumakad kang kahalubilo nla	ib.
Kalibimán upang ang isang redomang ipinatong sa mga bagay buwag mabasag	ib.
Kalibimán upang basagiong madali ang isang re- doma sa bibip	157
Kalibimán upang ang isang kaudilang may ilaw ay buwag mapatáy nino nina hanggang sa maubos	ib.
Kalibimán upang ba-alin ang isang sulat sa gabi sa madilín at hindi sa ibang paraan	ib.
Kalibimán upang buutin ang isang bagáng na di mararamdaman ng may sakit, at tinikma na	158
Kalibimáng kataktaka upang maragdagan ang alala at tuloy alalayan ang galing ng katawan	ib.
Kalibimáng kataktaka upang pigilin at patigi- lung labas ang mga pag-ilagis, kahit na ala'y matagal at marami	159
Kalibimán upang alisin ang einók sa isang sa- madali	160
Kalibimán na lalong anak'y himuk at hindi katutubò	ib.
Sunusunod ang dakilang pagkakilala na kung paano ang paggamót sa mga sugat nang alac at langis	162
Ang paraan dapat sundin sa paggamót ng mga sugat na bago't sarira ng alak at langis lamang	165
Kalibimáng lubhang kailangan upang pigilin ang dugo ng mga sugat	166
Ang paraan ng paggawa ng pulbos ng mga palasa	ib.
Ungientong lubhang mahalaga upang pagalingin labat ng distula at sugat na matanda at mga ibang sakit	167

Kalihiman upang alisan ang pang-pang ng mga- ngabangabo sa celada	168
Kalihiman upang alisan ng mga dungis ang mga libro	169
Kalihiman upang gumawa ng engrudo (pangdikit)	ib.
Kalihiman upang palayasin sa mga bahay ang mga lagaw at lamók	ib.
Ibang kalihiman	170
Ibang kalihiman	ib.
Ibang kalihimang katakataka	ib.
Mga kalihiman upang linisin, paputin at pati- bayin ang mga ngipin	ib.
Ibang libim	171
Ibang libim	ib.
Kalihimang lubhang sadya upang gumawa ng leche virginal	ib.
Kalihiman upang patagalin ang isang kandila ng tsulong buwan	172
Kalihiman upang gumawa ng tintang mapula	ib.
Kalihiman upang gumawa ng tintang verde	ib.
Kalihiman upang gumawa ng tintang azul	ib.
Kalihiman upang gumawa ng tintang madilaw	173
Kalihiman upang gumawa ng tintang may kulay ginto na walang ginto	ib.
Kalihiman upang gumawa ng tintang kulay pilak na walang pilak	ib.
Kalihiman upang ang mga polvorista'y gumawa ng ninigas na may iba't ibang kulay	ib.
Kalihiman upang sumulat sa ibabaw ng perga- mino, at pawin ang mga letra kung kailan ibigin	174
Kalihiman upang magderado sa pergamino o vitela (balat ng vaca)	ib.
Kalihiman upang ang cordohan (balat ng kambing na kinulit) at benqueta, ay maging parang mga bago	175
Kalihiman upang magderado ng marmol	ib.

Kalibhimán upang gumawa ng agwa manirong laan sa pagtina ng lahat ng kulay	ib.
Kalibhimáng lubláng kakaiba upang ibanda ang isang vaso na pag-inom sa kaniya'y madikit sa mga lala; isang birdud masuain	176
Kalibhimán upang gamutin ang mga kagat ng mga áso	ib.
Kalibhimán upang alisin ang isang mansá ng muk- há at mga buní	ib.
Kalibhimáng laan sa mga lizá masili, sa mga nabalian	177
Kalibhimán upang cumulat ng mga letra na di mangyayaring bacahin kundi sa gabi	ib.
Mga alcaparrones na may asin at atnis	178
Kalibhimán upang magalis ng mga mansá sa damít na de pafio o cutá	ib.
Kalibhimán upang lisisin ang mga mansá sa mga salamín	ib.
Kalibhimán upang patayin ang mga daga	ib.
Kalibhimán upang cumulat sa mga papel at mga libam na sino may di malababasa, kundi ang pinadalan lamang	180
Ila	ib.
Upang magalis ng mga mansá ng tinta	ib.
Kalibhimáng katakátaká ng tsany mong ila	ib.
Kalibhimán	181
Ibát ibáng kalibhimán sa pagtina ng mga uban	ib.
Kalibhimán upang magtina ng mga uban	ib.
Kalibhimán upang mag-isit ng mga ibát ibáng bagay sa mga eisiglang cristal, maging mga unturas, langís, o ibang mga bagay, o kawali o eisiglang tanong pinaghalutan ng marami- ning bagay, ang lalong nabubuhát na ma- gagamit	182
Ilang kakaiba sa gayón o lang pakay, sa ibáng paraan	ib.
Ibáng kalibhimán	183

	Page
Ibang larong pangpatawa	183
Ibang larong	184
Ibang larong pangpatawa	ib.
Ibang larong pangpatawa	185
Gamot na lubhang mabisa upang pagalingin ang luta ng mga diidib ng mga babeng nag-iwi, at upang pagalingin ang mga langit na ma- dalas ay lamalabas sa mga batak matatanda sa libig, mga labat mga ilong	186
Kalihiman upang pumatay ng isang bakal na magbabaga ng mga kamay	ib.
Salaysay na ikalima. Mga kalihiman upang iuli ang buhay sa mga nainis, nangalunod at na- ngalason, bago tumawag ng manggagamot	
Unang kapitulo. — Mga kalihiman upang pagaa- ulan ng buhay ang mga nainis sa usok ng uling, ng mga burno ng apog ng mga pook, ng alak at mga ibang licors na umaasim, ng mga lawa, ng mga mina ng uling, dahil sa kakulangan ng hangin malalangap, o katapre- tapusan ay dahil sa gas acido carbonico	187
Kapululong ikalawa. Mga kalihiman upang sa- ulan ng buhay ang mga nainis sa singaw ng mga tinitignan ng mga tubig na marumi o ng mga dumi ng bago mga cunon at mga lodion	191
Kapululong ikatlo. — Mga kalihiman upang saulan ng buhay ang mga nalunod dahil sa pagka- lubog sa ilalim ng tubig o ang mga lumubog	192
Kapululong ikapat. Mga kalihiman upang saulan ng buhay ang mga nainis dahil sa pagkabigtan ng liig o ang mga binigtan	195
Kapululong ikalima. — Kalihiman upang saulan ng buhay ang mga nainis dahil sa lamig	196
Kapululong ikuanim. — Mga kalihiman upang sa- ulan ng buhay ang mga nainis dahil sa init	197
Kapululong ikapito. — Mga kalihiman upang sa- ulan ng buhay ang mga lagong pangasak na nainis	198

Kapitulong ikawal — Tungkol sa mga taudang nagpapakilala tu ng ulin baga ang tunay na kamatayan	199
Kapitulong ikatlo — Tungkol sa mga nalason	203
§ I. — Tungkol sa mga taudang nagpapakilala ng isang pagkalason	204
§ II. — Tungkol sa kung ano ang dapat gawin sa pangkalahatan sa isang pangyayari ng pagka- lason	206
§ III. — Tungkol sa mga bagay na mga nalason, at kung paano sila sasalakayin	207
Kapitulong ikapatlo — Mga kalihimán upang gamutin ang mga nakagát ng mga hayop na inakamandag	214
§ I. — Tungkol sa mga kagát ng vibora at mga serpienteng makamandag	ib.
§ II. — Mga kalihimán upang gamutin ang mga nakagát ng alak-dán	215
§ III. — Mga kalihimán upang gamutin ang mga sigid o durò ng mga kamuno, putakti, taran- tulas, zángara, matabuges, mga pagambá sa mga nodega o estanas, mga butuyog, langaw, at lamók	ib.
§ IV. — Mga kalihimán upang gamutin ang mga nakagát ng mga ayop na ulól o magagalitin	216
Salaysay na ikatlo — Tungkol sa estera	218
Tungkol sa orcuño, sa estera, sa ecuador at sa zodiaco	220
Tungkol sa mercuriano, sa mga trópicos at sa mga polares	223
Tungkol sa mga astros, sa mga cometas at mga planetas	224
Tungkol sa araw	227
Tungkol sa buwan	228
Tungkol sa mga pagkalagáy ng estera	229
Salaysay na ikapito — Tungkol sa lupa	232
Tungkol sa mga pinakapangulong daigat	233

	111
Tungkól sa Europa	234
Tungkól sa Asia	236
Tungkól sa Africa	240
Tungkól sa América	243
Tungkól sa América septentrional	244
Tungkól sa América meridional	245
Tungkól sa Oceania	246
Tungkól sa mga iba't ibang lahi ng mga tao	248
Tungkól sa mga toglaing nauukol sa ugali, sa katawát sa pakikipagkanyam ng mga pinakapa- ngulong bayan sa mundo.—Tungkól sa mga europcos, o taga Europa	249
Tungkól sa mga taga Asia	251
Tungkól sa mga taga Africa	254
Tungkól sa mga Americanos	256
Tungkól sa hangin at sa kaniya'y nangyayari	257
Tungkól sa init	262
Tungkól sa mga hangin	264
Tungkól sa singaw ng tubig sa lipulaman ng ha- ngin, at sa mga bagay-bagay na kinasasapitan, paris ng mga ulap, ulán at iba pa	267
Tungkól sa mga kiddat, mga limik at kulog, at sa mga pararayos	271
Tungkól sa Bahag hari	274
Tungkól sa mga bituing nahuhulog	275
Tungkól sa pagkakayari ng mga dagat, mga ilog at bukal	ib.
Tungkól sa mga lindol at mga volcanes	276
Salaysay na ikawalo.—Mga libin upang mana- tiling walang sakit at mabuhay ng malaba	278
Pasimula	ib.
Mga kalihiman ng mabuting galing at mahala- gáng buhay sa mga may temperamento bilioso (singaw na mabilis)	281
Mga kalihiman ng mabuting galing at mahabang buhay sa mga may singaw na madugo	284

Mga kalihiman ng mabuting galug at mahabang buhay sa mga may temperamento nervioso	255
Mga kalihiman ng mabuting galug at mahabang buhay sa mga may singaw na malakas	256
Mga kalihiman ng mabuting galug at mahabang buhay sa mga may singaw sa gawad ng malalay	257
Mga kalihiman ng mabuting galug at mahabang buhay sa mga may singaw na maplema	258
Mga kalihiman ng mabuting galug at mahabang buhay sa mga bata sa kanilang unang ka- panahunan	259
Mga kalihiman ng mabuting galug at mahabang buhay sa mga bata sa kanilang ikalawang kapanahunan	267
Mga kalihimang kaginbaginginawa sa mga batang may labag apat hanggang dalawang pu't isang taon	293
Mga kalihimang kaginbaginginawa sa mga mala- laki na	ib.
Mga kalihimang kaginbaginginawa sa mga mata- tanda	299
Mga kalihimang kaginbaginginawa sa mga babae	301
Mga kalihimang kaginbaginginawa sa mga lalaki	306
Mga kalihiman ng dulang sa lahat ng mga bagay- bagay na tao	307
Mga kalihiman ng pagtatag	310
Mga kalihiman ng paggayak	313
Mga kalihiman ng tahanan	314
Kalihiman upang huwag magbata ug mal d. piedra at magichawalan kung ang babata	316
Kalihiman upang huwag magbata ng mga kabag at pagaanin sila	317
Salaysay na ikasiyam.—Mga kalihiman upang panatilihin magaling ang paningin at palakas niya pagka humihina	318
Uang bahagi.—Mga kalihiman upang panati- lihin magaling ang paningin	ib.

Halawang bahagi — Mga kalihiman upang pag- bayin ang paninigan	330
Salaysay na ikasampung — Mga kalihiman upang papantatiliin sa mabuting kalagayan ang mga ngipin at gamutan sila	332
Salaysay na ikalabing isa. — Mga kalihiman upang gamutan ang mga callot, break, mga kulog, mga juanetes mga alipungat mga tunga	335
Salaysay na ikalabing dalawa — Mga kalihiman upang papantatiliin sa mabuting kalagayan ang mga buhok at tinian sila gayon din ang mga kilay at mga patilya	344
Salaysay na ikalabingtatlo — Mga kalihiman upang hulaan ang panahon	351
Mga palatandaan ng mga panahon	ib.
Mga palatandaan ng barometro	352
Mga palatandaan ng buwan	353
Mga palatandaang naghabalita ng mga haagin	ib.
Mga tandaang naghabalita ng ulan at malutong panahon	355
Mga tandaang nagpapakilala ng loang at pamumuo ng mga tunaw	361
Mga tandaang nagpapakilala nang pagkatunaw ng namumuo	362
Mga tanda ng katuyuan	ib.
Mga tanda ng gravisot move	363
Mga tanda ng bagyot mga kulog	ib.
Salaysay na ikalabing apat — Mga kalihiman tung- kol sa mga san sa ring bagay na wala sa mga ibang limbag	366
Kalihiman upang parisan ang lintik	ib.
Ibang kalihiman taan sa gayon din	367
Kalihiman ng volcano artificial	ib.
Kalihiman upang tularan ang bahag-hari	368
Kalihiman upang gumawa ng gorgoritas na eabon na masisindihan	369

Kalibimán upang pelayin ang kandila sa ilalim ng deang bakbang ng isang bari na may lamang punglo	369
Kalibimán upang magpalalas ng mga ningas sa isang balón	370
Kalibimán upang magtunaw ng lahat na bagay bagay na maaaring matalas na upog ng isang bugis o ng isang tinghoy	ib.
Kalibimán upang ang isang balang tinggi sa isang papel na ito'y hindi magsusunog	ib.
Kalibimán upang magpapatok ng isang pistang may bala sa isang tao ng lubhang malapit ng hindi siya maaano	371
Kalibimán upang bahin ang isang kahoy ang isang kahoy na napapatong sa dalawang vase ng cristal ng hindi mababasa ang mga vaso	ib.
Kalibimán upang punin ang isang vaso ng tubig ng hindi ito matatapon kahit natitiwanik	ib.
Kalibimán upang maglagay sa isang vaso ng tubig ng bubangin may ibang kulay at kumain siya nang hindi mababasa	372
Kalibimán upang kumain ang isang salaping gintá, pilak o tansá sa ilalim ng isang vase ng puno ng tubig ng hindi mababasa ang kaniya	373
Kalibimán upang tularan ang kulóg	ib.
Kalibimán upang alisan ng laman ang isang redoma pag nalis ng kaniyang takip	374
Kalibimán upang paratilibing nakabitin ang isang cing-sing ng isang sinulid na sinunog	ib.
Kalibimán upang ang isang itlog ay manatili sa ibabaw ng kaniyang dulo ng hindi siya babasa- gin paris ng ginawa ni Colón	375
Kalibimán upang maglutò ng isang itlog ng walang apoy	ib.
Ibang kalibimang laan sa gayón din	ib.
Kalibimán upang putlin ang vidrio ng isang sinulid	ib.

Kalibimán upang pumatay ng mga ibon ng walang escopla	376
Kalibimán upang ukitin ang marmol ng walang mga kasangkapan	ib.
Kalibimán upang magpalabas ng apoy sa tubig	377
Kalibimán upang gumawa ng mga globos acrostatics	ib.
Kaligimán upang magpalabas sa tubig ng mga gorgoritas na nagningas at tumutunog	ib.
Kalibimán upang mapaputok ng i-ang band ng tubig ng panis ng pulbura	378
Kalibimán upang pag-alabin ang isang vaso ng tubig	ib.
Kalibimán upang ang isang botella ng tubig ay gawing isang tingloy	ib.
Kalibimán upang papagingasin i-ang tubig sa kamay ng hindi mapapas	379
Kalibimán upang gawing maputi ang alak na tinta	ib.
Kalibimán upang alisin ang masamang lamoy ng tubig at gawing siya'y bumuti upang mainam	ib.
Kalibimán upang gumawa ng mga iba't ibang kulay ng isa ring tubig	380
Kalibimán upang magpakulo agad ng tubig at walang apoy	ib.
Kalibimán upang gumawa ng hielo	ib.
Kalibimán upang alisan ng laman ang isang redema ng walang nalising anomán	381
Kalibimán upang magtunaw ng tingga, at ipatok sa kaniya ang kamay ng hindi mapapas	ib.
Kalibimán upang tumunaw pagdaka ng bakal	ib.
Kalibimán upang bigyan ang bakal ng kulay ng tangeo at ng pilak	382
Kalibimán upang palukubhin ang mga gisantes at garbanzos ng palayok	ib.
Kalibimán upang luwag tablan ng apoy	ib.
Mga Kalibimán	27

Kalihinán upang ang kahoy na panggatong ay huwag magningas kailan man	383
Kalihinán ng bala encantada	ib.
Kalihinán upang papagmagsin ang mukha	ib.
Kalihinán upang mag-ukit sa isang balat ng itlog	ib.
Selayeay na ikalabing limá.—Mga kalihinang bago na idinagdag sa lathalaing ito	384
Tanglag pagmamalas ng pagkulo ng dalawang liquidong malamig pagka nagkahalo	ib.
Tinta simpáticas verde na ang mga titik niya'y hindi nakikita pagka sila'y idinalagda, datap- wát nagkakaroon ng isang kulay, verde dahil sa init, at muling babalik na nagiging di ma- kita dahil sa lamig	ib.
Paraan ng paggawi ng i-ang ringas na may isang kulay na pula ng carmin	385
Paraan ng paggawi ng isang ringas na may kulay verde	386
Liquidong azul na nagiging maputi sa kabagsi- kan ng biningá ng tao	ib.
Paraan ng pagpapaging maputi sa isang rosa, at pagsasaull sa kaniya ng unang kuny	ib.
Paraan upang maging maliwag ang ibabaw ng tubig	387
Mataling pagsusunog ng bakal	ib.
Pomada upang patubuin ang buhok	388
Receta upang bigyan ng kalambutan at ganda ang ibabaw ng mukha ng tao	ib.
Pomada upang alisin ang mga kubot sa mukha't sa katawan	ib.
Agua vulneraria na nakagagaling halos sa lahat ng mga pasa	389
Pasta upang pagtagisan ng mga navaja	ib.
Gamot na mabisá laban sa escorbuto	ib.
Tubig upang apulain agad ang mga sigid ng mga kamomo, pukutan at ang kagat ng mga hayop na gumagapang sa magsasagad ang tiyan sa lupa	390

	Pahina
Paraan ng pagpigil na mangitim ang hampas na tinanggap sa mukha	390
Gamot upang pagalingin ang mga sakit na reuma	ib.
Tubig upang apalain ang lalong marahas na sakit ng mga bagong	391
Mga pastillas del serrallo upang pabanguhin ang mga silid	ib.
Kalihiman upang alisin at muling gawing bago ang mga cadenang gintô	392
Kalihiman upang gumawâ ng pomadang mainam	ib.
Mga langis na nababagay sa mga bibae	ib.
Receta upang pawiin ang mga pecas (anán)	393
Receta upang gumawâ ng sukang kilala sa pa- ngalang sukâ ng apat na magnanakaw	ib.
Receta upang gumawâ ng jarabe de orobata	394
Jarabe de culantrillo	ib.
Jarabe de violetas	395
Jarabe de goma	ib.
Jarabe de grocellas	ib.
Jarabe de frambuesa	396
Jarabe de vinagre	ib.
Kalihiman upang mabangat ang balat at mawala ang mga kuiubót sa mukha	ib.
Kalihiman upang pawiin ang mga kinabihinat- nan ng mga kalasingan	397
Kalihiman upang mag-alis ng mga mansá	ib.

WAKAS

Imprenta at Librería ni J. Martinez

Cabildo 253 Intramuros, Teléfono 3283, 91 Rosario Tel. 27730 at
P. Calderón 108, Tel. 48256 Binundok, Maynila.

Ipinagbibili sa mga LIBRERIANG itó ang mga sumu-
sunód na aklat sa wikang tagalog:

Sabay ni Aladino

Alejandro at D. Luis
Almanac
Arturo, Laura at Rosalie
Amang ni Jesús
Abecedario
Adan at ni Eve
Baldovino
Beatris
Beata Maria
Bernardo Carpio
Bertong Laseng
Blanca Flor
Babaying Samaritana
Cabayong Tabla
Celira
Conde Urbano
Oricelda
Dama Ines
Diario Universal
D. a. Marcela
D. a. Maria sa Ahas
Doce Pares
Dr. José Rial
Dr. José Burgos
D. Diego at D. a. Juana
Doncella Teodora
Diego de Marcilla
Edmundo
Eliseo at ni Felisa
Eliseo at Hortensio
Esopo
Eminio
Felizardo
Fieles Amantes
Florante at Laura
Florentina
Floribo
Gonzalo de Cordova
Gunias
Graciano at ni Gaudencio
Huanan ng calintasan ng uri
Haring Astero
Calabasa
Saul at David
Salomon
Ibong Adarna
Isabela
Jacobina
Jaime del Prado
José Vendido

Sabay ni José Flores

Juan Bachiller
Juan at Maria
Juan Patay
Juan Tinoco
Juan Tamed
Juan Labuyo
Julietta at Romeo
Job
Leopoldo
Ludovico
Landas na tinitanim
Ligaya sa Langit at Mundo
Maortique
Maria Merced
Marti de Golgota
Nina. Sen. de Antipolo
Panaginip ng pag-ibig (Comedia)
Perpetua
Patinople
Principe Gimeno
Gronie
Ignidio
Oliveros
Pitong Infantes de Lara
Proceso
Plus-Santorum 3 pangos
Poncio Pilato
Reina Mora
Rodolfo
Rodrigo de Villas
Rolante y Claudina (Comedia)
S. Isidro ng Magsasaka
S. Francisco de Sales
Santa Ana
Eulalia
Regina
Elena
Sigismundo
Sofia, Teresa at Maria
Sagrada Misa
Santong ni Moliere
Tablante de Blois
Tatlong Numero
Tatlong Personas
Tomas at Maria
Totoo at Binungaling
Uliran ng Cabitan
Urbana at ni Felise
Villarba
Vivencio at Teodila

Isang palaisipan: Biru-biru kong sanlah laman

IMPRENTA AT MGA LIBRERIA

— NI —

J. MARTINEZ

253 Cabildo
Intramuros

Rosario 91
Binondo

P. Calderon 108
Binondo

Platicas Doctrinales ni P. Modesto	P 4.00
Pagsusulat ng dalawang binibini na si Urbana at ni Feliza	" 0.70
Pagtulong sa mabuting pagcamatay--Centella	" 2.00
Ylao at Caginbauhan ng Caloloua unang bahagui	" 1.00
Ylao at Caginbauhan ng Caloloua icalauang bahagui	" 1.00
Ylao at Caginbauhan ng Caloloua icalong bahagui	" 1.00
Ylao at Caginbauhan ng Caloloua cabuon	" 2.50
Mga pagdalao sa Santisimo Sacramento	" 0.80
Semana Santa	
Cabaseyan ng Pamumuhay	
Compendio Historico ng Religion	
Catecismo explicado Mazo	
Cayamanan ng puso ni Jesus	
Bato balani	
Hagdan ng langit	
Devoto Feligres	
Flores de Maria o Mariquit na bulaclac	
Mga Carangalan ni Maria	
Santo Evangelio	
Novena kay Jesus Maria y Josef	P 0.30
" kay San Isidro Labrador	" 0.20
" " Roque	" 0.20
" sa mga Calulowa	" 0.20
" kay San Vicente	" 0.30